La Roca de Xeix [núm. 34]

El Sindicat Agrícola del Masnou

Glòria Campoy Collado

X BECA DE RECERCA LOCAL
DEL MASNOU. NOVEMBRE DE 2026

El Sindicat Agrícola del Masnou

Glòria Campoy Collado

X BECA DE RECERCA LOCAL DEL MASNOU
NOVEMBRE DE 2026

Edició:
Ajuntament del Masnou. Arxiu Municipal
Carrer de Sant Francesc d'Assís, 28. 08320 El Masnou
93 557 18 29
arxiu@elmasnou.cat
www.elmasnou.cat

Direcció i coordinació: Carles Pino Andújar

Autoria: Glòria Campoy Collado

Correcció de textos: Mònica Clotet Seral
Disseny i maquetació: Josep Puig Marcos
Impressió: Qpprint
Dipòsit legal: B 20010-2026

Imatge de la coberta: Masies de Ca la Font, Can Panxeta i Can Gaio, principi de segle XX.
Autor: Carles Horta. Arxiu Municipal del Masnou, 14660.

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-Compartir Igual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0) de Creative Commons.
Se'n pot sol·licitar un exemplar adreçant-se a l'Arxiu Municipal del Masnou.

Teniu a les mans una nova publicació de *La Roca de Xeix*. L'obra guanyadora de la desena edició surt ara publicada. Es tracta d'un treball sobre una qüestió molt present en el passat del nostre municipi, però que encara no s'havia estudiat. El Masnou és terra de mar, però també ha estat camp i conreu. La història del Sindicat Agrícola és la història del conreu de la terra al Masnou.

Glòria Campoy, guanyadora de la desena beca de recerca, ens presenta aquest treball, fruit d'un estudi minuciós i exhaustiu del Sindicat Agrícola, és a dir, de la importància de l'agricultura al llarg del segle XX. Glòria Campoy, professora i investigadora, és la segona vegada que guanya la nostra beca de recerca local. Anteriorment ja ho va fer amb la publicació *El Masnou, un oasi en temps de guerra per als refugiats*.

La història de la marina al Masnou sovint ha fet oblidar un element bàsic de la nostra història local: la tradició agrícola, que es remunta a l'època de les vil·les romanes. El fet de tenir un terme municipal reduït fa que el Masnou hagi estat un municipi amb poca extensió agrícola. El motor de l'economia del Masnou al segle XX es basa en la indústria i, molt especialment, en l'agricultura, amb la constitució del Sindicat Agrícola l'any 1918. El segle XIX està marcat per la vinya i la taronja, i el segle XX, pel regadiu i la patata. Es tracta d'una estructura de la propietat basada en petits propietaris, però al llarg de la segona meitat del segle XX l'activitat agrícola va anar perdent pes.

Famílies de petits propietaris i treballadors de la terra apareixen en aquesta publicació. Masnovins i masnovines dedicats a l'activitat agrícola que formen part de la història del Masnou.

Avui, l'activitat agrícola, dissortadament, és molt marginal, a causa del desenvolupament econòmic, el creixement urbanístic i un terme municipal reduït. Serveixi aquesta publicació, fruit del gran treball que ha fet Glòria Campoy, també com a memòria i reconeixement als masnovins que, al llarg dels anys, s'han dedicat a aquesta activitat.

El Sindicat Agrícola, que també va viure els canvis polítics al llarg del segle XX, ha estat un testimoni imprescindible de l'evolució del Masnou.

Jaume Oliveras
Alcalde del Masnou

ÍNDEX

El Masnou agrícola versus el mariner ... 9
Història econòmica del Masnou ... 11
Importància del Masnou ... 11
Demografia del Maresme i del Masnou ... 11
Agricultura al Masnou ... 11
– Una activitat econòmica important al Masnou ... 11
– Superfície conreada, ús de l'aigua, extensió de les finques i règim d'explotació ... 13
– Distribució històrica de conreus ... 16
– La taronja ... 19
– Vinya ... 20
– Cereals ... 27
– La patata ... 28
– La flor ... 48
– L'escarola i altres verdures ... 50
Ramaderia: el bestiar ... 52
Creació de sindicats al Maresme a principis de segle XX ... 55
Comerç internacional de patates ... 55
Diferents tipus de federacions de sindicats ... 56
Els productors: FSAL, USA, etc. ... 56
– Federació de Sindicats Agrícoles del litoral (FSAL) ... 57
– Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya (USA) ... 62
– Cambra Oficial Agrícola de Barcelona ... 64
– Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya (FESAC) ... 64
– Creació de la FESAC i funcionament durant la guerra ... 64
Història del Sindicat Agrari del Masnou ... 67
Primera etapa: Sindicat Agrícola del Masnou (1918-1939) ... 69
Estatuts ... 71
– Socis ... 71
– Local social ... 75
– Juntes directives, càrrecs i responsabilitats del sindicat ... 75
– Patrimoni econòmic o capital social ... 76
Serveis que oferia ... 76
– Abastiment de llavors, fertilitzants i productes agrícoles. Cooperativa de consum ... 77
– Venda conjunta de les patates d'exportació ... 77
– Assegurances i mutualisme ... 79
– Elements culturals: organització de festes pageses ... 79
Segona etapa: Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos del Masnou (1939-1978) ... 81
Esdeveniments de la segona etapa ... 81
– Destrucció de l'organització agrícola de la República i la guerra ... 81
– Reconstrucció de les cúpules sindical i agrícola nacional i catalana ... 81
– Reconstrucció de les institucions agrícoles del Masnou ... 83
– Recuperació de la producció agrícola ... 83
– Conreu de la patata en època franquista ... 85
– Flor ... 88
– Ramaderia ... 93
– Evolució del terreny agrícola del municipi del Masnou ... 99
Funcionament de l'entitat de l'Hermandad ... 103
– Nombre de socis de l'Hermandad ... 103

– Local social 104
– Juntes directives i eleccions 106
– Assemblees generals 107
– Seccions de l'Hermandad 109
– Secció Social 110
– Secció Assistencial o de Previsió 110
– Secció Econòmica 123
Tercera etapa: Cambra Agrària del Masnou (1975-1998) 127
Esdeveniments de la tercera etapa 127
– Canvis en la institució 127
– Les cambres agràries, unes entitats creades amb consciència de desaparició propera 127
– Evolució del terreny agrícola del municipi 129
– Metereologia de l'època 130
– Patata 130
– Flor 130
– Vinya 131
Funcionament de l'entitat 131
– Estatuts 131
– Nombre de socis 133
– Local social 133
– Juntes i eleccions de la cambra 133
– Ple (juntes directives) i eleccions 134
– Patrimoni de la cambra 134
Seccions 136
– Secció Social 136
– Secció Assistencial o de Previsió 136
– Secció Econòmica 140
Conclusions 145
Fonts d'informació 147
Arxius consultats 147
Fonts orals 147

EL MASNOU AGRÍCOLA VERSUS EL MARINER

El Masnou ha estat històricament un municipi marcat pel dualisme entre el mar i el camp. Malgrat que actualment és conegut principalment pel seu caràcter mariner, l'agricultura ha tingut un pes fonamental en la configuració del territori i de la seva identitat. El nucli urbà original ocupava només una petita part del terme municipal, envoltat per àmplies extensions de conreu.

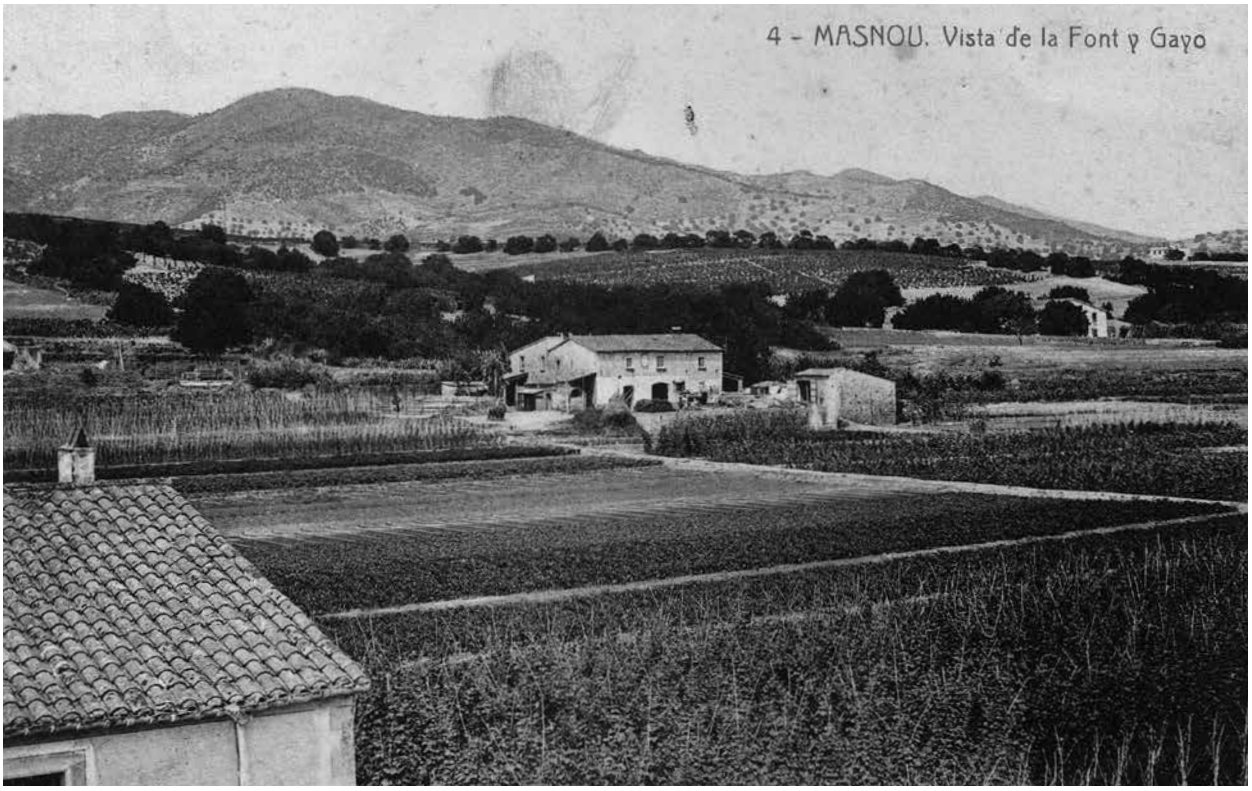
El dualisme entre la importància del mar i del camp a la localitat del Masnou és el que dona sentit a aquest estudi: l'amor entre el mar i el camp resumeix el que el Masnou ha estat al llarg de molts i molts anys. La sardana *L'Empordà,* que conté uns versos, es va compondre a partir d'un poema de Joan Maragall que va musicar Enric Morera. Aquest text deixa molt clar que gran part del territori litoral català s'explica i té raó de ser per la unió del mar i el camp. Els versos que el gran poeta va escriure per referir-se a l'Empordà són extensibles al Masnou:

«– Si sabesses el mar com n'és bonic!
– Si sabesses la llum de la carena!
– Si baixesses series mon marit!
– Si hi pujasses ma joia fora plena!»

Les restes arqueològiques demostren un passat agrícola molt antic. Al territori del Masnou s'hi han localitzat diverses vil·les romanes, com les de Cal Perdut, la de la riera de Teià, Cal Ros de les Cabres, Bellresguard, Can Teixidor i Can Cusí. Aquestes explotacions eren centres econòmics autosuficients, amb zones residencials, rústegues i productives, i participaven activament en el comerç marítim, especialment del vi. Algunes d'aquestes propietats van mantenir activitat agrícola fins a temps molt recents.

L'etimologia del topònim Masnou reflecteix també aquesta vinculació amb el món agrari. El nom no prové del mar, sinó d'un mas, símbol de la pagesia. Diversos autors han defensat teories diferents sobre quin va ser el mas que donà origen al nom: la casa Fontanills, Can Malet o altres masies documentades. Sigui com sigui, el nom confirma que, en l'origen, la identitat del poble estava lligada al camp.

El lema «Terra, mar i foc», associat a la Festa Major del municipi, resumeix molt bé aquesta identitat compartida. Les celebracions tradicionals, com Sant Antoni Abat o Sant Isidre, vinculaven la vida social i cultural a la pagesia. Alhora, el mariner fou un sector clau: al segle XIX la població disposava d'una

Vista dels camps i de les masies de Can Font, Can Panxeta i Cal Gaio, principis de segle XX. Autor: Josep Thomas i Bigas. AMM, 18093.

flota de vela molt important, amb més de dos-cents vaixells, i es dedicava al comerç de cabotatge i de llarg abast. El final d'aquell segle marcà la decadència de la marina mercant, però l'agricultura i, més endavant, la indústria, es consolidaren com a motors econòmics.

Les dades demogràfiques i econòmiques del segle XIX i principis del XX mostren que l'agricultura representava una part significativa de l'activitat laboral, encara que menor que la marineria. El 1880, un 8% dels habitants del Masnou es dedicaven al camp, una xifra reduïda en comparació amb altres zones catalanes, però que augmentaria posteriorment. Els cultius principals eren el taronger, la vinya i, ja al segle XX, la patata primerenca, que assolí un gran protagonisme en el comerç internacional. La coexistència d'aquestes activitats econòmiques reforçava la imatge del Masnou com a municipi de dualitat econòmica i cultural.

El camp i el mar al Masnou no s'han d'entendre com a realitats oposades, sinó com a factors complementaris que, junts, expliquen l'evolució del municipi. L'estudi posterior del Sindicat Agrícola del Masnou s'ha d'interpretar a partir d'aquest marc històric en què l'agricultura i els oficis del mar han estat sempre lligats.

Importància del Masnou

Per mostrar la importància de la població del Masnou, Pere-Jordi Bassegoda va incloure al seu llibre *Masnou. Notas para la contribución al estudio de la Historia de Masnou* (1928) una lletra d'una cançó que Carreras Candi considerava que era del segle XV. Aquesta música elogiava, per sobre de tots els pobles del Maresme, el Masnou. A la lletra s'hi explica la història d'un amant que volia oferir a la seva amada el millor, tenint en compte la importància i la bellesa del regal. Per aquest motiu, li va anar oferint totes les poblacions de l'època detenint-se contínuament en la d'Argentona, però va acabar mostrant que la població que reunia totes les perfeccions era el Masnou.

Tant com tinc, Marieta, et dó,
Argentona i Argentona;
Tant com tinc, Marieta, et dó,
Argentona i Mataró.
Si per cas volguessis més,
Argentona i Argentona,
si per cas volguessis més,
Argentona i Granollers.
I si encara no'n tens prou,
Argentona i Argentona,
i si encara no'n tens prou,
Argentona i el Masnou,

Al mateix llibre, Pere-Jordi Bassegoda explicava l'origen del poble com un raval marítim d'Alella i Teià que es va independitzar o segregar de Teià el 1825 i d'Alella, el 1846.

«*Como de Teyà al mar hay una buena partida de tierra apta para el cultivo y el mar ofrece proporción para efectuar la pesca, de ahí que no es de extrañar que en ambas cosas se ocuparían algunos de los feligreses de Teyà y que, para estar más cerca del trabajo y no tener que hacer largo camino cada día para regresar a sus casas, levantasen viviendas en dicho terreno, las cuales, creciendo en número, constituirían un vecindado o arrabal de Teyà.*»

Demografia del Maresme i del Masnou

Des de principis del segle XX, el Maresme va ser la segona comarca més poblada de Catalunya: l'any 1900 tenia 71.671 habitants i el 1936 la població havia augmentat fins als 100.267. La població de la comarca va anar continuadament en ascens gràcies a l'augment d'indústries de la zona i l'evolució agrícola. Quasi un 30 % d'aquesta població comarcal habitava a la capital, Mataró.

El Masnou va anar augmentant en la mateixa proporció el nombre dels seus habitants:

1830	1842	1860	1887	1900	1927
2.276	3.369	4.036	4,250	3.396	4.244

1936	1940	1950	1960	1970	1981
5.069	4.970	5.089	6.091	10.410	14.430

Pere-Jordi Bassegoda assegurava que al Masnou de 1928 hi havia 1.148 cases habitables, incloses algunes que estaven disseminades pel terme municipal.

Al *Mapa del patrimoni cultural i natural del Masnou*, elaborat per la Diputació de Barcelona, es marca l'evolució demogràfica descontrolada a partir de la meitat del segle XX com la causa de la pèrdua de l'agricultura al municipi:

«*Fins a la primera meitat del segle xx el creixement demogràfic, econòmic i social del Masnou és continu però equilibrat, tot i el conflicte bèl·lic de la guerra civil espanyola. Però a partir dels anys cinquanta i, sobretot, la dècada dels seixanta i setanta, es produeix un augment demogràfic per causes conjunturals externes que fan trontollar les bases d'aquesta societat i tindrà repercussions en l'àmbit social, laboral, econòmic i urbanístic.*»

El Masnou és una vila petita, sols té una extensió de 3,4 quilòmetres quadrats, 340 hectàrees. Per tant, entenem que el Masnou és un dels municipis més petits de Catalunya, però molt més densament poblat que la gran majoria, perquè allotja 24.176 ciutadans actualment. Aquestes dimensions tan reduïdes del terme municipal han provocat al llarg de la història que el municipi del Masnou disposés d'escassa extensió de terreny dedicada a l'agricultura.

Agricultura al Masnou

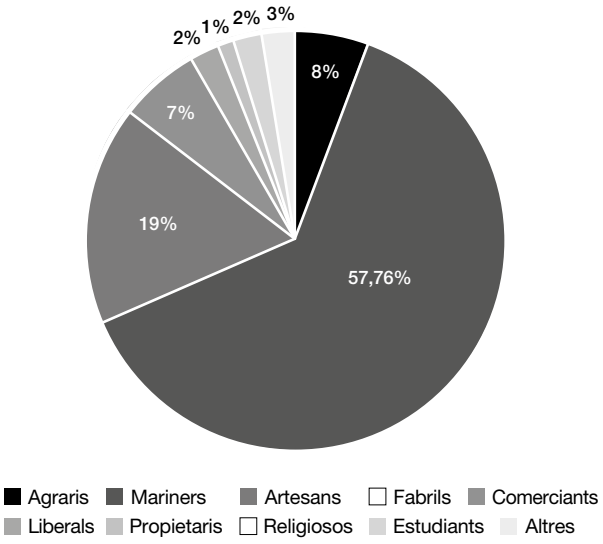
Una activitat econòmica important al Masnou

L'agricultura ha estat, durant segles, una font de recursos econòmics important al Masnou, malgrat que no ha estat el motor econòmic principal del gruix de la població. Per a molts mariners i pescadors, el camp, l'horta, ha estat un complement de la seva dedicació. Segons Javier Tébar, a Espanya la proporció de la població activa dedicada a l'agricultura entre 1900

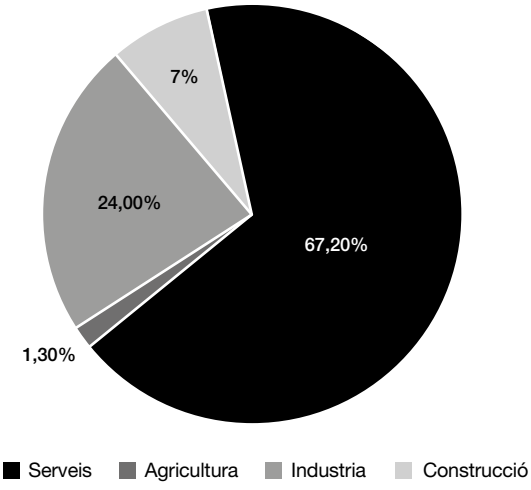
i 1940 va ser molt superior a la proporció de la classe pagesa al Masnou. A la província de Barcelona a principis de segle XX era quasi d'un 40 % i, al Masnou, no arribava al 10 %.

Segons el *Mapa del patrimoni del Masnou,* de la Diputació de Barcelona, el 1880 l'agricultura significava al Masnou un 8 % de les dedicacions laborals de la població del moment. Aquesta xifra va ser molt menor que el quasi 39 % que era normal a la província de Barcelona, molt menor al 62 % de dedicació agrícola al conjunt de Catalunya o el 71,4 % a la resta d'Espanya.

Padró de 1880

Sectors d'ocupació (2001)

Evolució de la dedicació a l'agricultura segons el *Mapa del patrimoni cultural i natural del Masnou, el Maresme* (Diputació de Barcelona)

Com veurem al capítol posterior, a principis del segle XX quasi el 75 % de tot els terrenys del terme municipal estaven dedicats a l'agricultura. A *Masnou. Notas para la contribución al estudio de la Historia de Masnou* (1928), Bassegoda descrivia amb aquestes paraules l'economia de la localitat:

«*Els elements de vida del Masnou són avui* [1922] *completament diferents dels de la seva primera època. Abans era la marina i marins eren tots els seus habitants; avui, només en resta la recordança d'aquella grandesa, puix ni un sol vaixell conserva aquest poble dels 250 que tingué en el temps de que suara parlàvem.*

La indústria i l'agricultura són avui els seus únics mitjans de treball i de vida, si bé encara continuen alguns marins exercint llur honorable professió en vaixells pertanyents a altra localitat i matrícula.

Si avui Masnou no és aquell poble de l'any 75 [1875] que, com sol dir-se, nedava en l'abundor, no per això deixa d'ésser important, ric i pròsper, mercès a l'esperit treballador dels seus fills.»

A les actes de sessions plenàries de l'Ajuntament del setembre de 1894 es parlava de l'agricultura com una activitat en crisi per la qual l'Ajuntament va haver de prendre diverses mesures, referint-se a la crisi de les taronges i de la vinya. A partir d'aquell moment tot va anar millorant amb molts entrebancs.

El final de segle XIX va significar la finalització dels tres grans motors econòmics que la població havia tingut durant els últims cent anys: el mar, les taronges i la vinya. Per aquest motiu, el Masnou va necessitar reinventar-se i aconseguir un altre element de riquesa de la mateixa manera que va ocórrer a les localitats veïnes. El comerç de la patata va ser la solució de la comarca i de la població del Masnou en concret, en el nou segle XX.

La dedicació intensiva a aquesta activitat econòmica de l'exportació de la patata va provocar canvis radicals en l'estructura del Maresme i del Masnou que van afectar el canvi de catalogació dels terrenys (de secà a regadiu, amb la forta inversió econòmica que això significava), les dimensions de les finques, la propietat de la terra, l'escassetat de conflictes rabassaires i la creació del Sindicat Agrícola. Per tant, un estudi del Sindicat Agrícola del Masnou implica la realització d'un tractat exhaustiu del conreu de la patata d'exportació.

L'evolució creixent del nombre de socis del Sindicat equival a la progressió de productors (persones que viuen del treball al camp en siguin propietàries o no) del municipi i serveix d'element orientatiu de l'augment de la importància d'aquesta activitat econòmica. La visió dels guanys econòmics dels veïns pagesos en poc espai de temps (la collita de les pata-

tes durava menys de sis mesos des de la sembra a la venda a l'estranger) va motivar que molts s'animessin a assumir aquesta activitat econòmica com a pròpia.

L'agricultura ha estat una activitat en evolució tècnica i productiva contínua i progressiva. El pagès no ha estat conscient del canvi que ha significat transformar les terres al regadiu, utilitzar l'electricitat per evitar el treball dels animals en l'extracció de l'aigua del subsol, utilitzar la maquinària, les millores dels productes fitosanitaris, tenir vehicles, etc., però una mirada enrere mostra un canvi radical de la forma de conreu de fa dos-cents anys respecte de l'actual.

Al llibre *Masnou. Notas para la contribución al estudio de la Historia de Masnou* (1928), Pere-Jordi Bassegoda descrivia l'activitat econòmica de la població de la manera següent: «*La agricultura està muy adelantada y se cosecha en abundancia trigo, legumbres, algarrobas y vino, todo ello de buena calidad.*» La seva platja «*está habilitada para la carga y descarga de frutos del país con documentación de la Aduana de Mataró*».

Al Ple regional dels pagesos de la Confederació del 5 de gener de 1937, en plena guerra, el Sindicat del Masnou va ser escollit per formar part de la Comissió que havia de mostrar el valor econòmic que representava el camp a Catalunya.

Al conjunt de la província de Barcelona, segons una entrevista feta a Lluís Pascual, president de la Cámara Oficial Sindical Agraria de Barcelona, publicada al diari *Pueblo* del 15 de desembre de 1949, l'agricultura de la província significava 3.000.000.000 de pessetes. Malgrat que era una zona eminentment industrial i comercial, l'agricultura hi continuava tenint un paper molt important.

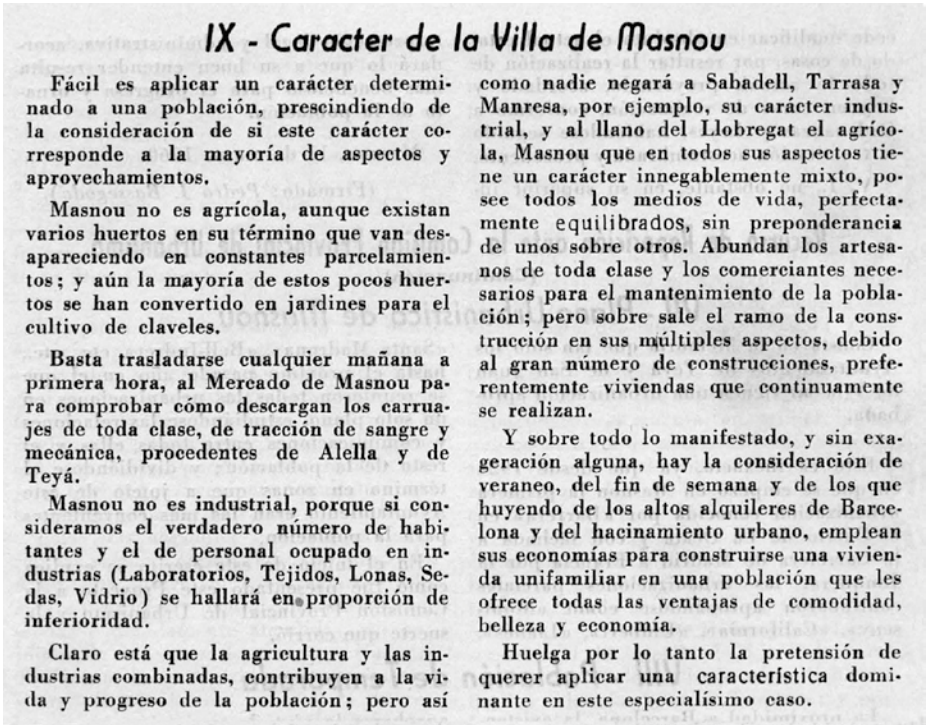
La manca de documentació exhaustiva és una dificultat per demostrar la importància que va arribar a tenir l'agricultura a la població del Masnou. Existeixen dades dels socis del Sindicat i de la seva evolució, però sabem que no són completes, i fins i tot alguns membres d'alguna de les juntes del Sindicat no consten als llibres de registre de socis.

Malgrat tot l'esforç que estem fent per demostrar la importància que l'agricultura ha tingut en el passat de la població, en alguns moments l'actitud estratègica va ser intentar defensar la necessitat d'aconseguir un Masnou residencial.

Superfície conreada, ús de l'aigua, extensió de les finques i règim d'explotació

Conèixer la quantitat de superfície conreada és molt important per veure la base de l'economia de la població i les variacions que hi ha hagut al llarg del temps. Al Maresme, els diferents pobles podien dedicar un percentatge diferent a l'agricultura en funció de diferents criteris. Entre aquests elements, va influir molt si el municipi estava situat en la zona muntanyosa amb boscos o a la plana. Altres elements importants eren l'extensió del nucli urbà, si pel terme creuaven vies de comunicació (ferrocarril i carreteres), i la dedicació industrial i de serveis.

Durant la primera meitat del segle XX la superfície conreada al Masnou va anar en clar augment, però durant la segona meitat del segle el descens va ser dràstic. L'any 1945 encara hi havia 234,59 hectàrees dedicades al conreu, però l'any 1999 el Masnou ja sols utilitzava 33 hectàrees per a l'activitat econòmica de l'agricultura. El camp va anar sent substituït a poc a poc per terreny industrial i sòl urbà. És evident que la gran transformació urbanística, econòmica i demogràfica del Masnou es va produir la segona meitat del

IX - Caracter de la Villa de Masnou

Fácil es aplicar un carácter determinado a una población, prescindiendo de la consideración de si este carácter corresponde a la mayoría de aspectos y aprovechamientos.

Masnou no es agrícola, aunque existan varios huertos en su término que van desapareciendo en constantes parcelamientos; y aún la mayoría de estos pocos huertos se han convertido en jardines para el cultivo de claveles.

Basta trasladarse cualquier mañana a primera hora, al Mercado de Masnou para comprobar cómo descargan los carruajes de toda clase, de tracción de sangre y mecánica, procedentes de Alella y de Teyá.

Masnou no es industrial, porque si consideramos el verdadero número de habitantes y el de personal ocupado en industrias (Laboratorios, Tejidos, Lonas, Sedas, Vidrio) se hallará en proporción de inferioridad.

Claro está que la agricultura y las industrias combinadas, contribuyen a la vida y progreso de la población; pero así como nadie negará a Sabadell, Tarrasa y Manresa, por ejemplo, su carácter industrial, y al llano del Llobregat el agrícola, Masnou que en todos sus aspectos tiene un carácter innegablemente mixto, posee todos los medios de vida, perfectamente equilibrados, sin preponderancia de unos sobre otros. Abundan los artesanos de toda clase y los comerciantes necesarios para el mantenimiento de la población; pero sobre sale el ramo de la construcción en sus múltiples aspectos, debido al gran número de construcciones, preferentemente viviendas que continuamente se realizan.

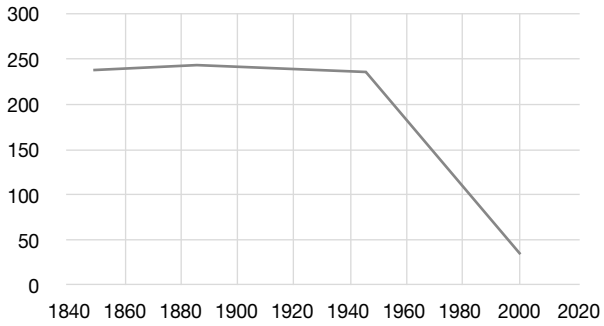
Y sobre todo lo manifestado, y sin exageración alguna, hay la consideración de veraneo, del fin de semana y de los que huyendo de los altos alquileres de Barcelona y del hacinamiento urbano, emplean sus economías para construirse una vivienda unifamiliar en una población que les ofrece todas las ventajas de comodidad, belleza y economía.

Huelga por lo tanto la pretensión de querer aplicar una característica dominante en este especialísimo caso.

El Boletín informativo municipal de l'1 d'abril de 1960.

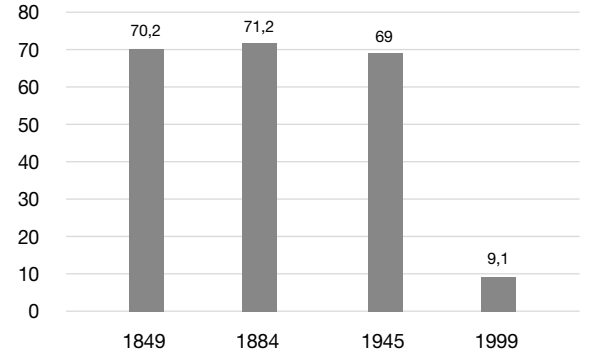
segle XX. A partir de la meitat del segle, es van perdre 200 hectàrees agrícoles, el 86 % de la superfície conreada en benefici d'un creixement urbanístic desproporcionat.

Terres dedicades al conreu a la població del Masnou

Una mateixa evolució va seguir el percentatge de les terres agrícoles del Masnou respecte al total de l'extensió del terme municipal (340 ha) a cada una de les èpoques. El 1849, el 70,2 % de l'extensió del terme municipal estava dedicat al conreu. El 1884, el 71,2 % del municipi tenia aquesta dedicació. El 1945 es mantenia dedicat al conreu el 69 % del terme municipal. Però el 1999 sols tenia aquesta funció el 9,1 % de les terres masnovines. L'agricultura estava desapareixent del municipi, que s'estava convertint fonamentalment en residencial.

Evolució del percentatge de les terres dedicades al conreu al terme municpal del Masnou

A principis del segle XXI aquesta situació ha variat radicalment. El sòl urbanitzat ha crescut d'una manera tan accelerada que queden molt poques extensions al Maresme i, en concret, al Masnou, que es puguin dedicar a l'agricultura. Entre 1954 i 2007 la urbanització havia crescut a un ritme del 8 % i ha arribat a estar poblat el 23 % de la superfície de la comarca.

Les zones urbanitzades del Masnou es distribueixen a la costa de manera contínua i, com més a prop de Barcelona, és a dir, com més al sud de la comarca està situat el municipi maresmenc que s'analitza, més gran és el percentatge de zona urbana que té. Per aquest motiu, el Masnou, un municipi del sud de la comarca molt proper a Barcelona, segueix la tendència que acabem d'explicar de domini del terreny urbanitzat en contra de la superfície agrícola.

Aquesta pèrdua tan dràstica del terreny agrícola ens fa pensar que aquesta situació és desequilibrada i insostenible, resultat d'una manca de planificació urbanística raonable. Per aquest motiu són normals les opinions que argumenten que cada municipi hauria de tenir un mínim de terres agrícoles protegides, que avui ja s'han perdut sota el concepte de l'especulació. La desaparició dels pagesos va portar al tancament de nombrosos sindicats que no han pogut defensar els interessos agrícoles. El capitalisme i el desig d'enriquiment ràpid han provocat que el pagesos venguessin els seus camps a preus molt alts.

El regadiu

A principis del segle XX el Maresme estava format per grans propietats de secà dedicades principalment a la vinya. A Barcelona, el 1927, es va dur a terme un congrés de regadius i una exposició que van durar molts dies, amb molta informació sobre projectes d'obres hidràuliques, utensilis, maquinària i productes del camp vinculats al regadiu.

El regadiu va anar estenent-se al llarg del segle XX per Catalunya, els percentatges del qual varien força segons la localitat. Les dades de l'IDESCAT de 1893 demostren que el secà ocupava el 73 % de les terres conreades de Catalunya, mentre que el regadiu significava el 27 % del total. La qualitat del terreny del Maresme, sorrenc i amb bon drenatge, era especialment adequat per a la implantació del regadiu. Als anys trenta el Maresme era la comarca amb més extensió del regadiu de tot Espanya.

L'evolució de la dedicació agrícola a Catalunya el 1949 indica unes dades molt diferents a les maresmenques. De 647.432 hectàrees aprofitables de la província de Barcelona, 23.047 eren de regadiu (3,6 %) i 174.153 eren de secà (26,9 %).

Es considerava en aquella època que la productivitat dels terrenys de regadiu era deu vegades més efectiva que la dels de secà, malgrat que el preu també era molt més alt. Malgrat això, l'ús de l'aigua necessitava una inversió econòmica important.

A mesura que les patates van donar una gran rendibilitat als pagesos, les finques es van transformar al regadiu, amb l'elevació d'aigua amb grans pous gràci-

Masies de Ca la Font, Can Panxeta i Can Gaio, principi de segle XX. Autor: Carles Horta. Arxiu Municipal del Masnou, 14660.

es a l'electricitat acabada d'instal·lar o als motors de benzina. Per fer aquests canvis de les característiques del conreu al Maresme, i al Masnou en particular, es van haver d'eliminar pendents, es va barrejar la sorra dels terrenys més propers a la platja amb terra de la muntanya i es van haver d'aprofitar les aigües subterrànies.

Malgrat la gran quantitat de mines que hi ha en aquesta població, els pous van ser els elements principals per fer aflorar aquesta aigua subterrània a l'exterior en els terrenys agrícoles, perquè la seva construcció era molt més econòmica que una mina i, inicialment, es podia fer sortir l'aigua a l'exterior amb la força animal. El cavall o ase feia moure la sínia (o *vògit*, en el parlar del Masnou) amb el seu moviment circular. Perquè la bèstia no es maregés portava els ulls tapats. Posteriorment, es va instal·lar l'electricitat de La Canadenca i els animals van quedar relegats a altres tasques o van desaparèixer. Els mecanismes dels vògits antics es van poder adaptar amb facilitat a l'electrificació. Els motors també es feien servir amb benzina. Les bombes centrífugues van substituir els aparells anteriors. La potència excessiva d'alguna d'aquestes bombes provocava la salabror de les aigües. Era millor una bomba d'uns 150 CV encara que funcionés més hores.

Gran part del Vallès va tenir una trajectòria absolutament contrària al Maresme. Com a exemple comparatiu utilitzarem les dades de Rubí (Vallès Occidental) de l'any 1962: tenien 80 ha de regadiu i 1.521 ha de secà dedicades al cereal. El regadiu significava el 0,5 % del terreny dedicat al secà.

La propietat de la terra

Deia A. Young en relació amb les virtuts de la propietat de la terra que es treballa: «*Dad al trabajo la segura posesión de un escollo batido por los vientos y lo convertirá en un jardín; dadle un jardín en arrendamiento por 9 años y lo convertirá en un desierto.*» Aquesta cita vol destacar la propietat de la terra com un element fonamental per al desenvolupament de l'agricultura.

Històricament, a Catalunya la petita propietat treballada directament pel productor agrícola ha estat el règim principal d'explotació de la terra, seguida pels masovers o parcers que les explotaven directament, mentre que el règim d'arrendament sempre ha estat minoritari. Molts conreadors van entendre la patata com una inversió que donava beneficis ràpids i segurs i van accedir a la propietat de petites finques, que van canviar el mapa pagès de la comarca.

Els percentatges sobre la propietat de les finques de conreu variaven al Maresme gràcies als alts beneficis que significava una sola bona collita de patates,

que, invertits en terra de conreu, podien significar la compra de 2 hectàrees de terreny de regadiu en una única temporada, malgrat que el preu fos més elevat que la mateixa extensió de secà.

Per tots aquests elements les dimensions de les finques es van reduir de manera natural i la majoria dels propietaris eren directament conreadors. El nombre de terratinents es va anar reduint progressivament i va néixer una nova classe de petits i mitjans propietaris agrícoles.

Petites dimensions de les finques del Masnou

En el primer terç del segle XX al Vallès Oriental hi havia 43 patrimonis de més de 100 hectàrees i al Masnou (amb un terme municipal de 340 hectàrees) no n'hi havia cap. Els pobles del Maresme amb més finques latifundistes eren Dosrius (4,9 propietaris/100 ha), Argentona (9,1 propietaris/100 ha) i Tordera (9,7 propietaris/100 ha).

Al Masnou hi havia un nombre reduït de latifundistes, entre els quals destaquen cognoms cèlebres de la població: Fontanills, Amat, marquès de Paredes, marquesa de la Lapilla, De Fivaller, Casas, Malet, Font, Sors, Miralda, Fabra o Barrera.

La fragmentació parcel·lària del Maresme va ser més evident a la zona costanera que a la zona de la Serralada Litoral. Els municipis situats al costat del mar tenien una mitjana de 43,2 propietaris per cada 100 hectàrees i els de l'interior, de 18,3. Al Masnou, el nombre de propietaris per 100 hectàrees el 1950 era de 59,9, sols superada al Maresme per Premià de Mar. Aquesta xifra demostra que el Masnou va ser una zona de minifundistes de finques de menys de 5 hectàrees, propietaris de la seva terra i dedicats al regadiu.

El tipus de conreu anava de la mà de l'extensió de les finques: va continuar, en grans proporcions, el secà als latifundis. Van ser més proclius al canvi al regadiu els petits propietaris a principis de segle XX. Aquests productors van ser els que van iniciar l'existència dels sindicats a la comarca.

El conreu de la patata i de l'horta en general no requeria grans superfícies per fer-lo rendible. Al Masnou, amb escassa superfície que es pogués conrear, les propietats agrícoles eren de petites dimensions.

Aquesta no és la trajectòria de tots els municipis de Catalunya, ni molt menys. Molts pobles del Vallès van crear el seu sindicat agrícola precisament per comprar gran maquinària d'un preu molt alt i utilitzar-la comunitàriament. Introduir grans màquines de batre sols es podia fer en grans finques, normalment de propietaris rics. Això va afavorir que es mantinguessin durant molts anys els propietaris terratinents, amb grans finques de secà i, principalment, dedicades al cereal.

Minifundis de propietat, regadius i sindicats

Diferents elements es van coordinar a principis de segle XX en el paisatge agrícola del Masnou i del Maresme en general que conjugaven de manera particular els conceptes de l'ús de l'aigua (regadiu), conreu de la patata, minifundis, propietat de les terres i sindicació agrícola:

- La crisi de taronges i raïms va comportar la transformació de moltes propietats al regadiu.
- El conreu dels productes d'horta, i la patata en concret, es van perfilar com la solució a la crisi econòmica de finals del segle XIX.
- El Masnou era un poble petit i tenia una escassa extensió de terreny dedicada a l'agricultura.
- Els productes d'horta, i la patata en concret, no necessitaven grans extensions de terreny per ser productius.
- El regadiu es va estendre, principalment, pels minifundis.
- Els minifundistes eren, principalment, propietaris de la terra.
- Els minifundistes, dedicats a la patata, amb finques de regadiu i propietaris de la seva terra, van ser els primers a sindicar-se.
- La construcció de l'autopista i la construcció sense control van ser els elements clau per a la reducció dràstica de les terres de conreu al Masnou.

Distribució històrica de conreus

Un dels elements més destacats que van ressaltar els pagesos del Masnou entrevistats va ser la capacitat d'adaptació, d'innovació, de resiliència i de superació de dificultats de qualsevol hortolà en general i els del Masnou en particular.

Malgrat que cada camperol que portava una generació especialitzat en el conreu d'un producte en particular creia que aquest fruit caracteritzava l'economia del Masnou, la història demostra que diferents mercaderies han estat les característiques d'aquesta població del Maresme. Vinya, taronges, patates, flor i horta han estat els articles que han anat confeccionant la riquesa del Masnou.

Les inclemències meteorològiques, les epidèmies, els esdeveniments històrics i la competència d'altres zones de Catalunya o d'Espanya en aquests conreus van fer que la dedicació intensiva a alguns productes deixés de ser rendible i que, de manera

cíclica, la pagesia d'aquest territori s'hagués de reinventar contínuament. Altres zones de Catalunya són veteranes en la producció d'un fruit en concret i no han canviat al llarg de segles. Per exemple, Alella ha tingut una especialització històrica en el vi. El Masnou, en canvi, ha hagut d'anar variant l'especialització.

L'italià Ambrosio Borsano va fer una descripció del Maresme el 1685 a l'obra *Discurso general de toda Cataluña, Rosellón y Cerdeña*, en què afirmava que de Barcelona a Mataró tot el paisatge era ple de vinyes, amb boscos a les muntanyes i, a la plana, camps de blat i llegums. Aquest panorama va anar modificant-se a poc a poc. Del 1849 al 1945 (gairebé cent anys) no hi va haver canvis substancials en el nombre d'hectàrees conreades al terme municipal del Masnou, però sí en el tipus de conreu.

1858

REGADIU		SECÀ	
PRODUCTE	EXTENSIÓ EN MUJADES*	PRODUCTE	EXTENSIÓ EN MUJADES
Blat	1,8	Blat	16,8
Blat de moro	1,8	Sègol	4
Hort	8,5	Civada	28
Mongetes	1,8	Vinya	379,9
Faves	1	Oliveres	1,8
Patates	1,8	Garrofers	24
Taronges	2,4	Mongetes	6
Farratges	1	Faves	3
Cànem	1,8	Pèsols	8
Altres	1,8	Veça	8
		Patates	5
		Bosc	27
Total	21,9		482,10

* Una mujada era una mesura equivalent a 4.896,5 metres quadrats, o quasi mitja hectàrea, la terra que es creia que podien llaurar un parell de bous en un dia.

Segle XIX

Durant quasi tot el segle XIX, al Masnou van tenir importància la taronja i la vinya, però la fil·loxera, les gelades, la davallada dels preus del vi a Europa i l'augment dels salaris dels treballadors provocat per un moviment obrer conscienciat van fer que aquests conreus s'anessin reduint a tota la comarca. La vinya es va conservar a les zones de més altitud del Maresme, com a Alella. La gelada dels tarongers el 1891 va convertir aquest conreu en residual.

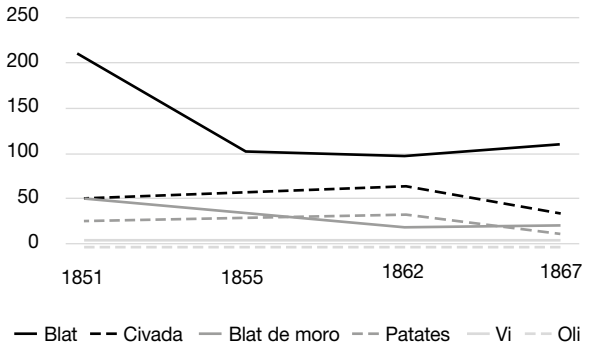
	1851		1855		1862		1867	
	hl/kg	ha	hl/kg	ha	hl/kg	ha	hl/kg	ha
Blat	417	24	424	30	400	31	175	16
Civada	1.291	49	1.209	57	1.208	61	438	34
Blat de moro	12	49	10	36	7	24	5	22
Patates	6.903	1,47	8.283	1,95	6.442	1,71	5.522	1,47
Vi	1.314	207	250	102	302	99	1.320	108
Oli	1,36	0,72	0,90	0,72	0,90	0,49	0,90	0,49

Es conserven a l'Arxiu Municipal del Masnou unes estadístiques agràries del segle XIX que il·lustren els conreus històrics al llarg d'aquest segle. L'anàlisi de la producció agrícola entre 1839 i 1843 especificava: «*Este pueblo tiene el territorio muy limitado y la cosecha mayor es la de vinos, siendo muy corta la de granos.*». Els productes d'horta estaven destinats a l'autoconsum, situació habitual en les societats autàrquiques i autosuficients.

Com analitzarem al capítol de la vinya, el 1843 aquest producte era el conreu principal del Masnou, seguit pel cereal. El 1853 els ceps continuaven sent el producte principal de la població, però anava en augment el cereal i l'extensió de l'horta s'havia duplicat.

El 1858 es va fer una estadística extensa i completa de la descripció del terme municipal del Masnou, que indicava la dedicació escassa de terrenys al regadiu en aquestes dates. L'extensió superficial del districte municipal era de 640,8 mujades, 482,10 mujades dedicades al secà i 21,9 al regadiu.

Evolució dels conreus al Masnou durant el segle XIX

El producte principal del camp del Masnou en aquella època continuava sent la vinya i hi havia escassa industrialització a la població. També es conserven les dades d'una estadística comparativa de la producció agrícola dels anys 1851, 1855, 1862 i 1867.

La supremacia del conreu de la vinya respecte a la resta de productes al llarg del segle XIX al Masnou va ser molt gran, com evidencia aquest gràfic, malgrat la gran reducció que havia sofert aquest producte. El conreu de la patata i l'oli era residual.

Posteriorment, es conserva una estadística comparativa entre 1867 i 1871 que demostra el mateix protagonisme del vi, però amb una importància del conreu de la civada en augment.

	Producció de 1867		Producció de 1871	
Productes	Quarteres dedicades a aquest producte	Hectolitres/ quilograms produïts	Quarteres dedicades a aquest producte	Hectolitres/ quilograms produïts
Blat	252	175	384	267
Civada	638	438	1.080	750
Blat de Moro	7	5	8	6
Patates	120	5.522	350	12.480
Vi	1.100 (cargues)	1.320	1.368 (cargues)	1.660

Aquesta última taula demostra l'augment general que va tenir l'agricultura a finals del segle XIX. La immensa majoria de productes destacats a l'estadística van augmentar la terra dedicada al conreu i la producció. El producte principal continuava sent el vi. Entre aquests productes no apareix a l'estadística la taronja.

Segle XX

A partir de l'inici del funcionament del Sindicat (1918), el Masnou va ser un territori primordialment de regadiu amb poca diversificació de productes conreats. Malgrat això, el seu clima benèvol i la bona qualitat de la terra van afavorir grans collites en quantitat i en qualitat. La patata primerenca va ser el conreu principal d'aquest poble al llarg dels anys de la història del Sindicat, igual com va passar a tot el Maresme. L'exportació de la patata va ser el motiu principal de creació d'aquesta entitat.

La revista *El Litoral Agrícola*, del novembre de 1929, descrivia la població del Masnou de la manera següent:

«*Situada en terrenos desiguales y montañosos, la villa de Masnou ofrece al viajero que la visita perspectivas insospechadas y vistas admirables. Villa de veraneo con profusión de torres y chalets y con un ensanche moderno que contrasta con la estrechez y aglomeración de su parte antigua.*

El campo, que había tenido características exclusivamente vinícolas, aún conserva buena parte de sus viñedos debido a la excelente calidad de sus vinos. Sin embargo, la huerta va conquistando el campo.

Y aun cuando el aspecto de Masnou no sea esencialmente agrícola, como sucede en todas las poblaciones próximas a la capital, el nombre de Masnou tiene una etimología que recuerda su primera característica "el Mas Nou", que todavía podemos ver, insensiblemente reformado, en el centro mismo de la población.»

Era creença d'aquells temps que era bo que cada comarca s'especialitzés en un tipus de conreu, perquè cada producte tenia unes característiques i dificultats diferents. El Maresme es va especialitzar en la patata, malgrat que productors d'altres zones de Catalunya també es dedicaven a aquest producte. L'especialització implicava el millor coneixement tècnic del conreu i, per aquest motiu, la millora de la producció. Per tant, els sindicats del Maresme i la Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral (FSAL), com a federació comarcal, es van dedicar a totes les gestions complicades que implicaven el conreu i l'exportació de la patata primerenca.

Malgrat això, la mateixa revista *El Litoral Agrícola* del juny de 1931 reconeixia i es disculpava per la poca atenció que donava a altres produccions de la zona que també s'exportaven i a les quals ni l'FSAL ni el Sindicat del Masnou no havien prestat gaire atenció, com el pèsol caputxí i les coliflors.

L'estancament i la situació problemàtica de l'exportació de patates al voltant de 1932 va portar els pagesos a cercar les possibilitats del conreu de nous productes també dedicats a l'exportació, com les cebes, per portar als mercats nord-americans i anglesos, la intensificació de clavells i altres flors, el conreu de la remolatxa, condicionat a la fundació d'una fàbrica cooperativa de sucre, hortalisses de tardor per

als mercats suïssos i francesos, etc. Un altre projecte per no dependre exclusivament de la patata era crear indústries de conserva de productes de l'horta.

Hi havia a Catalunya zones i sindicats dedicats al vi, a l'arròs, al blat, etc. La vinya va continuar sent un producte clau en tota aquesta època. La història de les Caves Champ-Sors ho corroboren.

Usos del sòl als 12 municipis estudiats del Maresme, 1850-2007

	1850-1890		1954		2007	
	Ext. en ha	% superf. total	Ext. en ha	% superf. total	Ext. en ha	% superf. total
Cereal de secà	3.408,8	18,8	2.388,8	10,8	417,5	1,9
Cereal de regadiu	238,2	1,3	2.126,5	9,6	1.214,3	5,5
Vinya campa	278,3	1,5	0	0	0	0
Total cereal	3.925,3	21,6	4.515,3	20,4	1.631,8	7,4
Vinya densa	5.073,0	28,0	2.358,7	10,6	235,2	0,2
Vinya campa	417,5	2,3	0	0	0	0
Vinya clara	139,2	0,8	0	0	0	0
Total vinya	5.212,2	28,7	2.358,7	10,6	235,2	1,1
Horta	96,1	0,5	1.097,8	5,0	836,9	3,8
Total regadiu	505,7	2,8	3.291,5	14,8	2.128,4	9,6
Total superf. conreada	9.578,3	52,8	8.631,6	38,9	3.109,3	14,0
Zona urbana	203,7	1,1	437,4	2,0	4.526,7	20,4

Els dotze municipis treballats per fer aquest estudi per part de Parcerisas van ser Alella, Teià, el Masnou, Premià de Mar, Vilassar de Mar, Mataró, Dosrius, Arenys de Mar, Sant Iscle de Vallalta, Sant Pol de Mar, Tordera i Palafolls.

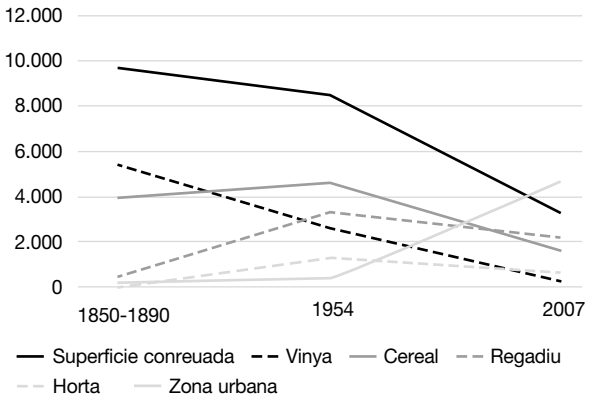
En el gràfic següent podem veure clarament que l'evolució de la superfície conreada i la zona urbana són inversament proporcionals. La zona urbana del Maresme va créixer lentament fins a l'any 1954 i després es va desencadenar una progressió ràpida i total. A la inversa, però amb la mateixa intensitat, va passar amb les superfícies conreades a la comarca.

Els terrenys dedicats al regadiu van créixer molt fins al 1954, però van evolucionar en descens progressivament fins al 2007.

L'evolució dels productes seleccionats en el gràfic (vinya, cereal i horta) també va tenir una trajectòria completament diferent.

De manera molt breu, es desprèn del gràfic que la vinya era un producte molt important i va començar el segle XXI sent força residual. El cereal no era un producte tan important a la comarca a finals del segle XIX, va augmentar-ne el conreu a mitjan segle XX i va acabar sent també absolutament minoritari. En canvi, l'horta era quasi inexistent durant el segle XIX i va anar creixent sense apropar-se a les quantitats del cereal.

Evolució dels usos del sòl als 12 municipis estudiants del Maresme, 1850-2007 (quantitats absolutes)

La taronja

El clima del Masnou va afavorir el conreu, la comercialització, l'emmagatzematge i l'exportació de la taronja a Europa. Es diu que al segle XVIII, des del turó de Montgat fins a Canet, el Maresme era un bosc de tarongers.

Víctor Balaguer va escriure al segle XIX que, des del tren, el Masnou apareixia com un bosc de tarongers. Malgrat això, a continuació va afirmar que el producte principal de les terres del Masnou era el vi, però portaven cinc temporades completament perdudes per l'oídium.

L'exportació es duia a terme, inicialment, en vaixell des del Masnou al Rosselló o l'Occitània. Les barques de transport eren mitjanes i, per aquest motiu, acabaven fent nombrosos viatges per portar tota la collita (unes 160.000 taronges). Posteriorment, es transportaven en ferrocarril. Els embalums on es ficaven les taronges eren cistells d'espart. I, a part de la

venda dels fruits, el taronger originava un altre comerç: el de la flor, la tarongina.

La casa que s'havia dedicat durant molt de temps a magatzem de les taronges, quan el conreu i el comerç d'aquest producte es va traslladar al Llevant, es va acabar convertint en els Banys de Sant Cristòfol.

Les glaçades de 1891 (la temperatura mitjana del mes de gener va ser de 5,1 graus) van fer emmalaltir els arbres, que es van haver d'arrencar, fet que fa suposar el punt i final d'una de les fonts de riquesa de la població durant el segle XIX, al mateix temps que s'estava posant fi a la importància del comerç marítim i la comercialització dels vins de la població.

Vinya

La vinya ha estat considerada a Catalunya un bé que produïa riquesa fins que va arribar la plaga destructora de la fil·loxera. Així ens ho mostra una rondalla d'Esop molt il·lustrativa que parla d'un pagès que va dir als seus fills abans de morir que la vinya era un tresor amagat. Els fills es van creure que parlava en sentit literal. Quan l'home va morir, els seus fills la van excavar cercant-hi monedes amagades. No les van trobar, però van tenir una collita fantàstica.

El vi que es produïa al terme del Masnou formava part de la denominació d'origen Alella. Pere-Jordi Bassegoda va elogiar la qualitat vi de Laietània al llibre *Masnou. Notas para la contribución al estudio de la Historia de Masnou* (1928):

«*Masnou ha tenido siempre buenas mozas y buen vino. Ya desde tiempos antiguos eran célebres en Roma los vinos de Layetania, que según los autores eran abundantes, espesos y tintos. De Plinio es la siguiente cita: "Hispaniarum Laietana vina copia nobilitantur", es decir, "Los vinos de Layetania tienen fama de abundantes".*

Marcial, amigo y protegido del célebre naturalista Plinio, satiriza en donosa forma al intemperante Sextiliano: Ya que excesivamente bebes, ruega al Tabernero que te proporcione espeso mosto de Layetania, como quien dice: De este puedes saciarte, no le llegarás al fondo.»

A la *Memòria del mapa regional vinícola de la província de Barcelona,* publicada el 1890, es van destacar els vins del Maresme en general i els del Masnou en concret:

«*Entre les variades classes de cultiu del Maresme, el de la vinya, qu'ha disminuït bastant, per ésser la comarca de la província de Barcelona ahont s'hi ha cebat més la fil·loxera, especialment en lo partit d'Arenys. Lo vi que majorment se fa és de cirera clar i de graduació alcohòlica sols regular. Se'n fan també de blancs i, especialment, per a postres.*

Són vins de grans condicions los de Tiana i Montgat, però, sobre tot los de Masnou i més los d'Alella que s'aromatitzen i que justifiquen plenament la gran fama de que gosen.

Alella produeix 12.000 hectolitres i Masnou 3.600.»

Pagès amb vinyes i vista panoràmica, anys cinquanta del segle XX. Autora: Teresa Torres i Casals. AMM, 17984.

El paisatge del Maresme a la meitat del segle XIX era agrícola, amb un 50 % de l'espai dels termes municipals dedicat al conreu i un 40 % als boscos. Les zones dedicades a l'agricultura estaven dedicades quasi totalment al conreu de la vinya.

En aquesta segona meitat del segle XIX alguns municipis que ja tenien tradició vinícola es van acabar especialitzant en aquest conreu i van dedicar gran part del

seu terreny de conreu a aquest producte. Per exemple, Alella dedicava el 78 % de les seves terres a la producció de vi; Arenys de Mar, el 73 %; Teià, el 69 %; Mataró, el 67 %, i el Masnou, el 57 %. En aquestes zones no es van eliminar els ceps després de la fil·loxera, sinó que es van canviar per peus americans o es van buscar altres solucions per continuar el conreu de la vinya.

Hectàrees dedicades al conreu de la vinya

1851	107
1855	102
1862	99
1867	108
1888	116

Al Masnou, com ho era a Alella i Teià (municipis d'on va néixer la població del Masnou), la vinya va ser el producte principal del camp durant el segle XIX. Aquesta conclusió l'hem poguda veure en capítols anteriors, corroborada amb un gràfic, i les dades de la taula contigua ho confirmen de nou. Hem de recordar el terme municipal el conformaven 340 hectàrees i se'n conreaven aproximadament 240. Aquestes dades demostren que la meitat de les terres conreades es dedicaven al vi. El 1849, el 85,94 % de les terres conreades del Masnou produïen raïm, com a la majoria de la resta de poblacions del Maresme. Això significava una extensió de 206,94 hectàrees.

En termes generals, els municipis de mar no tenien un percentatge tan gran de terres dedicades al raïm. El Masnou n'era una excepció. Aquest alt percentatge era més habitual a les poblacions de la serra. La vinya ocupava més del 75 % de les terres conreades en 14 municipis del Maresme. Mataró dedicava a la vinya el 33,73 de la seva extensió conreada, al mateix temps que Cabrils, Canet de Mar o Vilassar de Dalt superaven el 90 %.

Dels 51 propietaris de terres de conreu al Masnou el 1849, 8 dels que tenien plantades vinyes eren terratinents i acumulaven el 17,2 % de les terres dedicades al vi. Aquests grans propietaris dedicats al vi eren: Joan Fontanills, que dedicava 21,24 hectàrees de les seves terres al vi; Francesca Casas, 16,50; el marquès de Paredes, 14,51; Joan Sors, 14,23; Gaspart Malet, 13,92; Maria Alsina, 9,43; Jaume Bernades, 6,92, i Gabriel Barrera, 6,86.

Malgrat que el percentatge de terres dedicades al vi era del 17 %, la producció de vi en hectolitres d'aquests grans propietaris significava el 48,2 % de la producció de vi del municipi. La resta eren petits propietaris (61 propietaris tenien entre 1 i 5 hectàrees, cosa que significava un 47,8 de la terra conreada amb vinyes) i 24 conreaven amb vinya menys d'una hectàrea, cosa que significava el 34,8 % de l'extensió de terra dels productors de vi. Molts propietaris combinaven la producció de vinya i cereal al mateix terreny. La contribució que es pagava a l'Ajuntament pels ceps era més cara que pels cereals.

A partir de la crisi provocada per l'oídium, el míldiu i la fil·loxera provinent d'Amèrica, la producció del camp es va haver de diversificar. La primera mesura que es va prendre va ser una condonació dels impostos dels ceps. La davallada de la producció de raïm i, per tant, de la comercialització de vins al Masnou, es va produir de manera quasi simultània a la pèrdua de protagonisme del comerç marítim i l'exportació de taronges a finals del segle XIX.

El 1863 ja es va començar a observar una clara davallada de la producció de raïm al municipi. De les quasi 207 hectàrees dedicades a la vinya el 1849, es va passar a 122,768 hectàrees el 1863. Això significava que el 50,93 % de l'extensió total de les terres conreades continuaven dedicades a la vinya, però aquest conreu s'havia reduït en més de 80 hectàrees i s'havien deixat vius els ceps de màxima categoria. Els propietaris que van arrencar més vinya van ser els terratinents. Qui més vinya va reduir va ser Maria Amat i Lluch (Joan Fontanills).

El 22 d'octubre de 1887, al Ple municipal, la preocupació respecte al tema del vi va radicar a decidir no cobrar la contribució als propietaris de vinyes a causa de les afectacions provocades per la fil·loxera. De la mateixa manera, en aquella reunió van discutir i portar a terme el tancament de fàbriques de vi adulterat il·legals.

El 1894 una comissió de propietaris del Masnou va redactar un informe per enviar-lo a la Diputació de Barcelona per tal d'aconseguir una rebaixa tributària. Les causes de la difícil situació de la vinya del Masnou que van al·legar van ser la disminució d'un 50 % de les finques productores i la importació de vins d'altres regions en detriment dels propis, que venien a preus molt baixos. Malgrat aquest sotrac, els productors de vins continuaven pagant els mateixos impostos que abans de la plaga.

La fil·loxera va provocar una disminució important del conreu de la vinya al Masnou, però no l'erradicació. Les 116 hectàrees de vinya que es conreaven l'any 1888 normalment produïen 8 hectolitres/hectàrea. Però l'informe de la darrera collita havia proporcionat sols 700 hectolitres i el poble en consumia anualment 650. Aquestes xifres deixaven un marge molt petit a la comercialització d'aquest producte.

El 1923 es va fer la reunió de la Confederació Agrícola de la Unió de Viticultors de Catalunya al Masnou. Aquest fet implicava que aquesta població es continuava sentint vinculada estretament al conreu de la vinya. A la finalització de la verema de la

temporada de 1930 es van constatar transaccions de raïm propi importants per a l'elaboració de vins al preu de 20-22 ptes./100 kg. Es van arribar a elaborar 4.200 hectolitres de vi.

El 30 d'octubre de 1931 es va informar la sessió plenària de l'Ajuntament de l'assistència del Sindicat Agrari del Masnou a Figueres per tractar el tema de la sequera vitícola que es patia a Catalunya.

Productor de vinya	Plantes tractades	Productor de vinya	Plantes tractades
Antoni Andiñach	16.000	Florenci Gibernau	5.000
Sadurní Jordana (president)	15.000	Josep Andiñach	
Josep Estrada (president)	14.000	(membre de diverses	
Gerard Maristany	14.000	juntes)	3.500
Salvador Jordà (membre		Manuel Salvador	3.300
de diverses juntes)	14.000	Martí Pons	3.000
Antoni Duran (president)	9.000	Basili Calls	3.000
Ramon Panisello	7.000	Pau Viñals (membre	
Jaume Padrós	7.000	de diverses juntes)	2.800
José López	7.000	Pere Casas	2.800
Antoni Viñals (membre de		Pere Colomer (Membre	
diverses juntes)	6.000	de diverses juntes)	2.500
Felicià Coll (membre de		Joaquim Andiñach	2.200
la junta fundacional)	5.000	Josep Bonveí	2.000
Joan Raméntol	5.000	Fèlix Andiñach	2.000
		Marià Bigas	2.000

El novembre de 1931 restaven 27 productors de vinyes al Masnou. Entre ells hi havia:

Al llarg de 1936, a les sessions plenàries de l'Ajuntament del Masnou, també es van debatre temes vinculats a la venda de vi.

Al Maresme, després de la fil·loxera, es van abandonar més de 3.500 ha de vinya, que es van transformar en boscos (1.500 ha), conreu de cereal de secà o regadiu (1.000 ha) i horta i arbrat (500 ha). El raïm va deixar de ser el motor econòmic de la comarca, però no en va desaparèixer.

A partir del 18 de gener de 1954, la Cámara Oficial Sindical Agraria (COSA) va demanar una declaració de vinya i vi a tots els conreadors i emmagatzemadors. Aquell mateix any s'assignà un cànon de sulfat de coure i sofre de 1.000 quilograms que s'havien de repartir entre tots els agricultors conreadors de vinya de manera proporcional a la superfície de terra de vinya que es conreava.

Aquells que van optar per abandonar la vinya van ser els que posseïen terrenys que es podien adaptar amb certa facilitat al regadiu i es podien plantejar el canvi de producció. Els de les terres altes de la comarca van preferir mantenir el conreu tradicional de la vinya i van fer una forta inversió en el canvi de ceps.

Totes aquestes dades demostren que la majoria dels pagesos del Masnou van mantenir el conreu de vinya per cobrir les seves necessitats personals, però no de manera suficientment extensa per comercialitzar les collites.

Elements arquitectònics del Masnou vinculats amb el conreu de la vinya

Aquelles finques derivades de les vil·les romanes que hi havia al Masnou històric van ser les més extenses de tot el terme municipal i van mantenir una gran dedicació al conreu de la vinya.

La part alta de la propietat de Can Sors (de la població d'Alella) es destinava al conreu de vinya, els fruits de la qual eren processats al celler Champ-Sors. En aquesta finca de la zona del Masnou hi havia un molí. És llarga la història de la família Sors, els principals viticultors de la zona, al Masnou. Malgrat que la família Sors es va dedicar a la vinya, també van ser els impulsors d'alguna de les mines d'aigües del Masnou (amb afectació rural i urbana) i una de les primeres empreses que volien ser distribuïdores d'aigua al conjunt de la població, juntament amb l'empresa Aigües Hereus Tomàs, SA.

A la finca de Can Teixidor (masia documentada al segle XIV amb nombroses restes de construccions romanes) encara es conserva l'edifici del celler, on hi ha les premses, els cups i les botes que en demostren el seu passat vinícola. El propietari era Gaietà de Planella i de Fiveller, comte de Llar, baró de Granera i de Castellcir. A la finca també hi havia un forn per fer pa.

D'altra banda, l'existència de diverses barraques de vinya al terme municipal del Masnou és una prova arquitectònica del paper del vi a la població. Un exemple d'aquesta dedicació a la vinya és la barraca de Cal Sastret (tancada amb volta de canó, de mig punt) o la de Can Peluchón.

Barraca de Cal Sastret. *Mapes de patrimoni cultural*, Diputació de Barcelona.

Barraca de Can Peluchón. *Mapes de patrimoni cultural*, Diputació de Barcelona.

Indústries vinculades a la vinya

Al cens de 1880 es va reflectir l'existència de dos vinaters a la població i d'un fabricant d'aiguardent. Al Ple municipal del 24 de maig de 1880 es va concedir permís a una comissió de propietaris agrícoles del Masnou i al francès Alexis Roujon (de la casa Roujon frères, de Seta, França) per instal·lar una fàbrica de vins a gran escala on hi havia l'Escola Municipal de Nàutica. El local era propietat d'Eduard Torrents Abril. Era al carrer Huertas y Fuentes, 22 (actualment és el carrer de Jacint Verdaguer, 32-34). Després, aquesta institució es va convertir en la fàbrica Cisa. Per fer aquesta operació, l'escola es va haver de traslladar de lloc.

A can Targa hi havia una destil·leria de licors. A l'FSAL, el 1918 es va debatre sobre la creació d'una fàbrica cooperativa comarcal de destil·lació d'aiguardent al Maresme.

La família de Pere-Grau Maristany i Oliver, d'origen masnoví, va fer carrera amb el comerç de vins fora de la població (Vilafranca del Penedès), i va arribar a convertir-se en una de les nissagues més poderoses de Catalunya. Tenien vinyes al Masnou, però també a altres localitats. Francesc-Pere Maristany i Maristany, el seu pare, havia fundat el 1865 la marca de Francisco Pedro Maristany. Pere Grau. Va crear el 1886 un gran establiment industrial i comercial a Sant Martí de Provençals. La seva tomba és al Cementiri del Masnou. Els vins Maristany encara es comercialitzen en l'actualitat.

Publicitat de la marca Pera Grau.

Publicitat de 1910.

Champ-Sors, la cava i la marca del cava creades al Masnou

El gran celler de la població del Masnou s'ha anomenat durant molt de temps Champ-Sors. Aquesta empresa vinícola es va crear el 1796, malgrat que les caves les va construir Josep Garcia i Conill a finals del segle XIX (va ser regidor del Masnou el 1930). El raïm que es premsava per crear el cava d'aquesta marca provenia de la finca de Can Sors. Aquest fet vinculava dos pobles de la zona: Alella (finca de Can Sors) i el Masnou (localització de les caves).

Ricardo Guarino va comprar el terreny de Can Guarino l'any 1900 i es va casar amb Rita Garcia, de Can Sors. No van tenir fills i la seva finca la va heretar el seu nebot, Josep Garcia Sensat, que havia estat propietari del molí de Can Sors.

Hom diu que són les úniques caves que es troben a tocar del mar. Les caves Champ-Sors van tenir la seva època d'esplendor durant el primer terç del segle XX, quan els seus vins sortien a les cartes dels millors restaurants i eren els preferits de personalitats com Pau Casals o el rei Alfons XIII.

El reportatge sobre el Masnou publicat el 1922 a la *Veu de Catalunya* es refereix de manera molt intensa a aquestes caves:

«*Xampanys Sors, creat al Masnou i cada dia més demanat i cercat per les persones de paladar exquisit.*

En veure aquelles caves tan ben formades no es troba a faltar res de les que hi ha a la Xampanya francesa.

Les existències que el seu fabricant, don Josep Garcia, té d'ampolles a les caves passen d'un milió, de totes les quatre marques que s'exposen al consum.

Quan els raïms es cullen són conduïts acuradament fins a l'embotellament.

La casa és collitera ja del segle XV ençà i això és ja una garantia. Per això són tan alabats els xampanys de la marca Xampany Sors premiats en tantes i tantes exposicions com en la de Viena de 1871 amb Gran Premi i amb Medalla d'Or a les de París de 1867 i 1878, Madrid 1877 i Barcelona 1888.»

L'any 1925 ja tenien més d'un milió i mig d'ampolles ordenades a les galeries subterrànies de la seva cava. Com a mínim el seu espumós tenia sis anys de repòs en cava.

El dia 28 de desembre de 1926, Eduard Aunós, ministre de Treball, Indústria i Comerç, visità les Cases Barates i les escoles del Masnou i fou honorat amb un xampany d'honor a l'Ajuntament i una estada al celler de Josep García, Champ-Sors.

El 22 d'abril de 1926 es va publicar una llarga referència d'una excursió a les caves Champ-Sors al *Diari de Granollers,* perquè els redactors n'havien fet un visita a les instal·lacions:

«*I arribem tot prest a la façana de la casa "Champ-Sors" que mira a mar, com si simbòlicament veiés a l'altra banda d'ell tot un passat de glòria i de profit per l'exportació dels vins nostres a les terres d'Amèrica.*

Amb una sèrie d'atencions els senyors Josep Garcia i el seu simpàtic fill ens fan interessants explicacions de les caves i de l'elaboració i treballs pràctics. Ens mostren les galeries subterrànies en les que tan ben col·locades, classificades i ordenades hi ha existents més d'un milió i mig de botelles que, a l'igual que les més importants caves de la Champagne de França, estan disposades per servirse previ degorgement i etiquetatge, amb un mínim de 6 anys de la collita del vi que contenen.

L'operació de degorgement, o sia l'extracció del pòsit del vi arran del tap, puig a l'última època es té la botella en sentit vertical, es fa congelant una part del líquid contingut amb una màquina frigorífica d'anhídrid sulfurós i destapant-la surt el pòsit i el líquid congelat, afegint-hi llavors una quantitat de licor d'expedició per a ésser tot seguit etiquetada la botella i encaixonada per a la venda i exportació.

De les explicacions dels senyors Garcia, que posseeixen una veritable cultura i grans coneixements tècnics de la seva especialitat, adquirida per sos estudis, sos viat-

Champagnes

Moet Chandon	botella	10'00
Codorniu Extra	»	5'50
» Media	»	3'25
» Espumoso	»	4'25
Comte de Mautiquy (carta blanca)	botella	6'00
Champ Sors	» »	5'50
M. Rigol Tubella Espumoso	»	'
Modesto Rigol Extra		'
Sidra Gaytero	botella	1'75
Media	»	1'00

CHAMPAGNES

Codorniu extra	8'25
Codorniu espumoso	6'10
Lumen	5'20
Champ - Sors	6'25
Maxims	6'00
Mont Carmany	5'50
Luis G. Soleré	5'25
Noyet carta verde	3'00
Noyet carta blanche	3'00

Catàlegs de caves de 1916 i 1922 que ja mencionen el cava Champ-Sors a les revistes *Felanigense* i *Crònica.*

ges i amistat amb els grans productors de Reims i altres, ens hem capacitat de la importància dels seus vins espumosos, obtinguts pel mateix procediment que en la Champagne; i per al nostre propi paladar, tots de comú acord hem convingut en la finor exquisida de l'espumós vi del 1914 que ens han ofert previ degorgement i sense cap més preparació. Felicitem als propietaris de tan importants caves.

Hem pres comiat afectuosament de don Josep Garcia Conill, del seu germà que allí es trobava i del seu fill, desitjant-li que, com el seu pare i el seu avi don Bonaventura, que tantes recompenses obtingueren en exposicions estrangeres i espanyoles, continuï els èxits de tota mena en profit i pel bon nom de la nostra pàtria.»

Al llarg dels anys trenta va ser habitual que nombrosos clubs excursionistes de Catalunya fessin excursions al Masnou, que incloïen la visita a les caves Champ-Sors i als Laboratoris del Nord d'Espanya, Laboratoris Cusí.

El 4 de gener de 1935 es va produir un greu accident mortal per una explosió d'una caldera a les caves Champ-Sors del Masnou, en què va morir el fill del propietari i van quedar ferits el propietari i altres treballadors.

Els propietaris i promotors de la marca Champ-Sors van utilitzar diferents tècniques de màrqueting simultànies per promocionar el producte des de principis de segle XX.

Anuncis gràfics amb la imatge gràfica de la marca

A la majoria d'anuncis de la marca es mostrava el reflex dels diversos models d'ampolles que van utilitzar al llarg del temps. S'hi veia amb claredat la marca, hi acostumava a aparèixer el nom del poble, que els provocava orgull (Masnou) i moltes vegades hi apareixia el nom del propietari, Josep Garcia, o es promocionava l'antiguitat de la seva producció, quasi dos-cents anys, i es reiterava el desig de ser comparat com a prova de la seva qualitat.

Mundo Gráfico del 1916.

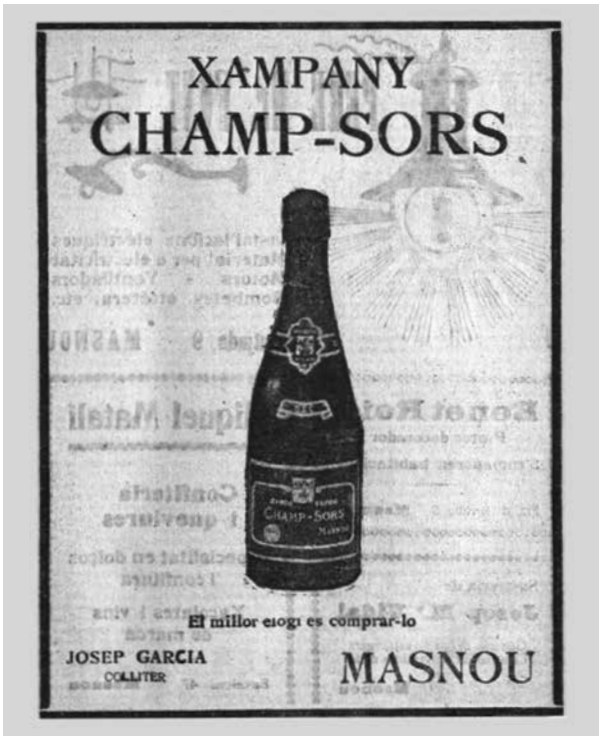
Revista *Nuevo Mundo* de 1918.

Publicitat a *El Sol*, de 1919.

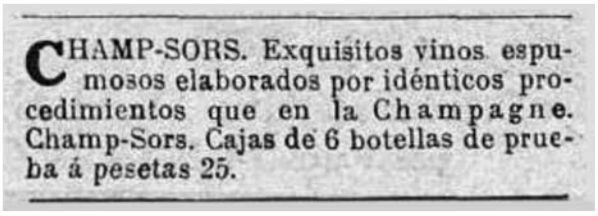
Nuevo Mundo, del 6 de juny de 1924.

La Veu de Catalunya, del 6 de maig de 1922.

Anuncis de text

Una altra tècnica publicitària que va utilitzar la família Garcia per donar a conèixer la seva marca i afavorir les vendes van ser els missatges breus de text que incorporaven a la premsa en qualsevol moment de l'any, però especialment per Nadal. Aquests missatges, publicats en qualsevol època, van ser escrits sempre en castellà.

CHAMP-SORS. Exquisitos vinos espumosos elaborados por idénticos procedimientos que en la Champagne. Champ-Sors. Cajas de 6 botellas de prueba á pesetas 25.

Mundo Gráfico del 13 de desembre de 1916.

CHAMP SORS
CARTAS ORO Y VERDE
En todos los paladares :: DRY, DEMI-SEC, DOUX
Compárese con las mejores marcas francesas
Pídase en Colmados, Hoteles y Restaurants
Concesionarios: CATALÁ Y Cia., S. en C. - Diputación, 111
TELÉFONO 4989 A.

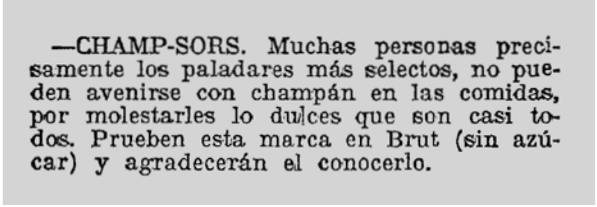
La Vanguardia de 1918.

LA CASA CHAMP-SORS
no sirve otros champagnes que los que produce en sus viñedos ni entrega botellas de menos de 6 años de cava
es el mejor CHAMPAN

La Vanguardia del 14 de febrer de 1926.

El único que se puede comparar con las primeras marcas francesas
CHAMP-SORS
SOLO EXPENDE CHAMPAÑA DE CAVA

La Vanguardia del 24 de desembre de 1935.

—CHAMP-SORS. Muchas personas precisamente los paladares más selectos, no pueden avenirse con champán en las comidas, por molestarles lo dulces que son casi todos. Prueben esta marca en Brut (sin azúcar) y agradecerán el conocerlo.

La Vanguardia del 23 de juliol de 1930.

En aquests escrits donaven informació, volien mostrar que el producte no era un vi espumós, sinó un cava (*champán*); que seguia els procediments d'elaboració de la Champagne francesa (sis anys de cava); que el seu ús indicava distinció; que la família reial espanyola en prenia; que el brut sec no contenia sucre, etc.:

«*Champ-Sors. Pídase en dulcerías y colmados*» (1916)

«*En toda buena mesa, Champ-Sors*» (1917)

«*Champ-Sors. Etiqueta verde, rico champaña*» (1922)

«*Certificamos que el Champ-Sors etiqueta verde es el mejor champaña*» (1923)

«*En los banquetes más distinguidos se bebe el Champ-Sors etiqueta verde seco*» (1923)

«*Las familias más distinguidas beben el Champ-Sors etiqueta verde seco*» (1923)

«*En las REALES meses se bebe Champ-Sors etiqueta verde*» (1924)

«*En los grandes banquetes y mesas bien servidas se bebe el Champ-Sors etiqueta verde*» (1924)

«*El gourmet pide siempre Champ-Sors*» (1934)

«*Para champaña seco solo Champ-Sors*» (1935)

«*El Champ-Sors más joven tiene 6 años de cava. Pida Vd. siempre champaña Champ-Sors*» (1936)

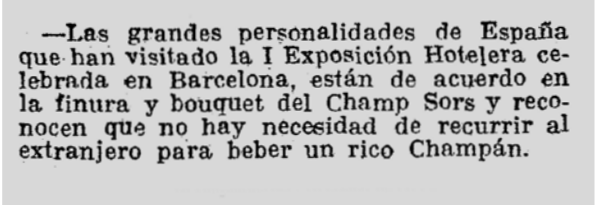
«*Champ-Sors no dice cómpreme, sino compáreme. Champaña Champ-Sors*» (1936)

«*Champ-Sors en paladar adecuado. Compárelo al que quiera. Gracias*» (1946)

Promocions

Una altra tècnica publicitària força innovadora que va utilitzar la família Garcia per fer conèixer el seu producte van ser les promocions. Per exemple, l'any 1927 es va fer publicitat del rei bevent aquest cava a l'Exposició Hotelera:

«*Durante la visita que S. M. el Rey hizo a la I Exposición Hotelera solo bebió Champ-Sors etiqueta verde brut.*»

—Las grandes personalidades de España que han visitado la I Exposición Hotelera celebrada en Barcelona, están de acuerdo en la finura y bouquet del Champ Sors y reconocen que no hay necesidad de recurrir al extranjero para beber un rico Champán.

La Vanguardia del 23 d'octubre de 1927.

VII FERIA DE BARCELONA

Hoy, fiesta de la Golosina. Sorteo de 300 lotes ofrecidos por las casas siguientes: «El Picarol». «Anís de la Asturiana», licor «Manon», «Champ-Sors», arroz «Sos», tortas «La Montserratina», carquinyolis de «Caldas», «Beranguer», casa «Catalá» de Vich, Champán «Marguery», arroz «Lo rat Penat», Granja «Marinetti», «Forn de Reus», Casa «Soler», «Vinos Muxart», «Chocolates Juncosa», anís «Faust», almendras de Arenys «Nogueres», conservas «Rubies y Mussons», postres «Xiquets de Valls», apicultura «Mansanet».

En el Palacio número 1, la casa «Camps», stands números 364 y 365, en combinación con las entradas, regala una lámpara de salón.

Sardanas, ballets, clowns. Visita del «Nandu», obsèquiando a los chiquillos. Pregones por el «nunci».

Entrada: UNA peseta

Anunci de la participació dels productes Champ-Sors en un regal que se sortejava a la Fira de Barcelona. *La Vanguardia* del 13 de juny de 1934. La marca Champ-Sors hi apareix a la segona línia.

Patrocini d'esdeveniments esportius

Josep Garcia va utilitzar també la innovadora tècnica publicitària de patrocinar esdeveniments esportius per fer-se conèixer entre els participants a l'esdeveniment i entre tot el públic en general que llegís el resum aparegut a la premsa. La marca Champ-Sors no es va especialitzar en cap esport en concret, sinó que va utilitzar el patrocini de proves o equips de nombroses especialitats. El que sí que es nota és una predilecció per aquelles proves també esponsoritzades per la corona espanyola.

Cereals

El 1849 quasi un 12 % de les terres del Masnou estaven dedicades al cereal, que era el segon producte del territori. Tenint en compte l'extensió de terres que conreaven aquest producte, es dedicaven del Masnou al cereal en secà 25,43 hectàrees (10,41 % de les terres conreades) i 2,45 hectàrees al cereal en regadiu (1,02 % de les terres conreades). Malgrat això, molts pagesos del Masnou alternaven vinya i cereals a la mateixa terra (vinya campa).

El poble del Maresme amb menys dedicació al cereal el 1849 era Sant Pol de Mar, amb un 6,86 % de les seves terres conreades dedicades a aquest producte. El seguia Vilassar de Dalt, amb un 9,13%. En canvi, en aquella mateixa època, a Mataró el cereal significava el primer producte del camp i hi dedicaven quasi el 70 % de l'extensió de les terres de conreu. A Argentona dedicaven al cereal el 52,6 % de les terres conreades i a Cabrera de Mar, el 46,3 %.

El 1863 es dedicaven 83,30 hectàrees del Masnou al conreu del cereal (ordi i blat). Això significava un 34,62 % de les terres conreades a la població. Es van multiplicar per quatre les hectàrees dedicades a aquest producte respecte a l'any 1849. És de suposar que les terres que es van deixar de dedicar a la vinya es van especialitzar en cereal. El nombre de propietaris que es van afegir a plantar aquest producte van ser 21 més que el 1849, un total de 49.

A diferència de zones properes, com el Vallès, el cereal (i en concret el blat) no va tenir una producció important a la població del Masnou, excepte en els anys de conreu obligatori pel franquisme. El tancament de fronteres i l'autarquia van provocar que es frenés el fructífer conreu de la patata a favor d'altres conreus considerats estratègics pel franquisme,

Batent el blat a l'era de Cal Martinet. AMM, família Estragués-Doria, 36005.

Martí Doria, Pepita Doria i Josefa Galofré, any 1954. AMM, família Estragués-Doria, 36006.

com el cereal. Amb el racionament de la guerra i la postguerra (fins als anys cinquanta), la necessitat de proveïments va obligar les autoritats a intervenir els productes de la terra. El Govern subministrava les llavors i els fertilitzants i obligava els pagesos a dedicar una proporció estipulada de les terres al conreu d'uns productes determinats, que l'Estat comprava a un preu baix. Els càlculs oficials del govern franquista per calcular el cànon forçós o quota era de 1.350 kg/ha. El conreu de cereals amb l'obligació de satisfer els cànons governamentals va provocar un dèficit agrari indubtable.

A la província de Barcelona, la Jefatura Agronòmica de la Província va obligar a conrear un mínim de 50 hectàrees de blat a cada municipi. El Masnou es va veure obligat a conrear cereals i patates. Al mateix temps es mantenia l'exportació de patates primerenques.

Una vegada acabada la guerra, als amirallaments de 1944, el cereal del Maresme significava el 28 % de totes les terres conreades. Però, al cadastre de 1954, el cereal ja ocupava un 52 % de la superfície conreada del Maresme. Malgrat que sembli sorprenent, als anys seixanta hi havia més terres dedicades al cereal al Maresme de les que eren obligatòries.

La patata

De totes les riqueses que els europeus van espoliar d'Amèrica, la patata va ser la més productiva a escala mundial. Però la introducció de la patata en l'alimentació europea va ser força dificultosa. Aquestes són les fases que es consideren de la història del consum de patates:

- Agustín de Zárate va importar la patata del Perú a Europa el 1544.
- Joseph Hawkrins la va introduir a Irlanda el 1563.
- Drak la fa conèixer a Anglaterra el 1566.
- Clusius la va popularitzar a Bèlgica el 1617.
- Walter Raleigh la va aplicar al consum de la Gran Bretanya el 1625.
- Lluís XVI i Antoine-Augustin Parmentier la van popularitzar a França el 1783.
- A principis del segle XIX els espanyols ja la utilitzaven com a aliment.

La superstició i les males llengües propagaren la idea que la patata era un fruit pecaminós, fet que va justificar que els francesos la consideressin una *pomme de terre* (poma de terra), en record del fruit prohibit del paradís de l'Edèn que apareix a les primeres pàgines de la Bíblia. Aquest fet motivà que al segle XVIII, a molts indrets d'Europa, sacerdots cristians beneïssin els camps sembrats de patates per tal de purificar-los i permetre'n el consum dels fidels.

Menjadors de patates, de Vincent van Gogh, 1885.

Ja al segle XIX la patata es convertí en un dels aliments principals de la dieta a tot el món occidental i molt sovint salvà la població en els moments de fams periòdiques que sovintejaven a Europa i de les crisis de subsistència consegüents. Per aquest motiu, es va convertir en un conreu estratègic.

En una carta de Van Gogh al seu germà Theo va afirmar sobre el quadre *Menjadors de patates: «Vull fer el quadre de tal manera que la gent comprengui que aquests personatges, que mengen les patates a la llum d'una petita làmpada, han treballat la terra amb les mateixes mans que s'alimenten, i això parla del treball manual i revela honestament que s'han guanyat el menjar. Li volia donar l'aparença d'una manera de viure diferent a la nostra, a la de la gent civilitzada. I no vull que la gent l'admiri o l'aprovi sense saber-ne el perquè.»*

La introducció del conreu de la patata a terres catalanes va ser molt lenta i tardana. El seu inici es relaciona amb la fam provocada per la Guerra del Francès. Diferents estudiosos van demostrar que l'inici del conreu de la patata a Catalunya es va portar a terme a la zona pirenaica. El motiu d'aquesta localització de l'origen de la producció catalana potser va ser la seva proximitat amb França, d'on provenia el seu conreu.

El 1901 es va celebrar el centenari del descobriment d'aquest tubercle. Es va fer una exposició monogràfica de patates al saló Reina Regent del Palau de Belles Artes de Barcelona coincidint amb el cinquantè aniversari del conservador Institut Agrícola Català de Sant Isidre, que el 1905 comptava amb el rei Alfons de Borbó entre els seus socis.

El 19 de maig de 1929 es va inaugurar l'Exposició Internacional de Barcelona, on es va dedicar un Palau a l'agricultura. La patata va tenir un paper important en aquesta exhibició a l'estranger del camp català.

Des d'època moderna, la patata és un element bàsic de l'alimentació occidental i es troba tant en

la cuina de supervivència com en la selecta. Per tant, el mercat de les patates va quedar assegurat i garantit. El comerç de patates era una aposta segura i estable. Va ser tasca dels pagesos del Maresme convertir aquesta activitat econòmica en altament rendible.

Característiques morfològiques de les patates primerenques

Tipologia de patates primerenques

Van existir, i existeixen actualment, moltes varietats de patates, però al Masnou s'havien de conrear aquelles espècies del gust dels compradors estrangers. Hi ha característiques que les diferencien. La patata del bolado és llargueruda, poc gustosa i es desfà aviat. Les variants dites floreta i bolado se sembren en cavallons o solcs disposats a una distància de dos pams i mig els uns dels altres, i a un pam i mig de mata a mata. Es cull quan encara és verda, tendra i fresca. Per aquest motiu és impossible conservar-la.

Però també va ser molt utilitzada la patata del bufet, que és una selecció feta per Eugène Chanoine l'any 1856 a l'Institut Beauvais, a la Bretanya. Va iniciar-ne la comercialització l'any 1884 amb l'empresa Vilmorin. Tingué un gran èxit a tot França i més tard va arribar a Catalunya. La patata francesa és una varietat més rústega, de productes més grans que l'anterior, que es conrea immediatament després d'aquesta. Es creu que el nom català bufet seria una adaptació fonètica del francès Beauvais. Se'n tenen referències del cultiu a Catalunya des del 1926. Ha estat la patata més menjada en l'àmbit nacional.

Existeixen dues formes de tubercles d'aquest tipus que semblen correspondre a dues varietats diferents de la planta: una de blanca (bufet blanca), que és la més important en volum de producció, i una de violeta (bufet negra o bufet vermella). Es creu que la primera deriva d'una varietat francesa creada durant el segle XIX a la Bretanya, mentre que la segona hauria nascut a partir d'una mutació de la primera conservada pels agricultors locals. La patata del bufet blanca presenta una polpa de color blanc intens. Se sol utilitzar per fer purés, sopes i cremes, gràcies a la carn cremosa. Però també es cuina bullida per menjar-la amb altres verdures o bé amanida.

La patata del bufet és una varietat tardana amb temporada curta de comercialització, ja que té una producció limitada. És un producte de temporada que s'acaba al novembre. Es caracteritza per tenir la pell fina, una carn cremosa i és rica en sabors.

La Mataró Potatoes va ser la patata Royal Kidney, un tubercle de pell fina i groga. Té la carn blanca i més melosa que d'altres. Es va considerar la patata més resistent i productiva. Es va començar a conrear al Maresme el 1890. Aquest tubercle va donar un rendiment molt gran (va arribar als 39.000 kg/ha) i agradava al paladar europeu. Es va adaptar perfectament al clima i a la qualitat del terreny del Maresme i també era resistent a l'emmagatzematge i el transport, imprescindibles en una exportació.

El 1931, les varietats que es conreaven per vendre-les al mercat anglès van ser la Royal Kidney (també anomenada Mataro's potatoes), Majestic i Escòcia. L'any següent, el 1932, s'hi va afegir mínimament la Red King i es va començar a treballar amb la patata del bufet, malgrat que el comerç amb França era molt complicat. Altres tipus de patata d'exportació que es van utilitzar al Maresme van ser la King Edwuard i la Majestic.

La patata Paulsen Joly era d'origen alemany. Es va introduir al mercat català la tardor de 1929. Les seves característiques eren similars a les de la Royal Kidney. El Masnou la va conrear des de la data en què l'FSAL la va importar.

El 1943, gràcies als estudis fets als camps d'experimentació, es van qualificar cada una de les espècies de les patates amb els seus punts forts i febles. En una publicitat dels camps d'experimentació del Vallès del 1944 s'analitzaven les característiques de les patates, especialment el rendiment:

«*La Royal Kidney-Bretaña, desde tiempo inmemorial es de un rendimiento especial, pues ha dado un promedio de un 23 por uno, teniendo la ventaja de ser tubérculo de superior calidad y exquisito paladar. La Erdgold alemana original, presenta buenas cualidades, en cuanto a su comer y conservación, tendiendo a deshacerse en su cocción, los rendimientos alcanzados son de 31 por uno.*

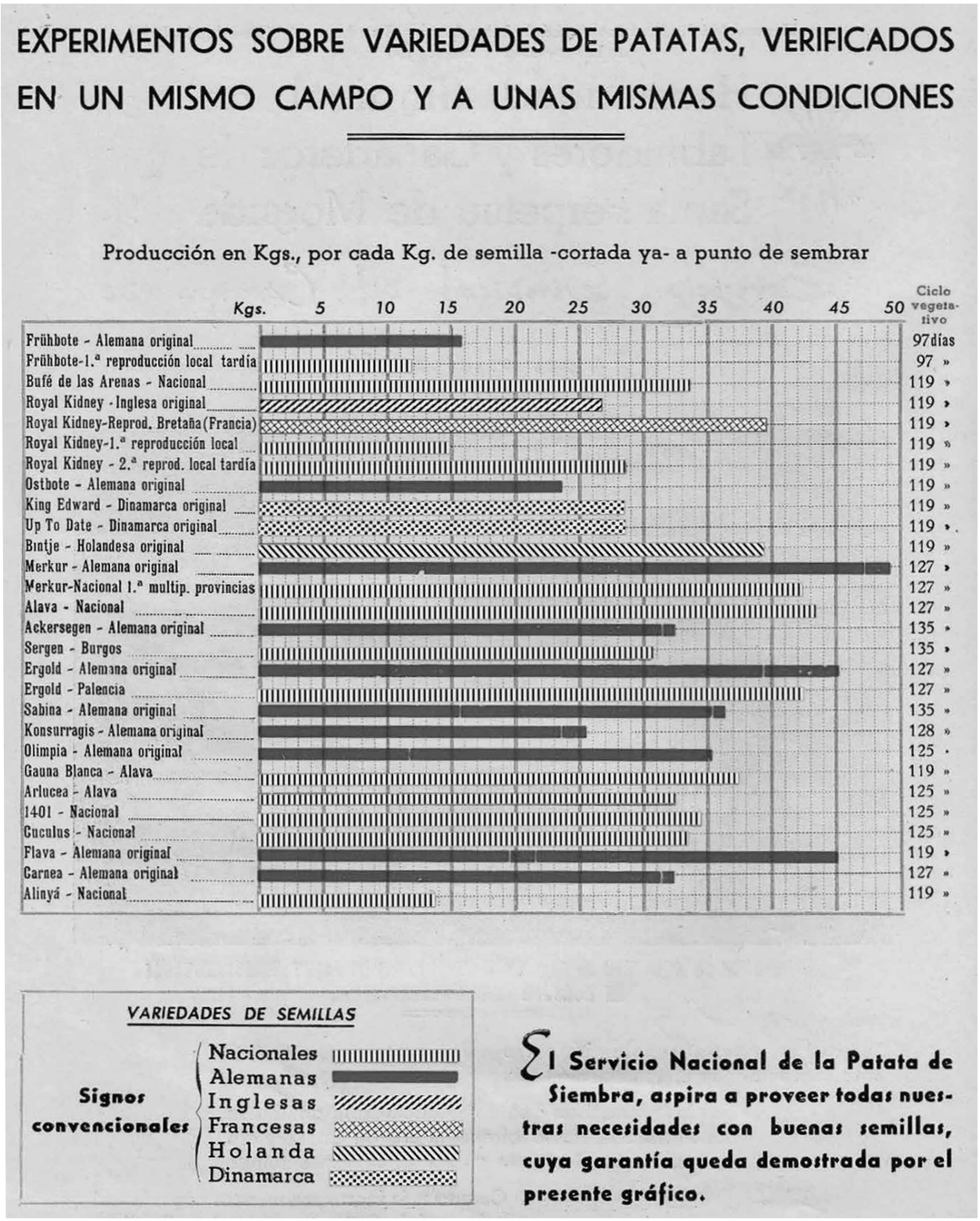
Se ha observado que las patatas de mayor producción suelen ser atacadas de podredumbre. Las más perjudicadas han sido las variedades Erdgold y Merkur. La variedad Sabina se ha manifestado con algún hueco en el interior de los tubérculos más desarrollados.

Efectuados ensayos de cocción, resulta que tienden a deshacerse las llamadas Upto-Date, Sergen, Erdgold, Sabina, Konsuragis, Olimpia, Carnea y Bintje.

Según nuestras observaciones, calificamos la Flava y la Gauna blanca como las de mejor calidad en cuanto a paladar; esta última puede considerarse como la que presenta más excelentes cualidades de conservación.»

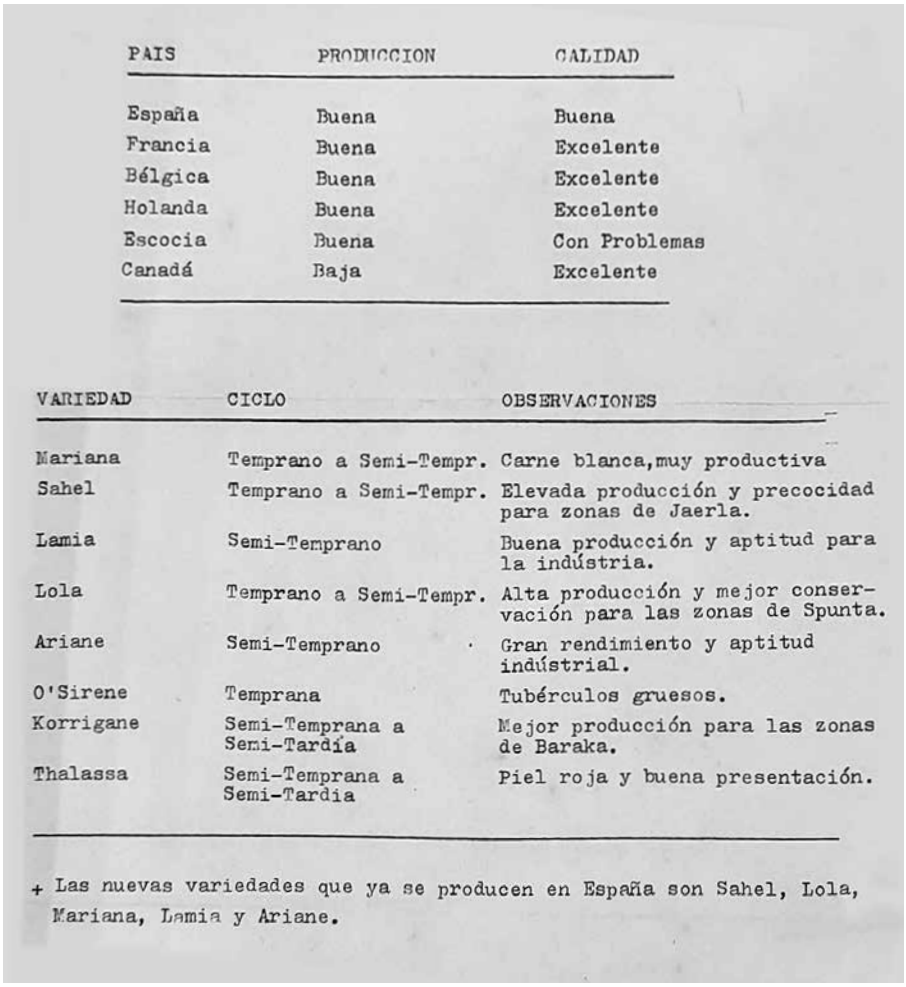
A la mateixa publicació continuava l'anàlisi tenint en compte nous elements:

«*Un cop recollides les vint-i-vuit varietats sembrades, les que més quilos produïren per quilo de*

Hermandad Sindical de Agricultores y Ganaderos de Barcelona, *Campos de experimentación.* Granollers: Gráficas F. Carrero, 1944. Arxiu del Sindicat Agrícola SASP.

llavor sembrada foren les Merkur-Alemanya (patata alemanya tardana 49 kg/ per kg), les Erdgold (patata alemanya 46 kg/per kg) i en tercer lloc les Flava (patata alemanya primerenca 45,5 kg/per kg), el quart lloc va ser la patata nacional Álava (43 kg/per kg). S'arribà a la conclusió que les millors varietats,

PAIS	PRODUCCION	CALIDAD
España	Buena	Buena
Francia	Buena	Excelente
Bélgica	Buena	Excelente
Holanda	Buena	Excelente
Escocia	Buena	Con Problemas
Canadá	Baja	Excelente

VARIEDAD	CICLO	OBSERVACIONES
Mariana	Temprano a Semi-Tempr.	Carne blanca, muy productiva
Sahel	Temprano a Semi-Tempr.	Elevada producción y precocidad para zonas de Jaerla.
Lamia	Semi-Temprano	Buena producción y aptitud para la indústria.
Lola	Temprano a Semi-Tempr.	Alta producción y mejor conservación para las zonas de Spunta.
Ariane	Semi-Temprano	Gran rendimiento y aptitud indústrial.
O'Sirene	Temprana	Tubérculos gruesos.
Korrigane	Semi-Temprana a Semi-Tardía	Mejor producción para las zonas de Baraka.
Thalassa	Semi-Temprana a Semi-Tardia	Piel roja y buena presentación.

+ Las nuevas variedades que ya se producen en España son Sahel, Lola, Mariana, Lamia y Ariane.

Estudi sobre les patates de 1960. ACM, caixa 77_461.

tant per rendiment, per qualitat, i per conservació eren la Flava i la Gauna Blanca. Malgrat això, la mitjana dels resultats sumatoris de les campanyes 1944, 1945 (d'extrema sequera) i 1946 al conjunt del Vallès demostren que el millor rendiment el produeix la patata Álava, seguida molt a prop per Royal Kidney i Gauna Blanca.»

El 1960 va arribar al Masnou un estudi de les varietats de patates del moment amb una catalogació de la seva producció, qualitat, conservació i avantatges per a la indústria.

Punts forts i punts dèbils de la patata primerenca

Aquest tipus de tubercle era considerat un producte de luxe i necessitava una sembra acurada i molta dedicació. La patata tendra, en produir-se de manera intensiva, necessitava molta quantitat de fertilitzant, que podia ser natural (però a la comarca hi havia poc bestiar) o d'origen químic. Per a 100 quilos de llavor de patata se'n requerien 65 d'adobs, que costaven unes 24 pessetes. A través del Sindicat, el pagès acabava adquirint 100 kg de Royal Kidney a 36 pessetes, i tenia la llibertat de vendre-les a qui li oferís més bon preu, i 1.600 ptes./ha d'adob.

L'especialitat anglesa començava el conreu a finals de desembre i la recol·lecció, a l'abril-maig, i es va arribar a perllongar fins al juny. Aquest calendari tan curt provocava que la resta de l'any es poguessin dedicar els camps a segones collites, que encara augmentaven més els beneficis dels pagesos del Maresme. Generalment, aquesta segona collita en el mateix any acostumava a ser de patata del bufet per al consum interior.

Al mes d'abril s'iniciava la campanya d'exportació de patata primerenca i s'acabava el mes de juliol. Aquestes patates eren molt demandades en països del nord, perquè el fred hivernal d'aquestes terres n'impedia una gran producció local. Per aquest motiu, les primeres patates que s'introduïen en el mercat anglès es pagaven a un preu molt car i, a mesura que anaven passant els mesos, el preu disminuïa per la gran quantitat de patates al mercat. Els mesos d'abril i maig, els països freds, especialment Anglaterra, compraven patata catalana a un preu molt alt, perquè era un producte minoritari. Era un aliment per a les classes privilegiades del país, igual que ho era a Espanya. El preu de la mateixa patata primerenca, si es venia a l'estranger (Anglaterra o França, principalment), era de 2 o 3 ptes./kg, però si el comerç es feia al territori espanyol, el mateix tubercle es pagava d'1,20 ptes./ kg a 1,74 ptes./kg. Els productors guanyaven molts menys diners en el mercat nacional i als consumidors els significava un preu massa elevat en comparació a la compra d'altres espècies de patates. Els catalans no la podien comprar pel seu alt cost.

El problema de la Royal Kidney radicava en el fet que era molt cara, perquè s'havien d'importar patates

de llavor o de sembra i sols compraven la producció a Anglaterra. A la resta de països als quals es volien vendre patates d'exportació desitjaven altres tipus de tubercles.

Hi havia força investigació per trobar la solució de la millor espècie adaptada a la zona productora. Els camps d'experimentació de patates eren molt importants, perquè hi havia molts diners en joc. Per exemple, el tècnic agronòmic Henri Banolas proposava mantenir les llavors en una cambra frigorífica (entre 1 ºC i 5 ºC), sense llum tres mesos, i produir la germinació en un ambient humit i a la llum durant quinze dies a una temperatura de 15 ºC a 16 ºC. D'aquesta manera, el desenvolupament de les plantes era més ràpid i fort i la producció de tubercles es multiplicava pel doble. La recol·lecció s'anticipava una o dues setmanes; per això es podia plantar més tard.

La patata era una planta que necessitava, per arribar a grans produccions, no sols una bona llaurada i una preparació del terreny excel·lent, sinó també una gran quantitat d'adobs que no podien ser exclusivament fems. Es calculava que, per terme mitjà, de cada 20 tones de collita es treien de la terra 25 quilos d'àcid fosfòric, 170 de potassa i 100 de nitrogen que s'havien de retornar a la terra de manera artificial, amb la fertilització.

La fertilització dels camps era imprescindible abans i després de la collita. Es necessitaven de 20.000 a 30.000 kg/ha de fems complementats amb fertilitzants químics. Era recomanat que la proporció d'aquests fertilitzants seguís aquest percentatge:

– Superfosfat de calç: 47 %
– Sulfat amònic: 32 %
– Sulfat potàssic: 21 %
– Sulfat fèrric: 10 %

Productivitat de la patata primerenca

Un dels pocs problemes de la Royal Kidney era que necessitava utilitzar llavor (així és com des de sempre s'ha anomenat, però el que es planta és realment una tija i no veritablement una llavor) nova cada any per poder mantenir la qualitat i productivitat del producte final (de cada quilo sembrat se'n collien vuit). La llavor de tots aquests tipus de patata primerenca havia de ser importada de l'estranger obligatòriament, perquè la llavor nacional es degenerava immediatament.

Cada productor necessitava uns 3.100 quilograms de patata de sembra per cada hectàrea. Cada 100 quilos d'aquesta patata de llavor costava a cada productor del Maresme unes 117 pessetes (unes 3.700 pessetes per a cada pagès).

Posteriorment, quan es va crear la Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral, el preu de la llavor de la patata de llavor es va aconseguir rebaixar a 31,25 ptes./100 quilos. Poc després, quan la Federació ja començava a tenir experiència en aquestes gestions, el 1934 ja es pagaven a 30 pessetes els 100 quilos de patata de llavor.

Despeses de conrear una quartera de patates d'exportació

Arrendament	90 ptes.
Preparació del terrenys i jornals de sembra	116 ptes.
Preu de la llavor	161 ptes.
Fertilitzants	145 ptes.
Reg i electricitat	95 ptes.
Jornals de xarcolar i altres cures	90 ptes.
Jornals de collita i selecció	105 ptes.
Total	912 ptes.

Per aquest motiu, aquest conreu necessitava una inversió anual en llavors que havien d'importar i que havien d'anar a comprar a l'estranger.

També s'havien de considerar altres despeses en aquest comerç:

– Conservació i amortització d'eines 20 ptes.
– Transport de llavors, fertilitzants i producció 35 ptes.
– Interessos 6 % 25 ptes.
– Administració i altres despeses 30 ptes.

Si ens imaginem que aquesta quartera de patates s'hagués venut a l'estranger al preu de final de temporada (el més baix, que era similar al que es podria demanar en el mercat interior), a unes 12 pessetes, els ingressos que provocarien aquestes patates serien unes 885 pessetes, cosa que significaria que la collita seria deficitària. Per tant, la venda a l'exterior sols era rendible quan es doblava aquest preu de venda i es considerava enriquidora quan es triplicava. El rendiment mitjà de patates d'una quartera de terreny a Espanya era de 2.103 kg, però al Maresme era de 5.250 kg, la màxima de tot Europa.

En resum, les varietats de patates d'exportació principals eren la Royal Kidney (anglesa) i la Institut Beauvais (francesa, coneguda com bufet o *bufé* en el parlar quotidià). El conreu i comerç de la patata era un dels que estaven més subjectes a les oscil·lacions del mercat i un dels que tenia més perills produïts per la meteorologia, la sobreproducció, la competència de mercats, malalties i plagues o la fertilització deficient. Únicament i exclusivament quan s'arribaven a obtenir grans produccions es podien aconseguir beneficis considerables.

Inici de l'exportació de patates

El 1849 es considerava que al Masnou no hi havia horta ni regadiu. L'objectiu del conreu dels horts era l'autoconsum. En canvi, el 1863 ja es van declarar 10,56 hectàrees dedicades a l'horta al Masnou distribuïdes en parcel·les menors a una hectàrea.

La primera menció del conreu de patates al Maresme es remunta a Vilassar de Dalt durant el 1850, però l'exportació es va iniciar el 1876. Inicialment es plantava un tipus de patata llarg, mitjà, de carn groga, que procedia de Cuba, i els pagesos es creaven les seves pròpies llavors per plantar-les l'any següent. Però aquesta espècie va agafar la malaltia del corc i es va deixar de conrear. Per aquest motiu, el 1880 es va iniciar la importació de patata francesa del Vaucluse per a la sembra. Poc després, el 1885 es va provar la patata provinent d'Orleans, que donava més bons resultats i el preu de venda era superior. Un comerciant francès va arribar el 1890 al Maresme amb 30 tones d'una patata anglesa anomenada Royal Kidney, que es va convertir en l'especialitat de conreu del Maresme. El 1899 es considerava que uns 3.000 obrers agrícoles de la comarca es dedicaven al conreu de la patata primerenca.

Aquesta promoció oficial del conreu de la patata es va unir a la crisi econòmica del Masnou, que s'havia quedat, a finals del segle XIX, sense els dos productes agrícoles que li havien donat la riquesa anteriorment (taronges i vins), al mateix temps que davallava el transport marítim, en el qual el Masnou havia estat capdavanter. Aquestes dues grans fonts de riquesa anteriors s'havien enfonsat per motius diferents.

El Maresme en general i el Masnou en particular es van haver d'orientar cap a noves fonts de riquesa i l'agricultura. Amb les patates com a protagonistes, es va estructurar la solució als problemes. El conreu intensiu de la patata va suposar una modernització de l'agricultura i un canvi en el paisatge. Una gran quantitat de terres de secà es convertiren en regadiu i els adobs químics s'anaren estenent, encara que amb dificultat pel preu. La patata primerenca es va acomodar perfectament a les característiques de la terra del Maresme i del seu clima. Per aquest motiu, es produïa en grans quantitats i era molt rendible.

Rendiments mitjos de les plantacions de patates a Europa

Per cada quartera de terreny sembrat, es cull a:

Bulgària	1.015	quilograms
Grècia	918	»
Portugal	2.217	»
Suïssa	3.570	»
Noruega	3.503	»
Iugoeslàvia	1.140	»
Dinamarca	3.755	»
Austria	2.290	»
Hungria	1.490	»
Rumania	2.125	»
Suècia	2.848	»
Itàlia	1.263	»
Espanya	2.103	»
Bèlgica	4.465	»
Holanda	4.800	»
Anglaterra	3.930	»
Polònia	2.968	»
Txecoeslovàquia	2.630	»
França	2.102	»
U. R. S. S.	2.158	»
Alemanya	3.250	»

Revista *El Litoral Agrícola* de l'1 de juliol de 1933, que mostra el rendiment d'una quartera de patates a Europa.

El maig de 1901 es va fer la primera exposició monogràfica del tubercle de la patata al Saló de la Reina Regent del Palau de Belles Arts de Barcelona per tal de difondre el conreu d'aquesta espècie en terres catalanes. No sols es van exposar els diferents fruits amb les seves característiques, sinó, també, maquinària, remeis contra les malalties del tubercle i productes elaborats a partir de la patata.

El 1909 es deia que 15.000 pagesos del Maresme vivien de la patata. En aquella època entraven per la frontera entre 1.500 i 3.000 tones de patates de llavor que es dirigien quasi en la seva totalitat al Maresme (una petita quantitat es dirigia a la plana de Vic).

El 1910 es destinaven 16.750 ha al conreu de la patata, on se'n produïen 103.400 tones. Aquesta extensió significava el 5,2 % de totes les terres que es dedicaven a aquest conreu, però la producció representava el 4,7 % de tota la producció espanyola. Malgrat això, es va convertir en un monoconreu al Maresme.

La premsa del 1917 considerava que feia uns quaranta anys que es portava a terme el conreu de la patata primerenca de manera força generalitzada a la comarca del Maresme.

La Primera Guerra Mundial va ser el moment d'explosió del conreu de la patata per als països que no van participar en el conflicte bèl·lic, per les altes necessitats dels contendents, que es van estendre a la postguerra.

Al llarg dels anys vint, dedicar la producció a la plantació de patata primerenca o novella era tot un risc. Principalment, el gran problema d'aquest conreu hivernal eren les gelades. Els pagesos intentaven avançar al màxim la collita, perquè era important ser dels primers de posar les patates al mercat per obtenir els millors preus. *El Litoral Agrícola,* de 1931, afirmava que «*avui ja són comptats els terrenys no dedicats a n'aquest cultiu*».

Una revista infantil publicada durant la Guerra Civil, *Mirbal*, i que utilitzarem com a document explicatiu diverses vegades al llarg d'aquesta investigació, descriu molt gràficament el risc de dedicar-se a la producció d'aquesta patata tan delicada:

«*Els nostres camperols, des del mes de desembre, hi dediquen llurs esforços. I no solament*

han hagut de treballar, sinó que també han sofert d'esperit. Durant els mesos de gener i febrer són les gelades les que posen en perill llur esplai primerenc i, quan arriba el març, temen les pedregades i la llampadura. Molts pocs anys s'aconsegueix una collita perfecta.»

També es considerava que un altre punt feble de la patata era la conservació. A diferència del blat i altres cereals, era difícil que les patates es mantinguessin durant tot un any.

Com es feia la collita de les patates

La revista infantil *Mirbal* explicava als infants com es collien les patates primerenques:

«*Els homes grans i forts arrencaven les patates. Alçaven les plantes d'una a una d'un cop de tràmec ferm i separaven la patatera del seu fruit. Quedaven les patates esteses sobre la terra flonja perquè s'assolellessin bé. Al cap d'una estona passaven les dones i els nois i les collien. Amb tota cura les posaven després en paners revestits de paper fi. Feien després un curull com na muntanyeta ben rodona i hi cosien la tapa del sac.*»

va la patata a altres països, especialment a Anglaterra. Un dels objectius que se subratllava en els primers Estatuts del Sindicat Agrícola del Masnou del 1918 va ser «*el subministrament de les llavors de patates*», per poder-se dedicar a l'exportació d'aquest producte.

El paper inicial dels comerciants en l'exportació de patates

En moments molt inicials del conreu de la patata al Masnou, les gestions de compra de patates de llavor i adobs van començar a fer-les un conjunt de comerciants que ja s'havien institucionalitzat a cada municipi com a majoristes i minoristes de tot tipus de productes, i, especialment, s'havien dedicat a l'exportació de la vinya i la taronja. Aquests comerciants s'havien convertit en autèntics cacics amb un gran poder i estaven directament relacionats amb els latifundistes de la població. Es van fer quasi imprescindibles, perquè fiaven els diners de la inversió de la importació de patates, però obligaven que ells mateixos fessin la comercialització d'aquelles collites, i cobraven uns interessos excessius pel préstec fet inicialment.

Revista *Mirbal*, 1937.

Inici de l'exportació de patates

A partir de 1904, quan arribaren representants de diverses societats angleses a Oriola, es va iniciar el comerç de patates d'Espanya a Anglaterra. L'augment del comerç de patates i, per tant, del seu conreu, va ser fruit dels contactes que establiren diferents sindicats agrícoles catalans amb altres països, sobretot amb Anglaterra.

Però el conreu de patates estrangeres implicava dos grans moviments econòmics: s'importava la llavor de patata d'espècies estrangeres i, després, s'exporta-

Després d'aquesta experiència, els pagesos van veure que els beneficis econòmics que s'emportaven de l'exportació eren molt importants i van intentar aconseguir el seu propi enriquiment i no el dels intermediaris. Així van crear els sindicats agrícoles, que, entre altres funcions, van tenir un paper alliberador de la submissió anterior.

Moltes vegades, l'associació de comerciants (que es va acabar anomenant Associació d'Exportadors de Patates Primerenques), enviava fraudulentament els seus productes a Anglaterra, fent-se passar per productors del Maresme, perquè els

productes d'aquesta regió tenien molt bona fama en territori britànic.

Temporada d'exportació

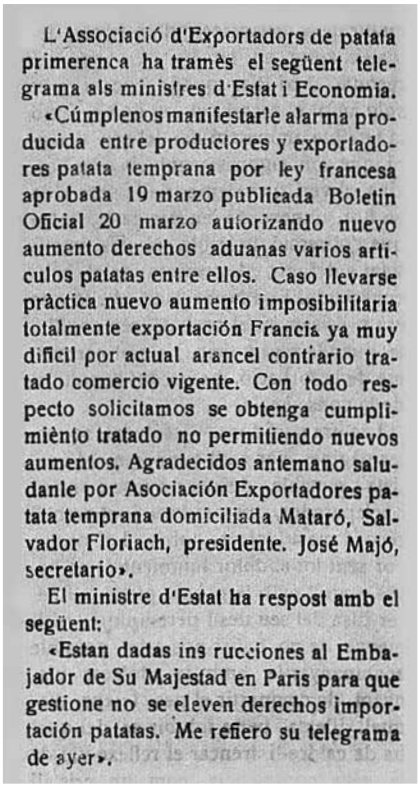
Catalunya es va enriquir amb l'exportació de la patata primerenca, tubercle sembrat a l'hivern i recollit al principi de la primavera. S'intentava evitar les gelades amb mètodes rudimentaris i amb la cerca d'espècies més resistents (amb cicle biològic més curt, que es podien sembrar en moments climatològics més benignes).

L'època beneficiosa cada any per dur a terme les vendes internacionals era des de finals de març fins a mitjans de maig (malgrat que alguns anys es va continuar exportant patates fins al mes de juliol), perquè les altres èpoques ja estaven cobertes per les seves patates nacionals dels països estrangers o per exportacions d'Algèria o França.

El 1929 va ser un gran any productor, però no ho va ser exportador, perquè les patates catalanes van arribar tard a Anglaterra i el seu mercat ja estava saturat amb les patates pròpies. El moment de 1930 de major nombre de vendes a Anglaterra de patates del Maresme va ser durant les dues primeres desenes del mes de maig. També van ser importants les vendes a la primera desena d'abril.

De la quantitat de patata maresmenca exportada el 1931, la distribució temporal va ser molt diferent al curs anterior: la primera desena d'abril se'n va comercialitzar una quantitat residual. El moment extraordinari de vendes va ser la tercera desena d'abril, amb vendes importants durant la segona desena d'abril i les dues primeres desenes de maig. El final de temporada no va ser gaire significatiu. La campanya d'exportació de 1933 va anar de l'1 de maig de 1933 al 8 de juny del mateix any.

La primera expedició en tren a Anglaterra de denominació *Mataró* es va portar a terme el 12 d'abril de 1934. En aquell moment ja havien arribat a Anglaterra 40.000 quilos de patates primerenques conreades a altres zones de la Península, fet que va significar un problema important.

L'Associació d'Exportadors de patata primerenca ha tramès el següent telegrama als ministres d'Estat i Economia.

«Cúmplenos manifestarle alarma producida entre productores y exportadores patata temprana por ley francesa aprobada 19 marzo publicada Boletin Oficial 20 marzo autorizando nuevo aumento derechos aduanas varios artículos patatas entre ellos. Caso llevarse práctica nuevo aumento imposibilitaria totalmente exportación Francia ya muy difícil por actual arancel contrario tratado comercio vigente. Con todo respecto solicitamos se obtenga cumplimiento tratado no permitiendo nuevos aumentos. Agradecidos antemano saludanle por Asociación Exportadores patata temprana domiciliada Mataró, Salvador Floriach, presidente. José Majó, secretario».

El ministre d'Estat ha respost amb el següent:

«Estan dadas ins rucciones al Embajador de Su Majestad en Paris para que gestione no se eleven derechos importación patatas. Me refiero su telegrama de ayer».

Diari de Mataró del 10 d'abril de 1931.

Països amb els quals es comercialitzava

L'inici i els primers temps de l'exportació de patates primerenques va estar promogut per comerciants francesos, malgrat que el país que més ens va comprar aquests tubercles al llarg de la història va ser Anglaterra. El Sindicat Agrícola s'encarregava de subministrar la llavor de les patates importades d'Anglaterra (especialment de la regió de Lincolnshire) als pagesos, i centralitzava la recollida i venda conjunta de les patates a l'exportació. Les portava a Liverpool, Londres, Bèlgica, Holanda i Suïssa. Es van arribar a fer intercanvis amb Lituània, Estònia i Renània.

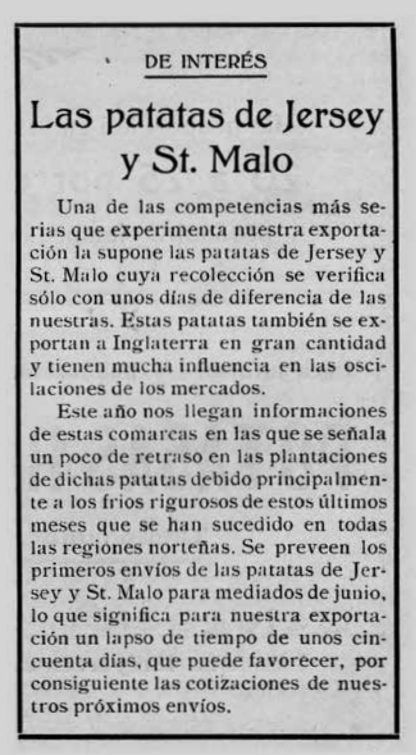
Inicialment, especialment entre 1905 i 1910, es venien patates a França, però sense aconseguir els guanys de l'exportació a altres països. El país veí mai no va ser un bon comprador de les patates catalanes. El seu govern va utilitzar nombroses estratègies per evitar la compra dels nostres productes i potenciar el comerç intern. Gravava les importacions amb uns aranzels que quasi igualaven el preu de compra. Així doncs, es va deixar d'exportar a França i es van centrar en el comerç a Anglaterra. El 1922 costava 3 francs l'entrada de 100 quilograms de patates a França, el 1928, 5,9 francs.

Durant anys, Espanya va prohibir el comerç de patates franceses per evitar l'extensió de la plaga de l'escarabat vermell. El país gal va contestar prohibint, igualment, la compra de productes espanyols. El 1934 França va abandonar en aquesta campanya la política de prohibició de productes espanyols, però, com havia fet Anglaterra, ho va canviar per una tàctica de contingents.

L'entrada de la patata del Maresme al mercat anglès es va produir el 1905. L'organització de l'existència de sindicats i de federacions de sindicats va tenir l'objectiu principal de gestionar de manera organitzada el comerç de patates amb Anglaterra.

El 1933 es va desestimar aquest comerç per l'augment de les taxes d'importació que van imposar als productes catalans. Aquesta tendència ja estava en augment des de 1931. Posteriorment, per necessitats comercials, es va obrir l'espectre de clients a altres països, però Anglaterra sempre en va continuar sent el comprador principal.

Es va generar a principis de l'any 1933 una gran esperança quan va arribar la notícia que els governs nord-americà i brasiler permetien la importació de patata espanyola. Però hi havia uns condicionants per a aquest comerç: per poder portar a terme l'exportació americana era imprescindible que la importació fos sol·licitada per les mateixes cases nord-americanes. Als seus mercats, les patates arribaven en sacs de 100 a 150 quilograms amb classificació en 40,75 dòlars per cada 100 lliures. El preu habitual era d'1 dòlar a 1,5 dòlars per sac de 100 lliures. Els drets d'entrada significaven un gran entrebanc. Els mercats que oferien les millors possibilitats en aquest país eren Nova York, Filadèlfia i Baltimore. Malgrat els aranzels, aquest comerç no era rendible, perquè els preus del transport anul·laven els beneficis.

DE INTERÉS

Las patatas de Jersey y St. Malo

Una de las competencias más serias que experimenta nuestra exportación la supone las patatas de Jersey y St. Malo cuya recolección se verifica sólo con unos días de diferencia de las nuestras. Estas patatas también se exportan a Inglaterra en gran cantidad y tienen mucha influencia en las oscilaciones de los mercados.

Este año nos llegan informaciones de estas comarcas en las que se señala un poco de retraso en las plantaciones de dichas patatas debido principalmente a los frios rigurosos de estos últimos meses que se han sucedido en todas las regiones norteñas. Se preveen los primeros envíos de las patatas de Jersey y St. Malo para mediados de junio, lo que significa para nuestra exportación un lapso de tiempo de unos cincuenta días, que puede favorecer, por consiguiente las cotizaciones de nuestros próximos envíos.

El Litoral Agrícola de l'1 d'abril de 1929.

Malgrat la teoria, es va publicar la notícia que, a través de la Cambra de Comerç, diverses cases americanes es volien posar en contacte amb productors del Maresme interessats a vendre les patates a Amèrica a gran escala. Premià va acabar enviant un carregament de patates als Estats Units el 29 d'abril de 1933 amb el vapor *Navemar* destinació Nova York per fer una prova que no va tenir resultats econòmics positius. Aquestes patates es van revendre a Veneçuela.

El 1933 també es van vendre patates de Vilassar a Iugoslàvia transportades amb el vapor *Diamant*, però que no van poder ser descarregades en aquest destí per prohibició expressa del seu govern. Les patates van acabar a Itàlia (Fiume) amb escàs benefici. També es van vendre patates a Bèlgica amb uns resultats força interessants. L'agost del 1934 es van comprar patates de llavor a Anglaterra (Royal Kidney), holandeses, alemanyes i tubercles Majestic d'Estònia.

El 1935 es va ampliar molt el comerç de patates a Suïssa, malgrat que els seus habitants preferien les patates grogues. També es va iniciar aquell any el transport a Txecoslovàquia de patates grogues amb força bons resultats. Fins a aquell moment, aquest país comprava patates a Itàlia. Una millora per a la campanya següent havia de ser que els informes fitopatològics havien d'estar redactats en castellà i txec. Les patates que es van vendre el 1935 tenien els informes redactats en alemany.

Competidors internacionals en la venda de patates a Anglaterra

Les notícies de l'estranger que arribaven al Masnou amb expectació no eren sols les cotitzacions diàries del preu de la patata, sinó, també, com anava la situació dels pagesos d'altres zones productores que eren competència dels del Maresme. Per exemple, l'abril de 1929 la revista *El Litoral Agrícola* informava del retard en la recollida de les patates de Jersey i Saint-Malo (zones franceses competidores amb els catalans en el mercat londinenc). El 1931, la

Importació patates a Anglaterra — Temporada 1930-1931 — Per Tones
(Dades del Ministeri anglès d'Agricultura)

	Alemanya	Països Baixos	França	Illes del Canal	Espanya	Illes Canàries	Altres Països	TOTALS
Setembre	—	2 666	381	—	66	—	207	3 320
Octubre	3.620	8.787	214	4	—	—	984	13 609
Novembre	4.792	6.375	80	3	—	—	1.012	12.262
Desembre	4.962	7.769	97	12	—	—	2 005	14.854
Gener	5.090	13 439	46	17	—	6	3.873	22.471
Febrer	13.472	9.110	37	22	—	740	5.855	29.236
Març	12.168	6.176	5	94	664	1 665	6 354	27 126
Abril	27.186	19.305	784	52	6 126	3 349	10.309	67.111
Maig	25.116	6 080	3.340	1 032	50.888	2 215	9.188	97.909
Juny	3.982	6.375	64.182	40.753	15.488	3 091	7.881	141 752
Juliol	475	17.469	32.194	3 462	4 167	84	16 574	74.425
Agost	164	12 319	776	3	3	—	3 508	16 793
Totals:	101.027	115 870	102.135	45 594	77 402	11.150	67.750	520 839

El Litoral Agrícola de l'1 de gener de 1932.

mateixa revista informava de la restricció de la patata francesa i la protecció de la que venia de Jersey per part d'Anglaterra.

Els anglesos importaven patates de diferents països depenent de l'època de l'any. La patata catalana sols es comprava a l'hivern/primavera fins al mes de juny.

El 1933 no va ser un bon any exportador, malgrat que la collita del nostre principal competidor de producció de patata tendra a Anglaterra, Jersey, va ser força dolenta per manca de pluges.

Competència nacional dels exportadors de patata del Maresme

A escala nacional, altres productors de la patata primerenca van ser les Canàries, València i Màlaga. En algun moment de la història aquestes zones es van convertir en competència, no sempre innocent, de la patata del litoral. Aquestes zones, per vendre en major quantitat al mercat anglès, moltes vegades van fer passar els seus productes per patates catalanes i plagiaven les marques, perquè ja tenien un gran prestigi en el mercat britànic.

Aquestes altres zones peninsulars productores de patates tenien una estreta relació amb l'Associació d'Exportadors de Patates Primerenques i van resultar beneficiades en nombrosa legislació sobre el tema.

El 1933 no va tenir uns bons resultats malgrat que es va aconseguir un principi d'entesa amb els rivals espanyols en l'exportació a Anglaterra, els pagesos de València. Després d'una reunió als locals de l'USA (Unió de Sindicats Agrícoles) es va decidir que era millor que els valencians tornessin a conrear la patata vermella i no la Royal Kidney.

Per reivindicar la necessitat que la comarca de Mataró tingués més percentatge en els permisos d'exportació a Anglaterra que havia de gestionar el Govern el 1935, la revista *El Litoral Agrícola* va fer una taula comparativa de tones d'exportació entre les principals zones productores de la Península.

Malgrat la davallada d'exportació de l'any 1934, la supremacia exportadora de la regió del Maresme respecte a la tasca feta per altres zones d'Espanya va ser manifesta.

	Maresme	València	Mallorca	Màlaga	Tenerife	Canàries
1932	98.498	41.097	14.291		3.102	6.152
1933	61.944	12.916	2.751		1.192	3.130
1934	39.809	17.139	2.064		2.835	6.555
Mitjana	66.750	23.717	6.369	10.849	2.375	5.279

Elements identificadors de la importància de l'exportació de la patata del Maresme

Hi ha diferents elements a l'economia que mostren la importància de l'exportació de la patata primerenca al Maresme:

Banco Urquijo Catalán

BARCELONA

CAPITAL: 25.000.000 Ptes. Direcció telegràfica: CATURQUIJO. Estació telegràfica particular

CORRESPONSAL DEL BANC D'ESPANYA

AGENCIA DE MATARÓ: Carrer de Carles Padrós, 6

En el desig de donar facilitats als seus clients exportadors de patates, té sol·licitat a Madrid autorització especial per a obrir la caixa els diumenges, durant el temps d'exportació, de 9 a 12 del matí, i espera poder començar el proper diumenge 26 del corrent

Diari de Mataró del 23 d'abril de 1925.

Per als exportadors de Patates:

CASA OMER DECUGIS & FILS

de Paris

i

FLAGEOLLET SHENE ET C.ie

de Londres

En el mercat de Londres, del dia 4 de maig les vendes s'han cotitzat de 20 a 22 Shs el paner de 50 quilos.

la baixa.

Abondant la patata de Canaries i d'Alger.

Per a tota classe d'informes, dirigir-se a JOSEP ALOMÁ, carrer del Parc, 12.-Mataró.

Diari de Mataró del 5 de maig de 1925.

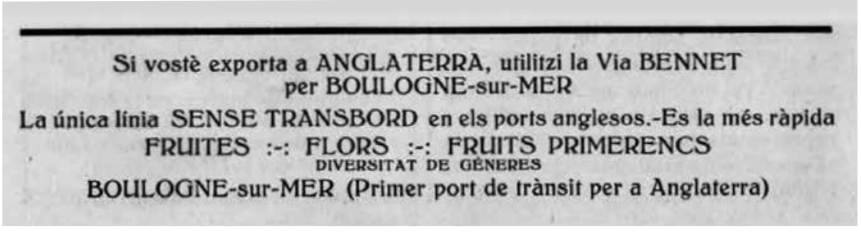
- La patata primerenca era coneguda internacionalment com a *Mataró Patatoes* i a partir del Decret de 1931 tota patata catalana que sortia per vendre's a l'estranger havia de tenir obligatòriament la marca Mataró estampada al cistell.
- El suport d'alguns bancs, com l'Urquijo Catalán, que oferien facilitats als exportadors o promocionava l'obertura dels bancs els diumenges en l'època de màxim treball.
- L'anunci d'importadors comissionistes de París i Londres amb el preu de compra de les patates a la premsa.
- L'anunci de transportistes o rutes per als exportadors de patates mostren una competència creixent.

Diari de Mataró del 24 d'abril de 1931.

Diari de Mataró del 30 d'abril de 1927.

El Litoral Agrícola de l'1 d'abril de 1931.

– La participació d'un o dos vocals membres de l'FSAL (a partir de 1930) en la Junta d'Obres del Port de Barcelona. El 1930 aquests representants van ser Francisco de A. Bartrina Roca i Vicente Coma Soley.
– L'FSAL formava part amb un vocal del Comitè del Congrés de Productores y Exportadores de Frutos de España.
– La participació d'un vocal de l'FSAL en el Consell Superior d'Economia de la Generalitat de Catalunya a partir de 1935.

Comerç internacional de patates en creixement continu fins a la finalització de la guerra

Estadística dels diferents criteris vitals en aquest comerç

El saber popular sempre ha considerat que l'època daurada del comerç i l'exportació de la patata es va produir des de principis de segle fins a la Guerra Civil, especialment entre 1926 i 1936. Malgrat això, és imprescindible estudiar documentalment aquesta afirmació, perquè s'hi poden fer moltes al·legacions.

En termes generals, també és força generalitzada l'afirmació que manifesta que el Maresme, en conjunt, i totes les zones d'altres comarques que es van dedicar a l'exportació de la patata es van convertir en benestants, malgrat que la valoració anual de la temporada (fins i tot en els moments més àlgids), sempre va ser problemàtica, caòtica i crítica, segons els qualificatius dels dirigents de l'FSAL, que, potser, estarien desitjant notícies d'abundor i riqueses als seus associats.

Malgrat això, podem afirmar sense tenir por d'equivocar-nos que la patata va significar un comerç d'èxit. Al llarg de la major part dels anys analitzats va augmentar el nombre de productors, la quantitat d'hectàrees dedicades a aquest producte, la quantitat de llavors importades i la quantitat de patates exportades.

Se sap que a les zones de conreu de la patata hi havia pocs arrendataris, perquè els beneficis d'aquest comerç permetien als productors la compra de les seves finques, a vegades amb el treball d'una sola temporada.

La redacció de la publicació *El Litoral Agrícola*, portaveu de l'FSAL i dedicada en gran part a donar explicacions sobre el comerç de la patata, va afirmar diverses vegades que el terme mitjà d'exporta-

cions de la patata catalana des del 1926 fins al 1931 va ser de 44.000 tones. Però cada any va presentar una casuística diferent.

Malgrat tota la problemàtica econòmica i política de la importació-exportació, cada any hi havia més productors del Maresme dedicats al conreu de la patata d'exportació i això feia créixer també el nombre de patata produïda i exportada a la localitat i a la comarca. Resulta molt difícil poder posar xifres exactes a aquesta afirmació, que ningú no pot posar en dubte i, especialment, això resulta molt més complicat a la localitat del Masnou. Tampoc no tenim dades del nombre d'hectàrees que es dedicaven a aquest conreu cada un dels anys.

Malgrat les nombroses estadístiques que publicava la premsa (especialment la publicació mensual d'*El Litoral Agrícola*) sobre la importació anual de llavors, la producció de patates, l'exportació i els preus de venda, resulta molt difícil traçar una línia evolutiva de tots els ítems estudiats i les interrelacions entre aquests elements.

Podria semblar molt evident que si s'augmentaven les llavors importades, s'havien d'incrementar en la mateixa proporció la producció recollida als camps i les patates exportades. Pot semblar molt evident que si la producció era molt gran els preus de venda havien de disminuir. Naturalment, aquestes variables no són les úniques que intervenen en aquest comerç. Hi ha altres circumstàncies que no estan previstes en aquest raonament tan simplista, moltes de les quals polítiques, que trencaven tota racionalitat.

Les dades aconseguides de cada un d'aquests conceptes anualment són parcials, incompletes i no sempre utilitzen les mateixes mesures. Per tant, resulta impossible la comparació exhaustiva d'aquests quatre grans conceptes:

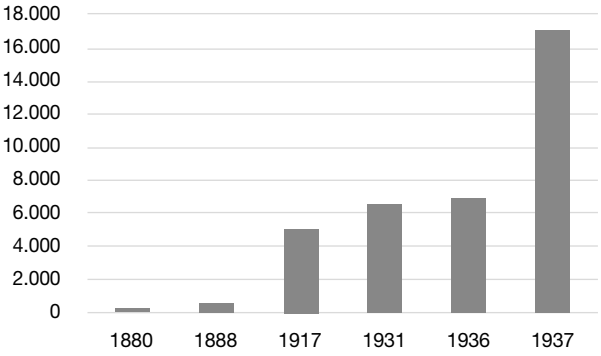
– Quantitat de llavors importades.
– Volum de la producció.
– Quantitat de l'exportació realitzada.
– Preu de venda.

Algun d'aquests elements és especialment complicat de quantificar perquè, per exemple, per indicar la quantitat de patates exportades es van utilitzar, segons el document, tones, quintars, quilograms, coves, nombre d'embalums, vagons de tren, etc. Aquesta diversitat de mesures impedeixen la comparació de diversos anys.

De la mateixa manera, no s'explicitava gairebé mai si les dades obtingudes del mateix concepte de l'exportació feien referència a la quantitat de patates exportades per l'FSAL, per tota la comarca del Maresme, per tot Catalunya, per tot Espanya, etc. És possible que aquests conceptes estiguin barrejats en les anotacions fetes, perquè no concorden exactament amb la descripció realitzada cada un dels anys. Malgrat tot, la línia genèrica resultant pot coincidir força amb l'evolució de l'exportació que anirem explicant de manera paral·lela a les escasses estadístiques.

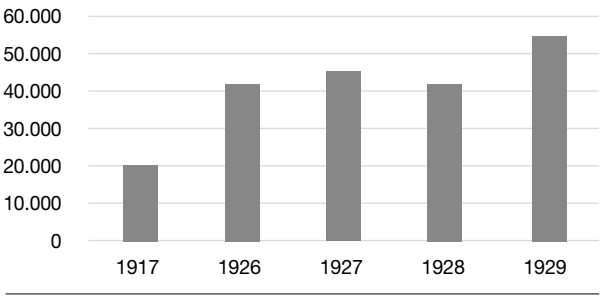
Respecte a la importació de llavors, tenim poques dades fiables, però, malgrat això, indiquen una línia clarament ascendent. Sabem que el 1880 es van importar 90 tones de patata de llavor francesa; el 1888 ja van ser 500 tones de patata de llavor anglesa; el 1917 van ser 5.000; el 1931, 6.500 tones, i el 1936, 6.944. Com hem dit anteriorment, no sabem amb seguretat si el subjecte d'aquestes importacions, el conjunt de persones que hi havia darrere d'aquestes dades, era l'FSAL, Catalunya o Espanya. També posem en dubte que la importació de llavors de 1937, en plena guerra, fos de 17.000 tones, com hem trobat publicat. Malgrat l'eliminació d'aquesta última dada, no hi ha dubtes que la línia de les importacions de llavors va ser sempre creixent, malgrat que pogués ser en major o menor proporció segons els anys.

Importació de patates de llavor

Respecte a l'evolució de la producció, si comparem les dades de diversos anys en els quals es van importar unes 5.000 tones de patates de llavor, podem veure que la línia de la producció va ser força variable.

Producció variable en anys amb la mateixa importació de patata de llavor

El gràfic de les exportacions l'hem de prendre amb totes les precaucions que hem esmentat anteriorment. Aparentment, la lectura d'aquesta imatge és l'element central per saber si una temporada va ser reeixida o no segons el nombre de vendes fetes, però aquesta informació és enganyosa si no la posem en relació amb molts altres elements. Per exemple, l'any 1932 va ser rècord de vendes, però a un preus molt baixos i pagant uns aranzels molt alts. Això va convertir aquella temporada en un fracàs.

Els anys 1933 i 1934 van ser durs per als pagesos del Maresme i del Masnou, perquè no sols van significar un descens important de les vendes de patates (especialment a l'estranger), sinó també una època problemàtica per a la venda de clavells.

El gràfic del preu de venda de la patata resulta absolutament impossible de fer, perquè no tenim totes les informacions, oscil·lava cada dia i era variable a cada ciutat que comprava els carregaments. Quan es dona aquesta informació, de vegades s'expressa en pessetes, d'altres, en altres monedes estrangeres, i en moltes ocasions es mencionen els preus en relació amb altres mesures, com els preus de vendes de 100 kg o quarteres o un nombre determinat de coves o altres mesures que avui no s'utilitzen.

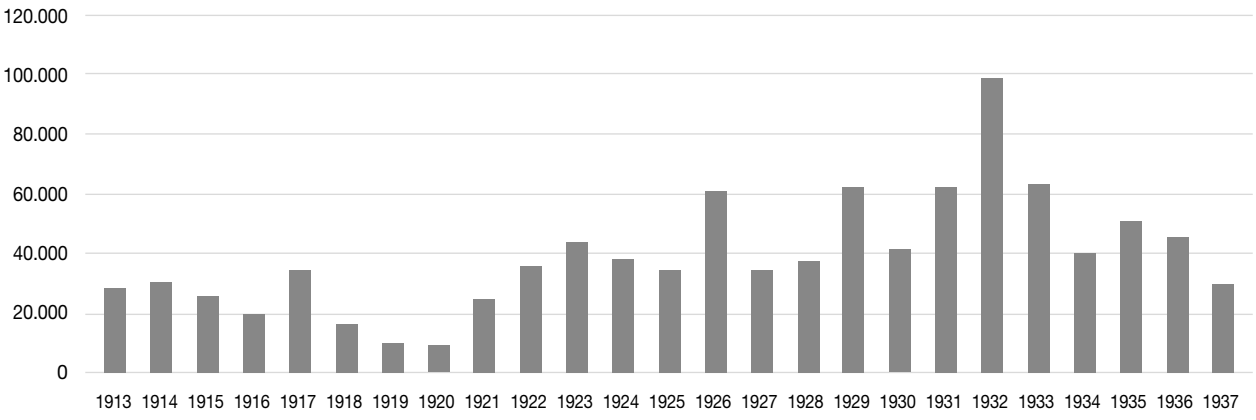
Informacions aconseguides anualment del comerç de la patata

1913
El 1913 la producció de la patata a la comarca va tenir un valor de 271 milions de pessetes.

1915
El 1915 va començar una davallada del comerç fruit de les limitacions que el Govern va imposar. Fent cas a l'esquema elaborat, aquest any sí que es produeix una davallada.

1917
El 1917, davant la incertesa de la prohibició inicial de l'exportació per part del Govern espanyol, es van plantar a la comarca 7.000 hectàrees, unes 3.500 tones de llavors (molt menys que en anys anteriors per l'alt cost de les llavors i el fertilitzant), que van produir uns 199.500.000 quilograms. D'aquesta collita, 164.500.000 quilograms es van dedicar a l'exportació. Es creia que aquest conreu produïa uns beneficis de 22 milions de pessetes per la venda dels tubercles a l'estranger, però aquesta temporada es van deixar de guanyar al Maresme 3.560.000 pessetes. La simple lectura d'aquestes dades ja ens fa dubtar de si les

Exportacions de patates fetes per l'FSAL

La informació que ens resultaria clau per valorar l'impacte real que aquest comerç va tenir en l'economia del Maresme i del Masnou en concret seria conèixer el guany que va obtenir cada productor per cada tona exportada. D'aquesta manera seria més lògica la comparació anual. És evident que durant els primers anys d'aquest comerç el nombre de patates exportades va ser menor que a finals dels anys trenta, però també és evident que hi va participar un nombre reduït de productors.

quantitats es refereixen a les patates exportades per l'FSAL, Catalunya o Espanya.

1918
Entre el 1918 i el 1923 hi va haver lliure exportació, però durant els anys en els quals Europa estava en guerra es van produir conseqüències en la compra de patates d'importació. En aquests temps les restriccions no les va imposar el Govern, sinó la situació geopolítica del moment. Malgrat la dificultat d'importar

la llavor, la Primera Guerra Mundial va afavorir l'exportació de patates maresmenques amb una pujada de preus important que incrementava els beneficis dels pagesos del litoral.

1922
El 1922 es van importar 370.072 quintars mètrics de patata de llavor.

1924
El 1924 hi va haver, de nou, limitacions governamentals de les exportacions. Els anys 1921, 1924, 1925 i 1927 van ser anys de producció reduïda per diferents motius.

1926
La dècada que va anar entre 1926 i 1936 va ser considerada l'època daurada de la patata, malgrat que al llarg d'aquests anys, es vas produir nombroses variacions en la producció i exportació.

Sabem que el 1926 el valor de la collita va ser de 662 milions de pessetes, però no tenim clar si es refereixen a la collita maresmenca.

El 1927 es van dedicar al conreu de la patata 308.588 hectàrees.

1928
El ritme ascendent de producció de patates a partir de 1926 es va veure frenat el 1928 per qüestions meteorològiques, no polítiques, i això es corrobora perquè la sembra va ser més gran que en anys anteriors, però no ho va ser la collita.

Malgrat això, hem trobat la dada que l'exportació de patata tendra a Anglaterra la temporada 1927-1928 va ser històrica, mai repetida fins a la collita de 1930-1931. Aquest element no es corrobora a les dades estadístiques.

1929
La collita de 1929 va ser considerada excel·lent, no sols per la quantitat aconseguida, sinó, també, per la presentació i la grandària dels tubercles. Però, malgrat les bones xifres de producció, aquesta temporada no va ser considerada com a reeixida, perquè els preus de venda de les patates van ser força baixos per diferents motius.

El primer va ser l'endarreriment de l'inici i finalització de la campanya d'exportació. El primer vaixell que va sortir de Barcelona cap a Londres ho va fer el 29 d'abril i l'últim, el 5 de juny. Això va implicar que les patates catalanes arribessin a Londres quan els seus mercats ja estaven ben abastits, especialment dels tubercles francesos de Jersey i Saint-Malo. En aquests moments els productors del Maresme es van adonar de la necessitat de tenir un calendari de sortides de patates de Catalunya regularitzat i ordenat i la necessitat de cercar nous mercats estrangers per no dependre únicament de l'anglès.

1930
Durant l'hivern de 1929-1930 el temps va continuar no sent favorable al conreu de la patata amb importants gelades i unes pèrdues d'un 35 % del producte. La collita anglesa, al contrari que la catalana, va ser bona. Malgrat això, la devaluació de la pesseta feia preveure la facilitat en la consecució dels contractes de venda.

També va ser negatiu que, a partir dels anys trenta, aquesta comarca no va ser l'única a Catalunya que es va dedicar al conreu i l'exportació de la patata primerenca ni l'única regió espanyola. Aquest fet va ser el motiu principal de l'excés de venda de patates a Anglaterra.

A escala nacional, l'exportació de 1930 va ser superior a la de l'any següent: 98.000 tones enfront de 93.800. Respecte a la patata maresmenca, l'exportació va ser de 60.000 tones.

1931
El 1931, l'extensió de terra dedicada al conreu de la patata ja era de 417.713 hectàrees, s'havia augmentat una tercera part des de 1927. Sabem que es van importar 1.093.628 quintars mètrics de patata de llavor i tot això va donar un resultat econòmic de 1.000 milions de pessetes.

A la revista *El Litoral Agrícola* de 1931 s'afirmava que *«actualment el volum de patates tendres que s'exporten des d'aquest litoral sobrepuja la xifra de 40.000 tones»*.

Aquest any la patata de llavor va tenir uns preus força elevats a causa del valor de la pesseta i el Govern anglès va augmentar els impostos de duana de la seva importació de fruites i verdures i va prohibir l'entrada a les seves terres de la patata francesa. Malgrat això, aquest va ser l'any que Anglaterra va importar un major nombre de patates tendres de la seva història anterior, pels problemes de producció interns que van tenir. Els associats a l'FSAL van arribar a exportar unes 60.000 tones. D'aquesta quantitat, el Masnou en va produir i exportar 472 tones, i va ser el setè poble productor/venedor de patates de la comarca del Maresme, després de Mataró, Vilassar de Mar, Premià de Mar, Arenys de Mar, Pineda i Caldes d'Estrac.

1932
El 1932 va començar amb bons pronòstics: continuava la prohibició d'importació de patata francesa per part de les autoritats angleses. Això feia pronosticar que els productors catalans s'havien d'organitzar molt bé per aconseguir ser els principals venedors de pata-

ta a Anglaterra, especialment durant el mes de juny. Aquest mes era, anys enrere, el gran moment de les vendes franceses. Malgrat això, aquesta temporada va ser ambivalent per molts elements contraposats.

Malgrat els impostos i la bona collita anglesa, a la campanya 1931-1932, Anglaterra va comprar més patates tendres que mai, i quasi va multiplicar per quatre les compres anteriors. Aquest èxit va succeir malgrat que la plantació de les llavors de patata va ser normal (es van omplir tres vapors a Anglaterra per portar les patates de llavor cap a Catalunya), però, afortunadament, es va posar fi al treball a comissió dels intermediaris i es van aconseguir contactes directes entre els importadors anglesos i els sindicats catalans. Pel mateix motiu es van començar a evitar els plagis de la marca Mataró per patates conreades en altres zones, a vegades fora de Catalunya.

Malgrat tenir tots els ingredients mencionats anteriorment per considerar la del 1932 una gran campanya (una molt bona collita, eliminació del rival francès en les vendes a Anglaterra, etc.), el resultat final d'aquesta temporada va ser sols acceptable per l'excés d'oferta de patates a Anglaterra arribades de diferents llocs d'Espanya. Els preus de venda van ser força baixos. El ferrocarril fins a Bilbao, que teòricament era una solució ideal, no va funcionar tan bé com s'esperava.

El mercat nacional no va ser la solució al problema. La resta de mercats de la Península no valoraven la patata tendra, perquè preferien la groga, i els preus del ferrocarril impedien que aquesta venda resultés profitosa.

1933

La primera reacció als problemes que es van produir el 1932 van ser a la temporada següent, amb la limitació de la sembra per evitar la sobreproducció i impedir, d'aquesta manera, l'excés d'oferta de patates a Anglaterra. De la mateixa manera, es va decidir la prohibició d'importació de patates de qualsevol país atacat per l'escarabat roig, que ja afectava el departament fronterer dels Alts Pirineus.

La Comissió de l'FSAL que havia de controlar totes les gestions a Anglaterra va marxar cap a la Gran Bretanya el dia 1 d'octubre de 1932 i estava formada per Domènec Cusell, de Lloret de Mar, i Jaume Planiol, de Sant Pol de Mar. La Comissió del Moll a Barcelona estava integrada per Josep Carbonell, de Vilassar de Mar, i Jaume Riera, de Premià de Mar.

Les patates de llavor d'Anglaterra van arribar al Maresme amb plena normalitat després d'haver estudiat la possibilitat d'utilitzar patata de llavor de Luxemburg.

Els pronòstics feien preveure una gran campanya: la collita del principal competidor francès en l'exportació de patata tendra a Anglaterra, Jersey, va ser força dolenta per manca de pluges i es va arribar a un principi d'entesa amb els rivals espanyols en l'exportació a Anglaterra, els pagesos de València. Aquestes relacions van començar a millorar.

El Litoral Agrícola de l'1 de febrer de 1933.

La revista *Pagesia* del 12 de desembre de 1932 afirmava:

«*Encara que no és possible obtenir un estimat complet de la producció de patates que hi haurà aquest any a Europa, ja s'han publicat les dades corresponents a la majoria de països que produeixen major quantitat de patates, incloent Alemanya i Polònia, que, després de Rússia, són els països d'Europa quines produccions són més importants.*

L'estima de la collita Alemanya que s'acaba de fer públic indica que la collita excedirà la mitjana puix serà d'a prop de dos milions de tones superior a la collita de l'any passat. Quant a l'estimat de Polònia és sota de la mitjana i assenyala una considerable disminució en comparació amb la collita de l'any darrer. Les últimes informacions rebudes de Polònia indiquen que els temps secs han perjudicat el rendiment de les collites de patates sembrades en terrenys lleugers o mitjans.

La perspectiva última en el que fa referència a Anglaterra i al País de Gal·les acusa una puja d'un 28% sobre les xifres de l'any darrer.

No s'han publicat encara els estimats de les collites d'Escòcia i del Nord d'Anglaterra, però se sap que aquest any en ambdós països hi ha més extensions de patates sembrades i es preveu que les collites seran extraordinàriament bones i millors que les de moltíssims anys enrere.

Els estimats recent publicats de les collites d'Itàlia i d'Hongria denoten notablement augments

sobre les collites de l'any passat, i així mateix es preveu un augment de les collites dels Països Baixos, Suècia i Finlàndia.

La producció d'Àustria denota una disminució com a conseqüència de la manca de pluja i, així mateix, es preveu una disminució en les collites de Laivia, Estònia i Suïssa.»

Malgrat totes aquestes informacions positives i negatives, el 1933 va ser un any nefast per a l'exportació, a causa del nou augment dels aranzels amb els quals Anglaterra va gravar la importació de patata catalana i de la gran collita de patates que van tenir els pagesos anglesos. També hi va haver causes internes del mateix país: a les zones remolatxeres es va restringir aquest conreu i els pagesos no van tenir cap altra solució que plantar-hi patates. Aquesta sobreproducció va fer que el preu del producte baixés de manera excessiva. Per tot això, el resultat econòmic general va ser força negatiu.

Els Contingents de França

El "Journal Officiel" de França ha publicat noves disposicions contra les nostres fruites i verdures.

França, ultra adjudicar a un grup de comerciants el monopoli de la importació crea unes taxes que representen la prohibició.

Les primeres conseqüències.

Un "affaire"?

Titular de l'article del diari *Pagesia* de 6 de gener de 1934.

Les paraules de l'editorial d'*El Litoral Agrícola* de l'1 de maig de 1933 van ser devastadores:

«*S'ha acabat el període d'exportació de patates primerenques. Aquestes paraules enguany signifiquen el termini d'un temps d'angúnies, de contratemps, de pèrdues, de desenganys... Signifiquen també la dolorosa lliçó d'una campanya tristíssima, els resultats de la qual no han pogut ésser més catastròfics.*

Diríem millor que ens han obligat a acabar la temporada, tota vegada que als nostres camps queden importants partides sense valoritzar o, el que és pitjor, amb la càrrega dels mateixos jornals de treure-les de la terra.

El resultat d'enguany ens ha portat una pèrdua irreparable que significa la destrossa de la nostra economia. Tots ens refiàvem de la collita de patates per a portar el pa a la nostra taula durant la resta de l'any. Ens hem quedat sense pa! Heus ací unes paraules contundents i tristament reals.»

1934

A finals de 1933, Anglaterra va optar per portar a terme una política de contingents o quotes sumada als alts aranzels que va continuar cobrant.

El 1934, després de la finalització de la prohibició de comerç amb Espanya, es va recuperar el transport de patates a Anglaterra a través de França amb règim de contingents.

Els resultats econòmics negatius de 1933 van provocar que el 1934, després de diverses campanyes problemàtiques, alguns productors deixessin de plantar aquest tubercle. Per aquest motiu, o per problemes climatològics, la collita de 1934 va ser un 60 % de la de l'any anterior. Aquests elements van fer que els beneficis fossin força reduïts. Això va fer que el 1934 també fos una mala temporada, però no tan difícil com la de 1933.

En aquella temporada es van continuar venent les patates compromeses, però sense rebre beneficis després de pagar els aranzels anglesos. Les patates que es van vendre a escala nacional tampoc no van donar beneficis, perquè els preus eren baixos i les tarifes de transport altes. Moltes patates es van haver de dedicar a l'alimentació de bestiar.

Segons *L'Heraldo de Zamora* del 9 d'abril de 1934, la comarca de Mataró rebia, per l'exportació de les patates, com a mitjana anual, 18 milions de pessetes or.

1935

L'1 de novembre de 1934 va entrar al port de Barcelona el vapor *Drossel* amb 20.410 sacs de 50 quilos de patata de sembra Royal Kidney com a primera comanda per repartir pels diferents sindicats de cara a la collita següent. En total es van declarar 14.000 tones de patates de llavor sembrades a Catalunya.

Malgrat que el 1935 el Govern anglès va mantenir la política de contingents que evitar entrades excessives de productes al país, també es van conservar els aranzels, que van significar unes 10 pessetes per cove de 50 quilograms. En teoria, totes dues estratègies buscaven la mateixa funció: importar sols els productes que fossin necessaris per al país i evitar l'excés d'oferta. Es podria haver eliminat el gravamen dels aranzels, perquè la funció restrictiva ja estava aconseguida. Els pagesos van intentar que el Govern espanyol refés el tractat comercial amb Anglaterra.

Les directrius per aconseguir que el comerç de la collita de 1935 funcionés molt millor que el de l'any anterior marcaven que s'havia d'evitar centralitzar les

vendes de patates a Londres i esperar que els comerciants de les províncies angleses anessin a buscar a la capital el seu subministrament. Per aquest motiu, es van preocupar de mantenir contacte directe amb els mercats de províncies d'Anglaterra. L'objectiu d'aquest any era iniciar un comerç directe amb Birmingham, Glasgow, Manchester i Liverpool, ciutats amb una població aproximada d'un milió d'habitants.

L'element negatiu que Anglaterra limités la porta d'entrada de patates importades de Catalunya va afavorir que es portés a terme una reglamentació de les quantitats exportadores per zones i productors i que, especialment, impliqués una entesa entre l'FSAL (productors) i l'Associació d'Exportadors de Patates Primerenques.

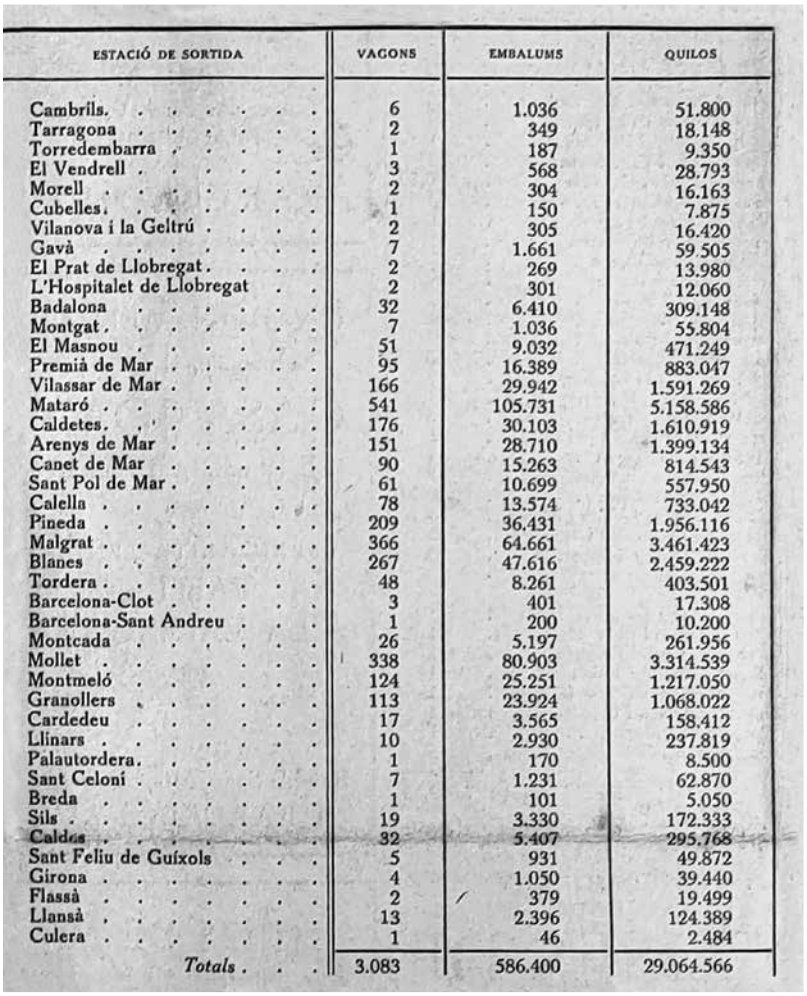
La campanya exportadora de 1935 va mostrar unes quantitats correctes i diversificades en nombre de països destinataris.

La majoria dels vagons amb destinació a Anglaterra van embarcar-se al port de Bolonya. Gran part de les patates que van arribar a Suïssa van estar destinades a Ginebra. La majoria dels vagons que van arribar a Bèlgica van estar adreçats a Feignies.

Durant aquesta temporada, el Masnou va facturar 51 vagons de patates exportades amb 471.249 quilos dels tres mil vagons que es van mobilitzar per realitzar aquest comerç.

Exportació de patates catalanes el 1935

Destinacions	Embalums	Quilos
Anglaterra	830.222	41.511.100
Suïssa	125.672	6.097.210
Bèlgica	76.872	2.392.194
Txèquia	25.457	886.540
Alemanya	5.711	254.140
Luxemburg	1.116	45.697
Iugoslàvia	200	10.000
Total	1.065.250	51.196.861

ESTACIÓ DE SORTIDA	VAGONS	EMBALUMS	QUILOS
Cambrils	6	1.036	51.800
Tarragona	2	349	18.148
Torredembarra	1	187	9.350
El Vendrell	3	568	28.793
Morell	2	304	16.163
Cubelles	1	150	7.875
Vilanova i la Geltrú	2	305	16.420
Gavà	7	1.661	59.505
El Prat de Llobregat	2	269	13.980
L'Hospitalet de Llobregat	2	301	12.060
Badalona	32	6.410	309.148
Montgat	7	1.036	55.804
El Masnou	51	9.032	471.249
Premià de Mar	95	16.389	883.047
Vilassar de Mar	166	29.942	1.591.269
Mataró	541	105.731	5.158.586
Caldetes	176	30.103	1.610.919
Arenys de Mar	151	28.710	1.399.134
Canet de Mar	90	15.263	814.543
Sant Pol de Mar	61	10.699	557.950
Calella	78	13.574	733.042
Pineda	209	36.431	1.956.116
Malgrat	366	64.661	3.461.423
Blanes	267	47.616	2.459.222
Tordera	48	8.261	403.501
Barcelona-Clot	3	401	17.308
Barcelona-Sant Andreu	1	200	10.200
Montcada	26	5.197	261.956
Mollet	338	80.903	3.314.539
Montmeló	124	25.251	1.217.050
Granollers	113	23.924	1.068.022
Cardedeu	17	3.565	158.412
Llinars	10	2.930	237.819
Palautordera	1	170	8.500
Sant Celoni	7	1.231	62.870
Breda	1	101	5.050
Sils	19	3.330	172.333
Caldes	32	5.407	295.768
Sant Feliu de Guíxols	5	931	49.872
Girona	4	1.050	39.440
Flassà	2	379	19.499
Llansà	13	2.396	124.389
Culera	1	46	2.484
Totals	3.083	586.400	29.064.566

Diari *Pagesia* del 7 de desembre de 1935.

1936

El novembre de 1935 van començar a arribar els carregaments de llavor de patata provinents d'Anglaterra i es van distribuir pels sindicats. En aquesta temporada es van plantar 217.898 quilograms més que la temporada anterior i es van començar a diversificar les varietats plantades, i no va ser sols la Royal Kidney, sinó que també es va experimentar amb la Majestic, Red King, Royal Scoths, Epicure, Bintje i Ronyó.

La tardor de 1935 arribaven bones notícies d'Anglaterra, perquè es deia que els britànics havien reduït sensiblement la seva sembra de patates. Això feia pensar que necessitarien importar en major quantitat la temporada de 1936.

La campanya d'exportació de patates del Masnou de 1936 va ser discreta. El maig de 1936 es va intentar dosificar l'arribada de patates a Anglaterra per no saturar el mercat britànic i autoregular-nos. Alguns dies no es deixava recollir patates i d'altres no sortien vaixells de Barcelona. D'aquesta manera es va mantenir força estable el preu de cada cove, a unes 14 pessetes.

RELACIO dels vagons de patates primerenques arribats a Portbou amb destí a Anglaterra, Txecoslovàquia i Alemanya des del dia 25 de març fins al 7 d'abril

ESTACIÓ DE SORTIDA	NOMBRE DE VAGONS	PES QUILOS
Montgat	1	8.694
El Masnou	3	24.084
Premià de Mar	5	47.318
Vilassar de Mar	17	163.902
Mataró	25	231.504
Caldetes	12	105.494
Arenys de Mar	5	52.508
Canet de Mar	9	76.914
Sant Pol de Mar	2	20.898
Calella	2	18.640
Pineda	14	132.948
Blanes	7	47.952
Totals	102	930.856

Diari *Pagesia* del 18 d'abril de 1936.

A partir de la Guerra Civil, gran part de la collita (que el 1936 havia estat molt superior a temporades anteriors) es va dedicar en gran percentatge a les necessitats del mercat interior. Malgrat tot, la guerra no va anul·lar el comerç de patates amb l'estranger; molt al contrari, es va incrementar molt l'exportació en aquesta època.

1937

L'any 1937 es considerava que l'exportació de la patata era una de les fonts de riquesa de Catalunya. La revista infantil *Mirbal* ens dona una reflexió sobre la importància de l'exportació malgrat les necessitats de la guerra:

«*En primer lloc, convé que Espanya vengui productes a l'estranger per tal d'obtenir moneda estrangera i, amb aquests diners, poder adquirir articles que nosaltres no tenim, com gasolina, productes químics, màquines, coses per a menjar... D'altra banda, el govern no autoritza pas la venda de totes les nostres patates primerenques. Aquest any (1937), segons càlculs que han fet els tècnics, la collita serà d'unes 45.000 tones. Només se'n podran exportar 15.000 i les 30.000 restants seran per a nosaltres. Més tard vindrà la collita en altres comarques, com el Vallès, La Selva, la Plana de Vic, la Segarra, l'Urgell, i tindrem patates per a menjar tot l'any.*»

1938

El setembre de 1937 ja es va demanar als sindicats l'encàrrec de patates de llavor per a la temporada següent amb la diferència respecte als anys anteriors que a la comanda s'hi havia d'adjuntar el valor a raó de 60 cèntims per quilo. A finals de febrer de 1938 es va portar a terme la distribució de les patates de llavor al preu de 1,25 ptes./kg. A principis de la temporada de 1938, els representants del Departament d'Agricultura i de la Federació de Sindicats es van desplaçar a Anglaterra per signar el contracte comercial per aconseguir una campanya completament normal, malgrat la situació de guerra.

RELACIO dels vagons de patates primerenques arribats a la frontera de Portbou procedents de Catalunya, amb destinació a la Gran Bretanya i Europa Central, des del 3 al 9 de juny del 1936

ESTACIÓ DE SORTIDA	NOMBRE DE VAGONS	PES QUILOS
Mollet	129	1.289.858
Granollers	66	630.680
Montmeló	48	464.758
Mataró	42	443.871
Malgrat	21	215.591
Vilassar de Mar	17	168.201
Badalona	15	148.433
Arenys de Mar	15	147.215
Pineda	12	123.542
Montcada	11	108.000
Caldetes	9	95.112
Canet de Mar	7	75.174
Sant Pol de Mar	7	69.072
Cardedeu	7	60.770
Blanes	6	61.669
Sils	6	59.110
Caldes Malavella	4	43.660
Palautordera	4	32.500
Tordera	4	30.462
Llinars	4	35.048
Montgat	3	28.907
Llançà	3	32.240
Calella	3	28.182
Vilanova i la Geltrú	3	23.764
Gavà	2	24.180
El Masnou	2	21.020
St. Celoni	2	20.764
Breda	2	15.050
Prat de Llobregat	2	12.600
Girona	1	10.400
Barcelona-Bogatell	1	8.750
Totals	458	4.528.583

Diari *Pagesia* del 13 de juny de 1936.

Exportació de patates durant la Guerra Civil

Malgrat estar immersos en un conflicte bèl·lic, els governs nacional i català tenien fe que la capacitat d'exportació de l'agricultura catalana havia de salvar Catalunya, i permetre-li disposar de divises que possibilitessin el restabliment de l'economia del país l'endemà de la victòria. Una prova d'aquesta mentalitat va ser que no es va frenar la tasca d'exportació de patates a cap zona exportadora de Catalunya malgrat les necessitats primàries de l'època de guerra. L'agost de 1936 es va importar amb normalitat la patata de llavor a un preu similar a anys anteriors.

Les directives de l'USA una vegada començada la guerra van ser: «*Sembreu, cultiveu i colliu. Mentre duri la persecució de l'enemic i dels traïdors, els productors agrícoles serem la part de rereguarda encarregada de proporcionar aliments als que combaten.*»

Però la dispersió de l'activitat exportadora va ser una característica en aquest període i va significar una manca absoluta de control sobre les divises. Aquesta transformació del camp i del paper del Sindicat no hauria estat possible o s'hauria produït de manera molt més lenta sense el moviment cooperatiu català previ a la Guerra Civil. D'aquesta manera es va crear una organització sindical agrària poderosa.

El conreu i el comerç de la patata després de la Guerra Civil

Els dirigents del comerç de la patata del Maresme i del Vallès durant la República van saber ocupar llocs polítics importants en els diferents organismes falangistes, amb el suport del governador de Barcelona Correa Veglison, i van revifar l'exportació d'aquest tubercle després de la Guerra Civil.

A partir de 1940, amb el nomenament d'Antonio Correa Veglison com a nou governador civil, i com a cap provincial del Movimiento, s'inicià una nova etapa per a aquest conreu. En aquells moments es va dissenyar i executar un projecte de política agrària. La base d'aquesta estratègia va ser una combinació d'interessos polítics, comercials i financers, en la qual les Hermandades van ser una peça bàsica. En aquest sistema es van integrar i van contribuir a aplicar-lo altres agents: comerciants, industrials amb interessos agrícoles, grans propietaris rurals i autoritats governatives. Tots estaven tutelats pel governador, que va fer possible un poder agrari en una província caracteritzada com a centre industrial. El producte agrari central sobre el qual va girar gran part d'aquesta activitat va ser un tubercle: la patata.

La patata no va ser un aliment intervingut pel govern franquista fins a finals de 1941 i es va tractar d'un producte de lliure comerç els primers anys de la postguerra. La preocupació governamental pel conreu del tubercle es mostra amb la creació de premis econòmics als grans productors o per l'entrega d'un quilogram de fertilitzant per cada 100 quilograms de patates entregades a l'Hermandad.

A partir de 1941, Correa Veglison va mantenir el preu taxat de la patata força alt per motivar els conreadors i afavorir el conreu d'aquest tubercle per sobre del d'altres productes. D'aquesta manera, el governador s'assegurava l'aliment de proveïment bàsic del seu territori. A partir de la destitució del governador de Barcelona, el preu de la patata al mercat negre va augmentar moltíssim.

Abans de 1936, la producció del Maresme oscillava entre 40.000 i 50.000 tones i s'exportava totalment. Entre 1941 i 1945, amb la finalització de la Segona Guerra Mundial, la producció i la venda de patates van mantenir unes xifres similars.

En diferents pobles del Maresme i el Vallès Oriental es van crear camps experimentals del tubercle de la patata, que van tenir una importància radical, com demostren les expedicions polítiques i comer-

Martinet Doria regant patates. AMM, família Estragués-Doria, 35999.

cials d'origen nacional i estranger que van rebre. Al Maresme, l'FSAL organitzava camps experimentals anuals sobre el conreu de la patata de manera rotatòria als diferents municipis de la Federació.

Aquest interès pel tubercle va mostrar una relació directa amb la necessitat de buscar proveïments per a la ciutat de Barcelona, però va acabar per fomentar una preocupació per la patata d'exportació que donaria els seus fruits uns anys després. Des de la finalització de la guerra fins al 1954 la destinació bàsica de la patata maresmenca va ser el mercat interior i no l'exportació.

Des del 1943 es van diferenciar les nacionalitats de les llavors que van repartir a cada una de les diferents Hermandades: patata alemanya i del país, però cap d'anglesa. El 1950 es van repartir patates de llavor Merkur, Álava, Ergold (patata alemanya) i Prublote. D'aquestes patates de llavor repartides, se n'entregava una part a la població i l'altra, als proveïments de cada localitat.

L'any 1953 el preu de la patata que es venia a la resta d'Espanya era força alt, però els pagesos havien de presentar de manera molt correcta els productes. L'any 1954 es va iniciar amb molt bons pronòstics. *La Vanguardia* del dia 30 d'abril de 1954 informava que, gràcies a les gestions fetes pel Govern, s'havia reiniciat l'exportació de patata primerenca amb Anglaterra, disminuïda a partir de l'any 1940. Entre altres coses, les condicions d'exportació continuaven sent tan exigents perquè les patates havien d'estar rentades. Malgrat aquestes bones notícies, la collita va ser limitada per causes meteorològiques i els preus de venda van ser baixos.

A la temporada de 1954-1955 els preus de les patates de llavor destinades a l'exportació van ser altíssims i els preus de venda de la collita van ser molt baixos.

A partir de 1957 l'exportació catalana va disminuir, perquè van baixar molt els preus anglesos. Va començar l'any amb la determinació que les patates espanyoles tindrien una disminució dels aranzels de la Gran Bretanya fins al 20 de maig, però, a partir d'aquesta data (moment en què ja hi ha oferta de patates angleses i de molts altres països), els impostos d'exportació van ser molt alts.

A partir dels anys seixanta les condicions de qualitat per comprar a l'estranger la patata catalana van ser força més estrictes. Per poder estendre certificats fitosanitaris, totes les partides de patates havien d'estar rentades i seleccionades en una estació de rentat i amb un empaquetat registrat per la Jefatura Agronómica. Els noms del productor i del sindicat havien de constar a l'etiqueta de l'envàs. S'havia de fer també el tractament preventiu contra l'escarabat als cistells o sacs i als molls d'embarcament.

A partir de l'any 1963, els preus anglesos van seguir baixant molt i els pagesos van declinar dedicar els seus camps a aquest producte, que començava a no ser tan rendible, especialment per la competència amb altres països, com Itàlia, Xipre o Algèria.

La indústria de derivats de la patata

El 1918 es va proposar la creació d'una fàbrica cooperativa de destil·lació de brises a partir de la patata. Es van fer nombroses conferències al Masnou, Mataró, Teià, Vilassar de Mar, Arenys de Mar, Sant Vicenç de Montalt, Sant Andreu de Llavaneres, Tiana, Calella, Malgrat, Pineda, Canet, Sant Celoni, Cabrera, Argentona, Premià de Dalt, Badalona, Alella, Montgat i a Sant Pol per tal de donar totes les explicacions possibles i aconseguir associats.

Mercat central a Barcelona de fruites i verdures

El mateix 1918 van ser constants les peticions a l'alcalde de Barcelona per aconseguir la instal·lació d'un mercat central de fruites i verdures. Inicialment, es va instal·lar al Palau del Vestit. El 1921 es va situar al Born, sobre els terrenys de l'antiga Ciutadella, el Mercat Central de Fruites i Verdures de Barcelona, com a mercat majorista. La finalitat d'aquesta institució va ser proveir la resta de mercats de la ciutat. S'hi treballava especialment de nit.

L'octubre de 1930 ja es donava notícia a la premsa que l'FSAL destinava verdures que no eren patates primerenques (i la seva venda implicava molts tràmits) al Mercat Central de Barcelona, on disposava de diferents parades. Alguns sindicats de la comarca tenien els seus estands propis. Es considerava que les vendes produïdes en aquest espai eren molt beneficioses.

El 1931, Antoni Duran, president del Sindicat Agrícola del Masnou, va ser un dels representats a l'USA a la comissió per discutir i gestionar la utilització d'aquest mercat majorista i la presència dels pagesos a la resta de mercats de Barcelona.

Igualment, com que la distribució del Mercat Central no era suficient per a tota la producció agrícola catalana, a partir de 1932 es va iniciar la venda directa i minorista dels pagesos a les marquesines del Mercat del Born. Per poder organitzar la distribució dels espais, es va preguntar a l'Assemblea de l'USA per les necessitats dels pagesos interessats en aquesta venda directa.

El juny de 1933 es va regular el funcionament del Mercat Central i es va crear una comissió on hi havia representats els productors, assentadors, patentis-

tes, la Cambra de Fruita, els transportistes i el camàlics. Els productors estaven representats per l'USA (Ramon Nubiola) i la URC.

Podien vendre en aquest mercat majorista els pagesos que tinguessin un certificat de la seva alcaldia que acredités que conreaven la terra o que presentessin el rebut de la contribució o el contracte d'arrendament. *A posteriori*, per poder fer les vendes directes, havien d'aconseguir el document d'identitat que els subministrava la direcció del Mercat.

La venda a l'engròs implicava que, com a mínim, s'havien de comercialitzar 10 quilograms o 25 unitats si eren gèneres venuts a peces. Havien de ser productes conreats pel mateix venedor (no podia ser que el pagès vengués productes comprats a altri).

Els sindicats tenien un espai per vendre productes dels associats sense intermediaris. Per fer aquestes funcions havien de lliurar a la Direcció del Mercat la llista de socis que hi anaven a vendre directament.

Després de finalitzada la guerra es va reprendre la vida activa del Mercat del Born de Barcelona, però a l'Hermandad del Masnou no se l'hi va poder donar parada per manca d'espai. El delegat de vendes del sindicat, Juan Prado Roma, va distribuir els pagesos del Masnou que hi anaven a vendre a la parada de l'Obra Sindical Cooperativa.

La flor

Durant els anys vint es va desenvolupar força el conreu de la flor al Maresme com a conseqüència de diversos factors. Malgrat això, l'article «La Maresma catalana», del diari *El Español* de 1964, situava l'inici del conreu de la flor al Maresme en el transcurs de la Primera Guerra Mundial, quan B. Farina Ferrari fugia del conflicte bèl·lic mundial amb quatre clavells a la mà. El 1964 encara continuava conreant flors al Maresme.

Una altra versió afirmava que aquest italià va venir a viure a Vilassar de Mar l'any 1922 i va fer prosperar en gran manera el conreu del clavell al Maresme, perquè va considerar que tenia un clima molt similar al de la Riviera italiana.

Altres veus asseguren que l'introductor del conreu de la flor al Masnou va ser Josep Gasol Fontelles. Era un jardiner de Barcelona que va arrendar la finca de Can Targa del Masnou per dedicar-la a la sembra experimental de flors. Aquesta empresa apareixia a la premsa publicitada amb la marca de Floricultura Can Targa.

Joan Aldrufeu Gurguí, el primer president de l'FSAL, no va ser un pagès dedicat a la patata, sinó al món del conreu i comercialització de la flor.

Característiques morfològiques del clavell

El clavell era una flor molt preuada al mercat i que deixava un fort benefici per al productor. Va ser la planta de jardí amb més importància comercial a la zona, va ocupar el primer lloc dintre de l'explotació industrial com a conreu agrícola i va superar la supremacia històrica de València. A França, les ciutats de Lió, Antibes i Niça m'eren les màximes productores. Es venia força quantitat de flors a Madrid i a França.

Les varietats de clavells es podien dividir en dos grans grups: les que tenien el calze sencer i les de calze dividit o dentat. Els primers són de flor petita, pocs pètals i molts estams, representats pels tipus de clavell silvestre. Els dels segon grup són de flor gran, amb molta variació de colors, amb molts pètals

Recollint clavellines a Can Mitra. AMM, família Mateu, 18297 i 18298.

i molts estams. En castellà es diuen *reventones*. Els del primer grup floreixen molt sovint, però no són tan nombroses les varietats. Perquè una explotació funcionés bé, s'havien de conrear clavells de tots dos tipus, per facilitar la fecundació.

La sembra s'havia de realitzar els mesos de gener-febrer. La multiplicació per esqueix era la manera de perpetuar les varietats obtingudes per llavor. La plantació primerenca es feia entre l'abril i el maig. El clavell s'havia de plantar en terrenys permeables, sempre que s'anés variant el lloc. Era important afegir-li tres períodes d'adobs.

S'havien de collir els clavells cada quatre o cinc dies i no es podien deixar gaires clavells en una mateixa planta. La collita s'havia de fer a la caiguda de la tarda i, en aquell moment, es posaven en aigua. La producció de flors era molt costosa per la laboriositat i la necessitat de nombrosa mà d'obra.

Martí Doria Genisans al camp de clavellines, any 1950. AMM, família Estragués-Doria, 36008.

Inici del conreu de la flor al Maresme

Algunes dades demostren que la dedicació a la flor va ser tan primerenca com la de la patata, però no tan generalitzada entre els pagesos del Masnou. Ja l'any 1918 es va fer un Congrés a Mataró organitzat per la Federació Agrícola Catalanobalear per discutir la situació del conreu de la flor al Maresme.

El 1929 i el 1931, a la documentació del Sindicat del Masnou hi apareixia el nom de diversos productors de flors que feien tractaments a les plantes per evitar el pugó: Francesc Bové, Josep Soler, Josep Boix, Pau Viñals, Antoni Viñals, Jaume Cot, Josep Botey, Martí Duran, Florenci Gibernau, Pere Casas, Josep Estrada i Josep Salvat.

Inicialment, el clavell va començar al Maresme en una extensió de 30 hectàrees i el 1964 s'havien convertit en 400. A Màlaga hi havia una dedicació d'unes 100 hectàrees més i unes 50 hectàrees més en altres zones de la Península.

Malgrat les mencions anteriors als senyors Farina, Gasol i tots aquells que feien tractaments a les plantes, entre els socis de la primera fase del Sindicat del Masnou registrats, sols Salvador Sagués i la seva vídua es van autodefinir com a floricultors.

La flor, un producte important del Maresme

La importància del conreu del clavell al Maresme va anar evolucionant d'agroindústria important a producte protagonista de l'economia de la zona.

Segons un reportatge publicat a *El Español* el 1964, s'afirma que el Maresme era una zona ideal per a aquest conreu, perquè «*aquí los fríos no son muy fuertes y el calor tampoco es excesivo. Este clima medio es el que requiere el clavel para ser apreciado detrás de nuestras fronteras, en particular en Alemania y los países nórdicos. Los cultivos se incrementan si la situación climatológica es favorable. Unas firmas catalanas han realizado ensayos en Málaga. Pero, si bien el clavel no necesita tanto frío como se puede sufrir en el Maresme, tampoco da resistencia al tallo tanto calor como en Málaga.*»

El 1929 la flor era considerada un dels productes distintius del Maresme, després de la patata. Aquesta comarca era un dels centres productors principals de tota la geografia espanyola. El nucli poblacional amb més interès per la flor va ser Vilassar de Mar. En aquesta població es conreaven més d'un milió de plantes anuals el 1929.

L'entitat USA va organitzar, del 6 al 13 de novembre de 1932 al Palau de les Arts Decoratives de Montjuïc, una gran exposició de fruites i flors. Del litoral, el Sindicat de Vilassar va exposar-hi trenta varietats de clavells i mostres de nards, violes, gladiols, mimoses, esparregueres i crisantems d'hivern. El seu estand va ser distingit amb el cinquè premi extraordinari del certamen. L'any següent, el juny de 1933, es va organitzar la I Fira Comercial de Mataró de Flors, on es van exposar diferents especialitats de clavells.

La primera manifestació externa del Masnou com a productor important de clavells es va produir el 28 d'octubre de 1934. En aquestes circumstàncies, la revista *La Gralla* considerava que Sitges, el Masnou, Premià i altres pobles de la costa era on més es conreava el clavell. Fruit d'això, el 1935 es va crear el Grup de Floricultors del Maresme.

El 1936 es va arribar a afirmar que es dedicava al clavell un 10 % del territori maresmenc. Malgrat això, no era objectiu fonamental de l'FSAL ni de la majoria dels sindicats fer-se càrrec del comerç d'aquesta planta.

Venda nacional i exportació de la flor

Malgrat que la temporada era més llarga, quasi el 50 % de la producció de clavell hibridat del Masnou es feia per Tots Sants.

A partir dels anys vint, el gran objectiu que tenien els productors de la flor era l'exportació a París i Londres. París era el mercat desitjat, perquè els preus de venda allà eren molt elevats i les flors hi podien arribar en unes setze hores de ferrocarril. Però França era un país molt proteccionista, que gravava els productes amb uns aranzels molt alts. Però els floricultors italians tenien una rebaixa important en aquests impostos que els catalans no havien aconseguit fins a aquell moment. El 1931 la flor catalana pagava una tarifa general de 6 francs per quilogram net, un 2 % per taxa d'importació i una altra taxa de luxe. La flor italiana tributava 2 francs per quilogram i el 2 % de taxa d'importació. Les peticions al Govern espanyol perquè es convertís en mediador en les negociacions amb el Govern francès van ser contínues.

El mercat de Londres també era molt difícil, perquè es necessitaven tres dies per transportar-hi les flors i en aquest temps les plantes quedaven molt malmeses. El transport no sols era un problema pel temps, que feia malbé les plantes, sinó també pel preu.

L'any 1929 ja existia un mercat de venda de flors a l'engròs a Barcelona.

Segons la relació de vendes de flors des de diferents pobles del Maresme, el 1933 podem observar que, després de Vilassar de Mar, el Masnou va ser la següent població en producció de flors. Les flors del Masnou es van dirigir, especialment, a Madrid, València i al nord peninsular.

El 1935 es va publicar l'estadística de les exportacions de flors fetes al Maresme que demostrava que l'any 1930 va ser el millor moment de l'exportació de la flor maresmenca. A partir d'aquell any, l'augment dels aranzels anglesos va dificultar en gran manera l'exportació del clavell. Els anys amb els descensos més importants de les vendes a l'estranger (de la mateixa manera que va passar amb la patata) van ser 1933 i 1934.

	Embalums de flors	Quilos de flors
1929	962	9.115
1930	10.56	11.285
1931	754	8.775
1932	326	4.074
1933	14	203
1934	66	423
1935	128	783

Relació de les flors facturades des de les estacions de Caldetes, Vilassar, Premià i Masnou, durant l'any 1933:

Destinacions	Caldetes		Vilassar		Premià		Masnou		Totals	
	Bultos	Kilos	Bultos	Kilos	Bultos	Kilos	Bultos	Kilos	Bultos	Kilos
MADRID	778	3890	9760	48800	3003	14461	1118	4801	14659	71952
VALENCIA	53	265	2362	11810	469	2156	736	3398	3611	17629
SARAGOSSA	—	—	1008	5040	—	—	—	—	1008	5040
St. SEBASTIÁ	—	—	831	4155	—	—	199	906	1030	5061
SANTANDER	—	—	258	1290	—	—	146	660	404	1950
BILBAO	—	—	786	3930	—	—	146	637	932	4567
CORUNYA	—	—	907	4535	—	—	—	—	907	4535
VALLADOLID	—	—	228	1140	—	—	—	—	228	1140
VIGO	—	—	116	580	—	—	—	—	116	580
BURGOS	—	—	84	420	—	—	—	—	84	420
SALAMANCA	—	—	6	30	—	—	—	—	6	30
LEÓN	—	—	9	45	—	—	—	—	9	45
LLEIDA	—	—	174	870	—	—	—	—	174	870
TOTALS	831	4155	16529	82645	3463	16617	2345	10402	23168	113819

Estadística del transport de flors des de diferents poblacions del Maresme segons la revista *El Litoral Agrícola* de primers de gener de 1934.

L'escarola i altres verdures

Aquest capítol és molt important, malgrat que, dins l'economia agrícola del Maresme i del Masnou, aquests conreus no van ser plenament significatius. Buscar conreus alternatius a la patata o a la flor en el moment en què la seva exportació era conflictiva demostra que l'FSAL i els sindicats de la zona feien esforços per dominar el futur i eren proactius, buscaven solucions i no es deixaven emportar pel destí.

Enciams i escaroles

A partir de principis de 1932 es va iniciar la publicitat i una petita formació escrita a la revista *El*

Litoral Agrícola per tal d'iniciar el conreu intensiu de la remolatxa sucrera al Maresme, malgrat la competència que això significava per al vi. Aquest projecte incloïa la idea de creació d'una cooperativa per a la fabricació de sucre al mateix litoral de la comarca. L'octubre de 1932 es va concloure que aquest producte no era una bona solució per a l'estancament del negoci de la patata.

Els sindicats de Pineda, Sant Pol, Vilassar, Malgrat i Mataró van ser els primers a plantar enciams trocadero. A la tardor de 1933 es considerava que tres quartes parts de la terra dedicada al conreu de verdures i hortalisses del Maresme estaven dirigides a l'enciam trocadero. Aquest enciam també s'exportava a Alemanya, als països veïns i a Anglaterra durant alguns mesos de l'any. El preu era força raonable si la presentació era acurada. Una caixa de 24 peces havia de pesar, com a mínim, vuit quilograms.

El tractat entre França i Anglaterra d'importació d'enciam trocadero l'any 1934 va entendre's com una oportunitat per ampliar el negoci d'aquest producte. A l'hivern d'aquell any es va veure que la collita del sud de França d'enciam trocadero va ser molt fluixa i des de Perpinyà es van signar força contractes amb els productors del Maresme. En canvi, a la zona de Prades la collita va ser molt abundant. Altres productors de la resta de Catalunya també van tenir diferències en els resultats. Els del Llobregat van començar l'exportació la primera desena de desembre i els del litoral, l'última de novembre. Els països rivals en aquesta exportació a França eren Algèria i el Marroc. El primer va tenir una collita més petita que l'any anterior, al contrari que el Marroc, que va augmentar els resultats.

El 1935 van arribar a Alemanya en ferrocarril a través de França enciams per un valor de 4 milions de pessetes. El juliol d'aquell any es van trencar les relacions comercials amb França i no es va vendre ni un enciam català més en aquest país. Això va significar la cerca de nous mercats com Suïssa, Txèquia, Bèlgica, Holanda, Dinamarca, Suècia o Noruega. Carles Jordà, president de l'USA, va declarar que els productors no estaven vivint aquest nou trencament amb França com una tragèdia, sinó com un element motivador de millora.

Les dades que va oferir la delegació de l'USA de Portbou el gener de 1935 incloïen en un únic concepte l'exportació de llegums frescos, hortalisses, enciams, carxofes, pèsols, tomàquets i raïm. Per aquest motiu no sabem si les quantitats d'aliments aportades pel Masnou estaven formades per diverses quantitats de més d'un d'aquests aliments o sols es referien a un. El que sí que indica era que el Masnou no feia aquestes exportacions a través de l'USA.

El 1949, en un moment de renovació de l'exportació després de la guerra, es pensaven enviar uns quaranta vagons d'enciams a Alemanya, Bèlgica, Anglaterra i Suïssa.

ESTACIÓ DE SORTIDA	TOTAL QUILOS FACTURATS A L'ESTACIÓ	QUILOS FACTURATS PELS SINDICATS AGRÍCOLES	QUILOS FACTURATS PER COMERCIANTS, TRANSITARIS I PARTICULARS	QUILOS DESPATXATS PER LA DELEGACIÓ DE LA U. S. A. A PORTBOU
El Prat de Llobregat	610.930	82.720	528.210	42.100
L'Hospitalet de Llobregat	198.794	56.253	142.541	—
Malgrat	89.050	12.990	76.060	20.920
Molins de Rei	73.192	15.785	57.407	2.995
Pineda	70.925	35.171	35.754	4.280
Barcelona	30.750	4.575	26.175	—
Mataró	28.794	9.941	18.853	9.604
Cornellà	23.427	16.953	6.474	—
Vilassar de Mar	22.435	10.210	12.225	10.210
Reus	32.880	—	32.880	—
Sant Feliu de Llobregat	16.160	12.786	3.374	—
Gavà	10.105	8.405	1.700	—
Calella	11.262	1.450	9.812	—
Campredó	17.870	—	17.870	—
Canet	10.993	—	10.993	—
Sant Pol de Mar	5.000	2.560	2.440	2.000
El Masnou	3.972	—	3.972	—
Figueres	3.326	—	3.326	—
Salou	1.429	—	1.429	—
Tarragona	2.077	—	2.077	—
Caldetes	1.156	—	1.156	—
Sant Feliu de Guíxols	1.176	—	1.176	—
Amposta	2.630	—	2.630	—
Celrà	1.450	—	1.450	—
Palafrugell	1.200	—	1.200	—
Badalona	1.676	—	1.676	—
Martorell	478	178	300	—
Arenys de Mar	585	280	305	—
La Bisbal	700	—	700	—
Sant Jordi	360	—	360	—
Montgat	460	—	460	—
TOTALS	1.275.242	270.257	1.004.985	92.109

Diari *Pagesia* del 19 de gener de 1935.

Pèsols

El setembre de 1933, després d'una temporada molt dolenta amb la patata, a través de l'FSAL diferents pobles van fer una comanda de pèsols. El Masnou va realitzar un experiment d'aquest conreu. Aquesta introducció d'un conreu fruit de les decisions dels dirigents d'institucions dedicades a l'agricultura i no a partir dels mateixos productors demostren la proactivitat davant de la problemàtica que va significar el descens de vendes de patates i flors d'aquells anys. El pèsol no havia estat un

Anunci de llavors de pèsols de Josep Barnadas, d'Alella. *El Litoral Agrícola*. 1 de juliol de 1932.

conreu habitual al Maresme i tenia els mateixos mercats francesos, però era més admès a Anglaterra.

Al quadre adjunt podem observar la producció del pèsol al Maresme i al Masnou en concret. El pèsol indià era material gurmet per als francesos. Les ciutats franceses de Lió i Saint-Étienne eren els compradors principals d'aquest producte. Suïssa també consumia força aquest tipus de pèsol. La llavor de pèsol també s'importava, com es feia amb la patata. Les varietats que es van plantar la tardor de 1933 van ser Petit Provençal i Kelwedon Wonder.

Badalona i Canyet. . .	700	Quilos
Tiana	700	»
Masnou	145	»
Teià	167	»
Premià de Mar . . .	60	»
Vilassar de Mar . . .	65	»
Argentona.	55	»
St. Andreu de Llavaneres	400	»
Arenys de Mar . . .	400	»
Arenys de Munt . . .	200	»
St. Vicenç de Llavaneres.	100	»
Canet	400	»
Sant Pol	1.200	»
Pineda	200	»
Malgrat	300	»
St. Feliu de Guíxols . .	75	»
Total.	5.167	Quilos

A partir de la tardor de 1934 es va anunciar a *El Litoral Agrícola* que l'FSAL ja no s'encarregaria de comprar la llavor del pèsol ni de l'escarola, sinó que ho farien individualment cada un dels sindicats.

Cebes

A la campanya de 1932-1933 es van comprar 300 quilograms de llavor de ceba per fer un altre assaig. El Masnou es va quedar un quilogram d'aquestes cebes. A la campanya següent, el Masnou va ser el municipi del Maresme que més llavors de cebes de Figueres havia plantat (6.200 kg), molt per sobre que altres pobles.

Faves

El novembre de 1935, al Masnou, s'hi van plantar experimentalment 34,5 quilograms de llavor de faves angleses de baina llarga.

Maduixes

El 1949, el president de COSA, Lluís Pascual, parlava en una entrevista de l'èxit de l'exportació de maduixes i flors maresmenques, de gran acceptació en mercats estrangers. La temporada d'exportació de maduixes anava de març a desembre. Se'n venien a l'estranger uns 20.000 quilograms a un preu d'unes 50 ptes./kg.

Ramaderia: el bestiar

Al Masnou no trobem explotacions ramaderes de gran extensió ni importància fins que va obrir la granja Meya. La ramaderia de la població estava dedicada al conreu de la terra, amb animals de tir. Aquesta branca econòmica va ser residual al municipi.

El 1858 es va portar a terme una estadística dels animals del municipi. El 1888 sabem que no es pagava contribució pecuària per l'escàs nombre d'animals que hi havia a la població. Sols algun soci del Sindicat es va declarar ramader: Benet Maynar Sánchez (ramader), Pere Mayolas Pujades (ramader), Cinta Panisello Sebastià (ramader), Francesc Meya Ros (pagès), Amadeu Sala Moré (pagès) i Joan Ramèntol Vidal (cabrer).

El bestiar sempre ha estat lligat a l'activitat agrícola per a un consum autosuficient del pagès o com a animals de tir. El desenvolupament de la ramaderia amb finalitat comercial, com a font principal d'ingressos del nucli familiar, va venir provocat pel creixement de la ciutat de Barcelona i la rodalia, amb la conseqüència de l'augment de la demanda de carn. Aquest fet es començà a produir a les darreries del segle

Ramaderia el 1858

Vaques	2
Bous	1
Mules	26
Matxos	18
Cavalls	11
Eugues	5
Ases	2
Ovelles	80
Cabres	100
Porcs	25

Dona munyint una vaca al Masnou, principis de segle XX. AMM, 4708.

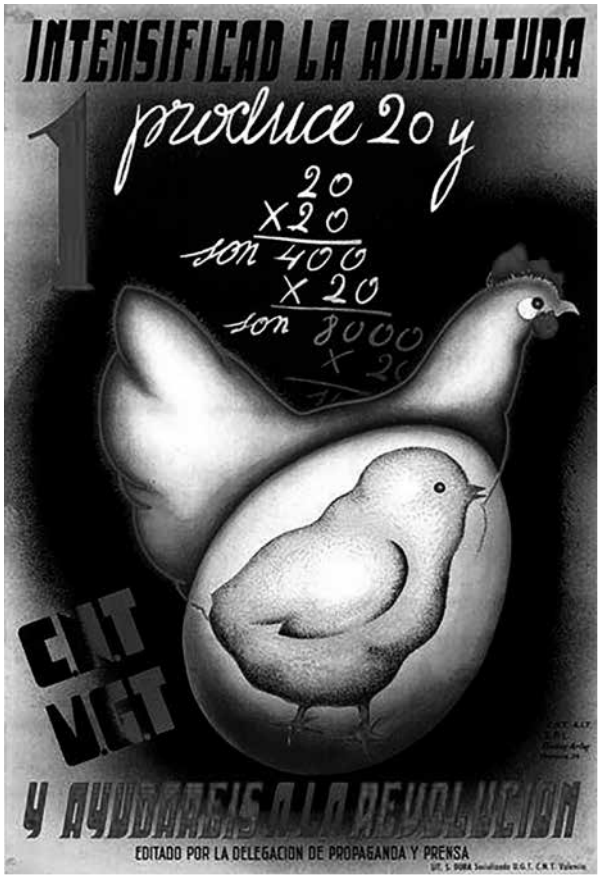

Vista dels camps de la riera d'Alella amb un ramat d'ovelles, l'any 1953. Autora: Teresa Torres i Casals. AMM, 13312.

XIX, però el fort increment es va donar a començaments del segle XX, de manera simultània a una especialització productiva.

Els sectors ramaders que més es van desenvolupar amb aquesta finalitat van ser l'aviram i el bestiar porcí per a consum de carn, i la ramaderia bovina per a consum de llet. El moment d'implantació de cada una d'aquestes tipologies de cria d'animals va ser diferent.

El 1902 es va crear al Masnou per impositiu legal la Junta Municipal del Cens o estadística de cavalls i mules, que en va registrar tres exemplars. El 1915

Cartell de foment a l'agricultura de 1936. CNI AIT.

aquesta Junta estava formada per l'alcalde, Jaume Gibernau, com a president; el primer tinent d'alcalde i el regidor de síndics com a vocals; el delegat de veterinària, Ramon Garangou; els propietaris de pecuària, Ramon Regés i Miquel Colomer, i el secretari de l'Ajuntament, Josep Canudas, i va registrar tres exemplars, igual que en anys anteriors.

El 1918 es va crear la Junta Pericial de Amirallamientos, amb Paulí Terradas Capdevila i Jaume Lloberas Arenas. Al llarg dels anys censats es va certificar que no hi havia animals amb usos industrials al Masnou. La Junta Pericial va certificar que el 1918 no hi havia al Masnou cap ramat dedicat a ús industrial. No s'especificava ni als Estatuts de 1918 ni a cap altre document del Sindicat de la primera època de la seva història que existís cap secció ramadera.

Una de les funcions del Sindicat Agrícola durant la guerra, malgrat la seva escassa dedicació a la ramaderia, era la realització dels censos ramaders i la declaració de l'escorxador.

El 1932 la Junta Local de Fomento Pecuario estava formada per l'alcalde, el veterinari, el metge, el mestre, tres ramaders del Sindicat i un pagès com a vocals. Aquests últims van ser Josep Estrada Farreras, Francesc Fàbregas Tarré i Antoni Jordana Baró (ramaders), i Pere Colomé Casals (pagès).

El Departament d'Agricultura de la Generalitat, i sobretot, l'Oficina de l'Ou, que va ser creada en temps de guerra per fomentar i desenvolupar l'avicultura, van intentar el desenvolupament d'aquest tipus de ramaderia. Fins i tot durant el juliol de 1937, l'esmentada oficina recomanava als sindicats que formessin una subsecció avícola. L'objectiu d'aquesta sotssecció era *«resoldre [...] tots aquells assumptes que afectessin d'una manera directa les seves explotacions...»*

L'Hermandad durant la guerra i la postguerra va funcionar com un instrument de l'Estat per recaptar adequadament els aliments dels productors i per distribuir-los les llavors, fertilitzants, pinsos a preus taxats i alfals.

Va costar molt refer el sector de la ramaderia després de la guerra per la manca de farratges, pinsos i animals de races selectes. La demanda de carn va baixar de manera alarmant a conseqüència de la baixada del nivell de vida.

L'any 1943 la Diputació Provincial va demanar a l'Hermandad l'estadística del nombre de caps de diferents tipus de bestiar: boví, equí, cabrum, oví, porcí i aviram. L'Ordre de 5 de desembre de 1945 es va dedicar a la creació a les Hermandades Sindicales de Juntes Locals de Foment Pecuari.

L'Hermandad es va interessar per aconseguir noves races de bestiar, com és el cas d'eugues bretones l'any 1950. S'importaren un cert nombre d'aquests animals juntament amb el Sindicat de Terrassa, i l'Hermandad va intentar que alguns dels seus associats mostressin el seu desig d'adquirir-ne algun exemplar.

El 17 de juny de l'any 1950 es van traspassar algunes funcions de l'Hermandad a la nova Junta Local Agropecuaria, segons manava l'Ordre de 23 de març de 1945, reguladora de l'estructura interna i el funcionament de les Hermandades.

Com a resum històric podem dir que el Sindicat Agrícola del Masnou es va dedicar, principalment, al desenvolupament de l'agricultura i que les seves funcions ramaderes van ser secundàries, ja que el Masnou no ha estat un poble eminentment ramader. Malgrat això, alguna de les explotacions ramaderes de la població va ser exemplar i emblemàtica a escala catalana.

El Sindicat Agrícola del Masnou va néixer amb la finalitat de facilitar l'exportació de les patates i, per aquest motiu, amb la vocació de pertànyer a alguna federació de sindicats que facilités les tasques que un pagès sol era molt difícil que portés a terme.

Els sindicats del Maresme van saber associar-se en diverses estructures supramunicipals que van arribar a tenir un poder polític important gràcies a la seva dedicació ferma a la negociació amb els diferents governs (regional, nacional i estrangers). Van arribar a ser una peça important de l'FSAL, la Unió de Sindicats de Catalunya (USA) i de la Unió de Rabassaires (UR) durant la Segona República. Van ser diverses les entitats en què els sindicats del Maresme estaven inclosos de manera simultània i gens excloent, perquè cada entitat els significava uns beneficis diferents.

No cal dir que la participació en una associació de sindicats no restava personalitat ni autonomia al funcionament del sindicat local, que mantenia els sistemes propis d'organització interior. Evidentment, pertànyer a aquest tipus d'associació multitudinària implicava perdre part de la llibertat personal i la necessitat de mantenir una disciplina i complir unes reglamentacions generals. Per tant, la solució a totes aquestes situacions va ser la creació d'una Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral: l'FSAL.

Comerç internacional de patates

Per problemes polítics i legals continus, els pagesos necessitaven una estructura supramunicipal que els defensés i estigués en contacte amb els governs català, espanyol i de cada un dels països on es volien vendre les patates per fer les negociacions pertinents. És a dir, necessitaven un grup de pressió. Aquesta tasca no la podia fer un pagès individual, ni un municipi en solitari, ni tan sols un sindicat pel seu compte. Es necessitava una estructura supramunicipal que vetllés pels drets de tots els conreadors comerciants de les patates tendres dedicades a l'exportació.

Els pagesos que formaven part dels diferents sindicats i els seus dirigents eren, principalment, petits o mitjans productors. Per aquest motiu no eren experts en les negociacions en àmbits polítics ni tenien relacions personals afavoridores de tracte condescendent, com passava amb els grans latifundistes. Pocs havien tingut càrrecs municipals. Per aquest motiu, aquests pagesos que feien de dirigents dels sindicats van haver d'especialitzar-se en un terreny que, inicialment, no els era conegut.

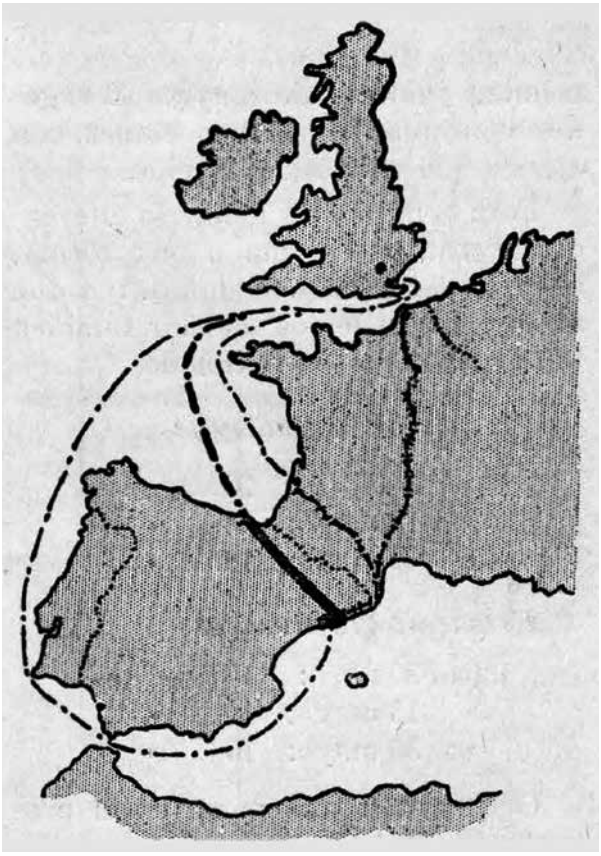
El comerç internacional d'aquestes patates va ser difícil i inconstant per diferents motius i van haver de negociar i solucionar problemes d'àmbits molt diversos.

Negociació amb converses i utilització de la premsa o mesures de pressió com les vagues amb el Govern nacional d'Espanya per aconseguir, entre altres coses, uns preus beneficiosos i estables del producte:

- Anul·lació de les reiterades prohibicions d'importació de les patates de llavor estrangera per assegurar el proveïment nacional.
- Eliminació d'aranzels a les patates de llavor importades.
- Les dates del principi de la campanya d'exportació.
- Els cànons de cada zona productora.
- La data de finalització d'aquesta exportació.
- Formar part dels serveis agronòmics nacionals i catalans.
- Eliminació del tracte preferent que històricament tenia l'Associació d'Exportadors de la Patata Primerenca.
- Fixació del preu de la patata a tot el territori nacional.
- Aconseguiment d'un tractat comercial amb Anglaterra i altres països.
- Legislació sobre la qualitat exigida al producte exportable i el seu embalatge.
- Homologació del pes únic de tots els coves amb la mostra de la marca de manera visible a l'exterior dels embalums.
- Expedició de certificats sanitaris obligatoris.
- Declaració de conreu especial de la zona del Maresme a la patata primerenca de la varietat anglesa Royal Kidney, consecució de la patent de Mataró Potatoes i les denominacions d'origen de les patates Mataró i Catalunya.
- Necessitat de llicència d'exportació per vendre patates a Anglaterra.
- Organització del calendari de plantada i sortida de patates a l'estranger per evitar la saturació de productes al mercat i la posterior baixada dels preus.
- Organització de contingents respecte a l'extensió de terra conreada amb patates i les exportacions fetes en temporades anteriors.
- Les importacions de llavors i el manteniment d'exportacions durant la guerra malgrat les dificultats de proveïments nacionals.
- Organització del crèdit agrícola estipulant la funció del Banc Exterior d'Espanya.
- Petició d'amplada internacional de les vies entre Barcelona i Portbou.

Amb els governs estrangers per evitar el seu proteccionisme:
- Aranzels d'importació de la patata catalana segons l'època.
- Derogació de la prohibició de compra del tubercle de territori espanyol.
- Política de contingents o *cupos* de compra.
- Precontractes de compra.
- Creació d'oficines de l'FSAL a les principals ciutats estrangeres compradores de les patates maresmenques per evitar l'especulació manipulada dels preus.
- Cerca de nous mercats estrangers.

Amb les empreses de ferrocarrils i companyies navieres:
- Preu del servei rebaixat per tarifació especial i descomptes als ferrocarrils francesos i espanyols.
- Consecució de viatges marítims sense escales.
- Calendari d'arribades mínimament garantit malgrat les variacions climatològiques.
- Reserva anticipada de vagons durant la campanya d'exportació.

Esquema de les tres grans vies d'arribada de patates a Anglaterra publicat a *El Litoral Agrícola* de l'1 de juliol de 1929: en tren travessant França i després en vaixell a Anglaterra, en tren fins a Bilbao i després en vaixell o directament en vaixell des de Barcelona.

- Establiment d'una oficina d'exportació de patates a Portbou per facilitar el trasllat de les mercaderies dels trens espanyols als francesos amb ample de via diferent, gestionar els certificats fitosanitaris.
- La construcció d'una ferrovia elèctrica de Barcelona a Bilbao per facilitar l'arribada dels productes de fruita i verdura al mercat anglès i escandinau sense passar per França.

Diferents tipus de federacions de sindicats

Les federacions de sindicats agrícoles que van afectar la vida quotidiana i comercial del pagès sindicat del Masnou dedicat a la patata d'exportació són: Centro de Agricultores de Mataró y su Comarca, Federació Agrícola Catalanobalear, Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral (FSAL), Unió de Sindicats Agrícoles (USA). En podríem fer tres grans blocs:
- Les entitats favorables al desenvolupament econòmic del pagès que podia arribar a ser propietari de la terra que treballava però que necessitava un conjunt de serveis mancomunats (FSAL, FSAC (UR) i USA).
- Les entitats que volien mantenir els privilegis econòmics, socials i polítics dels grans propietaris de terres i dels comerciants i responsables de grans magatzems de l'àmbit de la patata d'exportació (Associació d'Exportadors de Patates, l'Institut Agrícola de Sant Isidre, el Centro de Agricultores de Mataró y Comarca i la Federació Agrícola Catalanobalear).
- La Federació que aplegava els jornalers de la patata de la zona que, fins i tot en finques mitjanes i petites, s'havien de contractar en els moments de la sembra i la recol·lecció.

Per tant, pertànyer a una Federació de Sindicats de productors no era sols una qüestió econòmica, sinó també una fidelitat i una lluita de pertinença a una classe social.

Els productors: FSAL, USA, etc.

Nombroses Federacions de Sindicats i Associacions pageses es van anar creant de manera progressiva per representar els interessos dels productors, negociar amb els diversos governs, col·laborar en la importació de patates de llavor, coordinar l'exportació, etc. La majoria de les juntes directives de cada una d'aquestes entitats van estar formades per les mateixes persones i els pagesos del Maresme estaven simultàniament associats a totes: en pagaven les diferents quotes i participaven a totes les assemblees generals i reunions de seccions o comissions esperant

que alguna els oferís les solucions que desencallessin els tractats comercials, especialment amb Anglaterra.

Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral (FSAL)

Les negociacions amb els diferents governs per esmenar els problemes derivats de les prohibicions d'importació contínues de llavors i exportació de patates primerenques les feia inicialment l'assemblea d'ajuntaments de la zona. Els alcaldes defensaven els interessos dels seus veïns, però no estaven especialitzats en les característiques del producte ni la problemàtica dels seu comerç. Per aquest motiu, aquest no va ser el millor organisme de defensa dels interessos dels productors i exportadors de patates.

Inici de l'activitat de l'FSAL

L'FSAL va iniciar les seves funcions el març de 1927 (malgrat que no va ser reconeguda oficialment pel Ministeri de Foment fins al 9 de maig d'aquell any) amb un molt bon auguri: al mes següent el Govern va informar de l'obertura de fronteres a l'exportació sense restriccions.

Justament la seva creació va ser fruit de les trobades contínues dels productors de la zona per tenir

Diari *Unión* del 15 de juliol de 1929.

clares les reclamacions que s'havien de reivindicar a les negociacions habituals amb el Govern de la nació entre 1924 i 1927 per aconseguir l'obertura de fronteres a l'exportació sense limitacions. Per això, l'associació va ser fonamental per a l'exportació de la patata i una intermediària imprescindible en les negociacions del tema de la patata amb el Govern de Madrid.

El Sindicat Agrícola del Masnou es va adherir a l'FSAL d'una manera força prematura.

Sindicats constituents de la Federació

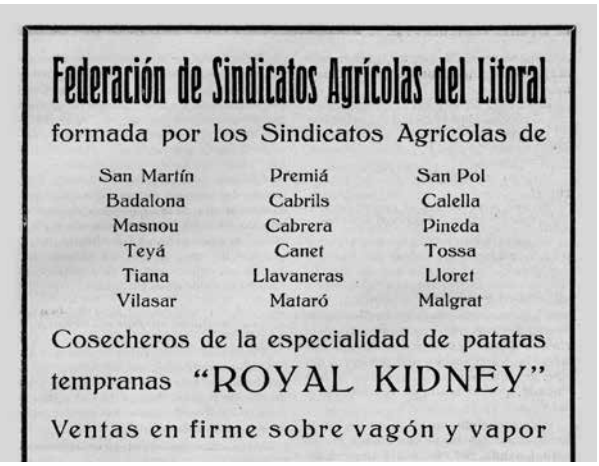
Any d'ingrés dels sindicats del Maresme a l'FSAL

1927	Vilassar de Mar, Mataró, Malgrat, Tossa, Sant Martí, Pineda, Sant Pol de Mar, Teià, Badalona i Canyet, Calella, Sant Andreu de Llavaneres, Cabrera de Mataró, Canet de Mar, Cabrils, Tiana, Premià de Mar, Lloret de Mar i el Masnou
1929	Cooperativa de Sant Feliu de Guíxols
1930	Sindicat d'Argentona
1932	Sindicats de Sant Cebrià de Vallalta, Tordera, Dosrius, Alella, Caldes de Montbui i Montornès del Vallès
1933	Sindicats d'Arenys de Munt, Òrrius, la Roca del Vallès i Sant Vicenç de Llavaneres

Seu social de l'FSAL

La seu social d'aquesta entitat es va construir a Vilassar de Mar, fet que va convertir aquesta població en la capital agrícola del Maresme, malgrat que Mataró era la localitat que més quantitat de patates produïa. En aquesta població hi havia el Sindicat més antic i actiu del Maresme i amb major nombre d'associats.

El projecte de construcció d'aquest local va portar molta controvèrsia el 1928, perquè es plantejaven situar la construcció a la mateixa riera de Cabrils, en el lloc on hi havia previst fer un parc. En aquesta seu es feien les reunions de la Federació. Les assemblees anuals es programaven cada any en una població diferent.

El Litoral Agrícola de l'1 d'abril de 1929.

Nombre de socis de l'FSAL

El 1929 aquesta Associació tenia 2.287 pagesos federats de 14 sindicats units que podien estar, simultàniament, en moltes altres entitats. El 1930, Pere Cabot afirmava que el 95 % dels pagesos del Maresme estaven sindicats i formaven part de l'FSAL. El 1935 la xifra dels associats havia augmentat fins als 3.746 i hi pertanyien 23 sindicats adherits.

Foto dels presidents de l'FSAL publicada a *El Litoral Agrícola* de l'1 de desembre de 1932. Destacat: Josep Estrada, president del Sindicat del Masnou.

Àmbit d'actuació de l'FSAL

L'àmbit geogràfic d'actuació d'aquesta entitat comprenia el territori que hi havia entre el Besós i la Tordera.

Finançament de l'FSAL

A l'article segon dels Estatuts de l'FSAL s'hi especificava que l'única via de finançament de la Federació havien de ser les quotes anuals dels associats, que es feien efectives a través d'un compte corrent al Banc Urquijo.

Representants de l'FSAL

Els dirigents de l'FSAL s'havien de dedicar en exclusivitat a la gestió de l'exportació durant els mesos d'abril i maig de cada any. En termes generals, els directius dels sindicats i de les federacions de sindicats van ser persones formades, cultes, amb diners i que no es dedicaven directament a la seva collita. Els directius dels sindicats i de les federacions on estaven inclosos van haver d'acostumar-se a viatjar contínuament a Barcelona, però també a Madrid i als diferents països estrangers amb els quals es comerciava per negociar amb els diferents governs.

Afortunadament, el Maresme va oferir a Catalunya grans líders de l'associacionisme agrari. Tant USA com Unió de Rabassaires van tenir, entre 1935 i 1936, presidents maresmencs i vinculats a l'FSAL: Pere Cabot i Josep Calvet. Els tres grans càrrecs de la Federació (president, secretari i tresorer) inicialment van ser ocupats pels tres grans directius del Sindicat de Vilassar de Mar.

L'any 1929 el president del Sindicat del Masnou, Antoni Duran, va ser el conseller i responsable de l'FSAL de la importació de les llavors de sembra de la temporada posterior. També va ser el secretari del Consell Central d'Administració de la Mutualitat de l'USA.

Pere Cabot i Puig va arribar a ser alcalde de Vilassar de Mar, president de l'FSAL, president del Sindicat Agríco-

	1927	1930	1935	1936
President	Joan Aldrufeu	Pere Cabot	Pere Cabot	Rafael Bertran
Secretari	Pere Cabot	Josep Carbonell	Josep Carbonell	Agustí Domingo
Tresorer		Pere Pla	Pere Pla	Joan Collet
Consellers		Jaume Riera Domènec Curell Antoni Cabot	Rafael Bertran Jaume Planiol Antoni Cabot	Joan Villà Joaquim Vila Llorenç Anglada

la de Vilassar i també president, posteriorment, de l'USA. Era un pagès propietari d'una finca mitjana de 2 hectàrees molt ben orientada i que tenia molt bona producció.

Aquesta entitat va nomenar com a president honorari el sotspresident del Consell de Ministres en aquell moment, Severiano Martínez Anido, el 1928. Les relacions amb el Governador de Barcelona, el general Milans del Bosch, també van ser molt fluides.

Ideologia política de l'FSAL

Des del punt de vista ideològic, popularment es creia que el conjunt de la institució tenia la tendència política d'Unió de Rabassaires, perquè especialment un dels presidents de l'FSAL va ser Josep Calvet i també va ostentar aquest càrrec a Unió de Rabassaires. Malgrat això, els membres de l'FSAL volien allunyar l'entitat del problema rabassaire i es van adherir a USA, que la veu popular catalogava com a entitat dretana.

El litoral agrícola, la revista de l'FSAL

L'FSAL tenia una revista mensual que s'anomenava *El Litoral Agrícola*, que, a partir de l'any 1930, es va publicar en català. A partir del gener de 1933 també s'hi van incloure articles traduïts a l'anglès. Aquesta revista era gratuïta per als associats i significava un mitjà de comunicació perfecte amb tots els productors de totes les notícies fonamentals de les gestions d'importació de llavors i d'exportació, consells agrícoles, etc. Abans, aquestes informacions sols les podia transmetre el president per mitjà d'assemblees. Aquest important mitjà de comunicació s'imprimia també a Vilassar de Mar. L'FSAL també utilitzava Ràdio Barcelona per fer arribar les notícies de la Federació als pagesos i les convocatòries d'assemblees generals.

Finalitats de l'FSAL

La funció d'aquesta associació fins al 1933 va ser, exclusivament, l'organització de la venda conjunta de la patata a l'estranger i no altres productes, perquè tots els socis d'aquesta entitat estaven dedicats especialment a l'exportació d'aquest tubercle. Quan van introduir-se en la gestió d'altres conreus, com el pèsol, va ser pels problemes d'importació i d'exportació de patates que va generar Anglaterra.

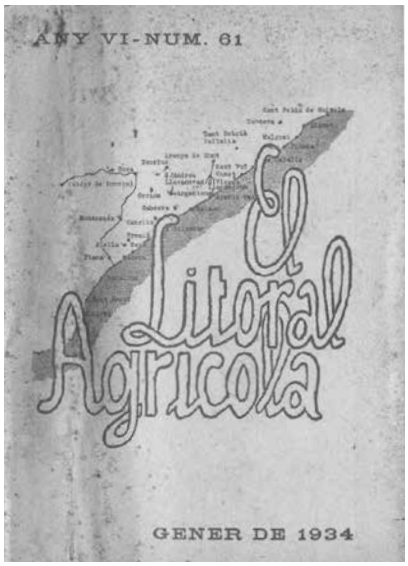
El 1930 van definir el seu motiu d'existència en un escrit que van publicar a *El Litoral Agrícola* del mes de febrer: «*Las funciones privatives i esenciales de nuestra entidad son, más que nada, las que se refieren a compres de abonos, embalajes, semillas y transportes.*»

Importació de llavors per a tots els associats

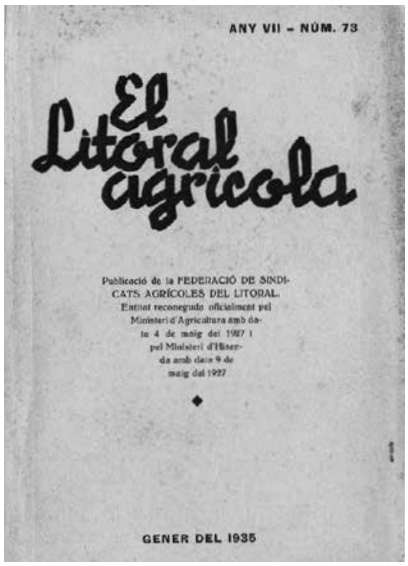
La Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral (FSAL) subministrava adobs, llavors, embalatges i transports als productors. Cada mes d'octubre, l'associació enviava dos comissionats a Gran Bretanya per efectuar la compra directa de patates de llavor de bona qualitat per a tots els sindicats socis, rebaixar el preu d'aquest comerç i solucionar els tràmits de la importació d'aquest producte.

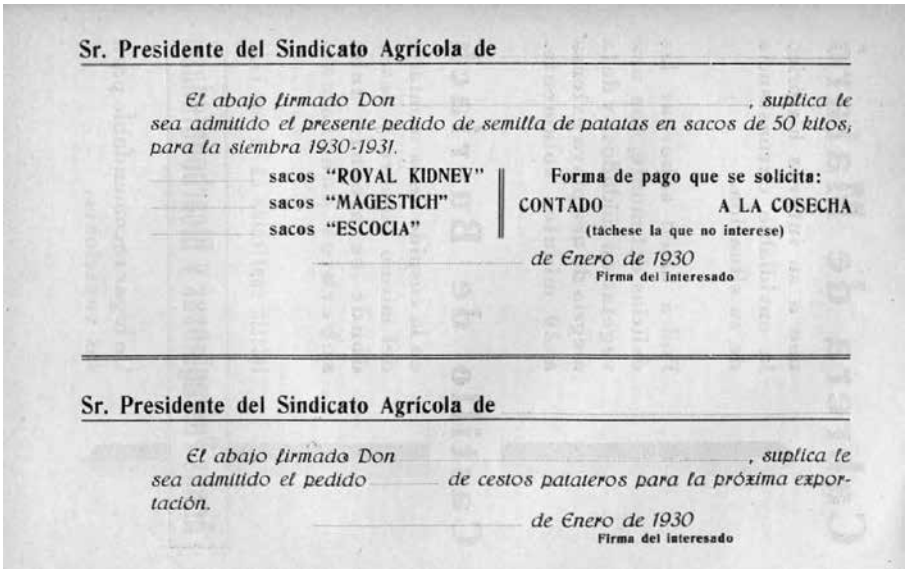
Portada d'*El Litoral Agrícola* de l'1 de gener de 1931.

Portada d'*El Litoral Agrícola* de l'1 de gener de 1934.

Nova portada d'*El Litoral Agrícola* del gener de 1935.

Sr. Presidente del Sindicato Agrícola de

El abajo firmado Don _____, suplica le sea admitido el presente pedido de semilla de patatas en sacos de 50 kilos, para la siembra 1930-1931.

_____ sacos "ROYAL KIDNEY"
_____ sacos "MAGESTICH"
_____ sacos "ESCOCIA"

Forma de pago que se solicita:
CONTADO A LA COSECHA
(táchese la que no interese)

_____ de Enero de 1930
Firma del interesado

Sr. Presidente del Sindicato Agrícola de _____

El abajo firmado Don _____, suplica le sea admitido el pedido _____ de cestos pataleros para la próxima exportación.

_____ de Enero de 1930
Firma del interesado

Butlletí per fer peticions de patates de llavor el gener de 1930.

L'any 1930 es va publicar un estudi comparatiu que demostrava la diferència important de preu que històricament havia existit entre la tarifa de les patates de llavor comercialitzades pels sindicats i l'FSAL i les que importaven els comerciants de l'Associació d'Exportadors de Patates Primerenques. Aquestes diferències oscil·laven a favor dels sindicats entre 2 pessetes per cada 100 quilograms el 1929 i 6 pessetes per cada 100 quilograms el 1930.

Grup de vendes de l'FSAL

La gestió dels transports d'aquestes collites va ser la tasca central d'aquesta entitat.

L'FSAL va responsabilitzar-se de les vendes mancomunades a l'estranger, però va anar dedicant-se a aquesta funció d'una manera progressiva. Inicialment la seva tasca en aquest àmbit era bàsicament d'orientació i guiatge, per aconseguir les dades documentades sobre quantitats disponibles, demanda, variacions de preus als diferents mercats, condicions de la competència, etc. Aquesta entitat potser va declinar inicialment el fet de signar els contractes de venda a l'estranger, però va estar molt pendent de la manera de millorar aquestes vendes.

L'any 1935, l'Associació d'Exportadors de Patates Primerenques negociava amb un 80 % de les patates que es van produir al Maresme i l'FSAL, una part del percentatge restant. En aquesta temporada es va crear un Grup de Vendes dintre de l'FSAL, on es van anar integrant els diferents sindicats de manera progressiva i voluntària. També va ser presidit per Pere Cabot.

Un dels primers elements que la Federació va haver d'unificar entre els seus associats va ser l'adopció del pes únic dels cistells de patates.

El setembre del mateix any van crear una Comissió de Gestió de les sembres evolutives distribuïdes en el temps per dosificar l'arribada racional dels productes als mercats estrangers. Aquesta Comissió estava formada per delegats de Cabrera, Premià i Canet.

L'any 1936, el Grup de Vendes de l'FSAL (que ja integrava 23 sindicats associats, malgrat que a l'entitat hi havia 30 federats) ja va comercialitzar el 40 % de les patates de la comarca. A partir de la Guerra Civil, l'FSAL es va encarregar del total de les vendes de tots els sindicats federats i deixava sense sentit el Grup de Vendes que s'havia creat anteriorment.

Gran èxit de l'FSAL

El Litoral Agrícola de l'abril de 1931 assegurava que tot el que havia aconseguit aquesta Federació havia estat gràcies a la unió i la reglamentació que va existir:

«*L'actuació dels Sindicats Agrícoles va encaminar-se, des del primer moment, a instaurar una forta disciplina entre els seus associats i a inculcar-los-hi la idea de que era indispensable que renunciessin a la rutina i seguissin punt per punt totes aquelles normes i disposicions que prenguessin les Associacions, encaminades a aconseguir una organització model.*

Entre els acords més importants, adoptats sense distinció per tots els associats, hem d'esmentar:

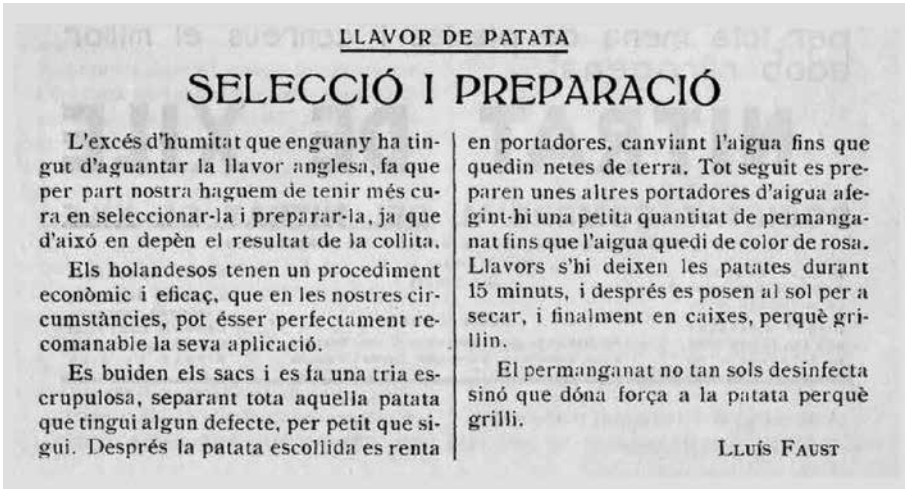
- *La millora en la forma d'envasar.*
- *La tria i neteja de les patates.*
- *La supressió de les "cares", o sia, evitar que es posessin patates escollides en fer el curull dels coves, obligant, pel contrari, a que tot el contingut fos per un mateix seguit.*
- *Adoptar el pes uniforme de 50 kgs net per cada cove.*
- *Obligació de marcar cada cove amb el número de cada associat, a fi de que se sàpiga qui és l'autor de qualsevol infracció.*»

La gran millora que també van voler aconseguir era la realització d'un calendari de sortida unificat de les patates d'exportació, malgrat que la possibilitat de contractació de consignataris estrangers era lliure per a cada un dels sindicats que formaven part de la Federació. Això implicava facilitats en el moment de contractar conjuntament els transports i una manera de no col·lapsar el mercat anglès, que faria baixar el preu de venda de la patata catalana. Era una manera de dosificar les entregues, perquè l'experiència ja deia les necessitats històriques que tenien els consumidors anglesos en cada moment. Això implicava la realització d'una sembra esglaonada per tal de fer una collita que omplís la demanda anglesa dels mesos de març, abril, maig i juny (especialment els anys en els quals la patata francesa va estar prohibida a Anglaterra per culpa de l'escarabat roig).

Millora de la tècnica dels productors

Lluitant per millorar la conservació de les patates durant el transport i la presentació física d'aquests tubercles en els mercats estrangers, l'FSAL va fer moltes recomanacions tècniques per millorar l'estat de les patates, com recollir-les en cabassos o en cistells folrats.

Un altre servei que va oferir aquesta entitat va ser l'assessorament de tècnics agrònoms per als sindicats federats. L'actitud que mostraven aquestes consultes estava en íntima relació amb l'afany formador que *El Litoral Agrícola*, publicació del FSAL, manifestava a les seves pàgines. De la mateixa manera, l'FSAL va promoure diferents estudis per introduir nous conreus, especialment en les èpoques en les quals la producció de patates provocava més problemes.

LLAVOR DE PATATA

SELECCIÓ I PREPARACIÓ

L'excés d'humitat que enguany ha tingut d'aguantar la llavor anglesa, fa que per part nostra haguem de tenir més cura en seleccionar-la i preparar-la, ja que d'això en depèn el resultat de la collita.

Els holandesos tenen un procediment econòmic i eficaç, que en les nostres circumstàncies, pot ésser perfectament recomanable la seva aplicació.

Es buiden els sacs i es fa una tria escrupulosa, separant tota aquella patata que tingui algun defecte, per petit que sigui. Després la patata escollida es renta en portadores, canviant l'aigua fins que quedin netes de terra. Tot seguit es preparen unes altres portadores d'aigua afegint-hi una petita quantitat de permanganat fins que l'aigua quedi de color de rosa. Llavors s'hi deixen les patates durant 15 minuts, i després es posen al sol per a secar, i finalment en caixes, perquè grillin.

El permanganat no tan sols desinfecta sinó que dóna força a la patata perquè grilli.

LLUÍS FAUST

Retall d'*El Litoral Agrícola* de l'1 de novembre de 1931.

Préstec agrari

El 1931 els sindicats van demanar els préstecs i els van tramitar tal com cada entitat va decidir, però el banc sempre demanava referències a la directiva de l'FSAL. És a dir, sense l'aprovació de l'FSAL el préstec no es podia concedir.

En els moments difícils, per exemple els anys 1933 i 1934, la banca privada no va voler prestar diners als petits productors per poder compensar l'especulació que Anglaterra havia provocat amb la imposició de drets aranzelaris molt elevats a la importació de patates. Alguns dels pagesos van haver de tornar a utilitzar els serveis dels comerciants-exportadors que els fiaven la compra de llavor i guano mentre els sindicats cobraven aquests productes al comptat. En aquestes circumstàncies, l'FSAL va iniciar un conjunt de negociacions amb el Govern de la Generalitat per tal d'aconseguir crèdits oficials. En termes generals, darrere de cada un dels crèdits que els sindicats federats demanaven al Banco Urquijo o altres entitats hi havia l'empara i l'aval de l'FSAL.

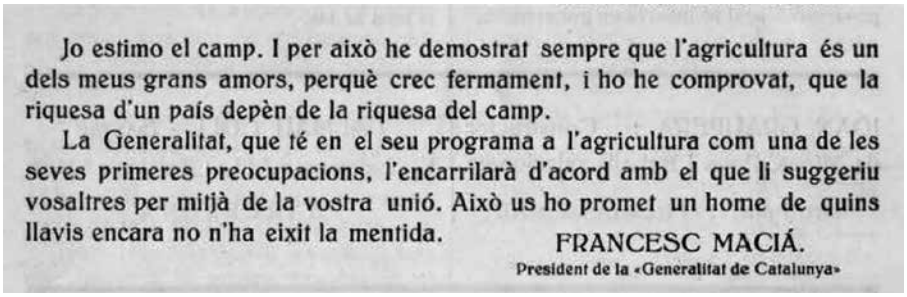
A partir de 1934 i fins al 1936, l'FSAL demanava un crèdit global que gestionava davant dels organismes oficials. El setembre de 1936 es va informar de l'obligació d'implantar una caixa rural a cada sindicat.

Assegurança de crèdit a l'exportació

De manera paral·lela a la creació del Banco Exterior de España, també es va generar una societat asseguradora contra les pèrdues a l'exportació. L'Estat es comprometia a pagar la meitat de les possibles indemnitzacions produïdes pels motius següents: pèrdues resultants de la incobrabilitat de crèdits originats per la venda de mercaderies o les pèrdues resultants de la no entrega de les mercaderies als compradors.

Desaparició de l'FSAL

El 1931 l'FSAL va decidir formar part de la Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya en la Secció de Productes Hortícoles Primerencs. El 1938, en plena guerra, L'FSAL va deixar de funcionar. L'FSAC va substituir l'FSAL en la majoria de les funcions i, per tant, l'FSAL va quedar sense

Jo estimo el camp. I per això he demostrat sempre que l'agricultura és un dels meus grans amors, perquè crec fermament, i ho he comprovat, que la riquesa d'un país depèn de la riquesa del camp.

La Generalitat, que té en el seu programa a l'agricultura com una de les seves primeres preocupacions, l'encarrilarà d'acord amb el que li suggeriu vosaltres per mitjà de la vostra unió. Això us ho promet un home de quins llavis encara no n'ha eixit la mentida.

FRANCESC MACIÁ.
President de la «Generalitat de Catalunya»

Paraules del president Macià sobre USA publicades a *El Litoral Agrícola* de l'1 de juliol de 1931.

sentit. El temps de vida d'aquesta associació va significar l'època més pròspera de l'exportació de la patata.

Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya (USA)

Inici de l'activitat de l'USA

La Unió de Sindicats Agrícoles (USA) va ser creada una vegada es va instaurar la República, l'any 1931, amb la benedicció del president Macià, i aplegava gairebé la pràctica totalitat de sindicats i cooperatives del país. Per tant, va néixer amb l'adhesió de la majoria dels treballadors del camp català, que, al mateix temps, estaven associats a molts altres organismes agraris.

Entitats constituents de la federació

Dins l'àmbit de l'USA es van unir en el seu conjunt les dues grans entitats pageses del moment: la Unió de Sindicats i Pagesos de Catalunya i la Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral.

El Sindicat Agrícola del Masnou i l'FSAL es van adherir a USA des del moment de la seva fundació i formaven part d'una secció anomenada Productes Hortícoles Primerencs.

Àmbit d'actuació de l'USA

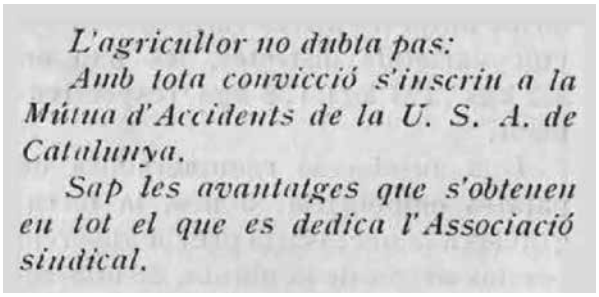
Els elements distintius entre l'FSAL i l'USA eren l'àmbit geogràfic que abraçaven i la tipologia de productes que incloïen. L'actuació d'aquesta entitat era efectiva a tot Catalunya i la seva dedicació incloïa tots els productes del camp.

Temporalment, l'USA va deixar de tenir un sentit ple el 1933, quan el Govern central va dictaminar la creació de les cambres agrícoles provincials amb total similitud de funcions.

Finalitats de l'USA

Els principals objectius generals que es van plantejar van ser la pressió al Govern per aconseguir la creació d'un Ministeri d'Agricultura, la redacció d'una nova llei de sindicats agrícoles i una reglamentació sobre l'exportació, especialment de la patata primerenca.

La tardor de 1931, després de l'aplicació de la Llei d'accidents de treball a l'agricultura, del 25 d'agost de 1931, l'USA es va plantejar com a gran objectiu la creació d'una mútua regional d'accidents de treball, que va ser efectiva a principis de 1932.

L'agricultor no dubta pas:
Amb tota convicció s'inscriu a la Mútua d'Accidents de la U. S. A. de Catalunya.
Sap les avantatges que s'obtenen en tot el que es dedica l'Associació sindical.

Publicitat de la mutualitat d'accidents de treball de l'USA des de les pàgines d'*El Litoral Agrícola* de l'1 de gener de 1931.

Naturalment, la mútua tenia previst crear també una assegurança de malaltia, d'incendi, pedregades i qualsevol risc de l'agricultura, però l'única que va ser obligatòria per llei va ser la d'accidents laborals.

Gràcies a l'èxit d'aquesta entitat, a finals de 1931, el Govern de la República va crear per primera vegada el Ministeri d'Agricultura.

Funcionament de l'USA

A l'USA hi havia tres àmbits de participació a l'entitat:
– A través de les assemblees generals.
– Representants per la Junta General.
– Amb el treball de les diferents seccions de l'entitat.

Malgrat que a les assemblees hi participava activament un delegat que representava cada sindicat, qualsevol pagès podia ser-hi present com a oient.

En el si de la Federació es van crear, inicialment, seccions de producció de vi, oli, cereals, productes hortícoles primerencs, de fruites i verdures, i secció de ramaderia. A poc a poc aquestes seccions es van ampliar o van variar. L'FSAL i el Sindicat Agrícola del

Masnou van participar en les seccions de productes hortícoles, fruites i verdures i productes hortícoles primerencs.

Cada secció servia per defensar els drets i afavorir l'organització dels productors catalans en cada un d'aquests àmbits. Cada sindicat, quan s'unia a USA, escollia la secció o seccions on volia estar representat. Els sindicats que formaven part d'un comitè o secció tenien tants vots com associats el conformaven. Aquests vots s'emetien per escrit.

L'USA tenia un òrgan oficiós de comunicació: el setmanari *Pagesia*.

Secció de productes hortícoles primerencs

Aquesta secció estava formada, principalment, per l'FSAL i els seus associats del Maresme. El reglament intern d'aquesta secció es va aprovar l'agost de 1931 en una assemblea extraordinària.

Una de les primeres gestions que va realitzar aquesta secció, juntament amb la de fruites, va ser la creació d'un Mercat Central de Fruites i Verdures, inicialment, al Palau del Vestit. Aquest Mercat estava dedicat a la venda directa i a l'engròs dels pagesos associats dels sindicats. L'horari de venda es va estendre des de les cinc del matí fins a les cinc de la tarda.

Representants de l'USA

Cada sindicat que s'unia a l'USA nomenava tres representants a la Federació i tres suplents que representaven l'entitat. El Consell de l'USA estava compost pel president i el vicepresident de cada comitè o secció. Entre ells, nomenaven els càrrecs de president, vicepresident primer i segon, tresorer, comptador i vocals. Aquests càrrecs no tenien remuneració (excepte les dietes) i eren honorífics.

Fotografia de Pere Cabot al *Diari de Mataró* del 23 de març de 1936.

En la direcció d'aquesta entitat hi van figurar personalitats destacades de l'agrarisme català. Carles Jordà va ser el president d'aquesta entitat des de 1931 a 1935 (moment de la seva defunció). El 1934 també era president de la Cambra Oficial Agrícola.

Posteriorment també va ser el director de l'USA (com ho havia estat de l'FSAL, el seu Grup de Ven-

Fotografia de l'assemblea de la secció de productes hortícoles de l'USA que es va fer a Pineda de Mar el 8 d'abril de 1934 i que es va publicar a la revista *El Litoral Agrícola*.

des i sotspresident de la Cambra Agrícola oficial) Pere Cabot. Per tant, l'USA, l'FSAL i l'FSAC (UR) van ser cooperadors i col·laboradors en moltes circumstàncies.

Cambra Oficial Agrícola de Barcelona

El Decret del 28 d'abril de 1933 determinava l'organització de les cambres agrícoles provincials a cada província, com una federació dels sindicats i cooperatives de la mateixa zona i sector de producció. Per tant, es va constituir a cada capital de província una Cambra Oficial Agrícola com l'òrgan de relació entre el camp i el poder públic.

Fotografia de Carles Jordà apareguda a la revista *El Litoral Agrícola* de l'1 de novembre de 1934.

A la província de Barcelona va néixer la Cambra Oficial Agrícola de Barcelona (CAOB). A aquesta entitat pertanyien obligatòriament tots els sindicats agrícoles de la província amb una funció de representació dels pagesos de la zona i, al mateix temps, eren òrgans consultius de l'Administració pública (aportaven a l'Estat dades i informes que el Govern sol·licitava). Els directius de l'FSAL confiaven que aquest organisme els consultaria en referència als tractats de comerç, ordenances de duanes, reforma d'aranzels i lleis econòmiques que afectessin els interessos rurals del país.

De la mateixa manera, es van crear les cambres agrícoles comarcals. L'organització de la Cambra era idèntica a la de l'USA. Això vol dir que es podia haver legislat que l'USA fos la Cambra Agrícola Oficial a Catalunya. De fet, les juntes directives d'ambdues institucions eren quasi idèntiques.

Per tant, l'Assemblea General d'aquesta Cambra estava formada per un delegat de cada una de les entitats que la integraven i un comitè directiu escollit per l'Assemblea.

El Comitè Directiu de 1934 escollit el 5 de novembre de 1934, estava format per: Carles Jordà (president de l'USA) i Pere Cabot (primer vicepresident, havia estat també president de l'USA).

Aquestes cambres tenien les exempcions fiscals pròpies de la llei de 1906 i es mantenien amb una quota obligatòria que aportaven tots els propietaris o arrendataris de finques rústegues amb un recàrrec sobre la contribució territorial rústega.

Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya (FESAC)

Antecedents

UR era el sindicat convertit en partit polític que va gestar la FESAC. El 1927, aquesta entitat va crear una Secció de Compres integrada en la seva estructura. Els afiliats hi podien comprar elements necessaris per a la seva tasca professional, com adobs i llavors.

El 1935, l'UR va començar a estructurar-se com una federació de cooperatives agrícoles, com l'FSAL o l'USA, amb qui no volien ser competència ni rivals, sinó col·laboradors. Totes les seccions locals de l'UR es van transformar en sindicats agrícoles.

A la Secció de Compres de l'UR del Maresme també se subministrava patata de llavor per dedicar la producció a l'exportació, per als pagesos que no estiguessin afiliats a cap sindicat agrícola. La patata també va ser l'objectiu central de l'UR. Però el 1935 van gestionar sols el 15 % de llavor que importava l'FSAL. L'objectiu de l'UR era fer totes les vendes mancomunades de patates dels pagesos d'esquerres de Catalunya. Els seus tractes i negociacions es van centrar en el contacte amb associacions de consumidors europees per consolidar-les com a clients fixos. Per realitzar aquesta tasca van situar agents als mercats principals de patates europeus: Londres, Manchester, Ginebra, Basilea i Brussel·les.

Els sindicats i cooperatives agrícoles de l'UR no van poder vendre aquestes patates a Anglaterra l'any 1935, perquè els contingents obligats pels britànics es van dedicar a l'FSAL i a l'AEPP. Van vendre els seus tubercles a Bèlgica i a Suïssa.

Creació de la FESAC i funcionament durant la guerra

A partir del 1936, l'organització agrària creada pel Govern de la Generalitat amb la majoria de la Unió de Rabassaires es va anomenar FESAC.

Aquesta entitat va ser fruit de la fusió de la Unió de Rabassaires, l'USA i la Unió de Sindicats i Pagesos de Catalunya. Per tant, la FESAC va absorbir l'USA i, a la pràctica, funcionava com si fos el mateix organisme anterior amb un nom diferent, i tenia com a base el Decret de sindicació obligatòria de 1936. Aquesta entitat es va convertir en una lliga única de sindicats cooperatius durant la guerra, i va arribar a agrupar tres-centes entitats.

El president anterior del Sindicat d'Argentona, Josep Calvet, també president de la Unió de Rabassaires i conseller d'Agricultura, va ser el president de la FESAC.

L'aplicació de la Llei de sindicació obligatòria de 1936 marcava que, comarcalment, els sindicats s'agrupaven en federacions de comarca:

«*Comarcalment els Sindicats s'agruparan en Federacions de comarca amb les següents funcions: agència de vendes dels sindicats locals, central de transformació de productes, agència de compres, caixa d'assegurances per risc, caixa de dipòsit i descompte de les caixes de crèdit locals i assistència i vigilància comptable dels sindicats locals. Les federacions comarcals s'agruparan en una sola Federació sindical general.*»

Naturalment, totes les federacions comarcals s'agruparen en una sola federació sindical general. Aquestes federacions de comarca tenien les funcions següents: agència de vendes dels sindicats locals, central de transformació de productes, agència de compres, caixa d'assegurances per risc, caixa de dipòsit i descompte de les caixes de crèdit locals, i assistència i vigilància comptable dels sindicats locals. Les federacions comarcals van tenir les seccions paral·leles a les dels sindicats locals més la d'assistència i vigilància, i revisaven anualment l'administració dels sindicats.

Aquestes entitats representaven una concepció del cooperativisme com a instrument reorganitzador de l'economia de guerra al camp. D'aquesta manera, aquesta entitat va poder unificar tota l'exportació de patates de Catalunya i es va convertir en un organisme cooperatiu central. Per tant, la línia centralitzadora de la producció i comercialització de la FESAC s'enfrontà amb la CNT, que entenia que la revolució al camp català passava per les col·lectivitzacions.

Funció de control

Malgrat els objectius generalistes i ideològics, a la pràctica l'FSAC no va arribar a aconseguir resultats positius en aquests objectius, perquè no tots els camperols van voler oferir la seva producció agrícola als sindicats per diverses raons: baixa taxació dels productes, insatisfacció per part dels pagesos respecte al control governamental, desconfiança cap als sindicats, cerca de benefici privat, etc.

Per aquests motius, la batalla principal que va intentar lluitar la FESAC durant la guerra va ser contra l'especulador. Això ho demostren els nombrosos comunicats que va enviar al Sindicat del Masnou, i a tots els altres, per tal d'impedir la venda individual de productes. Però igualment es produïen suborns als pagesos i als sindicats per aconseguir aliments fora del racionament.

Segons la Llei de sindicació obligatòria de 1936, la Conselleria d'Economia i Agricultura de la Generalitat adquiria facultats plenes per intervenir en el funcionament dels sindicats agrícoles.

Funció de distribució de proveïments

Com que la funció de distribució de l'FSAC era precària, va resultar cada vegada més difícil garantir l'abastiment de les ciutats, on va augmentar el descontentament dels treballadors cap als camperols.

Funció de la consecució de divises sense posar en perill l'alimentació de la població

Teòricament, amb la FESAC, una organització racional i jeràrquica, s'havia d'aconseguir controlar la comercialització de la producció agrària i ramadera de la Generalitat i, especialment, l'exportació per assegurar l'obtenció de divises. Tenint com a base el Decret de sindicació obligatòria de 1936, aquesta entitat va poder unificar tota l'exportació de patates de Catalunya i es va convertir en un organisme cooperatiu central.

Al llarg de 1937 i 1938, les patates del Masnou van ser comercialitzades a un únic comprador, que va ser la FESAC.

HISTÒRIA DEL SINDICAT AGRARI DEL MASNOU

La història del Sindicat Agrícola del Masnou (nom genèric per referir-nos a aquesta organització en qualsevol època) és similar al recorregut pels esdeveniments de tot el municipi del Masnou durant quasi un segle des del punt de vista econòmic i, també, polític. Aquest sindicat no ha estat sols una conseqüència del desig de fer negoci amb les patates a l'estranger o de les diferents lleis que es van anar elaborant al llarg de les diferents èpoques sobre els treballadors del camp. Aquesta entitat també ha estat partícip del funcionament del municipi i ha tingut influència social i també política en molts moments.

El Masnou ha estat un poble mariner amb una gran part dels seus veïns dedicats al món agrícola fins ben entrat el segle XX; per tant, una de les seves institucions principals ha estat el sindicat.

Podríem dividir tota la història del Sindicat Agrícola en un conjunt de fases que coincideixen amb el canvi de nom de la institució del sindicat. Algun d'aquests canvis va implicar una transformació total de l'estructura, la funció i la ideologia social i política del Sindicat. Però, en altres circumstàncies, el canvi és sols una resposta a una nova normativa i, per tant, va significar una transformació superficial, que conforma dues etapes, però la institució va mantenir unes activitats similars.

Els grans períodes en què podem dividir la història del Sindicat serien els grans eixos que estructuren la història d'Espanya i de Catalunya durant els segles XX i XXI: inici i desenvolupament del sindicalisme agrari en època de la dictadura de Primo de Rivera (sindicats catòlics de propietaris i sindicats de pagesos en fase inicial), la instauració de la República, la postguerra franquista i, finalment, la transició democràtica. Per tant, l'estructura de la història del nostre Sindicat, dividida en períodes i fases, quedaria de la manera següent:

1a ETAPA: INICI DEL SINDICALISME AGRARI
1918-1939: Sindicat Agrícola del Masnou

2a ETAPA: POSTGUERRA FRANQUISTA
1939-1942: Sindicato Agropecuario del Masnou
1942-1978: Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos del Masnou

3a ETAPA: TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA
1978-1994: Cámara Local Agraria del Masnou
1994-actualitat: Fundació Agrària Privada El Masnou

Malgrat el canvis polítics i la possible diferent ideologia dels dirigents i de la institució en conjunt, el Sindicat Agrícola del Masnou ha mantingut sempre un mateix tarannà, quasi el mateix nombre de socis i unes funcions agrícoles constants: gestió comunitària de l'exportació de patates primerenques, subministrament d'adobs i matèries primeres als treballadors agrícoles, el mutualisme i la defensa dels associats com a tasques prioritàries. Les grans diferències polítiques no han fet variar gaire el sentit ni la funció central d'aquesta organització dels treballadors del camp durant quasi un segle, malgrat que podem matisar elements i funcions molt diferents en cada una de les èpoques:

- Objectiu de realitzar una exportació de patates que va substituir els conreus tradicionals (vinya i tarongers) en declivi i va formar part d'estructures organitzatives més grans, com l'FSAL o l'USA, que afavorien aquest comerç internacional.
- Instrument polític de defensa del treballador sense terra de l'època republicana amb força al consistori.
- Eina burocràtica de control dels racionaments i del mutualisme durant la postguerra.
- Per tot això, malgrat els noms oficials, tot el poble i el conjunt dels associats s'han referit a aquesta institució amb una denominació única, independentment de l'època: el Sindicat Agrícola del Masnou.

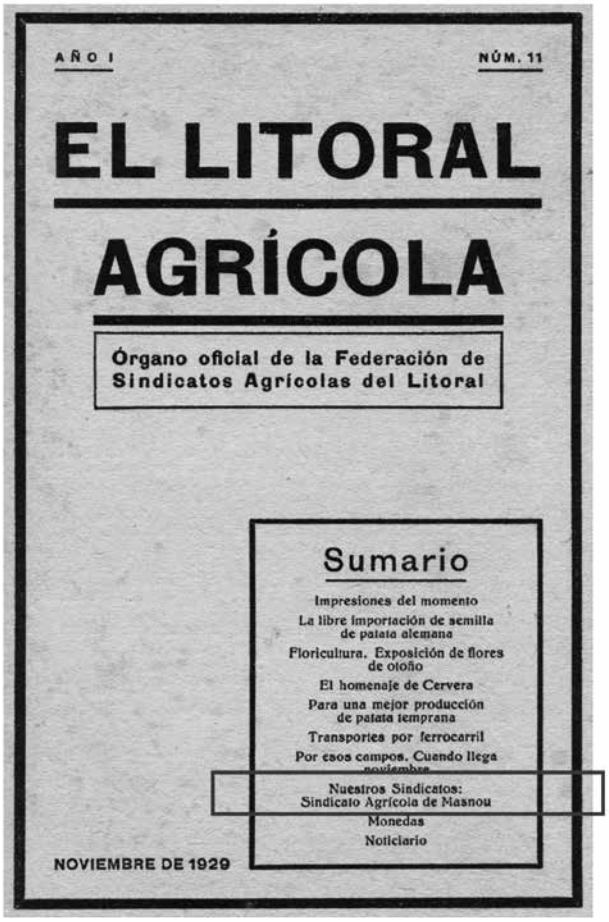
PRIMERA ETAPA: EL SINDICAT AGRÍCOLA DEL MASNOU (1918-1939)

La revista *El Litoral Agrícola* del novembre de 1929 va explicar retrospectivament el naixement del Sindicat Agrícola del Masnou:

"*Como muchos de los sindicatos de nuestro litoral, la fundación del Masnou también data de 1918. Analizando la situación agrícola antes de estas fechas, veríamos siempre cómo el germen de la asociación, producto inmediato de la necesidad imperiosa, había poseído ya el espíritu de muchos agricultores.*

Si no existía el Sindicato, definitivamente formado, la relación de los mismos agricultores en todas sus preocupaciones y en todos sus anhelos les demostraba las ventajas que conseguirían con una agrupación seria y formal".

Des de l'inici del conreu de la patata al Maresme es va concebre aquesta activitat com un fet d'exportació. No es pensava a sembrar per a l'autoconsum niper vendre aquests tubercles en àmbit local o nacional. La creació del Sindicat Agrícola del Masnou i el conreu de la patata tendra o d'exportació van provocar, entre moltes altres coses, la consolidació d'una classe de petits propietaris agraris que estaven units en l'exportació i progressaven junts.

AÑO I NÚM. 11

EL LITORAL AGRÍCOLA

Órgano oficial de la Federación de Sindicatos Agrícolas del Litoral

Sumario

Impresiones del momento
La libre importación de semilla de patata alemana
Floricultura. Exposición de flores de otoño
El homenaje de Cervera
Para una mejor producción de patata temprana
Transportes por ferrocarril
Por esos campos. Cuando llega noviembre
Nuestros Sindicatos: Sindicato Agrícola de Masnou
Monedas
Noticiario

NOVIEMBRE DE 1929

Portada d'*El Litoral Agrícola* de l'1 de novembre de 1929. Aquest exemplar incloïa la història del Sindicat Agrícola del Masnou.

Fins que no es va crear el Sindicat Agrícola, era l'Ajuntament la institució que es cuidava de defensar els interessos dels pagesos del municipi. A les reunions plenàries de l'Ajuntament no es va mencionar el Sindicat Agrícola fins al 1922, quatre anys després de la seva fundació. El motiu d'aquestes referències no estava vinculat amb el camp i les collites, sinó amb l'aportació de diners per part del Sindicat per a la placa que es va erigir en homenatge a Romà Fabra o per altres motius.

El Sindicat Agrícola del Masnou va néixer sense la necessitat imperiosa de tenir un local social obert als socis i, com a mínim, dotat de magatzem i botiga. En realitat, sols es necessitava un espai cobert on emmagatzemar llavors, adobs i agrupar per un escàs període de temps les diferents collites individuals per enviar-les al transport de l'exportació.

Amb el canvi de govern republicà i les lleis del camp que va promulgar, semblava evident que la institució del Sindicat havia de variar. Malgrat això, el funcionament d'aquest primer Sindicat no va tenir modificacions ni variacions per causa del canvi de govern estatal, fins que les lleis de 1934 ho van provocar.

La Federación Nacional de Trabajadores de la Tierra (FNTT) vinculada a UGT es va crear el 1930. Va significar la implantació del socialisme en el camp espanyol. En el seu congrés inicial s'hi van adherir 46.639 jornalers i pagesos amb 275 seccions locals. L'adveniment de la República en va propiciar el desenvolupament. Es va arribar a convertir en la més gran de les organitzacions de treballadors agrícoles d'Espanya i la principal organització de la UGT. El seu diari era *El obrero de la tierra*. Ideològicament, eren moderats i estaven a favor del cooperativisme al camp.

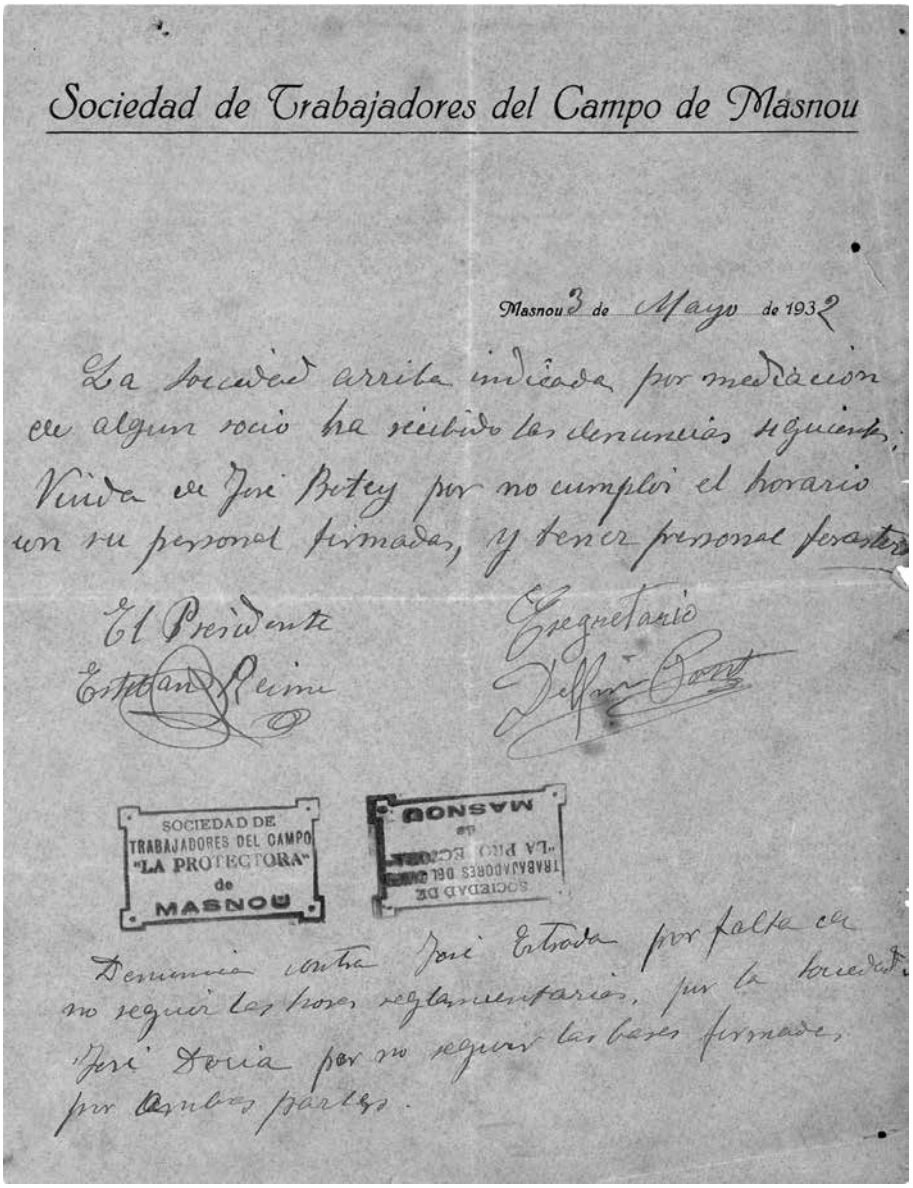
Al Masnou, es va crear una secció local d'aquesta Federació amb el nom de Sociedad de Trabajadores del Campo La Protectora del Masnou, que funcionava el 1932. El president era Esteve Reimí Serracabassa i el secretari, Delfín Pons Rosselló. Altres membres d'aquesta societat eren Joan Rovira Bassi, Miquel Lluch Galvany, Salvador Ferran Auladell, Jaume Llobet Ventura, Eudald Domènech i Esteve Pons Rosselló. El local social era al carrer de Prat de la Riba,

34. Des del primer moment, aquesta societat es va preocupar de perseguir el compliment dels horaris i els salaris estipulats. Les seves primeres actuacions van ser redactar unes bases o conveni col·lectiu del sector que van haver de signar els patrons del camp. Posteriorment, van perseguir el fidel compliment d'aquesta normativa i anaven denunciant a l'Ajuntament els diferents patrons per l'incompliment de les premisses reproduïdes a continuació i on s'evidencien algunes idees clares: la jornada havia de ser de 8 hores amb una distribució horària establerta amb descansos estipulats, els pagesos de fora del municipi s'havien de registrar a l'Ajuntament com a parats, els pagesos inscrits en aquella societat sindicat tenien prioritat absoluta de contractació, el preu de la jornada era de 10 ptes. en temporada de collita i de 9 ptes. la resta del temps.

El Sindicat Agrícola del Masnou no va estar d'acord amb aquestes exigències laborals, perquè pensaven que cada treballador havia de negociar les seves condicions laborals amb el seu patró.

L'Ajuntament es va veure en l'obligació de comunicar als patrons cada una de les denúncies que la Societat interposava contra ells. Per exemple, la Sociedad va denunciar el patró Joan Tió per tenir personal foraster i haver obligat a treballar als seus pagesos amb les patates l'1 de maig malgrat tenir unes bases entre patrons i obrers signades.

Una altra de les denúncies que es conserven a l'arxiu va ser l'acomiadament improcedent per part de la vídua Gibernau del treballador Tomás Palau Fábregas o d'Amalia Castellví a Esteban Pons. També està registrada la denúncia contra el patró Mariano Masull, perquè va comunicar al treballador Joan Oliet que si no treballava més de 8 hores al dia ja no feia falta que tornés l'endemà. Les resolucions d'aquests casos les havia de decidir el jurat mixt rural, format per patrons i obrers. Les sancions imposades acostumaven a ser multes econòmiques.

Sociedad de Trabajadores del Campo de Masnou

Masnou 2 de Mayo de 1932

La Sociedad arriba indicada por medio de un socio ha recibido las denuncias siguientes: Viuda de José Botey por no cumplir el horario en su personal firmado, y tener personal foraster

El Presidente
Esteban Reina

El Secretario
Delfín Bonet

SOCIEDAD DE TRABAJADORES DEL CAMPO "LA PROTECTORA" de MASNOU

Denuncia contra José Estrada por falta de no seguir las horas reglamentarias, por la Sociedad José Soria por no seguir las bases firmadas por ambas partes.

Carta de la Sociedad de Trabajadores del Campo La Protectora en què es denuncien els patrons. AMM, correspondència d'entrada, any 1932.

Al Masnou, no va ser necessari cap procés d'unificació de sindicats com va passar a moltes poblacions, perquè, des de pocs anys endarrere, existien dos sindicats vinculats amb la terra a la població, però tenien funcions molt diferents: el Sindicat Agrícola es dedicava principalment a totes les gestions que tenien a veure amb la comercialització de la patata i la Sociedad de Trabajadores del Campo (vinculat a la UGT) es preocupava de la defensa de les qüestions laborals dels treballadors del camp.

Com en la majoria dels municipis del Maresme, per l'escassa presència de latifundistes, la revolució agrícola no va implicar posar en vigor fórmules col·lectivitzadores, sinó que es va desplegar el model defensat per la Generalitat, la Unió de Rabassaires i el PSUC basat en el respecte de les explotacions familiars i la gestió comuna de la comercialització.

El Sindicat es mostrava aliè a cap pensament polític. Les associacions d'aquesta època es van regir per les lleis dictades per la Generalitat (tenia jurisdicció en matèria de sindicats, cooperatives i mutualitats) i estaven en consonància amb aquelles normatives que marcà l'Estat central i publicà la *Gaceta de la República*. El Ministeri es reservava el dret del control i les inspeccions dels sindicats per mantenir el compliment estricte de les lleis socials (27 de novembre de 1935). A diferència dels decrets republicans, la Generalitat es preocupà per difondre les lleis pageses entre els camperols. Els sindicats tenien l'obligació de transmetre les informacions de les lleis en reunions i també les havien d'entregar en paper a cada soci.

Estatuts

Els Estatuts del Sindicat Agrícola del Masnou aprovats per l'Assemblea van ser signats pel governador civil Carlos González Rothvoss el 21 d'agost de 1918 i publicats el 27 d'octubre del mateix any en castellà. Les finalitats estructurals d'aquesta entitat eren les següents, entre les quals no es concreta en cap moment la dedicació especial a la patata:

– Estudi i defensa dels interessos agrícoles i comuns dels sindicats.
– Venda, exportació, conserva, elaboració i millora de productes agrícoles dels socis i l'adquisició de llavors, fertilitzants, instruments, animals i matèries útils per a l'agricultura.
– L'estudi i l'aplicació de remeis contra les plagues del camp.

Socis

Condicions per ser socis

Els Estatuts de 1918 marcaven que no podien ser socis de l'entitat els menors de 25 anys si no estaven tutoritzats. Els socis nous havien de ser admesos per la Junta Directiva.

A partir del Decret de 30 d'agost de 1936 de la sindicació obligatòria dels pagesos, la condició de soci del sindicat s'adquiria per ser conreador i es perdia per cessació en la professió i per defunció. La relació de tots els socis creava el cens sindical. Podien tenir igualment la condició de soci els jornalers inscrits en la secció de treball col·lectiu. En cas de canvi de domicili, s'havia de produir un canvi de sindicat.

Nombre mínim de socis per mantenir actiu el sindicat

Es marcava en aquest document que el nombre mínim era de 12 socis perquè l'entitat es considerés viva. Aquesta dada va ser derogada el 1930 i deixava el nombre mínim en 25, com ja afirmava la Llei de 1906. Les noves normatives d'aquella època van anar solucionant contraposicions creades per reglamentacions anteriors. A escala espanyola, les condicions eren menys estrictes. El 3 d'abril de 1935, en l'àmbit estatal es va decidir que el nombre mínim havia de ser de 10 persones associades.

Registre dels socis

La Reial ordre sobre els sindicats professionals del 4 de novembre de 1922 indicava que s'havia de portar un llibre d'altes i baixes de socis i que les juntes directives i les seccions també havien de portar el seu propi llibre d'actes. En aquests documents els fulls havi-

Reglament del Sindicat Agrícola, 1918 i títol de soci.

en d'estar numerats i segellats per l'habilitació del governador civil. Malauradament, al fons del Sindicat Agrícola, custodiat a l'Arxiu Comarcal del Maresme, no s'hi conserven cap de tots aquests llibres d'actes, que segur que van existir.

La pagesia va ser una feina especialment masculina. Per aquest motiu, la immensa majoria de socis de l'Hermandad van ser homes. Les primeres dones que hi van aparèixer com a sòcies eren vídues i van quedar registrades amb els noms dels seus marits difunts. D'alguna encara en coneixem el nom de pila, però de la majoria sols sabem de qui eren esposes. Per exemple, de la vídua de Pere Ballester sabem que es deia Carmen García Gazulla, de la vídua de Pere Puig Nonell sabem que es deia Josefa, de la vídua de Casas sabem que es deia Carmen, de la vídua de Vianya Roca tenim notícia que es deia Dolores, però de les vídues d'Antoni Andiñach Camps, de Jaume Cot Pinós, de Domènec Duran Mateu, de Josep Enrich Riba, de Florenci Gibernau, de Baldomero Gómez, de Martí Pons Palau, d'Enric Ribas Ribas, de Salvador Sagués Barceló, de Martí Sunyol, de Josep Casahuga o d'Antoni Valls van perdre tota identificació personal i sols van aparèixer a la documentació com a «vídues de».

Pel que fa a Encarnación Mérida Gómez, Andrea Millán Morales, Maria Obiols Fité, Josefa Sánchez Ruiz, Teresa Sellent Marqués, Maria Vallmitjana Constans, Maria Vila Rabassa, Trinidad Villanueva Salvador o Humberlina Viñals Ferrer sabem que eren vídues, però no tenim cap notícia de qui eren els seus marits o si els cognoms que coneixem en realitat eren els de les seves parelles.

Drets i deures dels associats al sindicat

Els Estatuts de 1918 indicaven que un associat havia de mantenir bona conducta, tenir interessos agrícoles i ser veí de la localitat. Les obligacions del Sindicat respecte als socis eren: portar un registre de socis, donar un exemplar de la Llei de bases de la cooperació, de la de sindicats agrícoles, del Decret de sindicació obligatòria, el reglament de la seva aplicació i una còpia dels Estatuts del sindicat a cada soci, i portar un llibre d'actes de les assemblees, un de la Junta directiva, un d'inspeccions i un llibre de caixa i comptabilitat.

Els drets dels socis no estaven especificats, sinó que s'afirmava al document dels Estatuts que els associats podien «*disfrutar de todos los beneficios que correspondan a los individuos que componen el sindicato*».

El socis que incomplissin les seves obligacions podien tenir diferents sancions. Els deures eren: «*Cumplir el Reglamento, desempeñar fiel y honradamente cualquier cargo o comisión que se le confiera, procurar el fomento de la Asociación y satisfacer la cuota que fije la Junta.*»

A la documentació de 1934 s'afirmava que els deures dels socis es basaven en la demostració per la seva part de bona conducta i honradesa, era obligatòria l'assistència a les reunions i comunicar els abusos d'algun associat.

A diferència d'això, un soci tenia el dret de beneficiar-se dels actes que s'organitzessin, prendre part a les juntes generals i poder ser nomenat membre de la Junta.

A partir de 1936, segons el capítol dels drets i obligacions dels socis, tots els associats van passar a ser iguals. Tots tenien dret d'intervenir a les assemblees i en l'administració del sindicat, ser electors i elegibles. Les seves obligacions se centraven en l'acompliment de les disposicions estatutàries, concórrer a l'Assemblea i altres actes, i complir qualsevol càrrec.

Socis fundadors del sindicat

1	Andiñach Camps	Viuda d'Antoni	Arrendatari	12-5-1918
2	Andiñach Camps	Antoni	Arrendatari	12-5-1918
3	Andiñach Mateu	Josep		12-5-1918
4	Andiñach Maymó	Jaume	Propietari	12-5-1918
5	Colomé Casas	Pere		12-5-1918
6	Duran Mateu	Viuda de Domènec		12-5-1918
7	Duran Mateu	Domènec		12-5-1918
8	Duran Mora	Antoni	Propietari	12-5-1918
9	Estrada Farreras	Josep	Propietari	12-5-1918
10	Hombravella Maristany	Jacint		2-9-1918
11	Jordana Pareras	Sadurní	Propietari	12-5-1918
12	Llampallas Alsina	Joan		2-9-1918
13	Mira Boix	Antoni	Arrendatari	12-5-1918
14	Puig Nonell	Francesc	Propietari	12-5-1918
15	Roig Canals	Josep	Arrendatari	12-5-1918
16	Rosés Comas	Antoni		12-5-1918
17	Soler Cebrià	Josep		12-5-1918
18	Vilarrosal Forat	Francesc		12-5-1918

Evolució del nombre de socis del sindicat del Masnou

Malauradament, no conservem totes les dades dels socis registrats. Sobre alguns tenim la seguretat de la seva omissió, com Carles Maristany Pagès (vicepresident de la Junta fundacional), Felicià Coll Sunyol o Josep Ventura Estapé.

Progressivament, el Sindicat va anar creixent en nombre de socis.

Al Registre de sindicats agrícoles de la província de Barcelona publicat pel Ministeri d'Agricultura el 1934, que inventariava les institucions legalitzades el desembre de 1933, s'afirmava que el Sindicat del Masnou estava compost per 45 socis.

Abans de la Llei de sindicació obligatòria del 1936 es creu que el 60 % dels pagesos del municipi es van sindicar. En nombres absoluts eren 107 pagesos adherits, però no tenim el registre de tots. A partir del Decret del 30 d'agost de 1936 de la sindicació obligatòria dels pagesos van passar a ser socis del Sindicat tots els pagesos de la zona per tenir controlada tota la producció de tots els camperols en actiu.

Socis inscrits al sindicat durant els anys vint i trenta

19	Cot Pinós	Jaume	Propietari	20-8-1919
20	Cot Pinós	Viuda de Jaume	Propietari	20-8-1919
21	Llobet Cirera	Fèlix	Propietari	30-8-1919
22	Mateu Gibernau	Mate	Propietari	30-8-1919
23	Maristany Fàbregas	Francesc		30-1-1920
24	Badia Galcerán	Joan		24-6-1921
25	Boix Ramis	Josep	Propietari	15-2-1922
26	Maristany Pons	Grau		10-5-1924
27	Bové Argimón	Francesc	Arrendatari	30-6-1924
28	Galera Isern	Tomàs	Arrendatari	30-6-1924
29	Obiols Fité	Antoni		30-6-1924
30	Suñé Ventura	Marcel·lí		30-6-1924
31	Pons Palau	Martí	Propietari	26-3-1925
32	Pons Palau	Viuda de Martí	Propietari	26-3-1925
33	Enrich Riba	Josep		15-1-1926
34	Salvat Ferrando	Josep	Propietari	30-1-1927
35	Jordá Ramonet	Salvador	Arrendatari	25/1/1928
36	Andiñach Orta	Bartomeu		15-2-1929
37	Oliveras Villà	Genís		30-1-1930
38	Roses Galvany	Francesc	Propietari	30-1-1930
39	Viñals Figueras	Antoni		20-1-1931
40	Casas Tarrés	Pere	Propietari	30/1/1931
41	Gibernau	Propietari		30/1/1931
42	Grasetas	Josep		30-1-1931
43	Salas	Joan		30/1/1931
44	Andiñach Comas	Fèlix		30-1-1932
45	Fontanills Maristany	Francesc		30-1-1932
46	Nonell	Viuda de Gabriel		30-1-1932
47	Pla Sanjuan	Gabriel		30-1-1932
48	Puig Nonell	Pere	Propietari	30-1-1932
49	Reull Ferrer	Marià	Arrendatari	30-1-1932
50	Rossell Horta	Joan	Arrendatari	30-1-1932
51	Rossell Pujades	Manuel	Arrendatari	30-1-1932
52	Viñals Ferrer	Pau		30/1/1932
53	Duran Ferrando	Josep	Propietari	30-6-1932
54	Badia Agustí	Joan		30-1-1933
55	Botey Sabatés	Josep	Propietari	30-1-1933
56	Camps Buxadé	Francesc		30-1-1933
57	Enrich Riba	Viuda de Josep	Propietari	30-1-1934
58	Ribes Ribes	Propietari		30-1-1934
59	Jordana Baró	Antoni	Arrendatari	30-1-1935
60	Mandri Bresca	Antoni	Propietari i arrendatari	30-1-1935
61	Mumbrú Aymerich	Joaquim		30-1-1935
62	Sagués Barceló	Salvador	Arrendatari	14-2-1936
63	Sagués Barceló	Viuda de Salvador	Arrendatari	14-2-1936
64	Salvador Navarro	Manuel	Arrendatari	14-2-1936
65	Ramentol Corbera	Josep		8-6-1936

Contacte amb la terra per part dels associats

Segons els Estatuts de 1918, el soci podia ser un propietari de terres, un rabassaire o un arrendatari. En els documents inicials del Sindicat no es va fer cap diferenciació entre els socis. No hi podem distingir els que eren propietaris i els que eren arrendataris fins al 31 de juliol de 1931, quan va tenir lloc una Junta General extraordinària en la qual s'informava sobre el Decret de 20 de juliol de

		Regadiu quarteres	Secà quarteres
Andiñach Camps	Vídua d'Antoni	5	
Andiñach Camps	Antoni		2,5
Cot Pinós	Jaume	5	5
Andiñach Mateu	Josep	4	
Andiñach Maymó	Jaume	6	
Cot Pinós	Vídua de Jaume		
Llobet Cirera	Fèlix		
Mateu Gibernau	Mateu	7	6
Maristany Fabregas	Francesc		
Badia Galcerán	Joan		
Boix Ramis	Josep	3	3
Maristany Pons	Grau		
Bové Argimón	Francesc	0,75	
Colomé Casas	Pere		
Galera Isern	Tomàs	1	3
Obiols Fité	Antoni		
Suñé Ventura	Marcel·lí		
Duran Mateu	Domènec		
Duran Mora	Antoni		
Pons Palau	Martí		
Pons Palau	Vídua de Martí	8	2
Estrada Farreras	Josep	8	7
Enrich Riba	Josep		
Salvat Ferrando	Josep	3	
Jordá Ramonet	Salvador	1	
Andiñach Orta	Bartomeu		
Hombravella Maristany	Jacint		
Oliveras Villà	Genís		
Roses Galvany	Francesc		5,5
Jordana Pareras	Sadurní	8	4
Llampallas Alsina	Joan		3
Viñals Figueras	Antoni		
Casas Tarrés	Pere		
Grasetas (?)	Josep		
Salas Joan			
Mira Boix	Antoni		
Andiñach Comas	Fèlix		
Fontanills Maristany	Francesc	3	
Nonell			
Pla Sanjuan	Gabriel		
Puig Nonell	Pere	8	
Reüll Ferrer	Marià	6	
Rossell Horta	Joan	3,5	2
Rossell Pujadas	Manuel		
Puig Nonell	Francesc	3,5	0,5
Viñals Ferrer	Pau		
Duran Ferrando	Josep	9	13
Badia Agustí	Joan		4
Roig Canals	Josep	4	4
Roses Comas	Antoni	4,5	
Botey Sabatés	Josep	6	4
Camps Buxadé	Francesc	1	
Enrich Riba	Viuda de Josep		
Ribes Ribes			
Jordana Baró	Antoni	6	7
Mandri Bresca	Antoni	9	2
Mumbrú Aymerich	Joaquim	1	4
Sagués Barceló	Salvador	3	3
Soler Cebrià	Josep		
Sagués Barceló	Vídua de Salvador		
Vilarrosal Forat	Francesc		
Salvador Navarro	Manuel		
Ramentol Corbera	Josep	1	1

1931, on s'ordenava la classificació dels socis en propietaris i arrendataris.

A la Llei de sindicats agrícoles de 1934 s'hi especificava que els socis d'un sindicat no podien fer altres operacions que no fossin conseqüència de l'explotació de la terra pròpia o arrendada.

Conservem alguna informació sobre l'extensió que conreava cadascun dels socis de la primera etapa del sindicat, però expressada en quarteres de regadiu o de secà. Per aquest motiu, podem saber que el conjunt dels socis del sindicats eren propietaris o treballaven en finques petites, i dedicades, principalment, al regadiu: hi havia 130 quarteres de regadiu i 86 de secà. El Maresme era una de les zones més densament poblada de pagesos propietaris de finques petites o mitjanes. Entre aquests socis de la primera fase del sindicat, Salvador Sagués i la seva vídua eren floricultors. Al Fons de Falange de l'Arxiu Municipal del Masnou s'hi conserven documents que registren els socis de la primera i segona etapa.

Dissolució del sindicat

En aquest mateix document orgànic de l'entitat s'hi especificava que la dissolució del Sindicat sols es podria fer per una majoria de 2/3 parts dels vots de la Junta Extraordinària que es convoqués amb aquesta finalitat.

Local social

Als Estatuts de 1918 s'hi especificava que el local social de l'entitat seria la casa del president de l'entitat. L'abril de 1929 es va discutir a la reunió de la Junta habilitar un nou local com a domicili social, però el 1935 encara no s'havia anunciat el lloc ni el Sindicat disposava de telèfon.

Al Registre de sindicats agrícoles de la província de Barcelona publicat pel Ministeri d'Agricultura el 1934 no es va especificar l'adreça del local social, al contrari del que passava amb altres sindicats.

Sembla que, durant el període republicà, la seu del Sindicat era al carrer de Sant Josep, malgrat que els pagesos entrevistats afirmen que el local del Sindicat era en unes instal·lacions llogades a l'actual avinguda del President John F. Kennedy, just al davant de l'actual edifici de la institució del carrer de Puerto Rico, 15.

Juntes directives, càrrecs i responsabilitats del sindicat

Ni la Llei d'associacions ni la de cooperatives ni la de sindicats no donaven indicacions concretes sobre el funcionament directe de l'organisme: funcions dels càrrecs, forma de realitzar els llibres, les assemblees, etc. Sols enumeraven les accions necessàries per legalitzar-les.

Segons els Estatuts, els òrgans de direcció i control del Sindicat eren:

– L'Assemblea General de Socis o Junta General.
– La Junta Directiva.

Els Estatus de 1918 afirmaven que la Junta Directiva havia d'estar formada per un president (havia de presidir les sessions, dirigir els debats i representar el Sindicat en actes aliens), un vicepresident com a substitut del president, un tresorer (recaptador i persona que pagava les despeses), un secretari (convocava les reunions, redactava les actes, feia els inventaris, tramitava els expedients, redactava la memòria i custodiava el segell del sindicat), un comptable (portava el llibre de comptabilitat) i un nombre indeterminat de vocals.

Els càrrecs havien de ser nomenats per la Junta General i tenien una durada de dos anys. La Junta Directiva s'havia de renovar parcialment: el primer any en canviaven el vicepresident, el comptador, el vicesecretari i la meitat dels vocals, i l'any següent, el president, el tresorer, el secretari i l'altra meitat dels vocals.

Segons aquests Estatuts, les funcions de la Junta Directiva eren:

– «*Dirigir y gobernar el Sindicato*,
– *acordar la admisión de socios*,
– *convocar la Junta General*,
– *acordar la unión o adhesión con asociaciones análogas*,
– *redactar el Reglamento interior del Sindicato*,
– *nombrar y despachar a los empleades del Sindicato*,
– *acordar decisions que los Estatutos no pueden especificar siempre que sean aprobadas por la Junta General*,
– *delegar a socios para que puedan firmar documentos en nombre de la entidad*,
– *acudir ante los Tribunales.*»

Els membres de la Junta Directiva tenien l'obligació de participar en les reunions una vegada al mes. Aquests càrrecs eren gratuïts i obligatoris. Les decisions s'havien de prendre per majoria absoluta excepte en el cas de la votació dels Estatuts, els reglaments interiors o la contractació d'emprèstits quan la decisió l'havien de prendre les tres quartes parts dels presents. Estava escrit que el vot era secret.

La Junta fundadora del Sindicat del Masnou es va constituir amb els càrrecs següents:

– President: Josep Estrada Farreras
– Vicepresident: Carles Maristany Pagès
– Tresorer: Antoni Rosés Comas
– Comptador: Felicià Coll Suñol
– Secretari: Pere Colomé Casals
– Vicesecretari: Sadurní Jordana Pareras
– Vocal 1r: Josep Andinyach Mateu
– Vocal 2n: Bartomeu Andinyach Orta
– Vocal 3r: Josep Ventura Estapé
– Vocal 4t: Josep Soler Cebriá

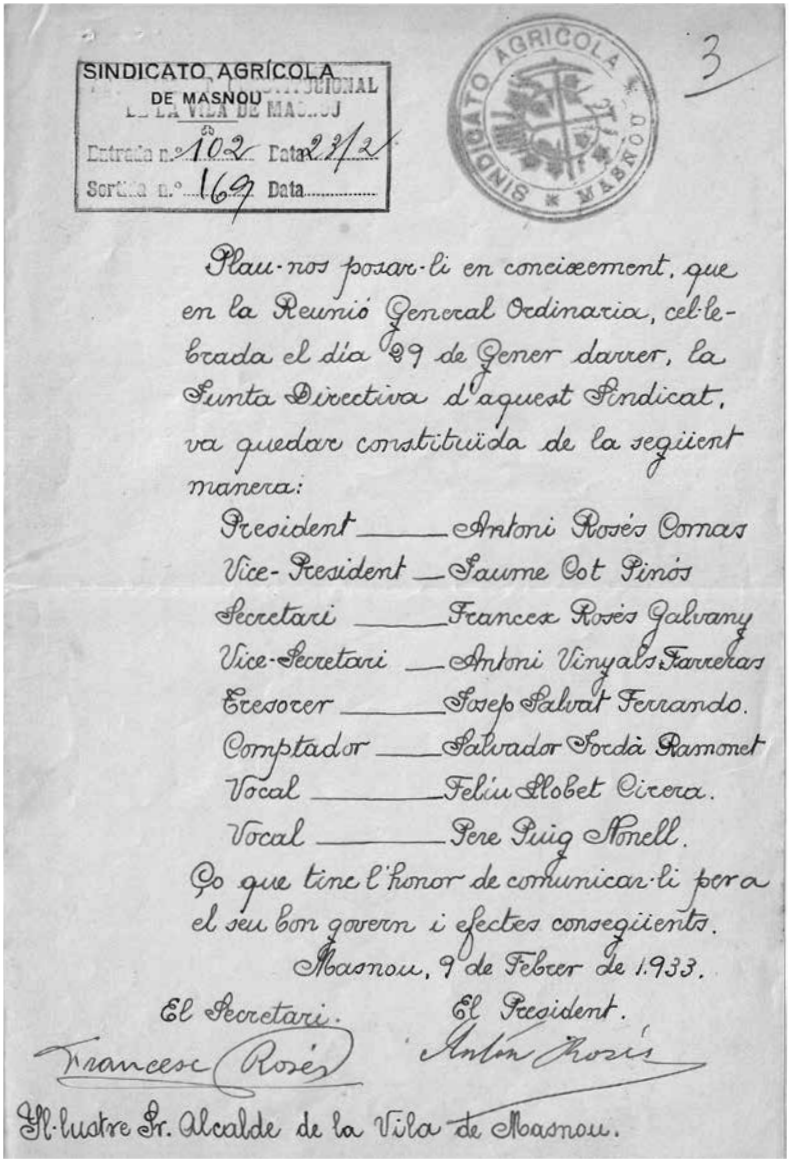
Tots els nomenaments de les Juntes Directives s'havien d'enviar al Ministeri i al governador civil. I com que no era un sindicat cristià, entre els càrrecs no hi havia el de consiliari.

La Llei de sindicació obligatòria de 1936 va nomenar les juntes directives anteriors amb el terme de Consell General i especificava que havia d'estar compost per un nombre de consellers proporcional al nombre de socis d'acord amb una escala: de 201 socis a 1.000 havien de tenir 8 consellers. Igualment, hi havia d'haver una Comissió Revisora de Comptes integrada per tres consellers.

La renovació del Consell General s'havia de portar a terme per meitat cada dos anys i el president es nomenava entre els consellers. Corresponia a aquest Consell General la direcció i administració dels afers generals del Sindicat i d'aquells que afectessin més d'una secció. Tenien dret de veto sobre els acords d'una comissió de secció i s'havia de reunir una vegada al mes i, extraordinàriament, quan ho convoqués el president o tres consellers.

Juntes del sindicat de la primera etapa

	1918	1929	1930	1931	1932
President	Josep Estrada	Antoni Duran	Antoni Duran	Josep Estrada	Josep Estrada
Vicepresident	Carles Maristany	Jaume Cot	Jaume Cot	Antoni Duran	Antoni Duran
Tresorer	Antoni Rosés	Antoni Rosés	Bartomeu Andinyach	Bartomeu Andinyach	Francesc Rosés
Comptador	Felicià Coll	Josep Enrich	Salvador Jordà	Salvador Jordà	Salvador Jordà
Secretari	Pere Colomé	Josep Estrada	Josep Salvat	Josep Salvat	Francesc Bové
Vicesecretari	Sadurní Jordana	Pere Colomé	Pere Colomé	Francesc Bové	Antoni Vinyals
Vocal 1r	Josep Andinyach	Josep Boix	Josep Boix	Josep Andinyach	Josep Soler
Vocal 2n	Bartomeu Andinyach	Josep Soler	Mateu Mateu	Feliu Llobet	Feliu Llobet
Vocal 3r	Josep Ventura	Josep Salvat	Josep Andinyach	Francesc Rosés	
Vocal 4t	Josep Soler	Mateu Mateu	Fèlix Llobet	Josep Soler	

SINDICATO AGRÍCOLA DE MASNOU
Entrada n.º 102 Data 2/2/
Sortida n.º 169 Data

Plau-nos posar-li en coneixement, que en la Reunió General Ordinaria, celebrada el dia 29 de Gener darrer, la Junta Directiva d'aquest Sindicat, va quedar constituïda de la següent manera:

President ____ Antoni Rosés Comas
Vice-President ____ Jaume Cot Pinós
Secretari ____ Francesc Rosés Galvany
Vice-Secretari ____ Antoni Vinyals Farreras
Tresorer ____ Josep Salvat Ferrando.
Comptador ____ Salvador Jordà Ramonet
Vocal ____ Feliu Llobet Cirera.
Vocal ____ Pere Puig Monell.

Jo que tinc l'honor de comunicar-li per a el seu bon govern i efectes consegüents.

Masnou, 9 de Febrer de 1.933.

El Secretari. El President.

Francesc Rosés Antoni Rosés

Il·lustre Sr. Alcalde de la Vila de Masnou.

Carta del Síndicat Agrícola en què informa sobre la nova junta directiva. AMM, correspondència d'entrada, any, 1933.

Patrimoni econòmic o capital social

Als Estatuts de 1918 s'hi especificava que el capital social de l'entitat estava format per «*las cuotas reglamentarias de los socios, los locales y útiles que el Sindicato adquiera, cualquier adquisición que hiciera el Sindicato y las pequeñas ventajas obenidas sobre las mercancías facilitadas a los socios*».

La Reial ordre sobre els sindicats professionals del 4 de novembre de 1922 indicava que els sindicats havien de gestionar els llibres de comptabilitat. Anualment se n'havia de remetre un balanç al Ministeri i al governador civil. Malauradament, no tenim consciència de l'existència d'aquests llibres.

A la Llei de sindicats agrícoles de 1934 es detallava que el capital social de qualsevol sindicat havia d'estar constituït per les aportacions individuals dels socis, un fons de reserva irrepartible i les quotes que assenyalava cada secció. Els sindicats no podien obtenir beneficis i els seus ingressos s'havien de dedicar al pagament de deutes, al millorament del preu del producte i a la constitució de noves seccions.

Serveis que oferia

El Sindicat Agrícola va néixer amb la necessitat i vocació d'oferir un

1933	1934	1935
Antoni Rosés	Antoni Rosés	Sadurní Jordana
Jaume Cot	Jaume Cot	Jaume Cot
Francesc Rosés	Josep Salvat	Antoni Rosés
Antoni Vinyals	Joan Rossell	Joan Rossell
Josep Salvat	Francesc Rosés	Pere Puig
Salvador Jordà	Josep Duran	Josep Duran
Feliu Llobet	Pau Vinyals	Pau Vinyals
Pere Puig		Antoni Mancri

conjunt de serveis que poguessin satisfer totes les necessitats dels associats en qualsevol àmbit i actuar com a defensa de tots els seus drets.

Fins molt avançada la legislació sobre sindicats no es va diferenciar entre funcions, serveis i seccions dels sindicats. Alguns sindicats agrupats a l'activa FSAL van delegar quasi tota la seva actuació a informar els socis de les activitats que realitzava la Federació, i no mostraven cap iniciativa ni funció específica.

Malgrat que l'FSAL havia marcat que tots els sindicats federats havien d'oferir tot un conjunt de serveis, el Sindicat del Masnou no va portar a terme cap d'aquestes funcions. Excepte quan altres serveis diferents a l'exportació de patates van ser prescriptius, el Sindicat del Masnou no es va dedicar plenament a la cultura del pagès, l'acció social, la compra de maquinària comunitària, la intermediació o arbitratge o l'elaboració de productes derivats de la patata. De la mateixa manera, el Sindicat Agrícola del Masnou, inicialment, no va incorporar cap caixa rural per vetllar pels estalvis dels associats, sinó que demanaven els seus crèdits a través del Banco Urquijo.

Al Registre de Sindicats agrícoles de la província de Barcelona publicat pel Ministeri d'Agricultura el 1934, la seva definició especificava que es dedicaven a la compra i venda de patates i pèsols, fertilitzants i llavors.

Abastiment de llavors, fertilitzants i productes agrícoles. Cooperativa de consum

Els elements imprescindibles per portar a terme l'exportació (les llavors de patates, els fertilitzants, els cistells i el cordill) eren subministrats pel Sindicat i es pagaven els diumenges finals de mes d'onze a dotze del matí.

Els productes principals distribuïts pel Sindicat eren les llavors i els fertilitzants. El sulfat d'amoníac era un producte químic molt hidrogenat que es feia servir des de les darreries del segle XIX. Més tard es gastava el nitrat de Xile, que tenia les mateixes característiques, però era menys hidrogenat. Tant l'un com l'altre acceleraven el creixement de les plantes, especialment de les patates. Normalment es tirava a la terra quan començava la primavera. Els sembrats nascuts i la humitat de les pluges de primavera feien que les plantes tinguessin un canvi extraordinari, però, si no plovia i el sembrat era de secà, cremaven la planta.

El Govern promulgà el Decret de sindicació obligatòria dels conreadors de 1936 per fer a través del Sindicat totes les operacions econòmiques pròpies de l'ambient rural: compres, vendes, crèdit i assegurances, perquè en temps de guerra s'havien d'organitzar els proveïments i el comerç exterior. No podia adquirir cadascú per la seva banda els articles que necessitava, sinó que calia fer plegats les compres dels productes. Aquest funcionament de l'entitat estava en relació directa amb el racionament que es va imposar en temps de guerra. Sense el Sindicat, en època de guerra no s'hauria aconseguit oli, benzina ni carbó per a usos agrícoles sense pagar l'estraperlo de proveïdors individuals.

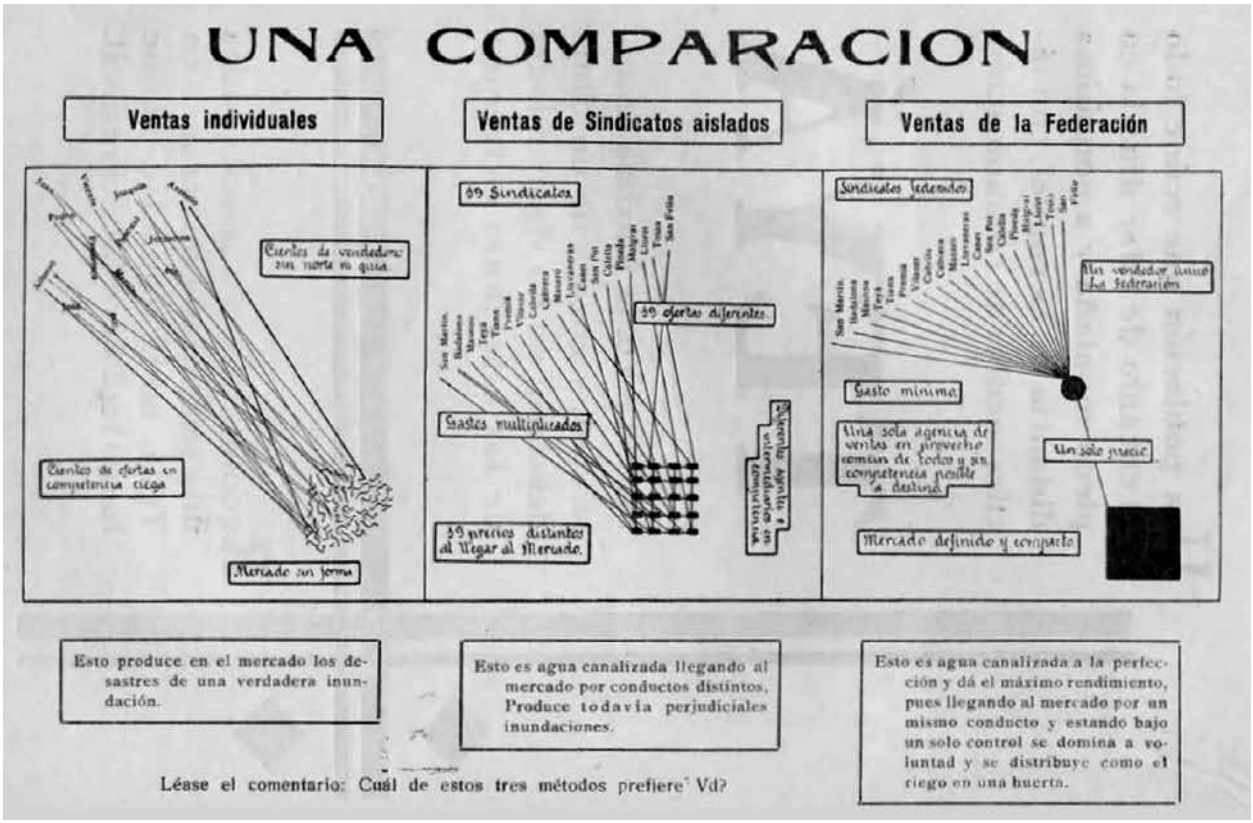
Venda conjunta de les patates d'exportació

Al principi de començar a comerciar amb l'estranger, cada pagès del municipi cercava un comerciant que vengués les seves patates més enllà de les fronteres. A partir de 1924 era el Sindicat l'entitat que podia exportar de manera conjunta les patates dels seus associats. Però el productor era lliure de vendre els seus productes de la manera que volgués.

Malgrat això, era filosofia originària del Sindicat, la qual es mostrava als seus Estatuts, que el Sindicat Agrícola acabés venent a l'estranger tota la producció de la població. A partir del moment de creació de l'FSAL, la intenció del Sindicat era que totes les patates de la població es comercialitzessin a l'estranger a través del Sindicat que s'adheria a les gestions fetes per la Federació de Sindicats Agrícoles del Litoral.

El Sindicat Agrícola del Masnou (amb els diferents apel·latius que va tenir en cada època) es va dedicar quasi en exclusiva a la gestió de l'exportació de les patates primerenques. A la campanya de 1930 el Masnou va exportar a través del Sindicat i l'FSAL 113 tones de patates distribuïdes en 32 tones la primera desena d'abril, 24 tones la tercera i 57 tones la primera desena de maig.

En canvi, a la collita de 1931 del Masnou va créixer fins a 472 tones, distribuïdes de manera molt dife-

Explicació de les diferents possibilitats d'exportar les patates segons *El Litoral Agrícola* de l'1 de gener de 1930.

rent, i van arribar fins a la segona desena de juny. Va ser un dels pocs sindicats del Maresme que va vendre patates tendres a Anglaterra al llarg d'aquesta desena de juny. A la segona desena d'abril van exportar 109 tones de patates; la tercera, 220; la primera de maig, 17; la segona, 25; la tercera, 39; durant la primera de juny, 25 tones, i la segona, 17.

A la revista *El Litoral Agrícola* del març de 1932 es va escriure una ressenya que afirmava que el Sindicat del Masnou era una de les entitats maresmenques

Ha comenzado la exportación de patata temprana.

Mataró, 9. — Desde hace ya algunos días, en la comarca de la Maresma se ha dado comienzo a la exportación de patata temprana al extranjero, y principalmente a Inglaterra, encargándose de estas operaciones, con carácter oficial, la Generalidad de Cataluña.

En los campos del litoral comprendidos entre Mataró y Vilasar de Mar, los más afectados por la granizada del pasado mes, ha vuelto a reverdecer la planta del preciado tubérculo, de forma que, contrariamente a lo que se temía, merced a los esfuerzos de nuestros agricultores no se habrá echado a perder la cosecha.

La Vanguardia del 10 d'abril de 1937 demostra que l'FSAC continuava amb funcions exportadores malgrat la situació de guerra.

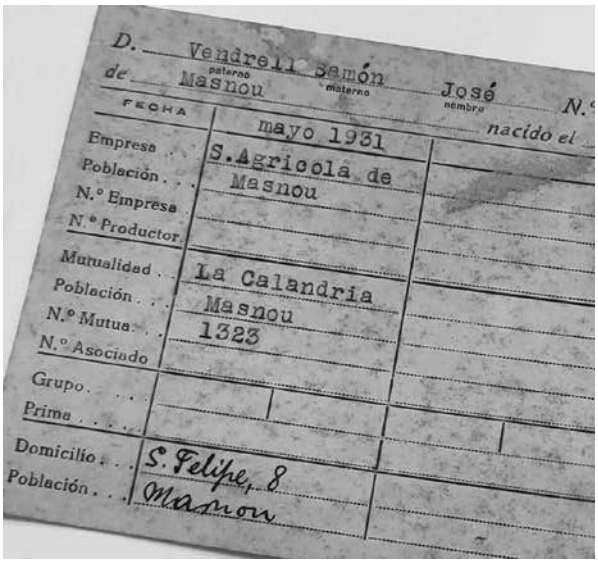
que controlaven més directament les tasques d'exportació abans d'enviar les seves patates a l'FSAL. A la revista del juliol del mateix any s'hi especificava que el Sindicat del Masnou va controlar 5.373 coves de patates d'exportació. Aquesta quantitat era petita en comparació amb els sindicats de Mataró o de Pineda, que van gestionar 82.288 i 51.149 coves respectivament. El Masnou va exportar aquell any 2.813.415 quilograms de patates.

El 1933 el Sindicat del Masnou estava registrat com a exportador amb el número 2.653. Malgrat això, l'any 1935 l'associació dels comerciants majoristes del Masnou encara tenia molta importància entre els productors, perquè dels 6.746 quilos de patates que la població va exportar aquell curs, el Sindicat sols en va gestionar 1.388. Els altres 5.358 encara van ser negociats pels comerciants-exportadors. L'any 1935, l'Associació d'Exportadors de Patates Primerenques negociava amb un 80 % de les patates que es van produir al Maresme en aquella campanya, però els anys anteriors el percentatge era més gran.

Gràcies al cens de productors exportadors de patates de 1935 sabem que al Masnou hi havia en aquell moment 53 finques dedicades al conreu de la patata d'exportació. En aquells terrenys s'hi havien plantat 118.950 quilos de patata de llavor que es preve-

ia que donarien una collita de 22.515 coves de patates. Aquestes quantitats eren modestes comparades amb les d'altres municipis exportadors. Des del Masnou, aquell any van arribar a sortir 51 vagons carregats amb 9.032 coves de patates primerenques, cosa que vol dir 471.249 quilos.

Assegurances i mutualisme

D. Vendrell Samón José
de Masnou
FECHA mayo 1931
Empresa S.Agricola de
Población Masnou
N.º Empresa
N.º Productor
Mutualidad La Calandria
Población Masnou
N.º Mutua 1323
N.º Asociado
Grupo
Prima
Domicilio S. Felipe, 8
Población Masnou

Mutualitat de Josep Vendrell Samon el 1931, La Calàndria. ACM, caixa 78_579.

El pagès ha treballat sempre amb la preocupació constant de la inseguretat que li provocaven diferents riscos que li poguessin impossibilitar la seva feina; un treballador del camp viu mirant el cel esperant que les condicions climatològiques siguin sempre positives i amb la por de posar-se malalt. Altres professions tenen aquests àmbits assegurats, perquè no mostren una relació tan directa amb la natura i han disposat sempre d'una Seguretat Social que ha anat guanyant serveis al llarg del temps. Per diversos motius l'Estat no va poder assegurar la malaltia i els accidents dels pagesos (treballadors autònoms, moltes vegades a temps parcial o eventuals i amb moltes dificultats per calcular-ne la cotització) fins fa molt poc temps. Per aquest motiu, els treballadors del camp van haver de buscar solucions gremials a aquests problemes. El Sindicat Agrícola va tenir un gran paper en aquesta lluita.

Amb una trajectòria quasi paral·lela, al Masnou es van crear, primer, una sèrie de mutualitats de previsió i, posteriorment es va fundar el Sindicat Agrícola. Algunes de les mútues que funcionaven al Masnou eren la Mutua Auxilio La Calandria, La Protectora Masnouense o la Mutua de Previsión El Porvenir.

La filosofia de la Mutualitat d'accidents agrícoles de l'USA es basava a cobrir les necessitats dels accidentats amb els interessos dels dipòsits de les quotes dels socis de la Mutualitat. Per això tenien aquest nom.

Tots els pagesos masnovins es van assegurar a la Mútua Sindical d'Assegurances Agropecuàries (mútua patronal afavorida pel Govern, fundada i regida per pagesos de tot Catalunya). El mutualista que patia un accident tenia dret a percebre el 75 % del salari, assistència medicofarmacèutica i indemnitzacions per incapacitat i mort. Tota baixa amb indemnització (baixa absoluta) implicava que l'accidentat havia de deixar de treballar de manera total.

Existien altres asseguradores privades que van crear pòlisses per cobrir els accidents de treball agrícoles, però cap entitat no era plenament dirigida per pagesos, com sí que ho era la de l'USA.

Els tres primers accidents agrícoles que va cobrir la Mútua de l'USA van ser els ocorreguts a Sant Martí, el Masnou i Vilassar de Dalt. El 3 de maig el germà de Josep Salvat, Pau Salvat, va ser mossegat per un cavall i va cobrar 132 pessetes per un mes de baixa. Un obrer de Gabriel Pla, Josep Llaguerri, es va fracturar el braç en caure del carro el 10 de juny de 1932. Va ser tractat a Barcelona a la Clínica de Sant Jordi.

El gener de 1933, la Mutualitat de l'USA tenia 762 pòlisses inscrites per part dels Sindicats de l'FSAL. El Masnou havia contractat 33 d'aquestes pòlisses, que significaven, en diners, 3.103, 65 pessetes en dipòsits. El novembre de 1934 el nombre d'afiliats era de 3.250 i els seus dipòsits comptaven amb més de mig milió de pessetes. El 1934 el secretari del Consell Central d'Administració de la Mutualitat de l'USA era Antoni Duran, un dels presidents històrics del Sindicat del Masnou.

A la Mútua Sindical d'Assegurances Agropecuàries també es podien assegurar riscos d'incendis, ramaderia, pedra, responsabilitat civil i complements industrials de les explotacions agrícoles de manera voluntària. El Sindicat, al llarg de la seva història, tenia un conjunt de pòlisses amb diferents asseguradores per cobrir aquests riscos.

Elements culturals: organització de festes pageses

Les festes pageses de qualsevol localitat són els dies de Sant Isidre i Sant Antoni Abat. El Masnou mantenia aquestes tradicions des d'antic. Malgrat el laïcisme de la República, es van continuar celebrant aquestes festivitats després de 1931. Durant la guerra no es van fer aquestes celebracions. També participaven a la festivitat del Corpus.

Sant Antoni Abat

La celebració de Sant Antoni Abat es portava a terme amb la unió d'esforços dels membres de la Unió de Carreters del Masnou i del Sindicat Agrícola. Els actes que es portaven a terme al llarg de la jornada eren molt similars any rere any. En termes generals, al matí es deixaven els actes plenament religiosos i de passejada de l'abanderat, cordonistes i el capità de bandera. De bon matí se celebrava la missa del sant, posteriorment hi havia missa per als socis difunts, a continuació hi havia la salutació a les autoritats, més tard es portava a terme l'ofici solemne amb la participació d'una orquestra, la convidada de l'abanderat i la passejada posterior a cavall pel poble. A la tarda, s'acostumava a fer la benedicció dels animals, els tres tombs, el concert i els balls de tarda i el de nit, generalment a La Calàndria. Malgrat aquest esquema general, cada any s'oferien algunes variacions.

El 1934 l'abanderat va ser Joan Andiñach; els cordonistes, Salvador Vidal i Josep Rossell, i el capità de bandera, Gregori Codiñach. El 1935 l'abanderat va ser Frederic Latorre i els cordonistes, Joan Andiñach i Josep Amorós. El 1936 l'abanderat va ser Cosme Soler; els cordonistes, Esteve Llobet i Antoni Andiñach, i el capità de bandera, Antoni Andiñach Mateu.

Membres del sindicat a la processó de Corpus, els anys vint del segle XX. Autor: Manuel Sendra. AMM, 35990.

SEGONA ETAPA: HERMANDAD SINDICAL DE LABRADORES Y GANADEROS DEL MASNOU (1939-1978)

L'agricultura i els pagesos van ser un tema fonamental de la política de Francisco Franco, com va passar a la majoria de dictadures del moment. En termes generals, la postguerra va significar un retorn a les postures feudalitzants i de submissió als terratinents que s'havien suavitzat durant la República. Malgrat això, no era un tema preocupant al Masnou per l'escassa influència dels terratinents i el petit nombre d'arrendataris o parcers a la zona. Els mitjans i petits propietaris van continuar sent els que van mantenir el protagonisme en aquesta zona.

Més avançada la Dictadura, amb l'evolució residencial i urbanística del municipi des de la segona meitat del segle XX, l'agricultura va anar perdent importància al Masnou fins a restar residual o testimonial. Això va implicar una reducció progressiva de la importància del Sindicat Agrícola del Masnou, que va anar canviant de nom per imposicions governamentals.

Esdeveniments de la segona etapa

Destrucció de l'organització agrícola de la República i la guerra

L'exili, els morts a la guerra i els represaliats van fer minvar en petit grau el nombre de pagesos de la zona. La repressió va ser molt dura contra els pagesos catalans, una regió especialment industrial. Però aquestes circumstàncies van afectar, especialment, els dirigents sindicals i les entitats rabassaires, que havien estat els organitzadors principals de l'exportació de patates, com Josep Calvet. D'altres van intentar continuar les seves funcions agrícoles, malgrat haver-se destacat durant la República i la guerra.

El 1940 la població agrícola de la província de Barcelona s'havia reduït a un 13,3 % respecte a tota la població activa del moment.

Dels 600 sindicats agrícoles que hi havia a Catalunya (més de 160 a la província de Barcelona) el juliol de 1936, després de la Llei de sindicació obligatòria, el 1940 sols se'n conservaven 140. El 1939 hi havia 91 sindicats a la província de Barcelona.

La gran diferència provocada pel nou Govern franquista no es va centrar tant en la institució com en el sentiment dels pagesos de la localitat, que se sentiren derrotats, sotmesos i controlats.

Per la Llei de responsabilitats polítiques de 1939 van quedar il·legalitzats tots els sindicats agrícoles i les seves federacions de sindicats (la FESAC). Els seus patrimonis van quedar confiscats per la Delegación Nacional de Sindicatos (DNS). Aquest panorama va implicar una destrucció premeditada del teixit associatiu i agrícola català. Al mateix temps es va limitar el dret d'associacionisme.

El setembre de 1941 el Govern va derogar la Llei de sindicats agrícoles de 1906 i aquestes entitats es van integrar al Sindicat Vertical.

Reconstrucció de les cúpules sindical i agrícola nacional i catalana

L'estructura organitzativa del camp català no es va originar des de la base, des dels productors, sinó al contrari; primer es va crear la gran estructura de caps sindicals i agrícoles i, després, s'hi van afegir de manera obligada els pagesos. Resulta molt difícil entendre i memoritzar tots els càrrecs, de vegades amb noms sinònims i funcions similars, que van crear l'estructura sindical i pagesa d'àmbit local, comarcal, de la província de Barcelona o d'àmbit nacional.

Va existir una línia continuista del camp català, no perquè es creessin polítiques especials per a aquelles zones amb estructures productives i de comercialització molt fermes abans de la guerra, sinó, especialment, perquè algunes personalitats de l'organització del comerç de la patata d'abans de la guerra es van intentar mantenir en el poder després, malgrat totes les dificultats que els van posar per sospites i lluites internes dintre de la Falange del moment. És a dir, el camp català es va reorganitzar en temps de Franco amb la direcció dels dirigents de la producció i el comerç de la patata del temps de la República. Malgrat que el franquisme va fer una depuració total dels pagesos radicals d'esquerra que s'havien exiliat o van estar en presó i molts van ser condemnats a mort, no van seguir la mateixa trajectòria els dirigents de les estructures del camp. Els grans dirigents de l'FSAL, l'USA, la IACSI o els responsables de l'Associació d'Exportadors de Patates Primerenques abans de la guerra van tornar a ser el motor de l'agricultura franquista.

L'entitat dedicada a reorganitzar la pagesia espanyola després de la guerra va ser la Central Nacional de Sindicats (CNS). L'objectiu principal que es van proposar va ser el de control social i la disciplina

política dels grups de camperols. La seva màxima era «*Obedece para que triunfe plenamente la Revolución Nacional-Sindicalista*». La seva primera actuació va ser elaborar un cens professional.

L'actitud del Govern franquista, amb tantes estructures a les que havien d'obeir els ciutadans, va ser totalment populista. El Maresme va ser contínuament visitat pel responsable nacional de sindicats, pels diversos governadors civils, el mateix Caudillo, la seva esposa, etc. A cada visita, tots els responsables de l'Hermandad i els pagesos organitzaven una rebuda multitudinària i artística, en la qual participaven activament.

El nomenament d'Antonio Correa Veglison com a cap provincial del Movimiento i nou governador civil el 1940 va iniciar un intent de projecte de política agrària amb l'objectiu d'assegurar els proveïments de tota la província de Barcelona i, en especial, de la seva capital. El governador Correa Veglison va simbolitzar l'època de més gran esplendor de la Falange de Barcelona. Va tenir una imatge molt propera a la població i va aconseguir els aliments de proveïment directament dels sindicats i dels productors, i va actuar amb una certa independència dels ministeris. Va ser considerat el populista del règim a Barcelona: es va moure molt per la província, sortia contínuament a la premsa, es feia conèixer i mostrava una cara de preocupació pels proveïments de la població, alhora que desenvolupava la beneficència i no mostrava una repressió absoluta per la cultura catalana.

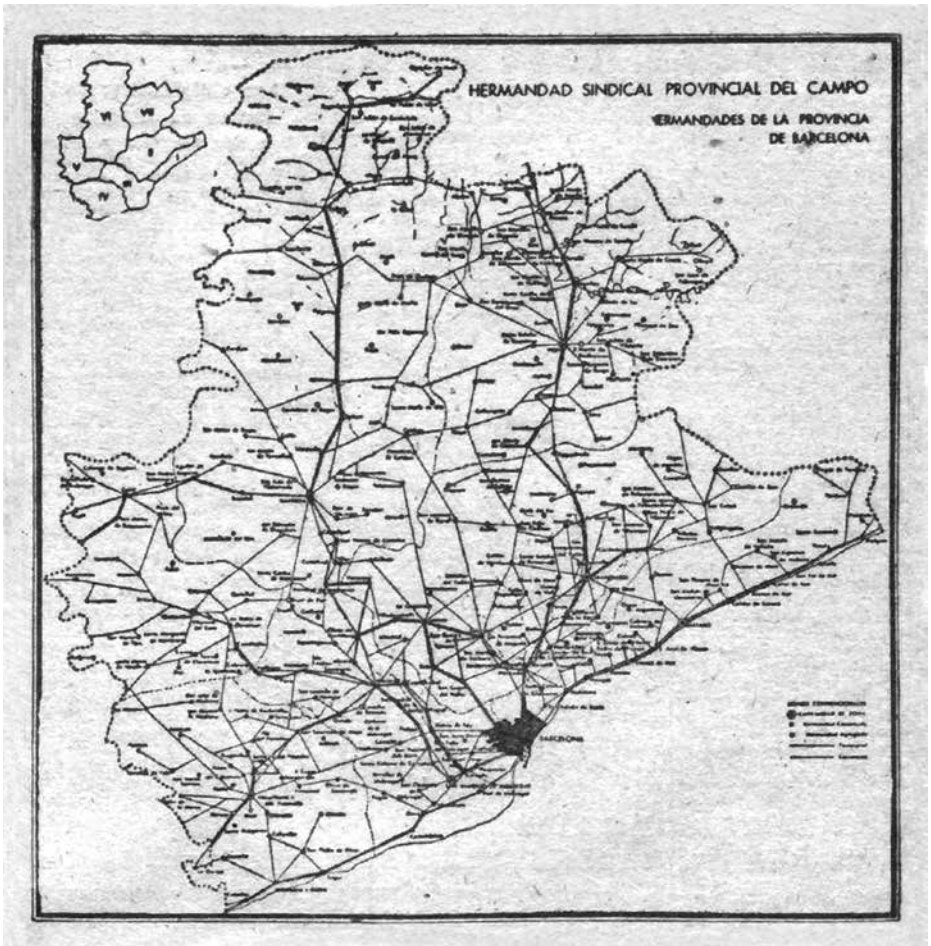
Correa va ser protegit pels grans terratinents de la província i pels pagesos pròspers de la zona. Gràcies a aquestes bones relacions es va considerar que Barcelona era la província amb més bons proveïments d'Espanya.

El Sindicat Vertical Agrari va adoptar la mateixa estructura que havia tingut anteriorment l'USA: seccions de productes que es van organitzar en format de federacions sindicals.

Entre 1947 i 1953, el Maresme va estar coordinat per l'Hermandad Sindical Comarcal de la Primera Zona Agrícola. L'abril de 1947 es va crear la Cámara Oficial Sindical Agraria (COSA) d'àmbit provincial, que substituïa les Cámaras Oficiales Agrícolas i les Hermandades Provinciales del Campo. El 1949 la Cámara estava presidida per Lluís Pascual Roca. Aquest organisme tenia tres branques estructurals, tres seccions que després van reproduir les Hermandades locals: Econòmica, Social i Assistencial.

La primera estava formada pels grups econòmics de Cereals, Ramaderia, Fruites i productes de l'Horta, Vi, Oli, Fusta i Suro, i es dedicava a solucionar els problemes de producció.

La Secció Social coordinava les relacions entre els propietaris i els treballadors. A part, oferia serveis

«*60.000 agricultores barceloneses están encuadrados en las Hermandades de la provincia. En el presente mapa de la provincia de Barcelona puede apreciarse la Red de Hermandades vinculadas a la Cámara Oficial Sindical Agraria a través de sus 7 zonas agrícolas delimitades en el mapa en la parte superior izquierda*». Mapa publicat al diari *Pueblo* del 15 de desembre de 1949.

d'assessoria tècnica i jurídica i intermediació davant de problemes.

La Secció Assistencial procurava la construcció d'edificis socials que servien per fomentar l'esperit d'associació i la capacitació dels productors, i feien més agradable i segura la feina de pagès.

COSA de Barcelona facilitava a cada una de les Hermandades llavors, fertilitzants, medicaments contra plagues, pinsos, etc., que distribuïen entre els socis. Els seus objectius per al 1949 van ser l'obtenció de llavors seleccionades, fertilitzants, insecticides, aconseguir maquinària agrícola, construir embassaments, camins veïnals i carreteres, l'electrificació rural i l'arribada del telèfon a tots els municipis de Barcelona (47 encara no tenien línia telefònica dels 311 municipis de la comarca).

La Cámara Oficial Sindical Agraria tenia un mitjà de comunicació, el *Boletín mensual*. Aquesta publicació tenia una funció divulgadora d'experiències agrícoles pròsperes, novetats tècniques, fomentava concursos i exposicions, informava sobre camps experimentals, formava sobre qüestions tècniques, organitzava de beques i promovia subvencions.

Lluís Pascual, president de COSA, el 1949 va reconèixer en una entrevista que des de la finalització de la guerra, la seva gran preocupació era proveir d'aliments el mercat interior, però en aquell moment estaven reprenent la tasca de l'exportació per aconseguir divises. El 1951 va morir Lluís Pascual. El seu substitut en el càrrec de president o delegat de COSA va ser Josep Sanz Catalán.

També l'any 1949 es va crear l'Instituto de Estudios Agro Sociales en substitució del Consejo Superior de Cámaras Oficiales Agrícolas. De la mateixa manera, es va organitzar l'Instituto Nacional para la Producción de Semillas Seleccionadas. La seva funció era la millora i l'adaptació de llavors de sembra. A aquest Institut es va incloure el de la patata de llavor.

Reconstrucció de les institucions agrícoles del Masnou

El 1942 els sindicats agrícoles van passar a anomenar-se Hermandades Sindicales. Aquestes entitats, en termes generals, no es van veure obligades a convertir-se en sindicats agrícoles catòlics. El 1944 ja s'havien constituït 270 Hermandades locals. Un any després hi havia 287 Hermandades amb 47.320 afiliats. El 1949 ja eren 60.000 els socis.

En la renovació de l'agricultura al Masnou després de la guerra es va formar una cúpula de pagesos que van ser candidats a tot un conjunt d'eleccions: de la Junta de l'Hermandad local del Masnou, de la Junta Pericial del municipi, de la Comissió de Recuperació Agrícola o de la Junta Local Agraria. A la majoria de les convocatòries van ser escollits Pere Puig Nonell, Josep Estrada Farreras, Joan Tió Mas, Antoni Mandri Bresca, Josep Doria Horta, Josep Mora Matalonga o Josep Jaume Millet Cunill.

Amb les noves lleis que es van anar aprovant es van crear noves institucions que regulaven la tasca agrícola de la població, la comarca o la província. El 15 d'octubre de 1941 es va constituir la Junta Pericial del Masnou i el 1942 es va nomenar una Comissió de Recuperació Agrícola del Masnou. La Junta Local Agraria tenia l'objectiu principal de proposar a la Jefatura Agronómica Provincial el pla de sementera i de tasques agrícoles, i oferia totes les dades estadístiques sobre producció agrícola. El 1943 es va crear la Junta Local Agraria del Masnou. De la mateixa manera, es van realitzar periòdicament eleccions de la Junta Provincial de COSA i de la Demarcació Sindical Comarcal del Maresme amb representants de l'Hermandad del Masnou com a elegibles.

Recuperació de la producció agrícola

En la primera fase de la postguerra es van portar a terme les devolucions de les terres que havien estat confiscades durant el conflicte bèl·lic. El 1940, els homes actius dedicats a l'agricultura a la província de Barcelona eren uns 112.800 pagesos.

En termes generals, l'actuació de la majoria de sindicats agrícoles de la zona en els primers moments de la postguerra va ser portar a terme la distribució de llavors i fertilitzants, fonamental per controlar els proveïments de la província. També es van dedicar a la recollida i la gestió de l'exportació quan n'hi va haver. En termes generals, la finalitat d'aquesta institució de la població del Masnou va continuar les funcions administratives que feia en èpoques de la República.

El Sindicat Agrícola del Masnou no va deixar mai d'estar actiu. Aparentment, si analitzem la documentació d'aquesta institució masnovina, la transició de l'antic al nou sindicat va ser instantània i natural. El Sindicat Agrícola del Masnou no va ser dissolt, sols se'n van canviar els dirigents. Després de la guerra es va iniciar una nova etapa d'aquest sindicat, que va passar a dir-se Hermandad del Masnou: es va destituir la Junta Directiva del sindicat anterior a la finalització de la guerra, se'n va instituir una de nova i es va canviar el nom l'entitat. L'acta de plens municipals del Masnou del 18 de març de 1939 va confirmar que la Falange local havia nomenat el personal del Sindicat Agrícola.

Es podria pensar que, després de l'arribada de Franco al poder, un sindicat agrícola podria ser un dels símbols del poder i la unió del poble i, per tant, havia de ser un dels elements principals que calia

dissoldre. Però no va ser així. La idea sindical (com a element únic i obligatori) era primordial en la filosofia franquista. El Sindicat Agrícola va continuar la seva feina i les seves funcions, amb petites reformes estructurals (aparentment).

L'aplicació de la política econòmica del règim va provocar una disminució de la producció agrícola oficial, però l'obligatorietat dels contingents marcats per l'SNT per assegurar els proveïments sense realitzar importacions de l'estranger per autarquisme, l'estraperlo i el mercat negre van acabar animant l'economia pagesa, que cercava uns beneficis suplementaris fàcils en un moment de baixada de salaris agrícoles.

La finalitat del Servicio Nacional de Trigo (SNT), creat l'any 1939, va ser garantir el subministrament a la població d'aquest aliment bàsic sense haver de fer cap tipus d'importació. Per aquest motiu, aquesta institució era l'únic comprador de la producció nacional del cereal i les patates i les emmagatzemava per tal de suplir el dèficit dels anys de collites deficients. Segons les superfícies conreades, l'Estat obligava els pagesos a dedicar un percentatge de les seves terres a la producció de blat o patates. Era antinatural que a les terres de regadiu del Masnou s'obligués a conrear blat de secà perquè així havia de ser a totes les poblacions d'Espanya fruit de l'autarquia i el tancament de fronteres.

L'Estat obligava a produir blat en una quantitat petita de la superfície conreada per a cada pagès. Però els esforços de la llaurada, la fertilització, etc. es veien una mica més compensats si cada productor dedicava una mica més de terreny a aquesta producció. Per aquest motiu, la majoria dels pagesos acabaven fent collita de més quantitat de quilos que els que els eren obligatoris. Tots sabien que l'Estat els els compraria, però que també trobarien, amb molta facilitat, compradors per a aquesta sobreproducció. Les llistes de les superfícies del contingent personal de cada pagès s'exposaven públicament a l'Ajuntament.

Després de la recollida, l'Hermandad donava un nombre de sacs buits que es corresponien amb el cànon o quota individual i el pagès els havia de tornar plens. L'entitat encarregada de la recopilació d'aquests productes era l'Hermandad de cada una de les poblacions. Aquesta compra comportava sempre beneficis a l'Estat, perquè el pagès tenia l'obligació de produir una quantitat de blat calculada prèviament i que era adquirida per l'SNT a un preu establert, baix, però estable. L'Estat pagava el blat a 2,50 ptes./kg. Els anys en els quals es demanava contingent d'excedent es pagava a 6,50 ptes./kg. El contingent de superexcedent tenia el mateix preu. El preu de compra de les patates per part de l'Estat entre 1944 i 1948 va ser força alt. Aquest va ser un fort estímul per augmentar-ne la producció. D'aquesta manera s'assegurava al productor la venda completa de tot el seu producte.

Cada pagès era informat de quina part de la finca havia de dedicar a patates i quina a blat i els quilos que havien de ser fruit d'aquest treball. Aquesta dedicació obligatòria d'una part de la finca al conreu que marcava l'Estat provocava que els pagesos del Masnou invertissin quasi totes les seves terres a aquests mateixos productes. Així s'aconseguia inconscientment que s'acabessin especialitzant en els productes racionats que els resultaven obligatoris i abandonessin la gran variació de productes anteriors. Per tant, el franquisme va servir per trencar l'hegemonia del conreu de la patata que s'havia produït en anys anteriors.

Aquesta informació demostra plenament que l'agricultura intervinguda no era una inversió gaire rendible, però sí que era molt segura, perquè l'Estat comprava als pagesos tota la collita, si ells ho volien.

A part de la producció amb compra assegurada que significaven els cànons fruit de la política de racionament, hi va haver un altre al·licient que va afavorir la recuperació de l'agricultura a la zona: la possibilitat d'enriquiment ràpid i fàcil que va significar l'estraperlo, afavorit des de l'esfera dels governadors civils de la província.

Els preus de l'estraperlo de la patata triplicava en alguns moments de la història de l'agricultura catalana els preus oficials. Es venien a 3 ptes./kg. Aquesta quantitat era molt rendible, malgrat que els pagesos es poguessin arriscar a pagar una multa. Aquests preus eren, fins i tot, molt superiors a l'exportació. El govern va donar teòricament als delictes d'ocultació i pujada de preus desconsiderada la categoria de rebel·lió militar de manera dissuasiva. Als anys quaranta, al camp, es conjugaven dos elements: el terror oficial i la corrupció.

Les autoritats polítiques del moment es van comportar d'una manera laxa en la persecució de l'estraperlo de patates. Molts historiadors veuen en aquesta actitud una mostra de corrupció. L'enriquiment de les persones implicades en el negoci de les patates va resultar evident, especialment per part dels polítics, dels comerciants exportadors, especialment Floriach, Matutano, la família Cabot i d'alguns productors. L'al·licient de la possibilitat de l'estraperlo i els preus segurs i correctes de l'intervencionisme van fer que els pagesos es decidissin a tornar a plantar aquest tubercle.

El 1951 es va registrar el jornal dels obrers, que mostra (des del punt de vista del segle XXI) algunes discriminacions i il·legalitats, perquè es podria entendre que, eventualment, els nens podien treballar.

Obrers fixos: 26 ptes.
Obrers eventuals (homes): 31 ptes.
Obrers eventuals (dones i nens): 17,50 ptes.

Les dades recollides el 1953 van permetre la cata-

logació dels treballadors del camp segons els estaments agrícoles (posteriorment hi va haver alguna variació en els elements descriptius):

– Propietaris productors directes empresaris: propietaris que conreaven les terres directament que tenien, com a mínim, un treballador contractat tot l'any.
– Propietaris productors directes famílies camperoles: propietaris que conreaven les terres directament ajudats pels seus familiars i que podien tenir treballadors contractats en diferents èpoques.
– Arrendataris empresaris: Treballadors que parcialment conreaven les terres d'altres, malgrat que fossin propietaris d'una part de les propietats.
– Arrendataris famílies camperoles: Treballadors de finques en renda que conreaven les terres directament ajudats pels seus familiars i que podien tenir treballadors contractats en diferents èpoques.
– Parcers.
– Obrers fixos: Treballadors del camp amb contracte anual a compte d'una explotació agrícola.
– Obrers eventuals homes.
– Obrers eventuals dones.

Els diferents tipus de treballadors del camp al Masnou el 1953 estaven molt igualats, però estaven dominats en nombre pels obrers fixos.

El 1956 el nombre de treballadors del camp de la població havia augmentat i es van diversificar les característiques laborals. El 1953 no hi havia registrats al Masnou obrers eventuals, ni homes ni dones. El 1956 s'havien reduït els propietaris empresaris i havien crescut força els arrendataris empresaris.

La declaració de conreus de 1952, amb alguns productes racionats, intervinguts i de conreu obligatori, distorsiona la visió que hem desenvolupat en els capítols inicials de dedicació agrícola natural de la comarca i de la població del Masnou. En aquesta estadística hi veiem que el 1952 es van dedicar més del doble d'hectàrees del terme municipal a la vinya que a la patata i que la població era més de secà que de regadiu: 89 hectàrees es dedicaven al secà i 62, al regadiu. El 1953 ja va tornar a ser un poble plenament de regadiu. El 1960 ja no es va recollir blat.

A les declaracions de productes del franquisme de quasi tres dècades es van demostrar diferents idees:

– El Masnou va ser un poble de taronges i vinya al llarg del segle XIX i de patates i horta al XX.
– Fins al 1953, la dedicació intensiva a l'agricultura, comparada amb la dedicació en temps de la República, era molt menor. A poc a poc, de manera molt gradual, es van tornar a produir en grans quantitats.
– El conreu de patates es va recuperar a partir de 1955 i va anar en augment al llarg dels anys següents.
– El secà sempre ha estat minoritari a la localitat, però en els primers anys del franquisme estava més desenvolupat per l'intervencionisme i l'obligació de conrear cereals a tots els municipis, malgrat que la majoria de terres ja havien estat de regadiu anteriorment.
– La vinya va continuar sent un dels conreus principals del Masnou fins al 1963.
– Sols es va registrar la producció de la flor en alguns anys d'aquest conjunt de declaracions. Malgrat això, sabem que el 1953 es conreaven 29 hectàrees de flor.
– L'intervencionisme va tenir algunes conseqüències positives, com el descobriment del conreu d'altres productes reeixits, com el tomàquet. Així es van desentendre de l'exclusivitat de la dedicació a la patata.
– La suma de les hectàrees dedicades a mongetes, tomàquets, verdures d'horta, cebes, faves i pèsols triplicava la producció de patates en aquella època.
– És evident la disminució de tots els conreus a partir de l'any 1970, excepte l'augment de la flor.
– A partir dels anys setanta, la superfície conreada era una cinquena part de la que s'explotava als anys cinquanta.

Conreu de la patata en època franquista

La patata va ser el conreu central de la primera meitat del segle XX al Maresme i al Masnou. Malgrat que mantenia la seva importància econòmica

Queda intervenida la cosecha de patata en los términos municipales del partido judicial de Mataró

Normas para regular la distribución

Siguiendo el plan que se ha impuesto esta Delegación Provincial de Abastecimientos y Transportes, para conseguir que la producción de patata no salga de la misma, y sea suficiente, en cuanto alcance, para todos aquellos pueblos y ciudades cuyos términos municipales no producen dicho tubérculo, ha resuelto:

Primero. — Queda intervenida toda la producción de patata que existe en los términos municipales del partido judicial de Mataró, así en los campos como en los almacenes y domicilios de los productores, ya sea cosechada o por cosechar, a saber: Alella, Argentona, Cabrera de Mataró, Cabrils, Caldas de Estrac, Dosrius, Masnou, Mataró, Orrius, Premiá de Mar, San Andrés de Llavaneras, San Ginés de Vilasar, San Pedro de Premiá, San Vicente de Llavaneras, Teiá y Tiana.

Segundo. — Todos los terratenientes, así propietarios como usuarios de los mismos vienen obligados a presentar una declaración jurada del número de cuarteras de tierra sembradas de dicho tubérculo, y cantidad aproximada que se podrá recolectar.

Esta declaración deberá presentarse por todo el día 31 del corriente mes a los alcaldes respectivos de cada uno de dichos términos municipales, quienes las remitirán a esta Delegación.

Tercero. — Queda prohibida la venta de patatas a toda clase de comerciantes, ya sean al por mayor, ya detallistas, y a los particulares, que no vayan provistos de una autorización expedida por esta Delegación y controlada por el señor alcalde delegado de Abastos de la localidad respectiva.

Serán castigadas con el máximo rigor las infracciones que se cometan de esta disposición.

Cuarto. — Llegada la época de la recolección, los productores de patatas, ya sean terratenientes, ya sean usuarios, comunicarán todos los días al terminar la jornada al alcalde delegado del pueblo respectivo y al control que se nombrará, la cantidad de patatas que hubieran recogido y el lugar donde va a depositarse, sea en el domicilio del productor, sea en el almacén.

Quinto. — El Control que se nombrará, comunicará todos los días a esta Delegación el resultado diario de la cosecha en su demarcación respectiva.

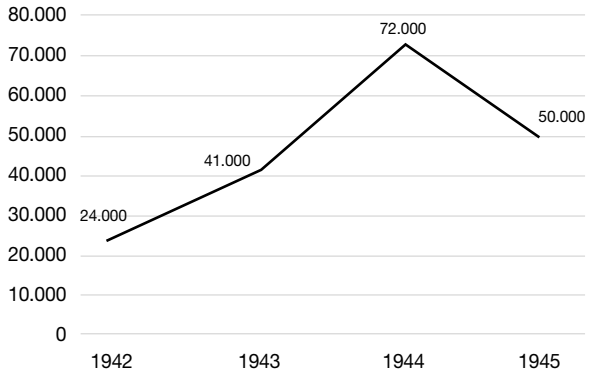
Diario de Mataró del 28 d'agost de 1939.

al municipi durant la segona meitat del segle XX, el conjunt dels productes de l'horta li trauran aquest protagonisme.

La patata va ser intervinguda als anys quaranta

La política intervencionista de l'Estat no va ser igual d'exigent amb tots els productes i diferenciava aquells que es consideraven estratègics per al Govern. El blat i la patata ho eren. Aquest tracte de favor implicava un repartiment favorable de llicències d'importació o una distribució diferencial dels contingents de matèries primeres.

Producció de patates durant els anys quaranta a la comarca del Maresme

La patata de consum no va ser intervinguda fins a finals de 1941 i va ser de lliure comerç a partir de 1950. La ració mitjana per persona en aquella època es considerava de 0,350 grams. Malgrat això, les patates i els llegums es van haver de comprar preferentment en el mercat negre.

Durant la postguerra, la tasca de control del sindicat va ofegar la iniciativa de gestionar la venda dels productes conreats per afavorir la manutenció de tota la població catalana amb el racionament. Per aquest motiu els pagesos havien de fer una declaració jurada de la collita. Així, l'exportació de patates va estar paralitzada durant anys. A partir de l'època franquista, la Hermandad era la responsable de recollir els cànons forçosos o quotes als productors. Quan es va renovar l'exportació, l'Hermandad centralitzava les patates d'exportació a l'entitat, organitzava tot el transport i el cobrament de les partides senceres (i no parcials de cada productor) de patates. Hi ha publicades informacions que apunten que, a partir del 1941, es va renovar l'exportació de patates tendres, però fins al 1943 no es va arribar a un nivell similar al d'abans de la guerra. Malgrat això, a les actes de l'Hermandad del Masnou no tenim cap notícia d'aquesta venda a l'estranger, malgrat que cada any tenim notícia que es plantaven patates de llavor d'importació. Algunes d'aquestes llavors eren d'origen estranger, però reproduïdes a territori nacional, i d'altres venien directament de més enllà de la frontera.

Al gràfic hi podem veure com va començar la dècada dels quaranta amb una producció de patates molt baixa, però va canviar molt positivament a partir de 1944. Els motius d'aquesta dedicació intensiva a la patata ja no van ser la facilitat d'enriquiment per a l'exportació, sinó l'estraperlo que ja hem analitzat.

A la província de Barcelona es van integrar al racionament dels seus habitants unes quantitats molt més grans que a la resta de ciutadans de l'Estat o del conjunt de Catalunya, però, a finals de la dècada dels quaranta, aquest desequilibri va ser encara molt més gran. La província de Barcelona va ser la més ben abastida per racionament de tota la Península durant els primers anys de la postguerra.

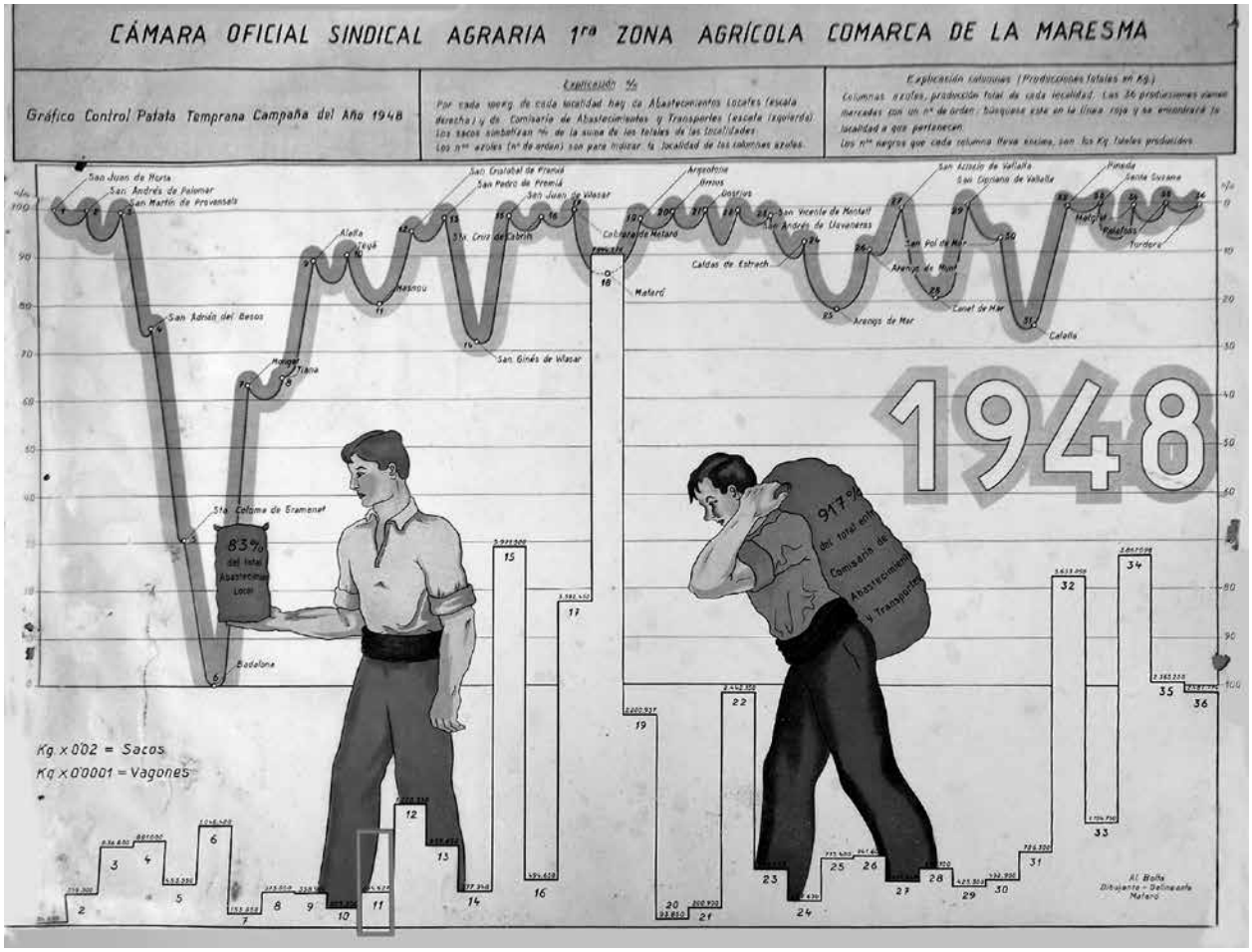
Comerç de la patata al mercat lliure

A la reunió de la Junta de l'Hermandad del 9 d'abril de 1950 es va llegir la disposició que declarava la llibertat del comerç de la patata, malgrat que aquest concepte no va significar especialment que cada un dels productors podia comprar les patates de llavor on volgués i vendre les patates pel seu compte. És difícil entendre el significat d'aquest concepte (mercat lliure), perquè els procediments centralitzats i controlats per les institucions d'arribada de llavors i de distribució de patates posteriors a les collites van ser força similars a anys anteriors.

Potser la gran diferència que observem va ser la finalització de l'autarquia i l'inici de les importacions de productes (no de llavors). Malgrat això, es va anar reduint el nombre de productors dedicats a la patata al Masnou i es va desviar cap a altres productes de l'horta i la flor.

Disminució del pròsper conreu de la patata a partir de 1960

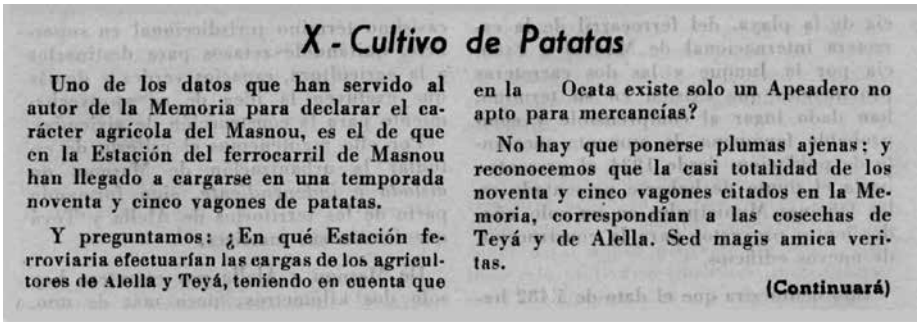
L'any 1960 el paper de desenvolupament de l'urbanisme de la població del Masnou era defensat absolutament per l'Ajuntament de la localitat. Sols la riquesa promoguda pel conreu de la patata era un argument en contra de la urbanització total de la part litoral del municipi. Malgrat això, el març de 1960, quan va

Gràfic de Comercialització de Patates per cada poble del Maresme el 1948. El Masnou, marcat amb un requadre. ACM, fons Cambra Agrària.

emmalaltir el guarda dels camps, es va decidir que no era necessari substituir-ho, perquè ja quasi no quedaven terres conreades al Masnou.

En un article sobre el clavell publicat el 1964 s'afirmava que la flor havia guanyat la guerra a la patata, perquè aquest conreu havia quedat obsolet. El Marroc, Sicília i Màlaga havien rellevat el Maresme en les seves exportacions a Anglaterra des de 1940.

X - Cultivo de Patatas

Uno de los datos que han servido al autor de la Memoria para declarar el carácter agrícola del Masnou, es el de que en la Estación del ferrocarril de Masnou han llegado a cargarse en una temporada noventa y cinco vagones de patatas.

Y preguntamos: ¿En qué Estación ferroviaria efectuarían las cargas de los agricultores de Alella y Teyá, teniendo en cuenta que en la Ocata existe solo un Apeadero no apto para mercancías?

No hay que ponerse plumas ajenas; y reconocemos que la casi totalidad de los noventa y cinco vagones citados en la Memoria, correspondían a las cosechas de Teyá y de Alella. Sed magis amica veritas.

(Continuará)

Boletín informativo municipal de l'1 d'abril de 1960.

Gris panorama del conreu de la patata durant els anys setanta

Malgrat el pobre present que tenia l'agricultura al Masnou per manca de terra, a l'inici de la dècada dels setanta, en l'àmbit comarcal, es continuava desenvolupant la producció agrícola, s'organitzaven fires i s'intentava mantenir l'exportació.

El 1974 es va reproduir la plaga de l'escarabat de la patata al Maresme. Moltes de les finques del Masnou que encara existien en aquella època van fer tractament contra l'escarabat, algunes en tres fases. L'any següent, el 1975, també es van fer tractaments contra l'escarabat al Masnou.

Excepte en els moments de l'intervenci-

onisme estatal sobre la producció i la primera dècada del mercat lliure, als anys seixanta i setanta la dedicació del Masnou a la patata i al tomàquet va ser similar. Això implica que els pagesos del Masnou, durant els anys seixanta, van decidir apostar més per la dedicació a tots els productes de l'horta que a la patata. El tubercle de la patata va continuar sent un conreu especial en aquesta població, però no l'únic. Preferien estar a expenses del mercat que de l'exportació.

Cuarenta millones de claveles produce la comarca de La Maresma

La comarca de La Maresma (Mataró) posee condiciones climatológicas magníficas para el cultivo del clavel, extendido a partir del año 1948, en que se constituyó la Sociedad Cooperativa del Campo denominada Floricultura de La Maresma, con sede central en Vilasar de Mar. Integran actualmente esta Sociedad 425 asociados. Se calcula en unas cinco mil las personas que trabajan en el cultivo de los claveles y en la selección y preparación de las expediciones. Son cultivadas, en unas cien hectáreas de superficie, más de diez millones de clavellinas, con una producción total de unos cuarenta millones de claveles.

Diario 7 Fechas del 26 de maig de 1953.

Flor

La flor no va ser un producte agrícola intervingut, especialment perquè no és cap aliment. A partir de la segona meitat del segle XX, el comerç de flors va tenir una gran importància al Maresme, on es va situar el Mercat de la Flor. Quan les collites del tubercle ja no eren tan productives, la flor va ocupar el paper econòmic de la patata, eclipsada pels productes que arribaven a Europa des del Marroc o Màlaga.

L'any 1948 es va crear la Sociedad Cooperativa del Campo Floricultura del Maresme, amb seu a Vilassar de Mar, i tenia ja en aquells moments 425 socis. Aquesta activitat econòmica del conreu de la flor donava feina a unes 5.000 persones. En aquell moments es dedicaven unes 100 hectàrees al conreu de la flor al Maresme, que produïen 40.000.000 de clavells.

A un article de 1951 s'elogiava la Rambla de les Flors de Barcelona i s'anunciava la I Assemblea de Floricultors Catalans, que es va portar a terme a Vilassar de Mar.

«*La flor que tiene en el Maresme una personalidad indudable y un auge creciente. ¿Quién recorriendo esa zona no se ha extasiado ante los claveles de Mataró? Claro está que las flores del Maresme, donde también se crían muchas patatas, no deben ser confundidas con las de estas como le aconteció hace muchos años a cierto minis-*

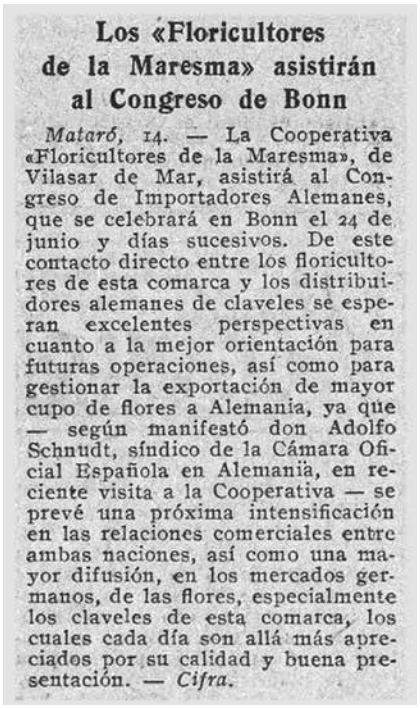
Carro de mà per transportar clavells, l'any 1959. AMM, 7087.

tro que, visitando la comarca, hizo a su acompañante, hombre de gran prestigio entre la agricultura barcelonesa esta observación ingenua: "lo que yo no me explico es cómo, disponiendo de una tierra tan hermosa para plantar patatas, la destinan a todas esas florecitas blancas de que está lleno el campo." ¡Y las florecitas blancas serán, precisamente, las de los patatales! ¡Y quien lo decía era nada menos que el Ministro de Agricultura!»

El juny de 1951, la Junta de l'Hermandad del Masnou va decidir organitzar el Dia del Clavell per popularitzar aquesta flor i recollir donatius per a la Casa Benèfica. Els diferents productors de flors del municipi van oferir gratuïtament les flors, que van distribuir pels carrers, i obsequiaven amb rams els turistes que hi havia a la població. Amb les flors es donava una targeta escrita en diferents llengües per desitjar-los una feliç estada a la costa.

Per a la Festa Major de 1951 es va decidir oferir a l'Ajuntament el patrocini d'una exposició de flors. Quan van finalitzar les festes, l'Ajuntament va convocar els membres de la Junta de l'Hermandad i els expositors a una reunió a l'Ajuntament per felicitar-los.

De la mateixa manera, l'Ajuntament també va patrocinar el 1952 una exposició de flors, que inicialment es va pensar que es podria portar a terme per les festes de Sant Pere. Es va calcular que en aquestes dates, però, hi hauria molts productors fora de la població i es va acabar traslladant aquesta exhibició al dia de Sant Jaume (25-27 de juliol), a la Sala Francesc Maristany del Casino.

Los «Floricultores de la Maresma» asistirán al Congreso de Bonn

Mataró, 14. — La Cooperativa «Floricultores de la Maresma», de Vilasar de Mar, asistirá al Congreso de Importadores Alemanes, que se celebrará en Bonn el 24 de junio y días sucesivos. De este contacto directo entre los floricultores de esta comarca y los distribuidores alemanes de claveles se esperan excelentes perspectivas en cuanto a la mejor orientación para futuras operaciones, así como para gestionar la exportación de mayor cupo de flores a Alemania, ya que — según manifestó don Adolfo Schnudt, síndico de la Cámara Oficial Española en Alemania, en reciente visita a la Cooperativa — se prevé una próxima intensificación en las relaciones comerciales entre ambas naciones, así como una mayor difusión, en los mercados germanos, de las flores, especialmente los claveles de esta comarca, los cuales cada día son allá más apreciados por su calidad y buena presentación. — *Cifra.*

Hoja del Lunes del 15 de juny de 1953.

Intensa demanda de claveles en todos los mercados europeos

Mataró, 28. — Como todos los años por estas fechas, se ha registrado la intensificación de la demanda de claveles españoles de todos los mercados europeos, siendo de esperar que el volumen de exportación seguirá un ritmo que permitirá totalizar cifras muy importantes. Desde que se inició la campaña de exportación a primeros de octubre, las sociedades Cooperativa del Campo, Floricultores de la Maresma y Floricultura y Exportación, S. A., que son las entidades representativas de la producción y exportación en este importante mercado comarcal de claveles, han realizado envíos que revasan las 500,000 docenas.

Para las remesas a Suiza se utiliza el transporte por ferrocarril, mientras que para los envíos a la Gran Bretaña se han asegurado los servicios aéreos directos por medio de Iberia y Bea.

Ante las próximas festividades, y en previsión de la urgente distribución al mercado nacional, la RENFE ha puesto a disposición de los expeditores un servicio exclusivo de furgones para los trenes expresos, con destino a las principales ciudades de la península. — *Cifra.*

Hoja del Lunes del 29 de novembre de 1954.

El 1954 estava consolidat l'èxit del conreu de la flor al Maresme. A part de la Cooperativa de Floricultura del Maresme, havia crescut una gran empresa dedicada a la flor a la comarca: Floricultura y Exportación SA. L'exportació la començaven a l'octubre i, al novembre, era el moment central de la campanya. L'article especificava que algunes de les comandes satisfetes havien superat les 500.000 dotzenes.

Els països que rebien les flors exportades eren Suïssa i Anglaterra. Es transportaven les flors a la primera destinació per tren i a la segona, en avió. Els exportadors i venedors de flors a la Península també comptaven amb expedicions especials de RENFE. A Vilassar de Mar es va posar una parada de venda de clavells a prop de l'estació el 1955. No va ser un negoci gaire rendible.

El novembre d'aquell mateix any es va iniciar la campanya d'exportació de flors del Maresme destinada, especialment, a Suïssa, Bèlgica i Anglaterra. Com passava amb la patata, quan el producte arribava a la destinació el feien passar per una dura inspecció.

L'any 1957, l'estructura governamental per dur a terme exportacions regulars de flors a Alemanya estava absolutament consolidada. La publicació d'*El Español* de setembre de 1957 va incloure un ampli reportatge sobre la flor conreada al Maresme amb un subtítol molt aclaridor: «*Los claveles del Maresme son los más solicitados del mundo.*»

«*Estos días el Hotel Plaza de Madrid es la sede del Congreso Internacional de la organización Fleurop-Interflora. Floristas de todo el mundo han llegado en número de 500, como representantes de esos 55.000 floristas que, repartidos en 57 países, forman parte del Servicio por el que se hacen regalos de flores hasta en el más distante punto del globo.*

MATARO

Claveles para la exportación

Mataró, 6. — Ha comenzado la exportación de claveles a diversos países europeos por la Cooperativa de Floricultores de la Maresma de Vilasar de Mar, concretamente a Suiza, Bélgica e Inglaterra. La flor es de excelente calidad, verificándose, no obstante, una rigurosa inspección de cada partida que se envía a los referidos mercados extranjeros. — Cifra.

Hoja del Lunes del 7 de novembre de 1955.

La exportación de claveles a Alemania

Mataró 6. — La Cooperativa de Floricultores de La Maresma ha informado a los miembros adheridos al grupo de ventas de claveles que el Gobierno de la República Federal Alemana acordó aplicar la cláusula de mejoramiento de las exportaciones de flores españolas, lo que ha causado gran satisfacción entre los cultivadores de claveles de la comarca ya que ello contribuirá a normalizar la exportación de dichas flores hasta el término de la campaña.

Por las activas gestiones que para el citado acuerdo de las autoridades germanas han realizado los señores Pardo Canalis, jefe del Sindicato Nacional de Frutos y Productos Hortícolas, y González Cano, agregado comercial de la Embajada española en Bonn, la Asamblea acordó remitirles sendos telegramas de agradecimiento. — Cifra.

Hoja del Lunes del 7 de gener de 1957.

Suiza es piedra angular del comercio internacional de las flores. España entró en la Interflora en 1952. España está logrando equipararse a Francia e Italia en la producción de flores. Las plantaciones de flores del Maresme catalán rebasan actualmente la cifra de 18 millones de matas. Los tablares de Masnou, San Juan de Vilasar y Vilasar de Mar, donde radica la Cooperativa de Floricultores del Maresme, rebosan claveles de las más diversas variedades y coloridos que se exportan a Suiza, Inglaterra, Bélgica, Suecia y Noruega por un valor de los 6 a los 7 millones de pesetas según las campañas. Pero no solo el clavel se vende sino ha alcanzado ya prestigio y es muy solicitado en estos mercados. Tanto que el Presidente de la Federación alemana de importadores de flores, doctor Bosch, dijo durante una de las últimas reuniones de importadores: "Los claveles de España van a situarse en un futuro próximo en la vanguardia de la producción mundial."

Por la fama internacional adquirida por el Maresme no es extraño el que, mientras se espera entrar en las sesiones del Congreso por los grupos de congresistas se oiga hablar con entusiasmo de las flores del Maresme y, en general, de las otras regiones también donde hay producción de nardos y rosas.

Los claveles amarillos de España son los mejores de la costa mediterránea.»

De la mateixa manera, en un discurs pronunciat a l'Ajuntament del Masnou el 1958 que tractava sobre l'escut es mencionava el comerç de flors de la localitat com a molt pròsper:

«Es simbólico para ello que sea en este trozo del Maresme donde se dé con fecunda profusión, con prodigalidad, el españolísimo clavel; ese clavel reventón al que hemos acudido tantas veces en nuestra vida, en el curso de los años, para hacerlo servir de símbolo de la expresión de nuestro agradecimiento, de nuestro afecto, de nuestra simpatía, de nuestra cortesía, en suma, siempre que queríamos rendir un acto de diplomacia, o para llevar a aquel o a aquella que lo recibiese la expresión de unos sentimientos profundos. Posiblemente también sea esto, el clavel del Maresme, un símbolo de justicia.»

Aquesta idea del clavell com un conreu d'èxit estava plenament desenvolupada en el reportatge de 1964 que va transmetre la publicació d'*El Español* i que tenia un títol molt provocatiu que resumeix les dues grans produccions agrícoles del Maresme: «*El Maresme, donde la flor venció a la patata*».

A la portada de l'article hi apareixia el mapa del Maresme presidit per un clavell situat a Vilassar de Mar. Hi havia numerades 17 poblacions dedicades a la producció de clavells: Tiana, Alella, Teià, Masnou, Premià de Mar, Pre-

donde la flor venció a la patata

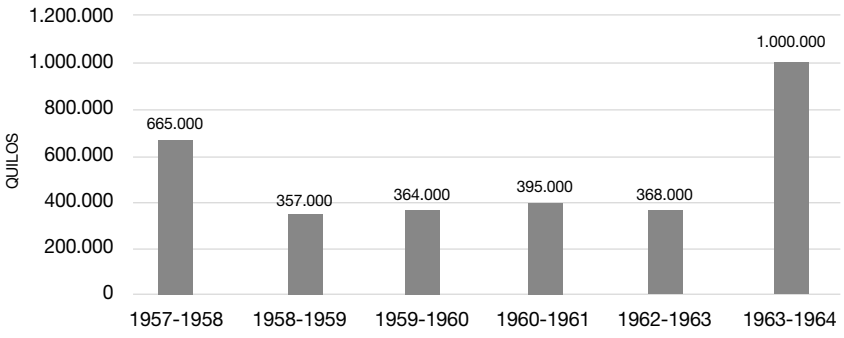
Mar Mediterráneo

LA MARESMA CATALANA

MILLON Y MEDIO DE KILOS DE CLAVELES EN UNA SOLA TEMPORADA

El Español del 13 de juny de 1964.

Producció de clavells al Maresme

mià de Dalt, Vilassar de Mar, Vilassar de Dalt, Cambrils, Cabrera, Argentona, Mataró, Caldetes, Arenys de Mar, Canet de Mar, Sant Pol, Calella i Pineda. En una producció normal del 1964 se'n podien conrear 14.000.000 dotzenes en terrenys on abans es feien patates.

«*La flor típica de España y por la que es conocida más allá de sus fronteres es el clavel. Lo que no sabe todo el mundo es que el 80% de la cosecha de claveles españoles se recolecta en la provincia de Barcelona, en la franja costera comprendida entre Badalona y Pineda denominada el Maresme.*

De las numerosas variedades de flores que se cultivan en nuestro país, las únicas que revisten particular importancia comercial son los claveles.

Los claveles forman hoy una industria nacional importante que se encuentra atendida por el tesón de unos agricultores, especialmente catalanes y a la ayuda del Estado para mantener y desarrollar esta industria, fuente de ingresos para un sector del país y de divisas para el total del mismo.»

El 1964 es va crear el Mercat Central de la Flor i es va situar a Barcelona, al carrer de Lleida, al Mercat de les Flors, on avui hi ha el Teatre Lliure. Aquell mateix any s'havien de recol·lectar 1.500.000 de quilograms de clavells en una temporada, però les gelades dels dies 14 i 15 de desembre van reduir aquesta quantitat a un milió. Aquesta quantitat implicava 110.000.000 pessetes en divises. El quilo de clavells es pagava a 100 pessetes. En aquells moments aquest conreu era considerat una indústria nacional important.

La solució que s'albirava el 1964 per lluitar contra els esporàdics però perillosos desequilibris climatològics del Maresme eren els espais coberts (com a Itàlia) per protegir la flor.

El Govern d'Espanya, a través del Banco de Crédito Agrícola, va donar, al llarg de 1964, més de 25.000.000 pessetes per a hivernacles. En aquell moment, al Sindicat de Fruits de Barcelona es va crear una comissió integrada per experts del Ministeri de Comerç, del Ministeri d'Agricultura i la Universitat de Barcelona que buscaven sistemes tècnics econòmicament rendibles per iniciar un pla de construcció d'hivernacles en unes 150 hectàrees del Maresme. D'aquesta manera, el Maresme podria arribar a conrear 10.000.000 quilograms.

Alemanya era el principal país comprador de flors, malgrat que tenia un conveni comercial amb Itàlia i Holanda. El 1950 el Sindicato Nacional de Frutos va aconseguir vendre-hi un petit contingent de flors per valor de 200.000 marcs. També s'exportaven flors a Suècia, Noruega i Finlàndia.

La proposta del 1964 per millorar l'exportació era similar a la que es va fer durant la República amb la patata: crear, a través del Sindicato de Frutos y Productos Hortícolas, un registre especial d'exportadors de flors, on s'havien d'inscriure tots els pagesos que volguessin fer activitats d'exportació de clavells. En aquells moments, es feien a Vilassar reunions d'exportadors per mantenir el control dels preus i les ofertes de compres dels diferents països.

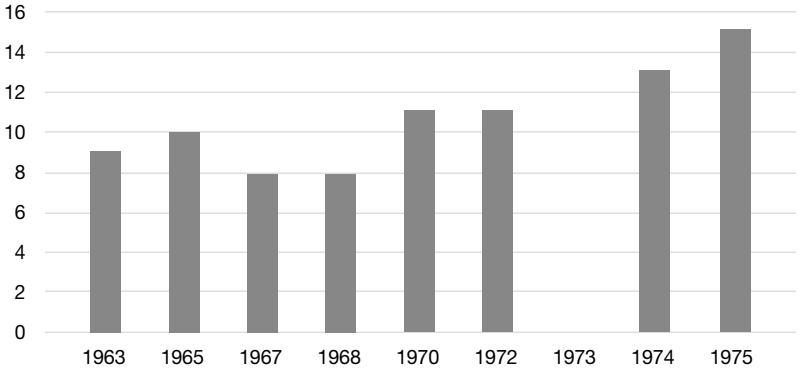
El 1964, el transport de flors es feia, preferentment, en tren, malgrat que l'avió es considerava el mitjà ideal, perquè les flors que sortien a les nou del matí de Barcelona eren a la tarda a les floristeries de Düsseldorf o Colònia. Però l'avió no sempre tenia lloc per transportar les flors ni s'oferien facilitats de preus.

A la reunió de la Junta de l'Hermandad del novembre de 1964 es va parlar de la proposta de COSA per crear un mercat comarcal de floricultura en forma de cooperativa, com ja funcionava a Mataró.

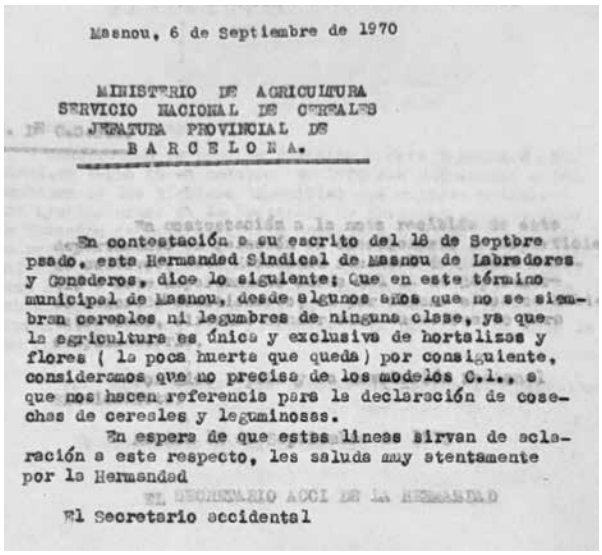
La importància del conreu de la flor al Masnou l'any 1964 es pot demostrar amb la lectura d'un fragment de l'acta de plens municipals del 30 de novembre d'aquell any:

«*Inmediatamente después se da lectura íntegra de una comunicación procedente de la Delegación Provincial de Información y Turismo por la que especifican haber llegado a dicho organismo la noticia de que buena parte de corporacions y entidades radicades en el Maresme verían con agrado que en el Registro de Denominaciones Geoturísticas se nombrase a la costa comprendida entre Montgat y Malgrat "Costa del Clavel" o "de los Claveles" en vez de nombrarla "Costa del Maresme", añadiendo que por dicha Delegación se consideran acertadas tales opiniones teniendo en cuenta las caracterís-*

Conreu de la flor als anys seixanta i setanta al Masnou

ticas de mayor sonoridad y sentido de belleza de aquella denominación, solicitando el criterio de este Ayuntamiento sobre el particular. Los señores assistentes hacen algunes consideracions sobre las actuales denominaciones del expresado sector de costa "Costa del Maresme" o "Costa Dorada", como también se denomina, elogiándose el sentido de las mismas por su vulgarización y sentido y belleza de expresiones. Se acuerda por unanimidad aceptar la propuesta de la citada Delegación Provincial de Información y Turismo considerada como favorable por dicho organismo y en relación con la concreta denominación de "Costa del Clavel".»

Masnou, 6 de Septiembre de 1970

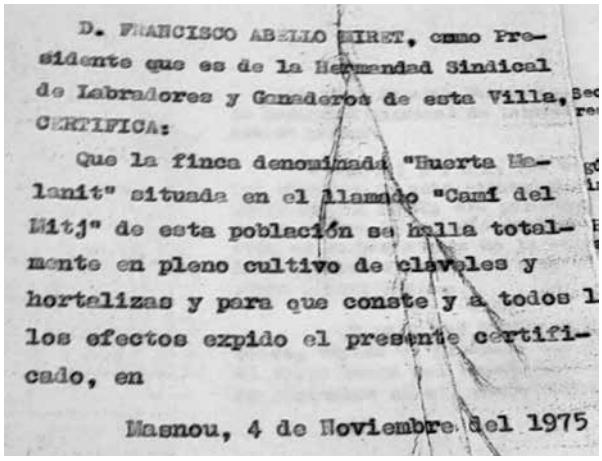
MINISTERIO DE AGRICULTURA
SERVICIO NACIONAL DE CEREALES
JEFATURA PROVINCIAL DE
B A R C E L O N A.

En contestación a su escrito del 16 de Septbre pasdo. esta Hermandad Sindical de Masnou de Labradores y Ganaderos, dice lo siguiente: Que en este término municipal de Masnou, desde algunos años que no se siembran cereales ni legumbres de ninguna clase, ya que la agricultura es única y exclusiva de hortalizas y flores (la poca huerta que queda) por consiguiente, consideramos que no precisa de los modelos C.l., a que nos hacen referencia para la declaración de cosechas de cereales y leguminosas.

En espera de que estas líneas sirvan de aclaración a este respecto, les saluda muy atentamente por la Hermandad

El Secretario accidental

Paper de la flor entre els conreus del Masnou el 1970.
ACM, caixa 57_10.

D. FRANCISCO ABELLO BIRET, como Presidente que es de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de esta Villa,

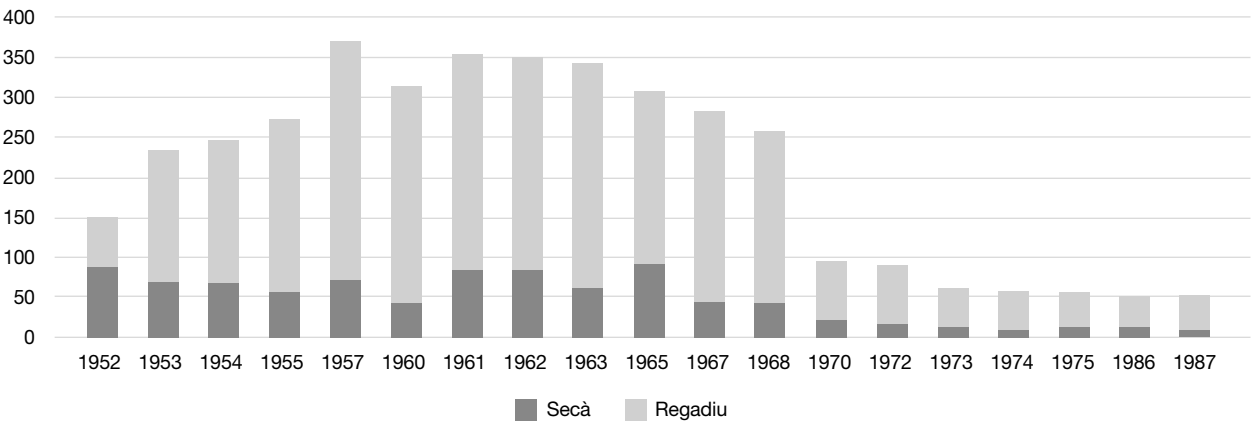
CERTIFICA:

Que la finca denominada "Huerta Malanit" situada en el llamado "Camí del Mitj" de esta población se halla totalmente en pleno cultivo de claveles y hortalizas y para que conste y a todos los efectos expido el presente certificado, en

Masnou, 4 de Noviembre del 1975

Finca Huerta Malanit, on es conreaven clavells el 1975.
ACM, caixa 61_97.

Evolució de les terres conreades durant el franquisme

Les dades de la declaració de collites dels anys seixanta i setanta (als anys anteriors l'ítem de les flors no existia en els qüestionaris oficials) es reflecteixen en el gràfic anterior i mostren que la flor va ser un producte de conreu constant durant el franquisme i que va anar en augment durant els anys setanta (aquest va ser l'únic producte que va tenir aquest comportament). A la flor s'hi dedicava una tercera part de les terres de la població del Masnou comparat amb la patata i la sisena part comparat amb l'horta.

L'evolució que van seguir les terres de conreu al Masnou corroboren la importància que va tenir la producció de flors a la població. Aquesta situació positiva va continuar fins a la construcció de l'autopista.

El 1970 s'afirmava, per qüestions burocràtiques, que al Masnou sols es conreaven productes d'horta i flors. El 1975 es plantaven 23 hectàrees de flors al Masnou. Una de les finques on es conreaven les flors al Masnou era la finca Huerta Malanit (propietat de Francesc Puig Nonell).

Ramaderia

El Masnou, amb la seva escassetat de superfícies rurals, la ramaderia mai no va ser una activitat econòmica central. Els certificats que l'Hermandad feia per demanar pinsos ens donen molta informació sobre la ramaderia al Masnou en temps dels franquisme.

El 1939 es va constituir la Junta Local de Fomento Pecuario, que estava formada per l'alcalde, el veterinari, el metge, el mestre, tres ramaders del Sindicat i un pagès com a vocals. Aquests últims van ser Josep Estrada Farreras, Francesc Fàbregas Tarré, Sadurní Jordana Baró (ramaders) i Josep Arisa Vilalta (pagès).

El 1946 es va haver de constituir la Junta Asesora Local de Abastecimientos de Ganado. Els vocals designats per pertànyer-hi van ser Josep Estrada Farreras, Jaume Cots Pinós i Josep Salvat Ferrando. Aquesta Junta estava formada per l'alcalde com a president, l'inspector municipal veterinari com a secretari i dos vocals ramaders del terme municipal.

El 1953, COSA va contestar una petició anterior de l'Hermandad del Masnou respecte als preus de venda al públic de la llet. COSA donava permís als comerciants de llet per pagar als productors cada litre de llet a 2,85 pessetes i el preu de venda al públic havia de ser de 4,5 ptes./litre.

Cens ramader

El cens ramader ens dona dades per identificar els animals que hi va haver a la població durant el franquisme.

Les declaracions oficials mai ni enlloc no han donat xifres reals. Els productors sempre han intentat disminuir el nombre d'espècies per tal de pagar menys impostos o haver de contribuir menys en el racionament. Partint d'aquesta base, les xifres d'aquestes declaracions són molt interessants per analitzar la ramaderia de la població.

El Masnou no ha estat un poble ramader i les seves xifres d'animals són mínimes. Malgrat això, destaca en alguns moments l'augment destacat d'algunes espècies, que poden mostrar l'existència de granges que van tenir una vida ocasional. Un exemple d'això seria l'augment extraordinari de la població d'aus l'any 1956. També van augmentar els conills el 1962, malgrat que en un percentatge menor.

La Junta de Fomento Pecuario del Masnou va fer una declaració de sementals l'octubre de 1940. El nombre d'animals dedicats a la reproducció al Masnou que es van declarar van ser mínims. Josep Estrada Farreras tenia una vaca holandesa de 20 mesos, Joan Balañà Ventura tenia un boc d'un any i Josep Raméntol Andiñach tenia una cabra de 18 mesos.

El 1951 va entrar en vigor un impost d'utilització de les vies públiques per part de les cavalleries. Per fer o no aquest pagament va ser important informar en el cens ramader si els animals transitaven o no sortien de la finca.

De la mateixa manera, l'octubre de 1953, la Diputació Provincial de Barcelona va cobrar un impost de circulació de carros per les carreteres catalanes. Per la sorpresa i la negativa produïda als productors del Masnou, es va demanar a tots els propietaris de carros que no els utilitzaven que els donessin de baixa del registre per no haver de pagar aquests arbitris.

Socis ramaders i granges al Masnou

El concepte *ramader* és difícil de definir de manera objectiva. Molts pagesos intentaven ser autosuficients i tenien animals per facilitar les feines del camp i l'alimentació familiar. Per tant, malgrat que es dedicaven a l'agricultura, molts eren productors pecuaris. Molt pocs tenien una explotació ramadera en exclusiva. Per alimentar els animals també s'havia de conrear el camp per aconseguir farratges i altres productes. De la mateixa manera, ser ramader no era una catalogació definitiva ni permanent. Es podia ser ramader en algunes èpoques.

Sadurní Jordana Pareras, Josep Arisa Rovira i Josep Estrada Farreras el 1939 ja formaven part de la Junta Local de Fomento Pecuario. Ramon Fàbregas Terré ja va ser candidat a les eleccions com a cap de la Secció Econòmica representant dels ramaders de vaques de 1942, i també el 1944, el 1947 i el 1950.

Declaració ramadera

		Nombre					
Espècie	Valor de la carn sacrificada	1940	1941	1942	1951	1956	1962
Cavalls	12.018 ptes.	28 (26 mascles) (2 femelles)	37	38	55	45	32
Mules		19	21	21	14	27	3
Ases		1	1	1	1	3	5
Ovelles i cabres	148.770 ptes.	88 (2 mascles) (42 cabres) (44 cries)	86	94		10	3
Porcs	155.510 ptes.	49	46	79	15	230	78
Bovins	214.704 ptes. 163.690 ptes.	105 Llet	88	86	59	80	37
Aus	171.300 ptes.	2.085 (335 galls) (1.593 gallines) (22 ànecs) (15 oques) (36 gallines de guinea) (30 coloms domèstics) (54 colomins)	1.982	2.022	4.300	17.650	2.150
Conills	2.000 ptes.	414	194	194	520	200	865

A partir de 1956 no es va tornar a mencionar que fos ramader. A principis de 1943 i de 1944 les actes de l'Hermandad informaven de les noves incorporacions com a socis de l'Hermandad dos ramaders: Josep Climent Sales i Amadeu Sala Moré. De Josep Anguera i Joan Raméntol Vidal sabem que eren cabrers. Joaquim Font Tomás, Pere Mayolas Pujades i Cinta Panisello Sebastiá es van autodeclarar ramaders. Manuel Aguilar Ciprés, Josep Climent Sales, Joan Curell Brunat, Antoni Grau Alonso, Antoni Jordana Baró, Benet Maynar Sánchez i Joaquim Font Tomás formaven par del cens electoral de 1950 com a ramaders. Miquel Ventura Cané, Camil Fabra de Monteys, Francesc Piera Santacana, Domènec Puig Gassó i Martí Doria Genisans eren ramaders de vaques de 1956.

Durant els anys cinquanta es van desenvolupar diferents granges al Masnou que van tenir una història més o menys llarga.

Granja Meya

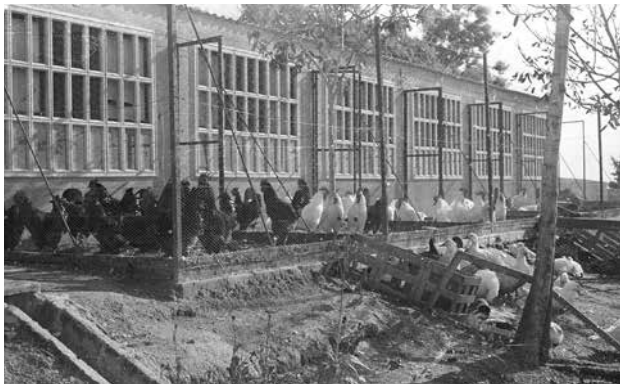
La finca Meya estava situada al paratge anomenat Casa Valenciano, proper al límit geogràfic amb Alella. Aquesta finca pertanyia anteriorment a Juan Aznar Sales i Francesc Meya Ros, que era de Barcelona, la va comprar el 1949.

El gener de 1950, Francesc Meya va declarar que tenia 2.000 gallines que ponien ous. El setembre del mateix any ja eren 3.000 gallines, una evolució molt ràpida. El desembre de 1950 havia augmentat a 4.000 gallines. Es va declarar el 1953 que la granja Meya produïa 4.000 gallines i 200 porcs. El 1956 el nombre d'aus que criava era de 10.000. La granja Meya també criava porcs.

Les notícies que la documentació de l'Hermandad ens dona sobre Francesc Meya Ros estan circumscrites a una època molt limitada. Les dades

Fotografies de la Granja Meya, l'any 1957, i anunci. AMM, 1698, 6371 i 6372.

de la granja sols apareixen entre 1950 i 1954. Malgrat la importància de la granja, la majoria de les informacions sobre Francesc Meya es refereixen a l'agricultura. El 1950 formava part del cens electoral de fruites i verdures. Formava part del cens electoral per a les eleccions de la Junta de Conciliació de 1954 com a propietari. També va constar en el cens electoral de 1966 representant els empresaris propietaris no conreadors de finques agrícoles petites.

El 1949 va declarar que fins a aquell moment no havia tingut mai personal assalariat dedicat a feines agrícoles. Malgrat això, el 1956 (el moment de màxima evolució de la granja) Tomàs Palau Fàbregas treballava per a ell i a la seva finca va tenir un accident laboral. El 1958 Mariano Ortega Faura, Enrique Cabanes Adrià, José García García, Damián García Teruel o Julián Romero Asencio eren treballadors fixos a la seva finca. Isidoro i José Navarro Martínez també van ser bracers per a Francesc Meya.

Per poder fer les tasques ramaderes, Francesc Meya va haver de construir una mina d'aigua amb dos pous. Durant els anys seixanta la finca es va urbanitzar i la granja es va convertir en un hort entre edificis. Francesc Meya Ros vivia al carrer Muntaner de Barcelona.

La documentació de legalització de la mina Meya del 1964 dona una informació important sobre la situació de la zona en aquells moments:

«Desde hace algunos años que esta finca y otras colindantes se han ido transformando en terrenos edificables hasta dejar prácticamente de dedicar a

la agricultura esas tierras y, por consiguiente, al riego de las mismas, las cuales se han convertido en una urbanización que, junto con varios bloques de pisos construidos por el Patronato Municipal de la Vivienda del Masnou y otra empresa constructora (también de la localidad) se ha convertido aquella zona, que fue antaño agrícola, en una verdadera zona habitable y a la cual suministra el que suscribe el agua necesaria para el uso doméstico previos los oportunos análisis de aguas, demás trámites oficiales y permiso de la Confederación Hidrográfica del P.O. en cuanto al otro pozo se refiere. Atendiéndose este servicio o suministro por haber sido solicitado por el Ilmo. Ayuntamiento de Masnou para el abastecimiento de las viviendas del Patronato referido.

Las aguas que se obtienen de los dos pozos se vierten en un gran depósito principal para el acopio y distribución de la misma y, mediante las oportunas instalaciones de tuberías a lo largo de las calles, se efectúa un perfecto suministro.»

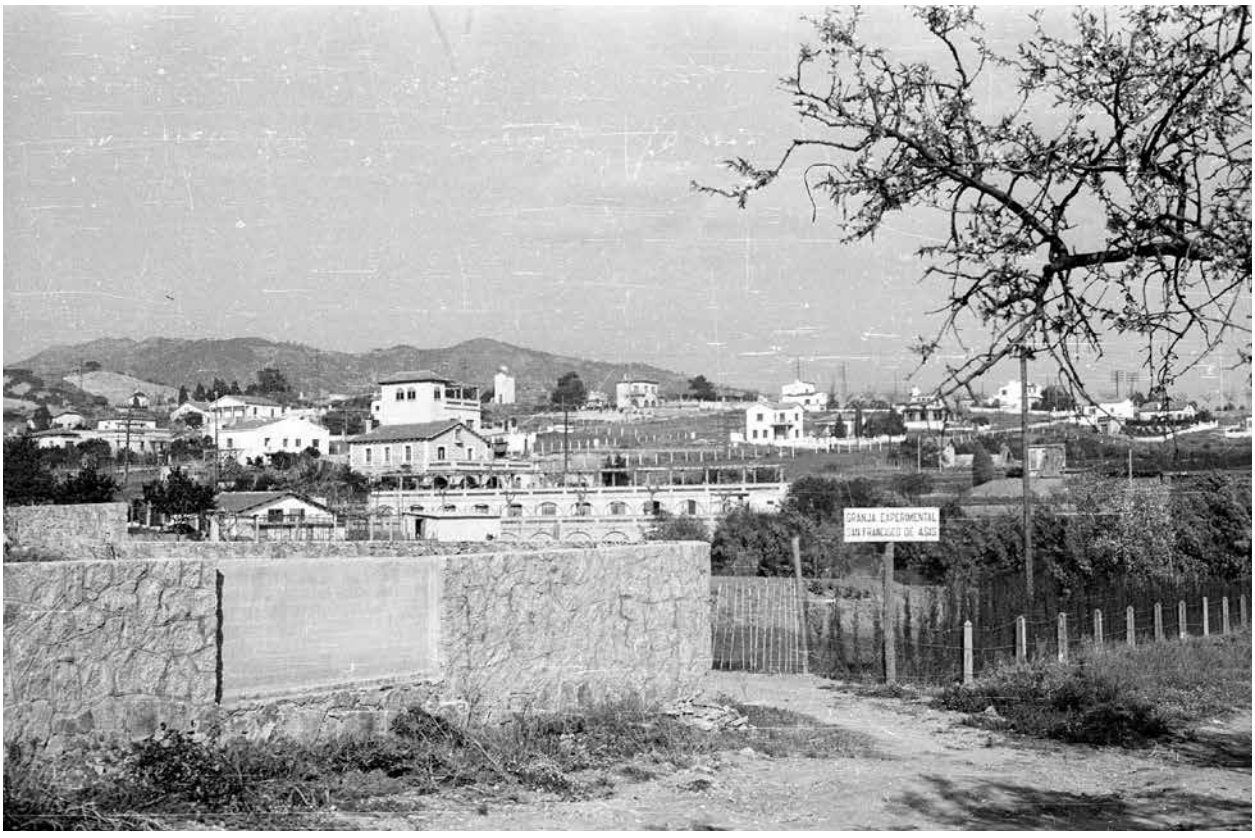
Granja experimental San Francisco de Asís

La premsa ens dona referències d'alguns elements poc coneguts de la ramaderia del Masnou: l'existència de la granja experimental San Francisco de Asís. Els seus propietaris eren Amadeo Sala Moré i José Duarte Soaré. El perit agrícola avícola era Lorenzo Colombo.

La finca estava situada al torrent d'Humbert i, inicialment, era una peça de vinya amb una casa. El conjunt es va acabar transformant en granja i va necessitar la construcció d'un pou per poder assortir els animals d'aigua.

Amadeo Sala, el 1947, va arribar a formar part del cens electoral com a propietari i va ser escollit per formar part de la Junta de l'Hermandad per a la Secció de Fruites i Productes Hortícoles. El 1950 també formava part del cens electoral de fruites i verdures i el 1954 novament va ser inscrit en el cens electoral de les eleccions de la Junta de Conciliació en representació dels petits propietaris.

En un article publicat a *La Prensa* del 23 d'abril de 1953 s'anunciava la inauguració d'un dipòsit de vendes d'aquesta granja a la ciutat de Barcelona, exactament al carrer València, 619, al costat de la Meridiana. En aquesta botiga s'hi podien trobar gallines, galls, ànecs, oques, conills, coloms o faisans. De la mateixa manera, es despatxaven espècies o races de gallines molt seleccionades, com sedosa, faverolles (gallines i galls) o java negra. Les races de conills especials eren el petit gris, erminiat rex, gigante de

Vista de la granja Sant Francesc d'Assís, anys cinquanta del segle XX. AMM, 6194.

España o gigante de Flandes. Entre els coloms s'hi podien trobar orenetes de piga i milanesa arrissada porcellana blanca.

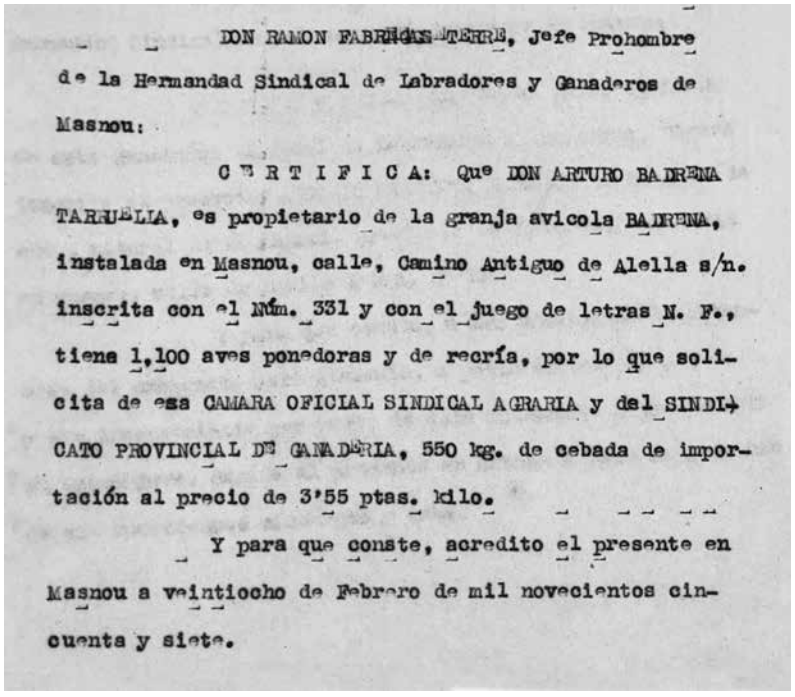
A l'article el director de la granja declarava: «*Nuestras razas han sido galardonadas con Copas, Diplomas de Honor y Primeros Premios en Exposiciones y Certámenes locales y nacionales gracias a la paciencia y larga labor de alta selección que desde nuestra fundación nos hemos impuesto. También hemos recibido un comunicado de parte de S E el Jefe del Estado español felicitándonos y agradeciendo el envío por nuestra parte de unos ejemplares de raza para la Granja avícola particular que posee en El Pardo.*»

Granja avícola Miravet

També hi havia el 1956 una gran granja avícola al Masnou anomenada Miravet, que tenia unes 20.000 aus. La propietària era Teresa Ballbé Cosculluela. El local social de la granja estava ubicat a l'avinguda de José Antonio Girón, s/n (actual carrer de Miquel Garriga i Roca).

Granja avícola Badrena

A la mateixa època també hi havia al Masnou la granja avícola Badrena, propietat d'Arturo Badrena Tarruella. El 1960 constava al cens electoral com a arrendatari. Van estar relacionats amb aquesta granja Francisca Reyes Alonso, Alfonso Valverde i Alfonso Enríquez Valverde. Tenia les instal·lacions al camí Antic d'Alella, s/n (actual avinguda de Joan XXIII) i hi criaven 1.100 aus.

DON RAMON FABREGAS TERRE, Jefe Prohombre de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Masnou:

C E R T I F I C A: Que DON ARTURO BADRENA TARRUELLA, es propietario de la granja avicola BADRENA, instalada en Masnou, calle, Camino Antiguo de Alella s/n. inscrita con el Núm. 331 y con el juego de letras N. F., tiene 1.100 aves ponedoras y de recría, por lo que solicita de esa CAMARA OFICIAL SINDICAL AGRARIA y del SINDICATO PROVINCIAL DE GANADERIA, 550 kg. de cebada de importación al precio de 3'55 ptas. kilo.

Y para que conste, acredito el presente en Masnou a veintiocho de Febrero de mil novecientos cincuenta y siete.

Granja avícola Badrena, 1957. ACM, caixa 61_94.

Diferents ramaders de vaques i porcs

Altres socis de l'Hermandad criaven animals malgrat que la seva instal·lació no rebia el nom de granja. El 1956 es van realitzar diferents certificats sobre el cens de vaques al Masnou. Les xifres són molt poc clares, perquè a cada certificat s'hi agrupava un conjunt diferent de productors que aglutinaven un conjunt d'animals diferents. Per a una anàlisi estadística seria molt més fàcil treballar amb un conjunt de certificats individuals.

En el d'agost de 1956 se certificava que Martí Doria Genisans, Miquel Ventura Canet, Ramon Fàbregas Terré, Antoni Jordana Baró, Benet Maynard Sánchez i Sadurní Jordana Pareras tenien, en conjunt, 57 vaques. Entenem que la producció d'aquestes vaques tenia la finalitat de la venda de llet i no tant la venda de carn.

L'explotació ramadera de ramat boví per a llet implicava tot un conjunt d'activitats familiars molt sacrificades i en les quals participava força gent: la feina principal era l'alimentació i la cura sanitària dels animals. Per això es necessitava el conreu d'una important extensió de terreny sols per a farratges. La feina de la munyida era molt exigent, per l'horari i l'obligació que podia arribar a significar no tenir descans de cap de setmana ni vacances. S'havia de tenir, igualment, un espai dedicat a botiga de la llet i, normalment, s'oferia un servei de repartiment de llet per les cases.

La majoria de la gent concebia la llet com una sobrealimentació per afavorir el creixement dels infants i el manteniment dels avis. Per aquest motiu, no es comprava aquest producte en grans quantitats.

La producció d'aquest tipus d'animals els donava permís per demanar a COSA productes per combinar pinsos: blat semimolturat format per un 90 % de blat desnaturalitzat amb farina d'alfals.

A la certificació de 1956 s'hi afirmava que entre Martí Doria Genissans, Miquel Ventura Canet, Ramon Fàbregas Terré, Francesc March Castellà i Francesc Piera

Porcs a la granja Meya, l'any 1957. AMM, 6368.

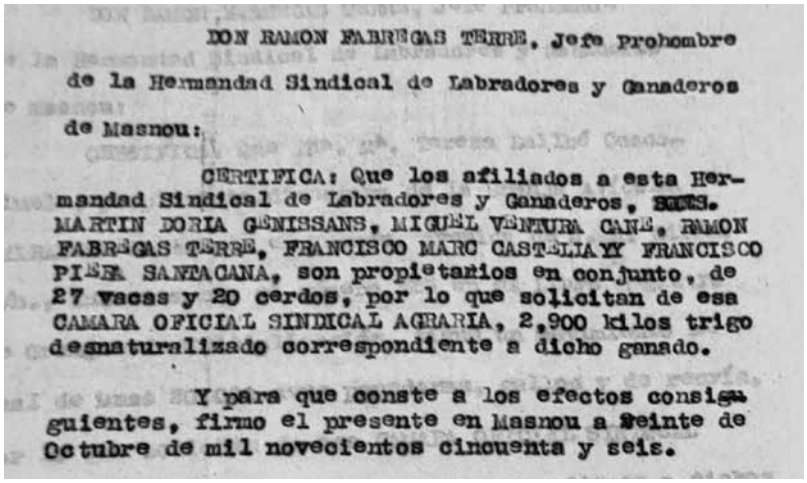
Santacana eren propietaris de 27 vaques i 20 porcs. Els tres primers ramaders coincideixen amb el certificat d'agost del mateix any. Pocs dies després van repetir el mateix certificat afegint-hi alguns productors més i, per tant, augmentava el nombre d'animals. Entre Martí Doria Genisans, Miquel Ventura Canet, Ramon Fàbregas Terré, Francesc March Castellà, Francesc Piera Santacana, Camil Fabra de Monteys i Domènec Puig eren propietaris de 54 vaques i 20 porcs.

Com a resposta a l'oferta de pertànyer a l'Agrupación Provincial de Ganaderos de Porcino es va declarar que, el 1973, al Masnou, ja no hi havia explotacions de porcs. De la mateixa manera, el mateix 1973 es va demanar a l'Hermandad que un productor de vaques participés en l'associació provincial. A la declaració s'hi afirmava que al Masnou, en aquells moments, hi havia molt poques vaques, però Martí Doria Genisans es va presentar voluntari per realitzar aquest contacte.

El 1988 el Ministeri d'Agricultura va redactar un conjunt d'instruccions sobre la producció i venda de llet que tractava termes com els preus de la llet, la recollida de la llet als productors amb l'ampliació de la xarxa de fred i amb un contracte tipificat i l'assessorament de laboratoris interprofessionals. En aquells moments quasi no quedaven productors de llet al Masnou, perquè la competència de la comoditat i salubritat de la llet embotellada era impossible de superar.

Exposicions i concursos ramaders

En plena postguerra els concursos agrícoles i ramaders eren vistos pels

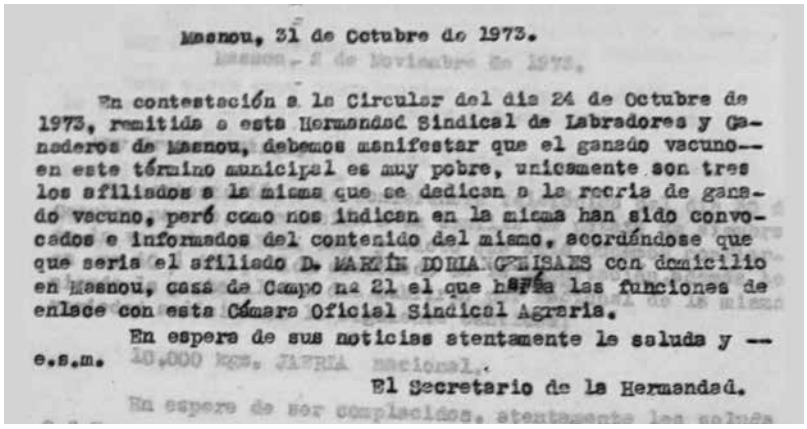

DON RAMON FABREGAS TERRE, Jefe Prohombre de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Masnou:

CERTIFICA: Que los afiliados a esta Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos, SRES. MARTIN DORIA GENISSANS, MIGUEL VENTURA CANE, RAMON FABREGAS TERRE, FRANCISCO MARC CASTELLA Y FRANCISCO PIERA SANTACANA, son propietarios en conjunto, de 27 vacas y 20 cerdos, por lo que solicitan de esa CAMARA OFICIAL SINDICAL AGRARIA, 2.900 kilos trigo desnaturalizado correspondiente a dicho ganado.

Y para que conste a los efectos consiguientes, firmo el presente en Masnou a Veinte de Octubre de mil novecientos cincuenta y seis.

Ramaders de 1956. ACM, caixa 61_94.

Masnou, 31 de Octubre de 1973.

En contestación a la Circular del día 24 de Octubre de 1973, remitida a esta Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Masnou, debemos manifestar que el ganado vacuno en este término municipal es muy pobre, unicamente son tres los afiliados a la misma que se dedican a la recria de ganado vacuno, pero como nos indican en la misma han sido convocados e informados del contenido del mismo, acordándose que que seria el afiliado D. MARTIN DORIA GENISANS con domicilio en Masnou, casa de Campo nº 21 el que haga las funciones de enlace con esta Cámara Oficial Sindical Agraria.

En espera de sus noticias atentamente le saluda y --
e.s.m.

El Secretario de la Hermandad.

Ramaderia bovina el 1973. ACM, caixa 61_85.

homes del camp com una manera d'aconseguir recursos econòmics extres i publicitat gratuïta.

El 1945, els organitzadors de la Fira de l'Ascensió de Granollers van convidar els ramaders del Masnou a participar en les diverses activitats. El 1948, l'Hermandad del Masnou no sols va participar en les activitats de la Fira de l'Ascensió de Granollers, sinó que també va col·laborar en la venda de paperetes per a un sorteig d'un poltre. Sabem que l'Hermandad va col·laborar cada any en la venda d'aquesta loteria.

Sorteig d'un poltre el 1948. ACM, caixa 76_418.

Centrals lleteres de la província de Barcelona

El febrer de 1970 es va publicar a la premsa la concessió de 7 centrals lleteres a la província de Barcelona per higienitzar 50.000 litres cada dia. Una d'aquestes centrals havia d'abastir la zona del Maresme, amb la població del Masnou inclosa.

Evolució del terreny agrícola del municipi del Masnou

A partir de mitjans de segle el territori agrícola del municipi va anar en contínua disminució per l'augment de l'urbanisme a la població.

Tradicionalment, l'extensió del terme municipal ha estat de 340 hectàrees. A la declaració de 1940, la terra conreada significava la meitat del terme. Aquesta era la quantitat més o menys fixa de camp que s'utilitzava des de 1850.

Però, a partir d'aquesta data, les fotografies següents mostren l'augment del nucli urbà i, per tant, la inversa disminució de la terra de conreu.

La primera imatge és de 1945 i, sense autopista, no veiem la separació entre el Masnou, Alella i Teià. A la fotografia de 1956 es nota que el teixit urbà del Masnou estava en creixement, especialment, als voltants de la riera d'Alella. Entre 1959 i 1960 la comarca del Maresme va elaborar un Pla d'urbanisme, en un intent de fer raonable la distribució d'usos del terreny de cada municipi. L'Ajuntament del Masnou va fer nombroses al·legacions a aquest projecte, que es van acabar publicant al *Boletín informativo municipal* de l'1 de juny de 1960 amb les paraules següents:

Terreny conreat al Masnou el 1940

Secà	Cereal	41
	Vinya	55
	Altres plantacions	10
Regadiu	Horta	93
Total		199

«*El término del Masnou, por su contigüidad directa o inmediata a la Gran Barcelona, por la accidentación del suelo, por el tradicional tipismo de su urbanización y de sus viviendas, no puede ser objeto de limitación en su desarrollo urbano, ya que, siendo la población de mayor número de habitantes de la zona del Maresme que se urbaniza, tiene un territorio exiguo que no permite recortes y retazos.*

Masnou posee en su territorio agricultura e industrias, pero sin que su existencia pueda caracterizar a la Villa como agrícola o industrial. Su característica es la de residencial.»

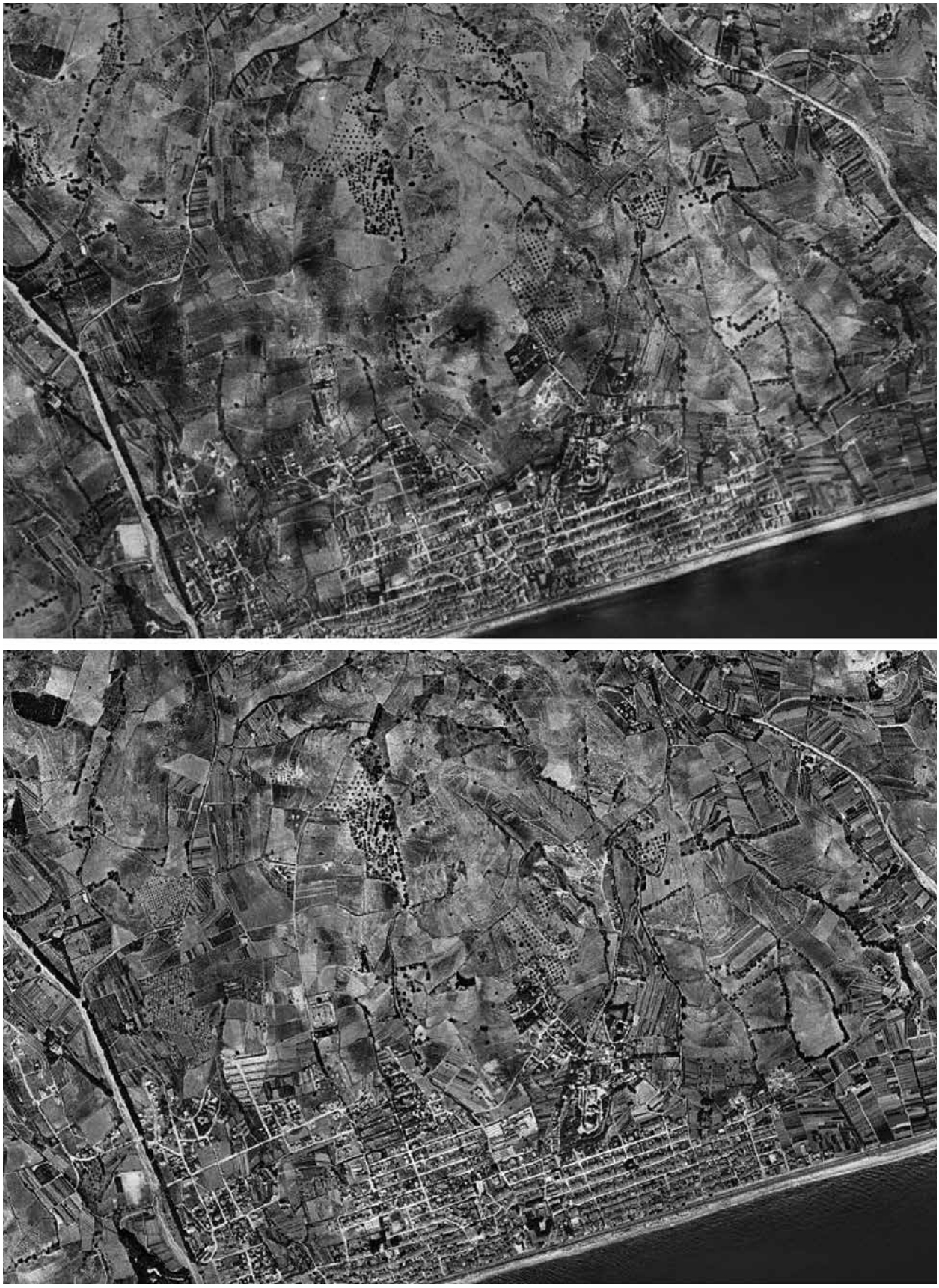
Aquestes paraules demostren que l'Ajuntament del Masnou d'aquella època no tenia cap intenció de preservar una zona del terme com a terreny agrícola i que li semblava bé que tot el terme municipal es convertís en zona residencial.

A l'acta de la reunió de la Junta de l'Hermandad de 27 de març de 1960 van quedar registrades opinions que demostren la pèrdua alarmant de terreny agrícola al Masnou per demostrar la inutilitat del servei de guarderia rural:

«*En la actualidad casi la totalidad de los viñedos y parte de la huerta de esta localidad han sido vendidas para urbanizaciones, algunas totalmente construidas y otras en periodo de edificación y que en las pocas huertas existentes de regadío, que radican al este de la población, tienen sus domicilios los propietarios de las mismas.*»

Aquestes declaracions mostren que el pulmó agrícola del Masnou el 1960 continuava sent la zona propera a la riera de Teià i que un gran nombre de propietats agrícoles de les altres zones ja s'havien convertit en zona urbanitzada.

L'Ajuntament va crear, l'abril de 1961, el Patronato Local de la Vivienda del Masnou. Un representant

A dalt: Ortofotomapa de 1945. A baix: Ortofotomapa de 1956. Totes les fotos aèries i els ortofotomapes han estat facilitats per l'Institut Cartogràfic de la Generalitat de Catalunya.

Foto aèria de 1963.

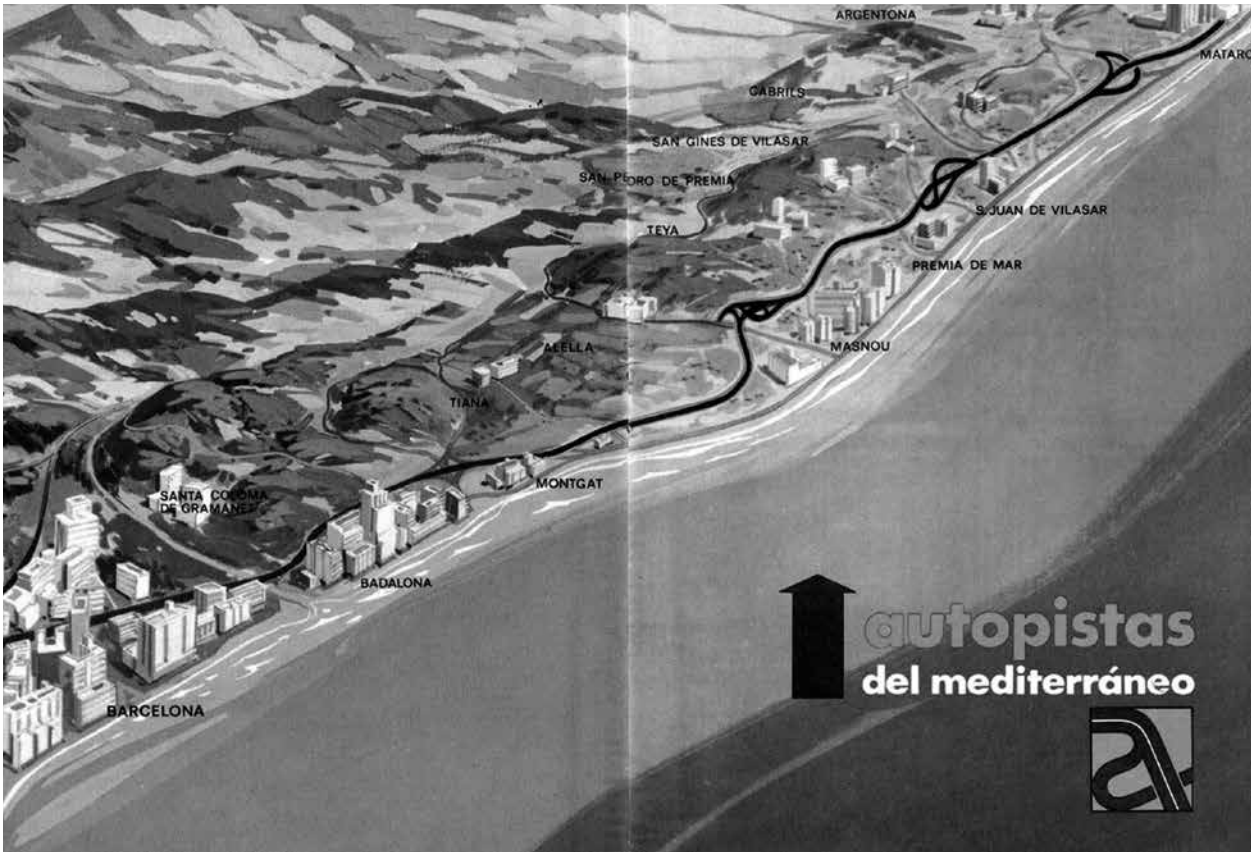
de l'Hermandad va haver de formar part, irònicament, d'aquest Patronat: Antoni Jordana Baró.

A l'acta de la reunió de la Junta de l'Hermandad de 31 de març de 1966 es van repetir les mateixes opinions manifestades anteriorment respecte a l'escassetat de terra agrícola de la població quan es feia referència al cens agrícola:

«*Se da cuenta del censo agrícola de la villa del Masnou con detalle de lo que hace referencia a la situación actual debida a la normal baja del terreno agrícola por la edificación de las tierras que dejan limitadísimas las tierras de cultivo y que, por ello, queda mermado el Censo agrícola quedando el término del Masnou reducido a su más mínima expresión.*»

A la temptació que significava per a un pagès amortitzar les seves terres venent-les per a la construcció de pisos s'hi va afegir la problemàtica de l'autopista, fruit del *desarrollismo,* tan comú entre el 1964 i el 1975.

D'una banda, als polítics els importava afavorir la industrialització del país per equilibrar les balances d'importació i exportació. Al mateix temps, es va obrir la porta a millorar algunes infraestructures per tal d'afavorir l'arribada de turistes estrangers al país. Al Baix Maresme, entre Cabrera i Montgat, l'antiga carretera nacional II va passar de dos a quatre carrils (dos per cada sentit de la marxa), i a l'Alt Maresme, allà on l'orografia ho feia fàcil, es van desdoblar alguns trams.

Fullet publicitari de la construcció de l'autopista.

Amb la mateixa filosofia, la construcció de l'autopista va acostar encara més la comarca del Maresme a Barcelona. El projecte de construcció d'aquesta via ràpida es va fer oficial amb el Decret llei 5/1966, publicat el 1966, en el qual també es tractava del projecte d'autopista Barcelona-La Jonquera.

El 1964 a Catalunya es van iniciar els projectes de dues autopistes que havien de connectar Barcelona amb el nord: la de Barcelona-Granollers (que després continuaria fins a Maçanet) i Barcelona-Mataró dins del concepte d'autopista del Mediterrani. El tram de Montgat a Mataró tenia una longitud de 17 kilòmetres i es va concebre des de l'inici del projecte com una autopista de peatge il·luminada. Va ser la primera autopista de peatge d'Espanya. La taxa que s'havia de pagar inicialment en aquest tram va ser de 25 pessetes.

La construcció de l'autopista va ser el primer canvi urbanístic transcendental del Masnou.

A la reunió de la Junta de l'Hermandad del juny de 1963 ja es va parlar de la reunió a la qual havia participat el president per informar-lo dels estudis realitzats per fer el projecte de l'autopista que afectava gran part del terme municipal.

Per a la construcció d'aquesta autopista es van haver d'expropiar els camps de conreu del nord del terme del Masnou, al límit amb els termes d'Alella i Teià. La construcció s'havia de portar a terme amb un préstec de 60 milions de dòlars del Banc Mundial que es calculava com la tercera part del cost total del projecte.

Sols dos concursants es van presentar per optar a la construcció de l'autopista de Mataró. Les bases del concurs especificaven que era obligatòria la participació de capital estranger en un 50 %. Es calculava, inicialment, que les obres podrien iniciar-se el juliol de 1967 i havien d'estar finalitzades l'octubre de 1970.

El 1968, COSA va fer una anàlisi de la disminució de les superfícies agrícoles al Masnou. Es va calcular que, de les 340 hectàrees del terme municipal, 16,24 s'havien dedicat a la construcció de l'autopista i 14,50, a edificacions i urbanitzacions. El gran problema era que aquestes 31 hectàrees abans eren terrenys agrícoles que estaven a ple rendiment.

El 3 de juliol de 1969 van inaugurar el tram d'autopista de Montgat-Mataró el ministre d'Obres Públiques, Federico Silva Muñoz, i el ministre del Plan de Desarrollo Económico y Social, Laureano López Rodó.

El 1970, l'Hermandad es va manifestar afirmant que, durant el 1969, no s'havien fet inversions a les

Obres de construcció de l'autopista, l'any 1968. Autor: Quirse (Josep Fortea). AMM, 1841 i 1843.

finques del Masnou, perquè estaven afectades per les obres de l'autopista o altres urbanitzacions.

L'existència de l'autopista no sols va tenir un efecte positiu en l'augment del turisme internacional, sinó que va transformar el concepte de l'oci dels caps de setmana i va afavorir el fenomen de les segones residències. D'aquesta manera es van convertir els pobles del Baix Maresme i del Maresme Central en una mena de petites ciutats dormitori amb encant i amb l'atractiu de la proximitat al mar.

Per tant, aquesta barrera psicològica de l'autopista va marcar que es podia construir fins a aquesta via de comunicació i que el poble s'havia d'expandir fins a tocar de l'autopista.

El gran augment de les zones urbanitzades va comportar problemes fiscals importants als pocs productors que hi havia en actiu, perquè havien de pagar els impostos de les seves terres com si fossin zones urbanitzades.

El 1970 es continuava manifestant la preocupació de l'Hermandad per la reducció del nombre de les finques agrícoles al municipi. El 1974 hi havia 177 hectàrees dedicades al conreu al Masnou. El que sorprèn és la distribució entre dedicació al secà o al regadiu d'aquesta extensió: 152 hectàrees eren de secà i quasi 25 de regadiu. Aquestes últimes terres estaven dedicades quasi totalment al clavell. En el concepte de secà s'hi incloïen, en aquestes estadístiques, els terrenys desocupats i el conreu llenyós (garrofers i vinya).

Desde **MASNOU** *por Pablo Fernández*

NUEVO MERCADO DE ABASTOS Y OTRAS MEJORAS EN LOS PROYECTOS MUNICIPALES

25. — Uno de los proyectos de más interés de próxima realización es la construcción de un nuevo mercado de abastecimientes para la población. Los servicios todos de la villa van requiriendo una transformación total y al de las aguas sucederán otros de marcado interés general. En el aspecto de ampliación, sanidad y mejora, el nuevo emplazamiento del mercado es una imperiosa necesidad y a la vez una realidad que viene exigiendo las nuevas formas de venta.

Igualmente es de destacar el plan de alumbrado moderno a instalar en varias vías de la villa; el interés que tiene el alcalde, don Francisco de Paula Salazar, en acometer, cuando las circunstancias económicas lo permitan la ampliación de la Avenida de Juan XXIII (antiguo camino de Alella) y su correspondiente asfaltado. Esta vía es la que directamente va hacia la Urbanización Maricel y puente nuevo sobre la autopista, así como a la nueva zona residencial que ya se perfila denominada "Granja Meyá".

Todas estas obras que el actual consistorio se ha empeñado en hacer realidad, tienen o deberán tener, por consiguiente, la colaboración ciudadana.

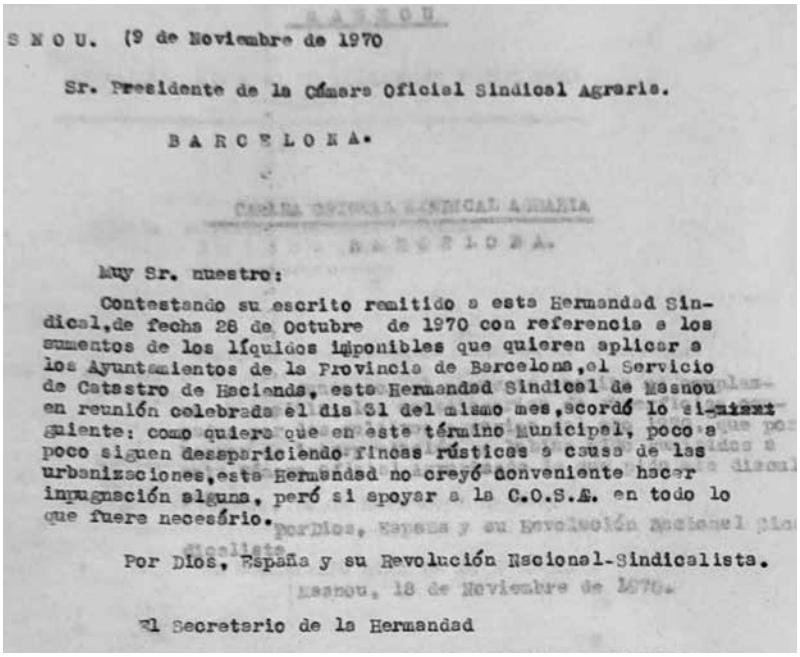
Diari de Barcelona del 26 de novembre de 1968.

Funcionament de l'entitat de l'Hermandad

Nombre de socis de l'Hermandad

Des de la finalització de la guerra, existia l'obligació que tot treballador havia de pertànyer a un sindicat vertical. Tots els pagesos formaven part de l'Hermandad pel fet de ser pagesos, malgrat que no en fessin una afiliació expressa. La sindicació de pagesos, en aquells moments, la vivien, per tant, com a necessària més que com a prescriptiva i, malgrat això, era molt generalitzada.

El nombre de socis va ser força regular fins a començaments dels anys setanta, al voltant d'un centenar de sindicats. El 20 d'octubre de 1939, el registre de socis comptabilitzava 81 persones. Al

MASNOU

MASNOU. (9 de Noviembre de 1970

Sr. Presidente de la Cámara Oficial Sindical Agraria.

BARCELONA.

CAMARA OFICIAL SINDICAL AGRARIA

BARCELONA.

Muy Sr. nuestro:

Contestando su escrito remitido a esta Hermandad Sindical, de fecha 28 de Octubre de 1970 con referencia a los aumentos de los líquidos imponibles que quieren aplicar a los Ayuntamientos de la Provincia de Barcelona, el Servicio de Catastro de Hacienda, esta Hermandad Sindical de Masnou en reunión celebrada el día 31 del mismo mes, acordó lo siguiente: como quiera que en este término municipal, poco a poco siguen desapareciendo fincas rústicas a causa de las urbanizaciones, esta Hermandad no creyó conveniente hacer impugnación alguna, pero sí apoyar a la C.O.S.A. en todo lo que fuere necesario.

Por Dios, España y su Revolución Nacional-Sindicalista.

Masnou, 18 de Noviembre de 1970.

El Secretario de la Hermandad

Carta sobre la reducció de finques agrícoles al Masnou, any 1970. ACM, caixa 61_84.

certificat de creació de l'Hermandad del 1940 s'hi afirmava que el nombre de socis era de 109.

Amb motiu de les eleccions de 1971 es va fer el recompte de 48 empreses agrícoles a la població, i l'Hermandad incloïa 104 treballadors i hi havia 37 autònoms. Aquell any 1971, l'augment del nombre de dones, especialment com a treballadores per compte propi, va ser evident.

Local social

Al document de la realització del traspàs de Sindicat Agropecuari cap a Hermandad Sindical del 18 de desembre de 1940 s'hi especificava que s'havia signat l'escrit a la seu social de l'entitat, però no s'hi especificava l'adreça.

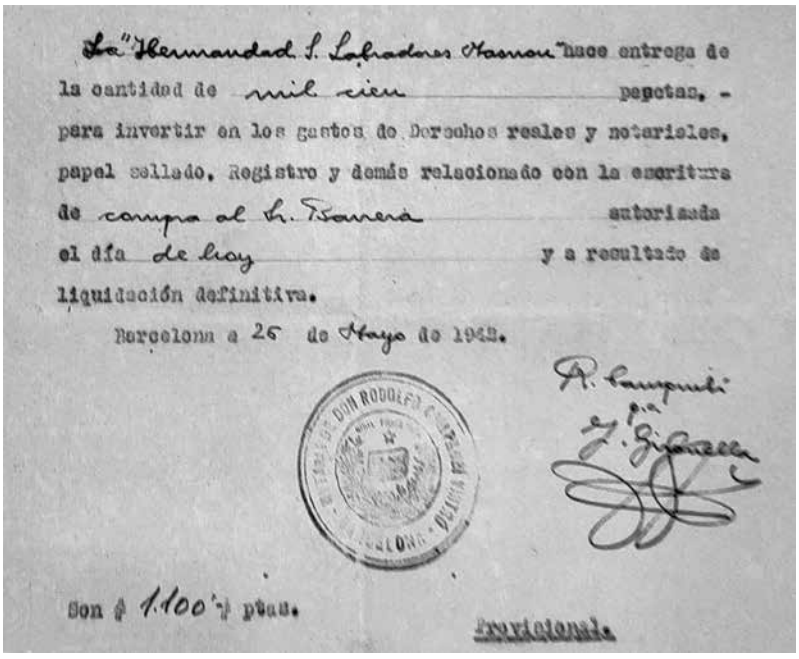
El 1939 es va signar un document de lloguer d'un edifici per l'Hermandad que era propietat d'Antoni Obiols. Al certificat de creació de l'Hermandad del 1940 s'hi afirmava que aquesta entitat no tenia cap edifici en propietat.

El maig de 1942 es van comprar els terrenys de la propera Seu Social de l'Hermandad. El solar que l'Hermandad va comprar a Lluís Barrera Xammar estava situat al carrer de Sant Agustí cantonada amb la carretera de la Font. En un altre document deia que el carrer de l'Hermandad era al carrer de Sant Domènec, el carrer del darrere. L'adreça definitiva va ser Puerto Rico, 15. L'extensió de la finca era de 225,60 metres quadrats. Els pagesos socis de l'Hermandad van col·laborar amb els seus carros per reomplir de terra el solar.

A l'acta d'aquesta entitat del 21 d'agost de 1943, es mostrava la decisió de crear una comissió formada per Pere Puig (president), Jaume Cot i Antoni Mir per portar a terme la construcció d'un nou edifici de l'Hermandad al solar de la seva propietat.

L'arquitecte encarregat del projecte va ser Pere Ricart Biot. L'obra es va treure a concurs amb exempció de drets municipals. Es va haver de decidir entre el contractista Pere Roca Vila i Jaume Raméntol, i va guanyar el concurs el primer dels competidors amb un pressupost de 79.000 pessetes. Cada pagès hi va contribuir amb l'aportació de 5 cèntims per quilo de patata.

A la planta baixa de l'edifici s'hi van situar les oficines i el magatzem. El primer pis s'utilitzava per a les celebracions de reunions i assemblees. Era un requisit oficial per construir nous edificis d'Herman-

La "Hermandad S. Labradores Masnou" hace entrega de la cantidad de mil cien pesetas, - para invertir en los gastos de Derechos reales y notariales, papel sellado, Registro y demás relacionado con la escritura de compra al Sr. Barrera autorizada el día de hoy y a resultado de liquidación definitiva.

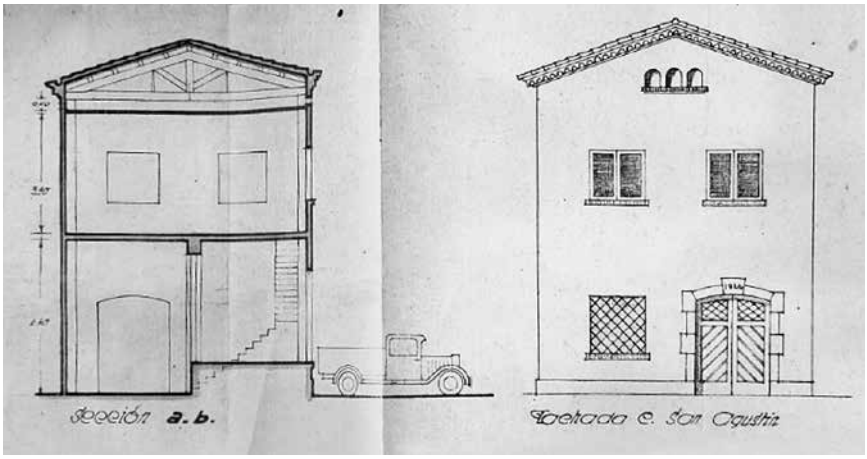
Barcelona a 26 de Mayo de 1943.

R. Campmeli p.a. J. Barrera

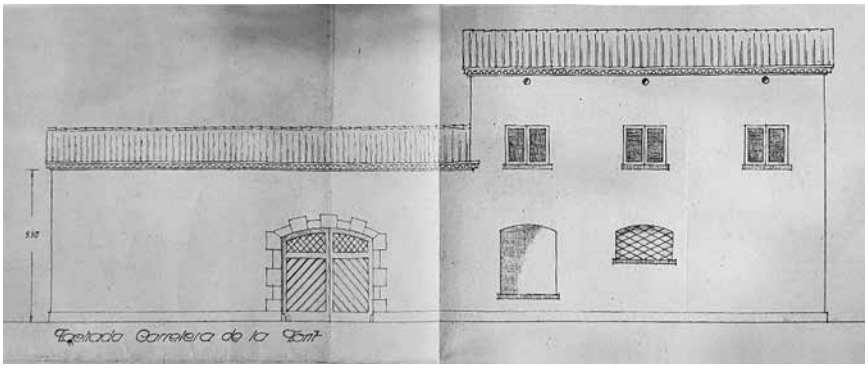
Son $ 1.100'- ptas.

Provisional.

Factura del pagament del terreny de l'Hermandad el 1942. ACM, caixa 57_1.

Plànols de la construcció de l'edifici de l'Hermandad comparats amb fotografies actuals del mateix edifici. ACM, caixa 57_1.

dades l'autorització de l'Hermandad Sindical de la Província i l'aprovació de l'assemblea plenària de l'Hermandad local.

En teoria, la CNS donava ajuts per a la construcció d'edificis socials, però el Masnou no va poder demanar-los; per tant, l'Hermandad de la CNS va acabar emprenent la construcció pel seu compte.

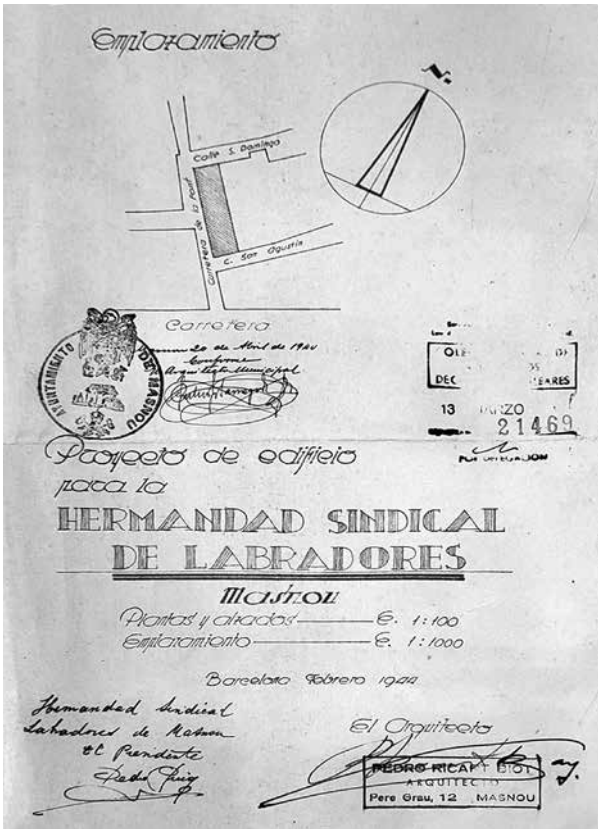
La inauguració es va fixar per al 6 de gener de 1945 a les 12.30 h amb la benedicció de l'edifici i vermut d'honor amb invitació a totes les autoritats, jerarquies i socis.

L'SNT marcava les característiques que havien de tenir els magatzems de qualsevol Hermandad i va enviar una circular el 23 de juliol de 1952 que donava les instruccions següents:

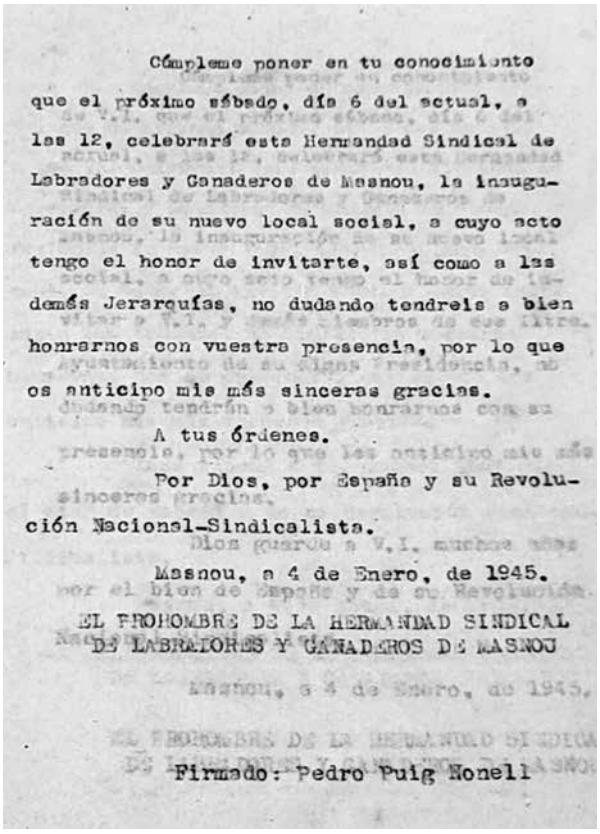
«Los locales de utilización mixta como almacenes-graneros que se construyan por las Cámaras Oficiales Sindicales Agrarias y por las Hermandades Sindicales de Labradores y Ganaderos, acogiéndose a los beneficios que concede el Decreto del Ministerio de Agricultura del 19 de octubre de 1951 para fomento y mejora de la producción, deben ser destinados a la conservación en ellos de las máquinas, aperos, útiles de cultivo, abonos, semillas, insecticidas, forrajes, piensos y demás materias primas y elementos precisos para desarrollar la producción agrícola, como mínimo, durante un año. En virtud del artículo 7 del mencionado Decreto, el Servicio Nacional del Trigo podrá utilizar dichos locales temporalmente en casos de necesidad para almacenar en ellos los cereales adquiridos por dicho organismo.

Como idea general, damos un ejemplo de distribución del local en tres naves, de las cuales la central, que se utilizará normalmente como almacén de maquinaria, comunicará ampliamente con el interior por una gran puerta que permitirá el paso de camiones, tractores, trilladoras, etc.

Otra nave lateral adyacente que comunicará con la central por el interior se destinará a almacenamiento de semillas y piensas y, finalmente,

Plànol de construcció del local. ACM, caixa 57_1.

Cúmpleme poner en tu conocimiento que el próximo sábado, día 6 del actual, a las 12, celebrará esta Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Masnou, la inauguración de su nuevo local social, a cuyo acto tengo el honor de invitarte, así como a las demás Jerarquías, no dudando tendreis a bien honrarnos con vuestra presencia, por lo que os anticipo mis más sinceras gracias.

A tus órdenes.

Por Dios, por España y su Revolución Nacional-Sindicalista.

Masnou, a 4 de Enero, de 1945.

EL PROHOMBRE DE LA HERMANDAD SINDICAL DE LABRADORES Y GANADEROS DE MASNOU

Firmado: Pedro Puig Monell

Inauguració del local social el 1945. ACM, caixa 58_31.

una tercera nave o departamento lateral se destinará a almacén de abonos, insecticidas, útiles y aperos.

Cuando los almacenes revistan la suficiente importancia, deberá proveerse de una pequeña oficina para el encargado de la vigilancia del local y mercancía almacenada en el mismo.

El emplazamiento de los almacenes ha de procurarse que sea tal que no produzca en el porvenir acumulaciones de vehículos en las carreteras y vías de comunicación, principalmente, en las de primer y segundo orden, para lo cual es conveniente distanciar los almacenes de dichas vías.»

L'edifici social de l'Hermandad del Masnou complia molt parcialment les característiques suggerides per l'SNT, perquè estava allunyat del centre del poble, no estava situat a la carretera nacional sinó al carrer paral·lel, però sols tenia una nau i no s'hi podia guardar maquinària, perquè la dedicació principal dels pagesos de l'Hermandad del Masnou no necessitava aquest patrimoni.

El febrer de 1947 es va donar d'alta l'edifici social per pagar la contribució territorial. Es va voler instal·lar telèfon al nou edifici social, però el març de 1947 encara no funcionava. El 1954 el telèfon de l'entitat era el 193. El nou horari d'atenció al públic que es va institucionalitzar aquell 1954 era els dies feiners de 8.00 a 12.30 h, i els dimarts, dijous i dissabtes, de 15.00 a 18.30 h. A finals de 1954 es va decidir pintar l'edifici.

El 13 de febrer de 1956, a la nit, es va produir un robatori a la seu social de l'Hermandad. Van rebentar la finestra i van trencar la caixa de cabals a cops de martell. Els lladres es van emportar 2.513,35 pessetes i van calar-hi foc, per la qual cosa van desaparèixer alguns documents importants. En una declaració de 1956 el valor de l'edifici estava calculat en 199.278,80 pessetes.

El local social tenia una sala de reunions que, amb els problemes econòmics del 1964 per deutes dels socis, els membres de la Junta van decidir llogar per tenir una entrada extra de diners. Per aconseguir també diners extres, el 1970 es va decidir llogar la part del magatzem dedicada a farratges a un mecànic d'automòbils.

Juntes directives i eleccions

A partir de 1942, quan el sindicat ja s'anomenava Hermandad de Labradores, la denominació de la Junta Directiva va derivar cap a Junta Consultiva. Durant

el franquisme aquestes entitats van tenir diferents estructures. Però, en termes generals, al llarg de tants anys, podem dir que l'organització bàsica era que les juntes van ser elegides a través d'unes eleccions a partir de 1944.

Des del segle XXI, i amb els preceptes que coneixem d'una dictadura, aquest concepte quasi democràtic pot resultar sorprenent. Malgrat això, les candidatures no eren lliures i els candidats no es presentaven voluntàriament per ser elegits. Cada junta proposava els candidats que es podien votar a les eleccions següents.

L'estructura bàsica d'una junta està formada per un president o prohom, un vicepresident, un secretari, una secció econòmica (amb el seu cap), on hi havia representats els petits conreadors i els empresaris agrícoles, i una secció social (amb el seu cap), que aglutinava els treballadors agrícoles fixos i eventuals. En alguns moments de la història de l'Hermandad també va ser molt important una secció assistencial o un administrador/comptable. Per aquestes possibles variacions, en algunes eleccions calia votar més vocals i en d'altres menys. En algunes les candidatures estaven organitzades en dos blocs (pagesos per compte propi i per compte aliè) i en d'altres hi havia moltes més classificacions: propietaris, arrendataris, parcers, treballadors fixos, treballadors eventuals, etc.

L'autoritat sindical local de la CNS (Confederación Nacional Sindical) es va convertir automàticament en responsable de l'Hermandad i va ser anomenada a partir d'aquell moment com a cap i prohom, i no com a president, de l'Hermandad.

La composició dels membres de la Junta no acostumava a fer-se per votació popular dels socis en una assemblea plenària, sinó que es decidia internament entre els responsables seleccionats a les eleccions.

En la majoria d'eleccions, el prohom o president de la Junta acostumava a ser el vocal més votat entre els de la Secció Econòmica. Així va ser a totes les juntes d'aquesta llarga època al Masnou. Podem comprovar que, en aquesta etapa franquista, malgrat que el termini de cada Junta va ser d'aproximadament quatre anys, aquestes durades van ser variables.

La primera Junta Directiva després de la guerra va ser presidida per Saduní Jordana Pareras, l'administrador era Antoni Rosés Comas i el secretari, Joan Rossell Horta. Tots tres havien format part de juntes directives del sindicat durant la República i els dos primers eren a la Junta Directiva fundacional del sindicat. Per aquest motiu tenia un caràcter continuista. No es van excloure dels càrrecs directius del sindicat després de la guerra els representants de l'entitat abans del conflicte bèl·lic. En altres poblacions, els càrrecs del sindicat durant la República van ser persones amb una gran consciència de classe i a la postguerra van ser grans propietaris. Al Masnou no van destacar els pagesos amb una visió revolucionària al camp ni tampoc hi havia grans propietaris. La majoria dels pagesos eren petits propietaris i, per aquest motiu, no hi va haver una gran diferència entre el funcionament del sindicat abans de la guerra i els seus representants i l'activitat de l'Hermandad i les persones que la van dirigir.

La nova Junta de l'Hermandad havia de tenir representants de diferents àmbits: un propietari, un petit propietari, un ramader o avicultor, un parcer, un arrendatari, un peó especialitzat i un peó agrícola, juntament amb el secretari.

Secretari

Al llarg del franquisme es va voler donar molta importància a aquesta figura del secretari com a motor de l'activitat de les Hermandades. Això és una prova més de la concepció burocràtica que tenien aquestes entitats. En algunes Hermandades, el secretari administrador de l'entitat ho era també de la Junta Directiva. Això significava, entre altres coses, la professionalització de la tasca del secretari. Això acostumava a comportar una millora de tots els requisits burocràtics. Al Masnou durant molt poc temps va coincidir que Joan Pujadas Subirana era al mateix temps secretari administrador de l'entitat i secretari de la Junta. El secretari comptable de l'Hermandad també era delegat de Previsió.

Des de 1945, el secretari de l'Hermandad era Josep Vendrell. En canvi, els diversos secretaris de la Junta van ser:

– 1941: Antoni Mandri Bresca
– 1942-1958: Antoni Mir Boix
– 1959-1963: Alfonso Rojas Camarasa
– 1969: Fernando Souza Sanmiguel
– 1970-1975: Joan Pujadas Subirana.

Al llarg d'aquesta etapa es van fer cursos nacionals de formació de secretari i, també, a d'àmbit comarcal.

Assemblees generals

Els temes habituals de les assemblees eren el comunicat de l'arribada de les patates de llavor, fertilitzants i sulfats, les instruccions de la sembra d'aquell any, les informacions necessàries per a l'arrencada, l'aprovació dels pressupostos i l'organització de la

Juntes de l'Hermandad durant el franquisme

	1941	1942	1945	1947
President (prohom)	Pere Puig Nonell	Pere Puig Nonell	Antoni Duran Mora	Antoni Duran Mora
Secretari	Antoni Mandri Bresca	Antoni Mir Boix	Antoni Mir Boix	Antoni Mir Boix
Dipositari. Cap de la Secció Econòmica	Ramon Fábregas Terré	Ramon Fábregas Terré	Ramon Fábregas Terré	Ramon Fábregas Terré
Cap de la Secció Social		Joan Rossell Horta	Joan Rossell Horta	Joan Rossell Horta
Cap de la Secció Assistencial		Pau Salvat Ferrando	Pau Salvat Ferrando	Jaume Cot Pinós
Vocals. Cap de l'estament de propietari		Jaume Cot Pinós	Jaume Cot Pinós	Jaume Cot Pinós
Cap de l'estament d'arrendataris		Francesc Puig Nonell	Antoni Duran Mora	Manuel Colomer Queralt
Cap de l'estament de parcers		Josep Bosch Raméntol	Josep Bosch Raméntol	Salvador Jordá Ramonet
Cap de l'estament dels obrers		Joaquim Carbí Oliveras	Joaquim Carbí Oliveras	Joaquim Carbí Oliveras
Vocals suplents	Pau Salvat Ferrando Isidro Ventejo	Antoni Mandri Bresca Josep Botey Sabatés Josep Arisa Rovira	Antoni Mandri Bresca Josep Botey Sabatés Josep Arisa Rovira	

festivitat de Sant Isidre. També hi va haver assemblees generals per comunicar informacions excepcionals. En termes generals, cada any hi havia dues assemblees generals: l'una al novembre-desembre i una altra a l'abril.

A partir de les gelades de 1956 es van fer nombroses assemblees generals per agilitzar les gestions per evitar les pèrdues patides, explicar les accions diferents que s'havien de portar a terme cada any per realitzar les exportacions, aprovar els balanços i, especialment, queixar-se dels impagaments d'alguns socis.

En algunes ocasions, la informació transmesa en una assemblea es complementava amb una documentació o circular que es transmetia a tots els associats per escrit.

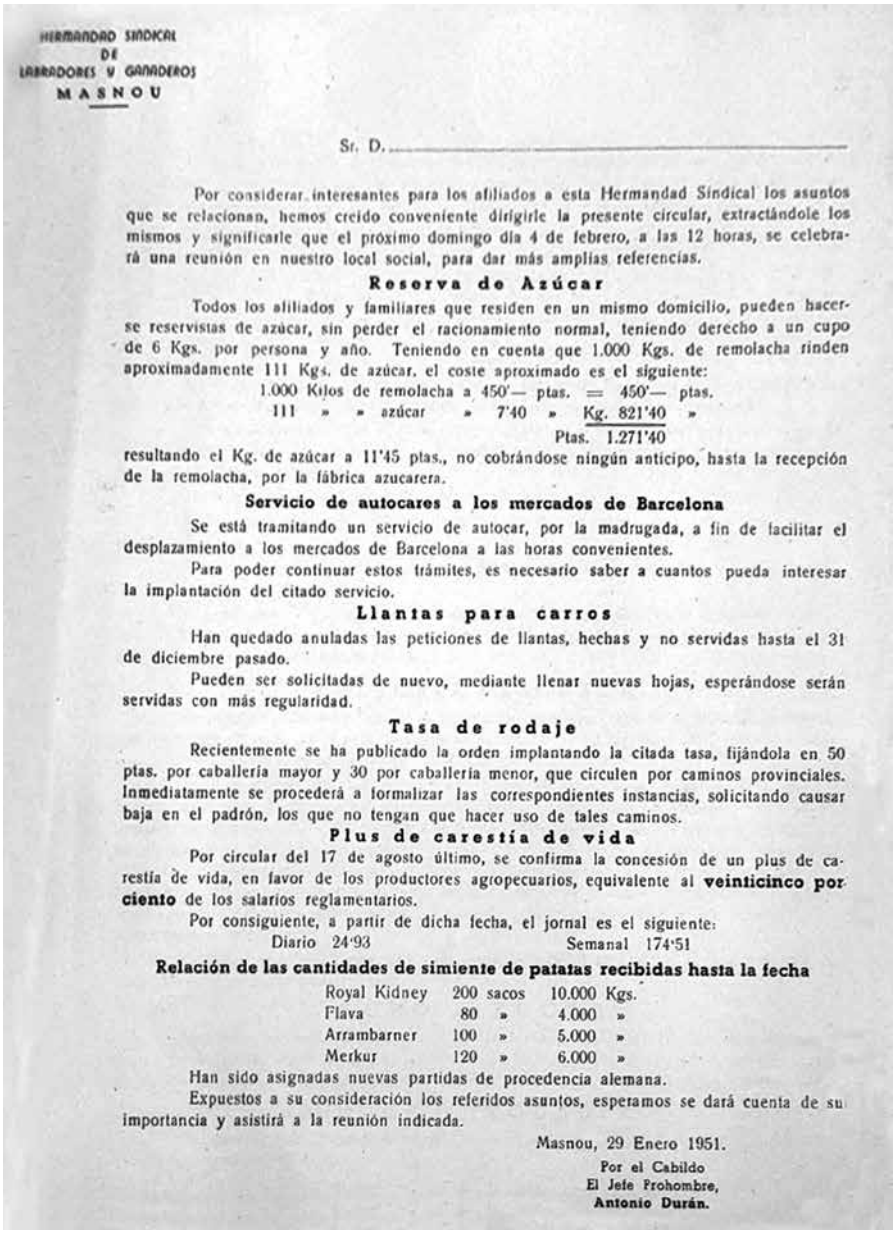
Es conserven de manera quasi completa els llibres d'actes de l'època franquista, quan l'entitat s'anomenava Hermandad. No estan totalment acabades, perquè la majoria no estan signades i la majoria de les quantitats econòmiques estan en blanc, com si estigués preparat l'escrit per omplir-lo posteriorment, però mai no es va portar a terme. Algunes actes també es conserven mecanografiades, especialment les de 1959-1961.

	1954	1955	1957	1960	1963
	Ramon Fábregas Terré	Martí Doria Genisans	Martí Doria Genisans	Martí Doria Genisans	Josep Botey Mir
	Alfonso Rojas Camarasa	Antoni Mir Boix	Pere Puig Nonell	Alfonso Rojas Camarasa	Josep Vendrell Samón
	Martí Doria Genisans	Ramon Fábregas Tarré	Antoni Jordana Baró	Pere Puig Nonell	Francesc Puig Nonell
	Joan Rossell Horta	Enric Carreras Truns	Enric Carreras Truns	Francisco Doutres Calvet	Francisco Doutres Calvet
		Francesc Solà Costa			
	Josep Roig Canals	Josep Roig Canals	Josep Botey Sabatés	Martí Mateu Balada	
	Josep Solé Costa	Martí Doria Genisans	Francisco Juárez Sabio	Francesc March Castellá	
				Salvador Jordà Ramonet	
		Jaume Massuet Matas Pere Pons Duran	Josep Colomé Queralt Francesc March Castellá Francesc Andiñach Camps Miquel Salarich Colomé Jaume Massuet Matas Joaquim Carbí Oliveras	Francesc Andiñach Camps Francesc Abelló Miret Josep Badía Doménech Josep Colomé Queralt Francesc Missé Fontrodona Antoni Rovira Candela	Joan Pujadas Subirana Vicente Aja Fernández Martí Raméntol Rossell Joan Bach Roca Pere Roig Colomé

Seccions de l'Hermandad

A partir del canvi de denominació de sindicat per Hermandad Sindical es va convertir aquesta associació en una entitat de gestió de totes les situacions vinculades amb l'economia del camp, la previsió dels treballadors agraris o el control dels proveïments. A partir d'aquest moment, el personal administratiu de l'Hermandad va créixer, perquè, amb els anys, es van incrementar les funcions gestores i administratives que controlava l'Estat i delegava en les entitats denominades Hermandades.

L'Hermandad local del Masnou es va estructurar en àmbits paral·lels als de COSA. Les activitats de la Secció Social estaven basades, principalment, en l'arbitratge. Les activitats de la Secció Assistencial o de Previsió es dedicaven a l'organització de la Mútua de Previsió, la germandat, el subsidi familiar i el de vellesa, i les negociacions necessàries per aconseguir una seguretat social agrària. Les funcions de la Secció Econòmica estaven dirigides a la gestió de les activitats de la gestió de les patates, de trilla, d'amortització de la maquinària, el magatzem i el crèdit agrícola.

HERMANDAD SINDICAL
DE
LABRADORES Y GANADEROS
MASNOU

Sr. D.

Por considerar interesantes para los afiliados a esta Hermandad Sindical los asuntos que se relacionan, hemos creido conveniente dirigirle la presente circular, extractándole los mismos y significarle que el próximo domingo día 4 de febrero, a las 12 horas, se celebrará una reunión en nuestro local social, para dar más amplias referencias.

Reserva de Azúcar

Todos los afiliados y familiares que residen en un mismo domicilio, pueden hacerse reservistas de azúcar, sin perder el racionamiento normal, teniendo derecho a un cupo de 6 Kgs. por persona y año. Teniendo en cuenta que 1.000 Kgs. de remolacha rinden aproximadamente 111 Kgs. de azúcar, el coste aproximado es el siguiente:

1.000 Kilos de remolacha a 450'— ptas. = 450'— ptas.
111 » » azúcar » 7'40 » Kg. 821'40 »
Ptas. 1.271'40

resultando el Kg. de azúcar a 11'45 ptas., no cobrándose ningún anticipo, hasta la recepción de la remolacha, por la fábrica azucarera.

Servicio de autocares a los mercados de Barcelona

Se está tramitando un servicio de autocar, por la madrugada, a fin de facilitar el desplazamiento a los mercados de Barcelona a las horas convenientes.

Para poder continuar estos trámites, es necesario saber a cuantos pueda interesar la implantación del citado servicio.

Llantas para carros

Han quedado anuladas las peticiones de llantas, hechas y no servidas hasta el 31 de diciembre pasado.

Pueden ser solicitadas de nuevo, mediante llenar nuevas hojas, esperándose serán servidas con más regularidad.

Tasa de rodaje

Recientemente se ha publicado la orden implantando la citada tasa, fijándola en 50 ptas. por caballería mayor y 30 por caballería menor, que circulen por caminos provinciales. Inmediatamente se procederá a formalizar las correspondientes instancias, solicitando causar baja en el padrón, los que no tengan que hacer uso de tales caminos.

Plus de carestía de vida

Por circular del 17 de agosto último, se confirma la concesión de un plus de carestía de vida, en favor de los productores agropecuarios, equivalente al **veinticinco por ciento** de los salarios reglamentarios.

Por consiguiente, a partir de dicha fecha, el jornal es el siguiente:
Diario 24'93 Semanal 174'51

Relación de las cantidades de simiente de patatas recibidas hasta la fecha

Royal Kidney	200 sacos	10.000 Kgs.
Flava	80 »	4.000 »
Arrambarner	100 »	5.000 »
Merkur	120 »	6.000 »

Han sido asignadas nuevas partidas de procedencia alemana.

Expuestos a su consideración los referidos asuntos, esperamos se dará cuenta de su importancia y asistirá a la reunión indicada.

Masnou, 29 Enero 1951.

Por el Cabildo
El Jefe Prohombre,
Antonio Durán.

Circular per als socis del 1951. ACM, caixa 77_498.

Secció Social

Aquesta secció de la Junta de l'Hermandad estava formada per treballadors per compte aliè fixos o eventuals. Sols eren electors i elegibles treballadors contractats. Arribaven a tenir en la Junta tants vocals com els de la Secció Econòmica. És a dir, la Junta de l'Hermandad no estava sols dirigida pels propietaris de terres. Cada Secció tenia la seva junta formada pels vocals que havien estat elegits en cada elecció. Aquests responsables de la Secció Social local votaven els responsables de la Secció Social de l'Hermandad Sindical Provincial.

L'Hermandad, des de la finalització de la guerra, funcionava com a sindicat vertical, únic i obligatori. El càrrec de delegat sindical local requeia sobre el cap de l'Hermandad. El Sindicat Agrícola, com a sindicat únic, donava informació i feia accions vinculades a la comunicació de la situació de tots els treballadors, no sols els agrícoles.

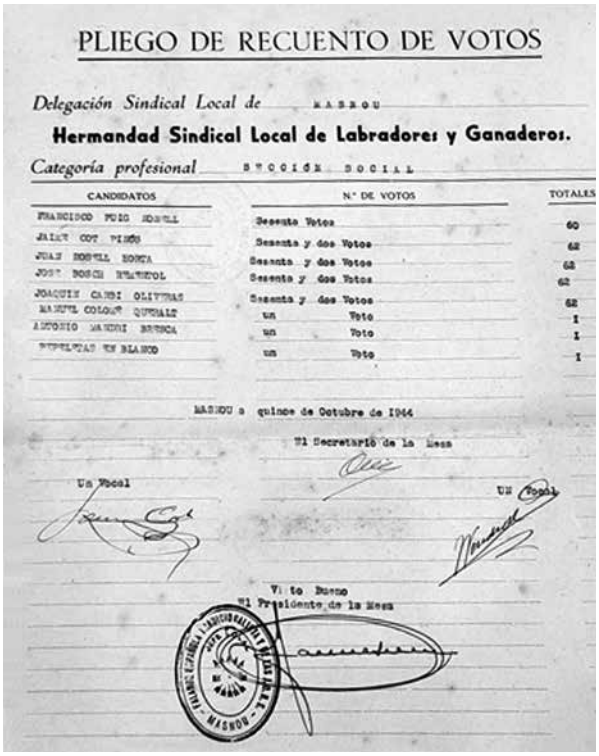
En general, la Secció Social de l'Hermandad es cuidava de l'atur obrer (al Masnou el 1950 no n'hi havia), el compliment de la reglamentació laboral, el control dels contractes de treball i els fulls de cotitzacions dels pagesos, la justícia dels salaris de tots els treballadors de la població, el registre de tota nova compra de finca o arrendament, la gestió de les places a les residències d'Educación y Descanso i determinar cada any les festivitats locals.

Secció Assistencial o de Previsió

Un dels aspectes més transcendents de l'Hermandad Sindical va ser la seva contribució a la previsió dels pagesos de la zona. En aquesta fase, l'Hermandad va encarnar el protagonisme de la gestió de la nova Seguretat Social dels treballadors del camp. Les lleis i decrets que es van redactar sobre aquest tema van ser continus i mostraven l'evolució legal i econòmica en aquest àmbit, i diferenciaven aquest dret de qualsevol treballador d'un ajut de beneficència.

Aquesta etapa franquista va mostrar l'evolució de les diferents solucions que els treballadors del camp van adoptar de manera mutualista autofinançada fins que es van promulgar els seus drets per tenir una seguretat social agrària com la resta de treballadors.

L'agricultura va ser un cas especial de la política de la Seguretat Social, perquè resultava molt

PLIEGO DE RECUENTO DE VOTOS

Delegación Sindical Local de MASNOU

Hermandad Sindical Local de Labradores y Ganaderos.

Categoría profesional SECCIÓN SOCIAL

CANDIDATOS	Nº DE VOTOS	TOTALES
FRANCISCO PUIG JUNYENT	Sesenta Votos	60
JAIME COT PINOS	Sesenta y dos Votos	62
JUAN BONELL SUNYER	Sesenta y dos Votos	62
JOSE BOSCH BRUGUEROL	Sesenta y dos Votos	62
JOAQUIN CAMBI OLIVERAS	Sesenta y dos Votos	62
MANUEL COLOMA QUESADA	un Voto	1
ANTONIO MANENT BRUNCA	un Voto	1
PAPELETAS EN BLANCO	un Voto	1

MASNOU a quince de Octubre de 1944

El Secretario de la Mesa

Un Vocal

Un Vocal

V. to Bueno
El Presidente de la Mesa

Acta de les eleccions a la Secció Social de l'Hermandad de 1944. ACM, caixa 79_604

difícil catalogar jurídicament el treballador agrícola i calcular-ne la cotització. Va ser fàcil incloure en la Seguretat Social el cas del treballador fix del camp (treballador contractat durant més de 180 dies/any), però eren més difícils de definir l'eventual (treballador contractat durant menys de 180 dies/any), l'autònom, l'arrendatari, el parcer i el petit empresari que treballava i conreava les seves terres simultàniament.

Els socis de la Mútua tenien dret a assistència medicofarmacèutica, indemnització per incapacitat permanent, mort, lesions definitives no incapacitants totalment, incapacitat temporal juntament amb aquelles persones que intervenien en els treballs agrícoles que es portaven a terme a les finques assegurades per l'associat. No sols podien cobrir el seu propi risc de salut, sinó també els dels seus familiars. L'element base per calcular les indemnitzacions per malaltia o accident o qualsevol dels diferents subsidis que es van anar creant era el salari base. El 1953 era de 26 ptes./dia en regadiu i 22 ptes./dia en secà.

Les juntes de cada Hermandad eren les encarregades del pagament dels subsidis de vellesa, invalidesa i familiars com a encarregades de l'Instituto Nacional de Previsión. Cada desembre, l'Hermandad liquidava amb la Delegació Nacional de l'Instituto Nacional de Previsión aquestes quotes. En aquests llistats que l'Hermandad entregava en aquesta relació d'aportacions, els treballadors havien d'estar

Evolució de la distribució laboral al Masnou

	1958	1959	1960	1961
Autònoms	23	28	32	32
Fixos	61	52	50	50
Eventuals	9	17	19	19
Total	93	97	101	101

diferenciats en tres grans grups: autònoms, treballadors fixos i treballadors eventuals.

L'Hermandad cobrava directament als treballadors autònoms i als treballadors eventuals que feien menys de noranta jornals a l'any les seves quotes. Al mateix temps, cobrava als patrons les quotes de la cartilla agrícola. Aquest document també servia per diferenciar les persones que tenien l'agricultura com a única professió d'aquells que la combinaven amb altres tasques professionals.

El prohom de l'Hermandad del Masnou o el secretari comptable era, al mateix temps, el corresponsal local de l'Obra de Previsión Social. Amb aquesta entitat es tramitaven aquests subsidis i es feien efectius. A partir del gener de 1954, el president, Ramon Fábregas Tarré, era al mateix temps mutualista delegat i delegat sindical de la Mutua Sindical de Seguros Agropecuarios vinculada a la CNS. Anteriorment ho havia estat Antoni Duran.

Al llarg de la fase franquista no es van arribar a igualar les prestacions de la seguretat social agrària per malaltia i per accident de treball. Per aquest motiu l'Hermandad havia de mantenir les gestions duals amb l'Institut Nacional de Previsió i amb la Mútua Sindical d'Assegurances Agropecuàries.

L'1 d'octubre de 1961 van entrar en vigor els nous Estatuts de la Mutualidad Nacional de Previsión Social Agraria, que oferia uns grans avantatges, com diferents prestacions de vellesa, invalidesa, plus familiar o préstecs per a habitatges. La quota era de 50 pessetes mensuals. Els autònoms estaven exclosos de la Mutualitat.

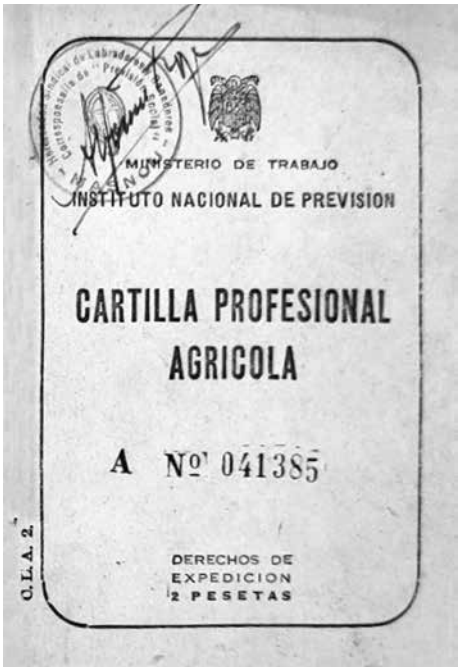
Accident

Tots els pagesos de la localitat es van assegurar a la Mútua Sindical d'Assegurances Agropecuàries (mútua patronal afavorida pel Govern), entitat fundada i regida per pagesos de tot Catalunya. Aquesta institució va ser fundada a Barcelona el 1932 i registrada el 29 de novembre de 1940.

Des de l'Hermandad s'animava a tot treballador del camp a estar associat a la Mútua i, així, patró i

familiars tenien els mateixos drets que els obrers. Tot mutualista que havia tingut un accident tenia dret a percebre el 75 % dels salari, assistència medicofarmacèutica i indemnitzacions per incapacitat i mort. Tota baixa amb indemnització (baixa absoluta) implica que l'accidentat havia de deixar de treballar de manera total.

La Llei de 1943 no cobria els accidents de treball dels autònoms. Per aquest motiu, continuaven sent imprescindibles les assegurances d'accident que se signaven amb el contracte de treball. L'assegurança d'accidents de treball cobria una doble finalitat: prestar assistència sanitària a les víctimes d'un accident laboral (necessitats mèdiques, de farmàcia, hospitalitzacions, intervencions quirúrgiques, pròtesis, ortopèdia i readaptació funcional) i indemnitzar el seu perjudici.

MINISTERIO DE TRABAJO
INSTITUTO NACIONAL DE PREVISION
CARTILLA PROFESIONAL AGRICOLA
A Nº 041385
DERECHOS DE EXPEDICION 2 PESETAS
C.L.A. 2.

Exemple de cartilla professional agrícola de l'Institut Nacional de Previsió. ACM, caixa 75_323.

Es va acabar aquesta fase de la història del Sindicat sense haver aconseguit que la Seguretat Social cobrís l'assegurança per accident de treball agrícola, però es va lluitar molt durant aquells anys per aconseguir-ho.

Malaltia

Malgrat que a Espanya es va implantar el Seguro Obligatorio de Enfermedad (SOE) gràcies a la Llei de 14 de desembre de 1942, el caràcter obligatori anava dirigit a protegir els treballadors econòmicament dèbils que posseïen unes rendes que no podien excedir uns límits fixats. La política de la Seguretat Social es basava a donar protecció contra la misèria i algunes contingències de la malaltia, maternitat, vellesa, invalidesa, atur, i també facilitar els mitjans precisos per aconseguir una millora en el nivell professional, econòmic i cultural del treballador.

Després de la guerra, la llei obligava que els patrons havien d'assegurar el risc d'accident dels treballadors, però no condicionava el risc de malaltia. A través de les mutualitats, cada pagès va solucionar aquest tema segons la seva consciència.

Tota aquesta etapa franquista de la història de la institució va consistir a anar-se adaptant, lentament i progressivament, a les noves lleis que es van anar publicant sobre matèria agrònoma intentant aconseguir una Seguretat Social similar a la que tenien la resta de treballadors d'altres especialitats econòmiques i que cobrien el risc d'accident i de malaltia.

No tots els pagesos del Masnou es podien beneficiar de l'assegurança obligatòria, perquè no eren assalariats ni patrons, sinó autònoms, amb la responsabilitat de l'empresari i les necessitats de l'obrer. Aquesta assegurança obligatòria va beneficiar, principalment, el treballador industrial. Per tant, a partir d'aquell moment, l'Hermandad va ser la gestora dels treballadors del camp que tenien dret de rebre les prestacions de la Seguretat Social (les característiques dels quals es van anar ampliant progressivament) i mantenir les estructures mutualistes per substituir o complementar la Seguretat Social.

En l'intent de regular el món del treball, primer es va legislar sobre la previsió, amb la creació de mutualitats per tal de que cada pagès tingués solucionada la impossibilitat de treballar per malaltia i, posteriorment, es van redactar lleis sobre el salari mínim o altres necessitats laborals.

L'Hermandad es va instituir com a delegació de la Seguretat Social. Una de les principals activitats burocràtiques del Sindicat va ser crear el Cens obrer, gestionar les baixes, distribuir els premis matrimonials, les pagues de jubilació i les assegurances dels pagesos de la localitat.

A l'Assemblea General del 8 de maig de 1948, Magí Galofré, de la Secció Social, va fer un recordatori que tothom hauria d'assegurar per malaltia tots els seus treballadors.

El 1951 el sacrifici que feia el pagès per poder sobreviure en cas de caure malalt era molt petit, però la indemnització que es rebia tampoc no solucionava la vida d'aquell que no podia treballar: els dies de llarga malaltia es cobraven a 2 pessetes i els de medicina major, a 5 pessetes, quan el jornal d'un dia l'any 1956 superava les 200 pessetes. Durant molts anys s'havia pagat una quota de 2 pessetes i es cobrava un subsidi de 5 pessetes diàries per malaltia. Aquestes quantitats (quota i subsidi) resultaven insignificants

als anys cinquanta i no significaven una solució per als pagesos. Això s'agreujava pensant que els obrers tenien una cobertura estatal per la seva feina (Seguretat Social).

L'any 1955, als treballadors fixos del camp, la Seguretat Social els va oferir prestacions completes i per als eventuals sols les prestacions sanitàries de cirurgia general, otorrinolaringologia, oftalmologia, ginecologia i traumatologia.

L'Ordre del Ministeri de Treball de 31 de maig de 1957 disposava la col·laboració de les Hermandades amb l'Institut Nacional de Previsió i assumia les funcions administratives d'afiliació i cotització a les assegurances socials dels treballadors agropecuaris. A partir d'aquell moment, l'Hermandad havia de controlar, cobrar i pagar la Seguretat Social de gran part dels pagesos del Masnou i, per aquest motiu, la institució va necessitar augmentar i especialitzar el seu personal administratiu. Aquesta normativa no va poder entrar en vigor fins a l'1 de gener de 1958, quan totes les Hermandades tenien el personal i la preparació per fer les seves tasques.

El 1957 hi havia tres condicions i requisits bàsics perquè un pagès estigués protegit per la Seguretat Social agrària: dedicar-se al treball agrícola, tenir qualificació de treballador fix, eventual o autònom, i estar inclòs en el cens laboral agrícola. Aquest document era l'element de suport jurídic sobre el qual estava construïda la Seguretat Social Agrària.

La llei dels principis fonamentals del Movimiento Nacional de 1958, al principi IX afirmava que «*todos los españoles tienen derecho de asistencia y seguridad sociales*». La Seguretat Social no tenia relació ni amb la beneficència ni l'assistència social, sinó que era un dret de tot treballador.

A partir de l'any 1959 es va començar a estudiar la inclusió en el cens laboral agrícola i en el règim d'assegurances socials agropecuàries els treballadors arrendataris, parcers, etc. per convertir aquesta assegurança en totalment universal, que emparava en la seva protecció tots els treballadors del camp. A partir de 1960 es van incloure en les assegurances agropecuàries els treballadors per compte aliè i també els autònoms, els arrendataris i els parcers.

Els treballadors agropecuaris i els seus familiars acollits a la Seguretat Social tenien dret a partir d'aquell moment a assistència sanitària, indemnitzacions econòmiques per malaltia i maternitat, pensions de vellesa i invalidesa, pensions i subsidis de viduïtat i orfandat, premis de nupcialitat i natalitat, i indemnitzacions per mort. Aquestes prestacions es concedien a través dels règims següents: assegurança d'accidents de treball, assegurança de vellesa i invalidesa, i assegurança social de malaltia. A poc a poc es va tendir a unificar els serveis sanitaris d'accidents i de malaltia, sense que dues institucions diferents es cuidessin de la salut del pagès.

La Llei de 31 de maig de l'any 1966 sobre el règim especial agrari de la Seguretat Social esborrava les diferències entre els pagesos fixos i eventuals i sols mantenia les categories de treballador del camp per compte propi o aliè, i intentava igualar-ne el funcionament amb el règim general en molts punts. Als treballadors del camp de qualsevol tipologia se'ls fixava la cotització segons un percentatge aplicable sobre la base salarial. Aquesta Llei mantenia les diferències entre l'assistència per malaltia i per accident laboral.

Al cens agrari, a partir de 1967, també s'hi van començar a inscriure els treballadors per compte propi. I la Llei de 2 de maig de 1975 ampliava la cobertura de la Seguretat Social als treballadors per compte propi i els seus pensionistes.

Conveni col·lectiu del camp per al Masnou

A l'assemblea del març de 1959 es va discutir sobre el conveni col·lectiu sindical en què es tractaven temes com els salaris de les diferents categories professionals i de les tasques de temporades, jornada i la seva distribució, abonament dels dies perduts per la pluja, el descans dominical, el plus de distància, les vacances i les gratificacions, etc.

L'any 1963 es van reunir la Secció Social i Econòmica de l'Hermandad amb els representants de les empreses agrícoles i els representants dels treballadors del camp per redactar el conveni col·lectiu sindical agropecuari del Masnou, seguint el Reglament del 22 de juliol de 1958 de la Llei de 24 d'abril de 1958. Els representants dels treballadors incloïen professionals fixos i eventuals. Aquest conveni era obligatori per a treballadors i empresaris agrícoles de la localitat. L'objectiu del document era crear uns criteris bàsics d'un treballador agrari, com salaris, vacances, etc., com un intent més d'igualar el món professional industrial i l'agrícola. Les millores proposades anaven orientades a aconseguir la col·laboració en l'augment de la producció.

Alguna de les seves normes impedia el treball de personal menor de 14 anys, i els que tenien entre 14 i 17 anys havien de tenir el certificat d'estudis primaris. La jornada laboral havia de ser de vuit hores i no es podia treballar els diumenges ni festius, excepte durant les feines de sembra, recol·lecció, transport i emmagatzematge de productes, reg, cura de la ramaderia, i activitats complementàries de la sega i la recol·lecció.

Les vacances afectaven el personal fix i eren d'un màxim de quinze dies. El dia de Sant Isidre havia de

ser festa sense recuperació i tindria una gratificació de jornal doble. Per matrimoni es tindria llicència durant nou dies. La remuneració era diferent per a homes i dones. Hi havia un premi d'antiguitat per a tots aquells treballadors que feia més de cinc anys que treballaven a l'empresa, que equivaldria a 500 pessetes per als cinc primers anys i cent pessetes per cada any posterior, fins a un màxim de 1.500 pessetes. Les pagues extraordinàries del 18 de juliol (Día del Alzamiento Nacional) i per Nadal equivalien a deu dies de salari.

En cas de malaltia o accident l'empresa havia d'abonar la diferència entre l'assegurança obligatòria de malaltia fins al 75% del jornal estipulat durant un màxim de 40 dies/any.

Al document es detallaven les faltes lleus, greus i molt greus. Aquestes últimes estaven penades amb acomiadament (furt, borratxera, negació a treballar en diumenge en època de recol·lecció, baralles, etc.). Les empreses no podien tenir cap treballador que no estigués afiliat a la Mutualitat Nacional de Previsió Social Agrària.

El 1966 es va redactar el nou conveni col·lectiu agropecuari per a la província de Barcelona. Aquestes normes afectaven tot tipus de treballadors del camp, fixos o eventuals. Principalment aquest text va servir per actualitzar els sous i ampliar les causes d'absència del lloc de treball, tenint en compte el naixement de fills, defuncions de familiars, etc.

Cada conveni col·lectiu agropecuari va anomenar de manera diversa l'agrupació de membres de la Junta que vetllaven pel compliment laboral i sindical de les seves normes.

Subsidis diversos: familiar, de vellesa, d'invalidesa, premis de nupcialitat i maternitat

A poc a poc, els pagesos van anar solucionant l'assegurança contra la possibilitat de patir un accident o caure malalts i els van preocupar altres circumstàncies que també impedien la presentació a la feina: vellesa, maternitat, matrimoni, etc.

El 10 de febrer de 1943 es va promulgar la Llei del subsidi familiar i el 2 de març de 1943 la Llei del règim especial de subsidis socials a l'Agricultura, que implantava els subsidis de vellesa i familiars al camp. Les condicions de cada una de les prestacions que destaquem a continuació van comportar consignar les condicions que el treballador havia de demostrar per cobrar-les i les característiques de la subvenció.

Subsidi de vellesa i llarga malaltia

Després de la promulgació de les lleis de 1943, a partir de 1948 es proposà el subsidi de vellesa i invalidesa de la Seguretat Social com un element per dotar els treballadors ancians i invàlids d'una pensió que compensés la retribució que deixaven de percebre. Les persones afectades per aquestes característiques havien d'estar inscrites al cens laboral agrícola a la Corresponsalía Local de Previsión Social situada a l'Hermandad per poder gaudir d'aquests beneficis.

Els treballadors per compte aliè (fixos i eventuals) cobraven 400 pessetes mensuals; els autònoms cobraven 250 pessetes mensuals. Les vídues dels pensionistes podien cobrar el 50 % de la pensió si no estaven assegurades.

Condicions per poder demanar el subsidi de vellesa

	Condicions per a treballadors fixos	Condicions per a treballadors eventuals
Feien 65 anys o 60 amb invalidesa entre 1940-43	300 dies de treball	600 dies de treball
Feien 65 anys o 60 amb invalidesa el 1944	600 dies de treball	1.200 dies de treball
Feien 65 anys o 60 amb invalidesa el 1945	800 dies de treball	1.800 dies de treball
Feien 65 anys o 60 amb invalidesa el 1946	1.200 dies de treball	2.400 dies de treball
Feien 65 anys o 60 amb invalidesa el 1947	1.500 dies de treball	3.000 dies de treball

Indemnitzacions de vellesa i invalidesa a partir de 1956

Persones amb la tramitació ja feta	Autònoms Treballador per compte aliè	225 ptes./mes 300 ptes./mes
Persones que l'havien tramitat a partir del gener	Autònoms Treballador per compte aliè	250 ptes./mes 400 ptes./mes

A la festa de Sant Isidre de 1948 es van donar els subsidis a tots els avis que el gener de 1940 tenien 65 anys o 60 amb invalidesa. Els subsidis de vellesa de treballadors contractats i autònoms eren força diferents, malgrat que haguessin tingut uns ingressos similars al llarg de la seva vida activa, però els autònoms acostumaven a ser els propietaris de les terres.

El 1955 la prestació de llarga malaltia implicava cobrar la meitat del salari durant un màxim de dos anys. Els familiars d'un mort en servei actiu podien rebre la prestació si feia un any i mig que estaven assegurats. A partir de 1956 es van regularitzar les indemnitzacions per vellesa i invalidesa dels treballadors del camp.

Les vídues de més de 65 anys que no tenien dret a la seva pròpia assegurança de vellesa, que estiguessin casades deu anys abans i que haguessin conviscut amb el difunt fins al final dels seus dies cobraven el 50 % de la indemnització de vellesa que anteriorment cobrava la seva parella.

Premis de nupcialitat i natalitat

El 26 d'octubre de 1943 es va portar a terme el repartiment de subsidis familiars als treballadors agrícoles del Masnou, Ocata i Teià. Els treballadors agropecuaris també tenien dret a premis de nupcialitat (3.000 pessetes) i premis de natalitat per a les famílies nombroses.

Per poder rebre el premi de nupcialitat el 1955 era imprescindible que el matrimoni fos religiós i el treballador tingués més de vuit mesos de període de carència. Si els dos contraents estaven assegurats, cobraven quatre pagues cada un. Si de la parella sols hi havia un l'associat, rebia sis pagues base.

L'any 1938, a la zona nacional, es va aprovar el subsidi familiar obrer amb la idea d'«*elevar y fortalecer la familia en su tradición cristiana y otorgar al trabajador [...] la cantidad de bienes indispensables para su prole numerosa*». Aquest va ser un intent d'augmentar la taxa de natalitat premiant les famílies nombroses i fent publicitat del règim. Les subvencions s'adjudicaven el dia 18 de juliol de cada any. Les famílies amb més de dos fills hi tenien dret, amb augment proporcional de la quantia segons el nombre de fills.

Per poder cobrar el premi de natalitat, el 1955 calia estar al corrent de pagaments i haver superat el període de carència. Per al primer fill es cobraven 1.500 pessetes i, per als següents, entre 500 i 1.500 pessetes. D'altra banda, el 1959 es van convocar diferents premis nacionals de famílies nombroses de 50.000, 25.000, 15.000 i 5.000 pessetes.

Assegurances

A la Mútua Sindical d'Assegurances Agropecuàries també es podien assegurar riscos d'incendis, ramaderia, pedra, responsabilitat civil i complements industrials de les explotacions agrícoles. El Sindicat, al llarg de la seva història, tenia un conjunt de pòlisses amb diferents asseguradores per cobrir aquests riscos, especialment d'incendis. El febrer de 1956 es va mencionar a l'assemblea general la necessitat d'assegurar tots els animals de treball per casos d'accident i defunció natural.

Atur

A partir del novembre de 1959 es va implantar el subsidi d'atur per als treballadors fixos que es quedessin sense feina involuntàriament.

Arbitratge

Durant la primera part d'aquesta etapa, l'Hermandad es va convertir, teòricament, en l'instrument de control de la pagesia per part del poder i, al mateix temps, era l'únic element de defensa de l'arrendatari.

El problema de l'escassetat del pa dels anys quaranta va donar lloc que alguns propietaris, valent-se del seu poder, desnonessin llurs arrendataris a fi de conrear les seves terres directament, tot i que la llei afavoria la permanència de l'arrendatari.

A la segona part d'aquesta fase, especialment a l'època dels anys seixanta, l'Hermandad va haver de lluitar contra els grans propietaris que volien rendibilitzar les seves propietats venent les seves terres per crear-hi zones industrials o polígons residencials sense preocupar-se de la situació dels pagesos que deixaven sense feina. El 1968 l'Hermandad també va portar a terme la mediació en el projecte de l'autopista.

El Pla comarcal d'ordenación de la comarca de l'any 1961 preveia el creixement futur d'aquests pobles. Aquest document qualificava la immensa majoria de les zones agrícoles com a urbanitzables (malgrat que el mateix document defensava teòricament les zones de regadiu).

A partir de 1970 moltes propietats rurals es van convertir en urbanes a la nova zonificació municipal, amb la diferència d'impostos que això significava. Es va decidir pagar les despeses de la contractació de personal jurídic de forma proporcional a la mida de les finques en actiu. Malgrat tot, l'Hermandad no va acabar fent cap al·legació a l'ordre. La resposta que l'Hermandad va rebre a les al·legacions al cobrament del nou impost va ser negativa, perquè la informa-

CAMARA OFICIAL SINDICAL AGRARIA
BARCELONA

FECHA: 15 de mayo de 1.968
REFERENCIA: RP/Dp
ASUNTO: Convocatoria

DESTINATARIO:
Sr. Presidente de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de
MASNOU

De orden del Sr. Presidente de esta Corporación, le convoco a la reunión que se celebrará D.m. el próximo viernes día 24 de los corrientes a las 11 horas en la sala de juntas de esta Cámara.

El objeto de la reunión es tratar de la situación actual de las expropiaciones de las autopistas por lo que rogamos acuda acompañado de la Comisión de afectados que se indicó se constituyera por escrito del Presidente de la Cámara de fecha 2 de mayo.

EL SECRETARIO

RAMÓN PEDRET DE FALGÁS

CAMARA OFICIAL SINDICAL AGRARIA BARCELONA

Convocatòria d'assemblea per parlar de l'autopista. ACM, caixa 50_1030.

ció pública de la seva aplicació havia seguit tots els tràmits legals pertinents. A l'assemblea del desembre de 1972 es va crear una comissió per cercar assessorament jurídic especialitzat, formada per Francesc Abelló Miret, Josep M. Rossell Alegre, Martí Doria Genisans, Jaume Comas, Jordi Jordana Doria i Josep Bruguera. El 1973 es demanava una franquícia o moratòria per part d'Hisenda, que estava aplicant noves tarifes fiscals a l'activitat agrícola que es portava a terme en zones considerades urbanes.

A la reunió del març de 1973 dels propietaris afectats pel pas de la canonada de gas natural projectada per la Companyia Catalana de Gas Natural i Electricitat pel Camí del Mig fins a Premià de Mar es va decidir crear una comissió de negociació amb els representants de la Companyia formada per Josep Maria Rossell Alegre, Francesc Sanz Colom, Salvador Douy i Josep Torrents. Malgrat això, tenim escassa informació sobre aquestes conciliacions, que en altres pobles van ser molt actives.

Cultura

L'Hermandad va anar creant a poc a poc un clima social i no sols va ser una oficina de distribució de llavors i recollida de patates. La seva preocupació principal en aquest àmbit va ser la recuperació de l'organització de les festes vinculades als sants patrons relacionats principalment amb el camp: Sant Isidre i Sant Antoni.

Els pagesos del Masnou entrevistats consideraven que la veritable festa nostrada a aquesta localitat era la de Sant Antoni. També van manifestar que els balls de les festes de la postguerra estaven sempre molt plens, perquè els pagesos s'havien convertit en objectes de seducció. Després de passar una guerra, les noies de la contrada sabien que amb un pagès sempre es menjava. Especialment, resultaven atractius els camperols del Masnou per dedicar-se al regadiu, per sobre de l'interès que creaven els d'Alella o Teià, històricament dedicats al secà.

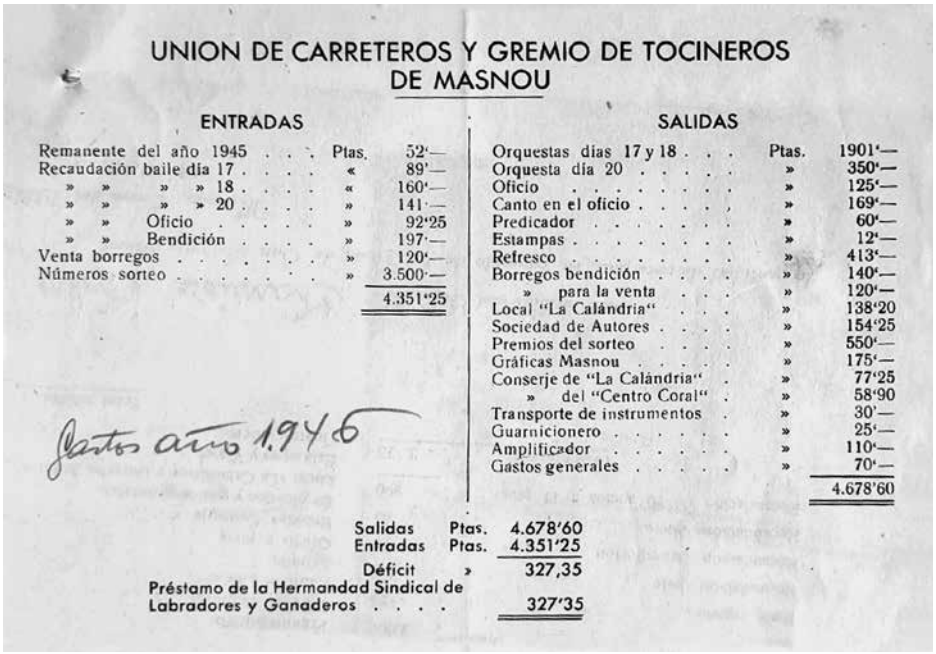
La Junta de l'Hermandad va decidir augmentar el pressupost de 1960 amb els diners per a les despeses de les festes de Sant Antoni i Sant Isidre.

Sant Antoni Abat

Inicialment, aquesta festivitat totalment hivernal era organitzada per l'entitat dels carreters de la població, però, a poc a poc, la Junta de l'Hermandad es va encarregar de la gestió. El 1940 es va fer la primera festa després de la guerra. Els actes que componien la festivitat eren idèntics als fets en temps de la República, però una de les grans diferències era l'idioma de la comunicació: el castellà era la llengua vehicular. Al llarg de tota l'etapa franquista, aquesta va ser una festa molt estable i tradicional que va mantenir els mateixos esdeveniments. Respecte a anys anteriors, durant la celebració es van reduir el nombre de misses del dia 17 i el nombre de balls (sols va quedar el de la nit). Els balls es van fer sempre a La Calàndria. La gran novetat dels actes organitzats per celebrar la festa del patró dels carreters el 1941 va ser afegir-hi el repic de campanes el migdia del dia 16 de gener.

La primera menció a les actes de l'Hermandad a l'organització de la festa de Sant Antoni Abat és de l'octubre de 1945, malgrat que ja feia temps que se celebrava. Aquesta festa va resultar sent deficitària i l'Hermandad en va sufragar les despeses en concepte de préstec. El mateix va passar l'any següent.

La Comissió de l'Hermandad local per organitzar les festes de 1947 estava formada per Pere Casas,

UNION DE CARRETEROS Y GREMIO DE TOCINEROS DE MASNOU

ENTRADAS

Remanente del año 1945	Ptas.	52'—
Recaudación baile día 17	«	89'—
» » » » 18	«	160'—
» » » » 20	»	141'—
» » Oficio	»	92'25
» » Bendición	»	197'—
Venta borregos	»	120'—
Números sorteo	»	3.500'—
		4.351'25

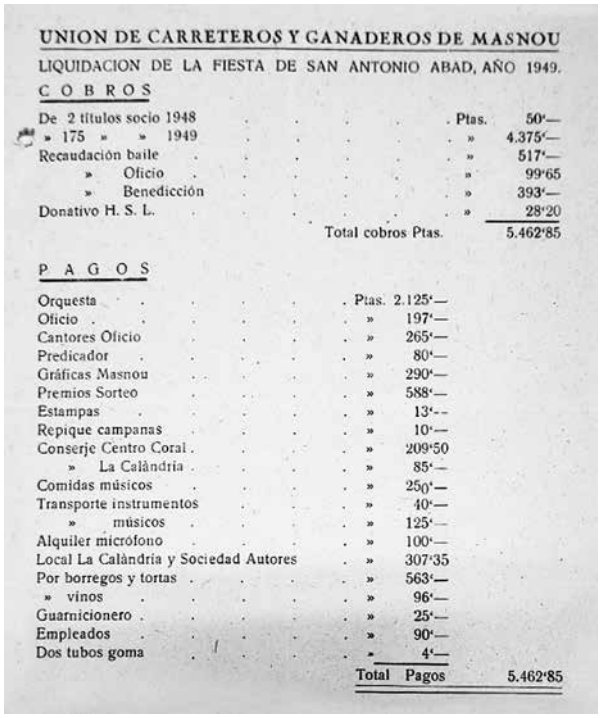
SALIDAS

Orquestas días 17 y 18	Ptas.	1901'—
Orquesta día 20	»	350'—
Oficio	»	125'—
Canto en el oficio	»	169'—
Predicador	»	60'—
Estampas	»	12'—
Refresco	»	413'—
Borregos bendición	»	140'—
» para la venta	»	120'—
Local "La Calándria"	»	138'20
Sociedad de Autores	»	154'25
Premios del sorteo	»	550'—
Gráficas Masnou	»	175'—
Conserje de "La Calándria"	»	77'25
» del "Centro Coral"	»	58'90
Transporte de instrumentos	»	30'—
Guarnicionero	»	25'—
Amplificador	»	110'—
Gastos generales	»	70'—
		4.678'60

Gastos año 1946

Salidas	Ptas.	4.678'60
Entradas	Ptas.	4.351'25
Déficit	»	327,35
Préstamo de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos		327'35

Comptes de les despeses de la festa de Sant Antoni el 1946. AMM, caixa de documents solts.

UNION DE CARRETEROS Y GANADEROS DE MASNOU

LIQUIDACION DE LA FIESTA DE SAN ANTONIO ABAD, AÑO 1949.

COBROS

De 2 títulos socio 1948	Ptas.	50'—
» 175 » » 1949	»	4.375'—
Recaudación baile	»	517'—
» Oficio	»	99'65
» Benedicción	»	393'—
Donativo H. S. L.	»	28'20
Total cobros Ptas.		5.462'85

PAGOS

Orquesta	Ptas.	2.125'—
Oficio	»	197'—
Cantores Oficio	»	265'—
Predicador	»	80'—
Gráficas Masnou	»	290'—
Premios Sorteo	»	588'—
Estampas	»	13'—
Repique campanas	»	10'—
Conserje Centro Coral	»	209'50
» La Calándria	»	85'—
Comidas músicos	»	250'—
Transporte instrumentos	»	40'—
» músicos	»	125'—
Alquiler micrófono	»	100'—
Local La Calándria y Sociedad Autores	»	307'35
Por borregos y tortas	»	563'—
» vinos	»	96'—
Guarnicionero	»	25'—
Empleados	»	90'—
Dos tubos goma	»	4'—
Total Pagos		5.462'85

Liquidació de la festa de Sant Antoni Abat de l'any 1949. AMM, caixa de documents solts.

Joan Curell, Antoni Grau, Jaume Mateu i David Grau. Malgrat això, la responsabilitat directa de portar a terme les activitats va recaure sobre la Unión de Carreteros.

Els membres de la Comissió de l'Hermandad organitzadors de la festa Sant Antoni Abat de 1948 van ser Pere Casas, Joan Mateu i David Grau. L'orquestra que hi va tocar va ser Alberto Martí, de Barcelona. L'abanderat va ser Emili Mas Llussá. Aquest protagonista va contribuir amb 500 pessetes a l'èxit de la celebració.

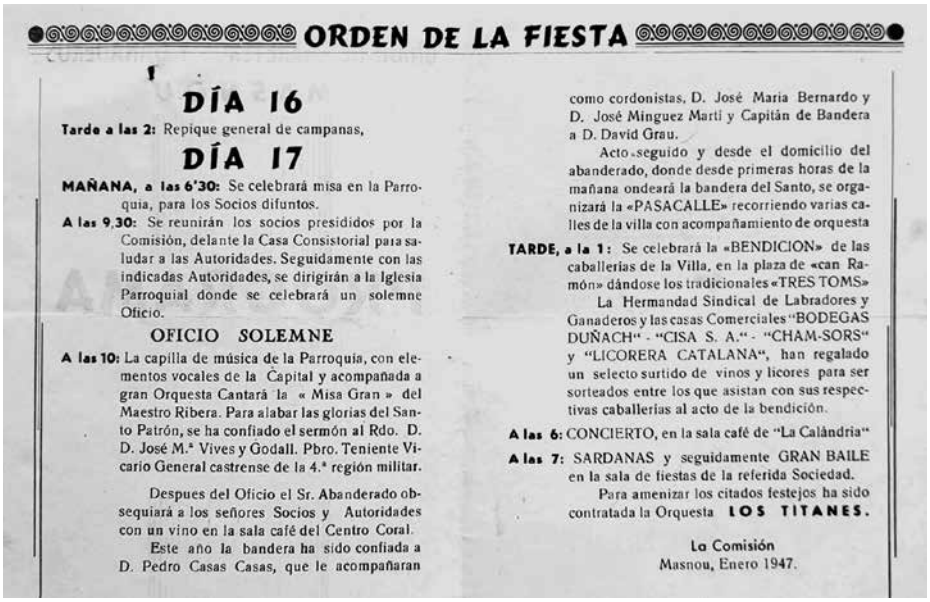
Aquest acte va ser molt elogiat i tota la festivitat va tenir una gran brillantor, especialment l'acte de la benedicció i els Tres Tombs, que van ser molt concorreguts. Es va incorporar la novetat de tocar sardanes abans del ball i es va eliminar el concert. El 1950 es va tornar a fer concert.

La festa de 1949 també va ser considerada molt brillant pels membres de la Junta Directiva, malgrat que tingués un petit dèficit (153,2 pessetes), que es va compensar amb l'augment de 0,10 pessetes el quilo de segó que es distribuís, que va quedar en 1,6 ptes./kg. Es va considerar justa aquesta mesura, perquè els grans beneficiats d'aquesta festivitat eren els ramaders de vaques i cavalls. El ball també es va portar a terme a La Calàndria.

El 1950 es va contractar l'orquestra Emporitana d'Amer pel preu de 2.200 pessetes per amenitzar el ball que es va fer a La Calàndria de 19 a 23 hores. L'abanderat va ser Francesc Piera i van fer de cordonistes Esteve Llobet i Marcel·lí Oliva. L'Ajuntament va felicitar l'Hermandad per la qualitat de la festa.

El 1951, l'orquestra que es va contractar va ser La Moderna d'Amer per 2.500 pessetes. La festa va acabar amb dèficit i el president va proposar a la Junta la mateixa solució que anys anteriors: augmentar 0,10 pessetes el quilo de sègol que es repartís entre vaquers i ramaders de cavalls. El ball es va fer a la sala de la Sociedad Espectáculos Masnou, SA, a La Calàndria.

El 1952 les festes van tenir superàvit. Durant aquella festivitat es va eliminar el repic de campanes el dia abans. L'orquestra que va tocar el 1953 s'anomenava Orleans. Participava musicalment en l'ofici solemne, a la cercavila, als Tres Tombs, al concert i al ball. Va cobrar 2.000 pessetes per tot aquest servei. En aquella ocasió, es va produir un resultat econòmic positiu a favor de l'Hermandad de 591,35 pessetes.

ORDEN DE LA FIESTA

DÍA 16

Tarde a las 2: Repique general de campanas,

DÍA 17

MAÑANA, a las 6'30: Se celebrará misa en la Parroquia, para los Socios difuntos.

A las 9,30: Se reunirán los socios presididos por la Comisión, delante la Casa Consistorial para saludar a las Autoridades. Seguidamente con las indicadas Autoridades, se dirigirán a la Iglesia Parroquial donde se celebrará un solemne Oficio.

OFICIO SOLEMNE

A las 10: La capilla de música de la Parroquia, con elementos vocales de la Capital y acompañada a gran Orquesta Cantará la « Misa Gran » del Maestro Ribera. Para alabar las glorias del Santo Patrón, se ha confiado el sermón al Rdo. D. D. José M.ª Vives y Godall. Pbro. Teniente Vicario General castrense de la 4.ª región militar.

Despues del Oficio el Sr. Abanderado obsequiará a los señores Socios y Autoridades con un vino en la sala café del Centro Coral.

Este año la bandera ha sido confiada a D. Pedro Casas Casas, que le acompañaran como cordonistas, D. José Maria Bernardo y D. José Minguez Martí y Capitán de Bandera a D. David Grau.

Acto seguido y desde el domicilio del abanderado, donde desde primeras horas de la mañana ondeará la bandera del Santo, se organizará la «PASACALLE» recorriendo varias calles de la villa con acompañamiento de orquesta

TARDE, a la 1: Se celebrará la «BENDICION» de las caballerias de la Villa, en la plaza de «can Ramón» dándose los tradicionales «TRES TOMS»

La Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos y las casas Comerciales "BODEGAS DUÑACH" - "CISA S. A." - "CHAM-SORS" y "LICORERA CATALANA", han regalado un selecto surtido de vinos y licores para ser sorteados entre los que asistan con sus respectivas caballerias al acto de la bendición.

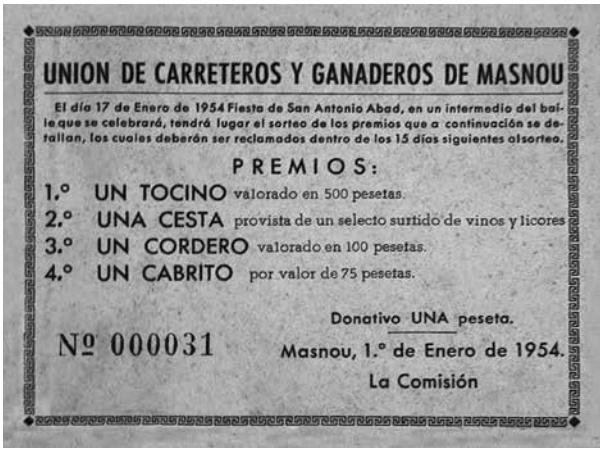
A las 6: CONCIERTO, en la sala café de "La Calàndria"

A las 7: SARDANAS y seguidamente GRAN BAILE en la sala de fiestas de la referida Sociedad.

Para amenizar los citados festejos ha sido contratada la Orquesta **LOS TITANES.**

La Comisión
Masnou, Enero 1947.

Programa de la Festa dels Tres Tombs de 1947. AMM, documents solts.

UNION DE CARRETEROS Y GANADEROS DE MASNOU

El día 17 de Enero de 1954 Fiesta de San Antonio Abad, en un intermedio del baile que se celebrará, tendrá lugar el sorteo de los premios que a continuación se detallan, los cuales deberán ser reclamados dentro de los 15 días siguientes al sorteo.

PREMIOS:

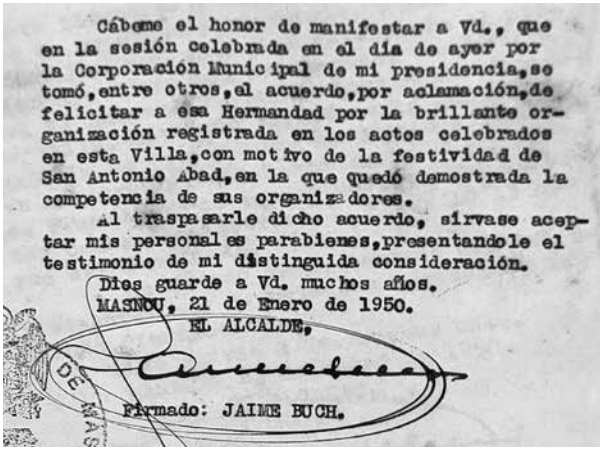
1.º **UN TOCINO** valorado en 500 pesetas.
2.º **UNA CESTA** provista de un selecto surtido de vinos y licores
3.º **UN CORDERO** valorado en 100 pesetas.
4.º **UN CABRITO** por valor de 75 pesetas.

Donativo UNA peseta.

Nº 000031

Masnou, 1.º de Enero de 1954.
La Comisión

Sorteig durant el ball de la festa de Sant Antoni de 1950. ACM, caixa 74_282.

Cábeme el honor de manifestar a Vd., que en la sesión celebrada en el día de ayer por la Corporación Municipal de mi presidencia, se tomó, entre otros, el acuerdo, por aclamación, de felicitar a esa Hermandad por la brillante organización registrada en los actos celebrados en esta Villa, con motivo de la festividad de San Antonio Abad, en la que quedó demostrada la competencia de sus organizadores.

Al traspasarle dicho acuerdo, sírvase aceptar mis personales parabienes, presentandole el testimonio de mi distinguida consideración.

Dios guarde a Vd. muchos años.
MASNOU, 21 de Enero de 1950.
EL ALCALDE,

Firmado: JAIME BUCH.

Elogi de l'Ajuntament a l'Hermandad per l'organització de les festes de Sant Antoni. ACM, caixa 61_91.

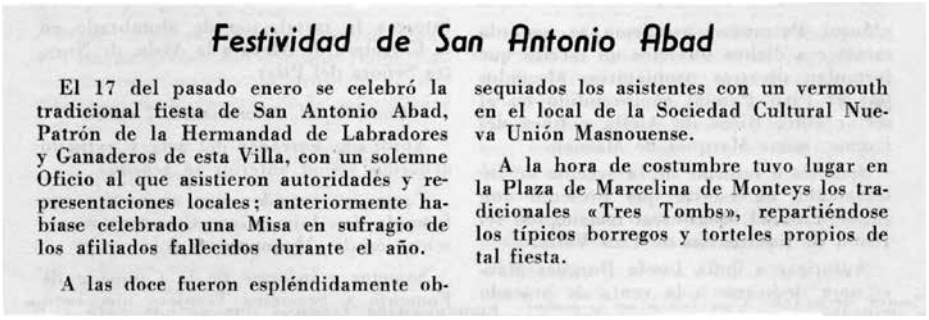
El 1954 la festa de Sant Antoni va començar amb una missa en honor dels socis difunts. Va continuar amb un ofici solemne de la missa cantada *Missa pontifical*, de Perosi. Més tard, l'abanderat va obsequiar les autoritats i socis de l'Hermandad amb un vi a la sala del Cafè del Centre Cultural Nueva Unión Masnouense.

A les 12 h es va produir la concentració de cavalleries al domicili de l'abanderat (carrer de Sant Agustí, 7) i es va iniciar la cercavila. A la plaça de Can Ramon (actualment la plaça de Jaume Bertran Estapé) es va fer la benedicció dels animals i es va iniciar el recorregut dels Tres Tombs. L'Hermandad Sindical i les cases comercials de Champ-Sors, Cisa S.A., Bodegas Duñach, Comercial Licorera Catalana i Bodegas Mas van regalar un assortiment de vins i licors per ser sortejats entre els participants a cavall. Es va contractar l'orquestra Antillana per al ball que es va fer a La Calàndria. A l'entremig del ball es van sortejar un porquet, una cistella amb vins i licors, un xai i un cabrit.

El 1955 el programa va ser força similar al d'anys anteriors: tot va començar amb la missa en honor als socis difunts. En aquella ocasió, l'ofici solemne va ser la missa cantada *Missa Gran de Rivera*. A les 12 h es van concentrar els cavalls al carrer de Sant Bru, 7, domicili de l'abanderat. La benedicció dels animals va ser a la plaça de Jaume Bertrán Estapé i des d'allà van començar els Tres Tombs. Les mateixes cases comercials de l'any anterior van oferir vins i licors per fer un sorteig entre els propietaris de les cavalleries. El ball gratuït es va fer a La Calàndria amb l'orquestra Orleans. L'Hermandad tenia molt interès a mantenir la rifa, perquè donava beneficis interessants. La festa es va tancar amb un benefici de 601,75 pessetes. Aquests diners es van dedicar a reparar la bandera del sant, perquè estava molt deteriorada.

Per a la festa de Sant Antoni de 1956 es va contractar l'orquestra Niágara.

El 1957 l'orquestra de la festa s'anomenava Montercarlo i es van quadrar els comptes.

Festividad de San Antonio Abad

El 17 del pasado enero se celebró la tradicional fiesta de San Antonio Abad, Patrón de la Hermandad de Labradores y Ganaderos de esta Villa, con un solemne Oficio al que asistieron autoridades y representaciones locales; anteriormente habíase celebrado una Misa en sufragio de los afiliados fallecidos durante el año.

A las doce fueron espléndidamente obsequiados los asistentes con un vermouth en el local de la Sociedad Cultural Nueva Unión Masnouense.

A la hora de costumbre tuvo lugar en la Plaza de Marcelina de Monteys los tradicionales «Tres Tombs», repartiéndose los típicos borregos y torteles propios de tal fiesta.

Boletín informativo municipal de l'1 de febrer de 1963.

	Abanderat	Cordonistes	Capità de bandera
1940	Esteve Llobet	Pau Terrades i Joan Tió	Antoni Andiñach
1941	Francesc Andiñach	Antoni Grau i Francesc Ducas	Serafí Font
1942	Josep Arisa	Martí Doria i Josep Climent	Manuel Navarro
1943	Pau Terrades	Joan Samón i Josep Tió	Magí Galofré
1944	Joan Vilalta	Magí Reüll i Isidre Flo	Jaume Mateu
1945	Serafí Font	Francesc Andiñach i Francesc Prat	Salvador Curell
1946	Martí Riera	Rupert Duran i Jaume Bigas	Manuel Aguilar
1947	Pere Casas	José María Bernardo i José Mínguez	David Grau
1948	Emili Mas	Josep Pla i Joan Pujadas	Pere Casas
1950	Francesc Piera	Esteve Llobet i Marcel·lí Oliva	Serafí Font
1952	Jordi Mainar	Francisco Doutres i Ramon Fàbregas	Antoni Jordana
1953	Pere Cot	Pau Roig i Francesc Andiñach	Jordi Mainar
1954	Jordi March	Josep Saló i Joan Mateu	Pere Cot
1955	Francesc Abelló	Francesc Abelló Miret i Josep Saló	Jordi March
1956	Josep Botey	Ramon i Antoni Botey	Francesc Abelló
1957	Martí Doria	Martí Pons i Gaspar Pérez	Josep Botey
1960	Bartomeu Puig	Joan Doria i Antonio Tarraguile	Jordi March

Sant Isidre Llaurador

Com la festa de Sant Antoni, la de Sant Isidre ha estat una festivitat molt tradicional que no ha inclòs gaires variacions al llarg dels anys. Els tres elements imprescindibles d'aquesta celebració van ser la missa solemne cantada, el concert i el ball. La llengua vehicular de tots aquests actes era el castellà.

A partir de l'any 1942 ja es va tornar a celebrar la festa patronal de Sant Isidre, que s'havia perdut en l'època republicana i durant la guerra per ser una festa principalment religiosa. Les activitats que es van portar a terme cada un dels anys van ser diverses. La solemnitat o popularitat de cada festa va dependre de la situació econòmica del moment. L'orquestra que va tocar aquell any va ser l'orquestra Miramar.

A l'acta de l'Hermandad del 6 de maig de 1943 es mencionaven els plans per celebrar la festivitat de Sant Isidre de manera molt similar a la de l'any 1942, amb un ofici religiós, concert i ball de tarda i concert i ball de nit a La Calàndria. La gran diferència d'aquell any va ser afegir el concert matinal. La comissió per organitzar la festivitat estava formada per Ramon Fábregas i Francisco Ruiz. Es va convidar el comandant del destacament de la Guàrdia Civil del Masnou. L'orquestra contractada va ser La Selvatana.

El mateix es va gestionar per al 1944: un ofici religiós, concert vermut, sardanes i ball gratis per als associats a l'Hermandad. Els no associats havien de pagar el ball. En aquesta ocasió es va canviar el concert de la tarda per una audició de sardanes. La música de la diada la va posar l'orquestra Montgrins. Malgrat que les activitats van ser similars a les de l'any anterior, la comissió per organitzar la festivitat d'aquell any estava formada per Ramon Fábregas, Francisco Ruiz, Antoni Mir i Joan Rossell Horta.

De la mateixa manera es va fer la festivitat el 1945. Es va contractar la cobla orquestra Albert-Martí per 1.456 pessetes i el predicador va ser un pare redemptorista, Antolín Ortiz. Es va fer missa, concert, sardanes i ball a La Calàndria. Es va organitzar per primera vegada una missa pels socis difunts. Al llarg de l'any es va obrir una subscripció econòmica. Amb els diners que es van recaptar, es va comprar una imatge petita de 150 pessetes per a les instal·lacions de l'Hermandad i, amb els diners de la resta de la subscripció (que en total havia estat de 770 pessetes),

FIESTAS DE SAN ISIDRO
1942

PROGRAMA
de los actos que celebrará la
HERMANDAD SINDICAL DE LABRADORES
DE MASNOU
el día 15 de Mayo de 1942,
en honor de su Glorioso Patrón
SAN ISIDRO LABRADOR

Mañana, a las 10

Solemne OFICIO interpretándose la "Misa Gran" de Ribera a gran Orquesta, con intervención de destacados elementos vocales.

Hará el panegírico del Santo, el Rvdo. Miguel Badosa, Pbro.

A las 12'30 después del Oficio
CONCIERTO
a cargo de la celebrada Orquesta
«MIRAMAR»

Tarde, a las 7
GRAN BAILE
por la misma ORQUESTA.

Los actos de CONCIERTO Y BAILE se celebrarán en el local de "LA CALANDRIA" gentilmente cedido por su Junta Directiva.

NOTAS: Todos estos actos serán gratuítos para los afiliados a la Hermandad Sindical de Labradores. Además, para cada afiliado serán reservadas dos butacas.
Queda invitado a estos festejos todo el pueblo de Masnou. Los no afiliados a la Hermandad que deseen tomar parte en el BAILE, satisfarán **2 ptas.**

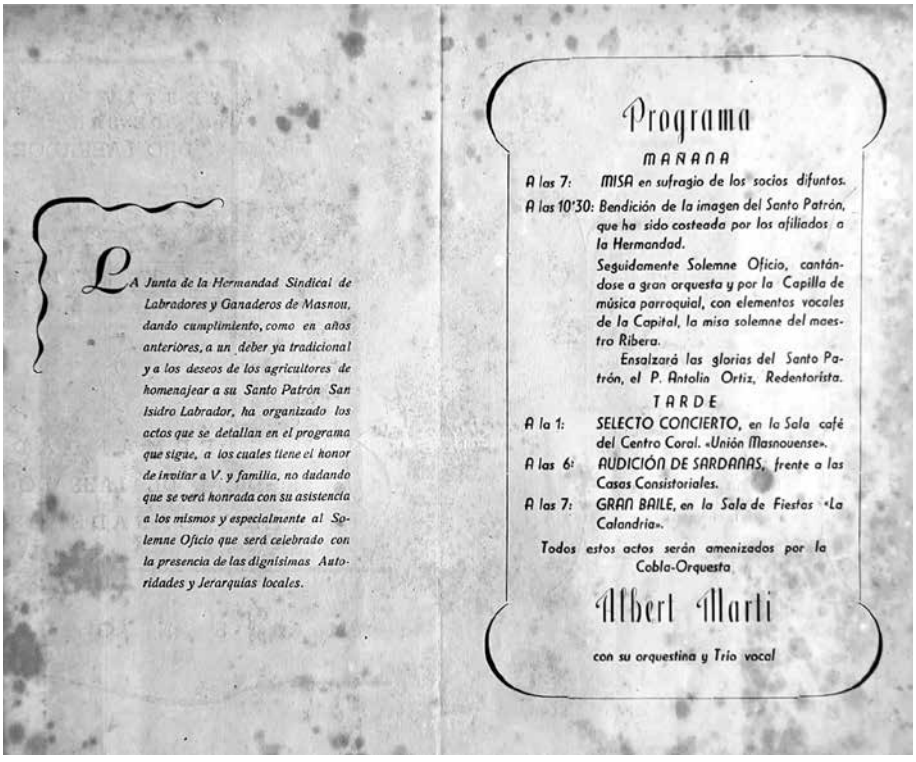
Programa de la Festa de Sant Isidre de 1942. AMM, caixa de documents solts.

se n'aconseguí una per a l'altar de l'església feta de pasta de fusta de 550 pessetes. Aquesta última imatge es va beneir a la missa solemne. També es va fer un repartiment de patates per a la beneficència i els de la Casa Benèfica van tenir unes postres especials per a aquell dia. La festa aquell any va acabar costant a l'entitat 2.444,20 pessetes.

A l'Assemblea general del 4 d'abril de 1946 es va preguntar a la pagesia del Masnou qui havia d'encarregar-se de les despeses de la propera festa de Sant Isidre. Es va decidir que havia de ser coparticipada: l'havia de pagar l'Hermandad amb una contribució dels pagesos, però també s'havia de cobrar una entrada al ball. L'orquestra contractada aquell any va ser l'anomenada Unión Artística.

El 1947 es van introduir diverses novetats i es van ampliar les activitats de la jornada: es va organitzar, la vigília de Sant Isidre a la nit, una audició de sardanes de l'orquestra cobla Casablanca, de Girona. El mateix dia de Sant Isidre hi va haver ofici solemne, concert i ball, i també una audició de sardanes a la tarda. Es van convocar les autoritats i van ser convidades a un vermut a la sortida de l'ofici. L'orquestra cobrava 350 pessetes més les despeses de sopar i dormir.

El 1948 es va mantenir el mateix programa d'actes que els anys anteriors, sense convertir en tradició la celebració organitzada en dos dies: ofici solemne, concert, sardanes i ball. Aquest any l'orquestra va ser La Principal de La Bisbal. El ball es va tornar a fer a les instal·lacions de La Calàndria. Es van convidar les autoritats a l'ofici i es va obsequiar els residents a la Casa Benèfica amb vi i postres.

La Junta de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Masnou, dando cumplimiento, como en años anteriores, a un deber ya tradicional y a los deseos de los agricultores de homenajear a su Santo Patrón San Isidro Labrador, ha organizado los actos que se detallan en el programa que sigue, a los cuales tiene el honor de invitar a V. y familia, no dudando que se verá honrada con su asistencia a los mismos y especialmente al Solemne Oficio que será celebrado con la presencia de las dignísimas Autoridades y Jerarquías locales.

Programa
MAÑANA
A las 7: MISA en sufragio de los socios difuntos.
A las 10'30: Bendición de la imagen del Santo Patrón, que ha sido costeada por los afiliados a la Hermandad.
Seguidamente Solemne Oficio, cantándose a gran orquesta y por la Capilla de música parroquial, con elementos vocales de la Capital, la misa solemne del maestro Ribera.
Ensalzará las glorias del Santo Patrón, el P. Antolín Ortiz, Redentorista.
TARDE
A la 1: SELECTO CONCIERTO, en la Sala café del Centro Coral, «Unión Masnovense».
A las 6: AUDICIÓN DE SARDANAS, frente a las Casas Consistoriales.
A las 7: GRAN BAILE, en la Sala de Fiestas «La Calandria».
Todos estos actos serán amenizados por la Cobla-Orquesta
Albert Martí
con su orquestina y Trío vocal

Programa de la festa de Sant Isidre de l'any 1945. AMM, caixa de documents solts.

L'orquestra de 1949 va ser La Principal de Palafrugell, però el ball no es va poder celebrar a La Calàndria, perquè el local estava compromès a l'arrendatari del cinema, el senyor Vidal, i el van traslladar al Centre Coral. El programa d'aquell any, amb alguna novetat, va quedar de la manera següent:

7 h Missa per als socis difunts.

10.30 h Solemne ofici amb presència dels socis, autoritats i el comandant de la caserna de la Guàrdia Civil.

Programa de la festivitat de Sant Isidre de 1946. AMM, caixa de documents solts.

12 h Vi vermut gratuït a tots els socis de l'entitat.
12 h Concert
16 h Partit de futbol i sardanes al camp d'esports
19 h Ball

També es van pagar el vi i les postres de la Casa Benèfica, com també s'havia fet en anys anteriors.

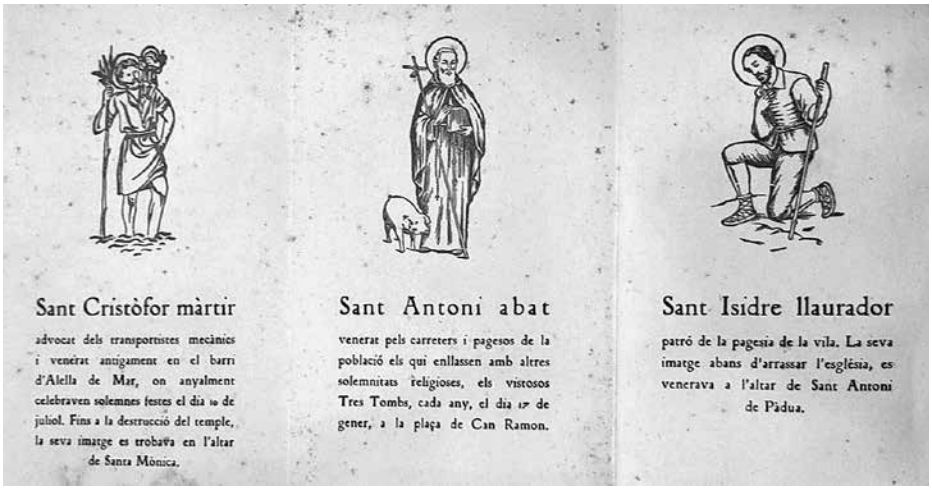
La comptabilitat de la festa va tenir un cost de 4.503,5 pessetes per a l'Hermandad.

A la reunió de la Junta del 12 de juliol de 1948 es va comunicar el compromís de la vídua Arimon d'oferir a la població una imatge de Sant Antoni Abat el dia que s'acabés d'aixecar l'altar del sant a l'església. L'altar anterior havia estat construït pels membres del Sindicat Agrícola de temps anteriors i l'Hermandad va creure oportú fer el mateix gest en plena postguerra. La Junta Directiva de la institució va decidir que lluïssin en aquest altar una imatge de sant Isidre i una altra de sant Cristòfor, fet que implicava també al gremi de xofers en aquest projecte. També es va demanar col·laboració econòmica de la pagesia per realitzar aquesta obra.

A la reunió de la Junta de l'Hermandad del juny de 1949 es va decidir encarregar al pintor Renom un retaule per a l'altar dedicat als sants patrons sant Isidre, sant Cristòfor i sant Antoni Abat amb un pressupost de 10.000 pessetes, incloent les motllures daurades. Les despeses finals, incloent el transport i les teles de l'altar, va sortir per 22.000 pessetes. Els socis de l'Hermandad, el gremi de xofers i la Unió de Carreters van fer-hi diferents aportacions voluntàries. El retaule representava la visita de sant Antoni a sant Pau a la seva cova del desert, on el corb que diàriament portava mig pa al vell ermità en portà un de sencer, demostració de la santedat i predilecció divina que tenien ambdós anacoretes.

La consagració de l'altar es va portar a terme el 7 d'agost de 1949 amb la invitació a tots els socis de l'entitat. Es van repartir recordatoris d'aquest acte. El rector de la parròquia, Pere Clot Vila, va fer-ne la benedicció.

El 1950 es van tornar a portar a terme canvis en l'organització dels actes de la festivitat. El principal va ser que la diada es va tornar a organitzar en dos dies. En aquella ocasió es van fer actes esportius (partits de futbol) tant el dia 14 com el 15. A part dels partits de futbol també es van programar curses de bicicletes. L'orquestra que va animar la festivitat de Sant Isidre va ser L'Emporitana de Verges. Es va celebrar un ofici solemne amb presència de les autoritats, i es va organitzar un vi vermut per convidar els socis, concert i ball. Es van convidar els residents de la Casa Benèfica amb vi, fruita i dolços.

Sants de l'altar construït el 1949. ACM, caixa 77_427.

Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos - Masnou

15 mayo 1951

FESTIVIDAD DE SAN ISIDRO LABRADOR

Tarde, a las 7'15

Representación en el Teatro "Casino" del poema dramático en tres actos y en verso, de JOSE MARIA DE SAGARRA,

LES VINYES DEL PRIORAT

Interpretado por su gran creador, en el TEATRO ROMEA de Barcelona, LUIS ORDUNA y con la colaboración extraordinaria de la primera actriz, Josefina Tapias

Reparto, por orden de aparición en escena:
RAQUEL, Mercedes Broquetas - FLORENTINA, Josefina Tapias - SEGIMON, Luis Teixidó - VALENTI, Francisco Vals - AMARGOS, José Marco
AURORA, Fressia Coscolla - VENTURA SAULÓ, LUIS ORDUNA - SANTAPAU, José Gabardés - TOCAFLAUTES, Joaquín Alonso.

Decorados según bocetos de FERRER Y FONTANALS
Realizados por JOSE CASTELLS. — Figurines de EMILIO FERRER.
Sastrería propiedad del TEATRO ROMEA.
Atrezzo: ARTIGAU. — Peluquería: VALLDEPERES.
Luminotecnia: FRANCISCO DIAZ.

PRECIOS: Entrada numerada 7 ptas.
General . . . 6 »

Para localidades, hasta las 13 horas del día 12, en la HERMANDAD SINDICAL DE LABRADORES Y GANADEROS y a partir de las 6 de la tarde del día 15, en las taquillas del "Casino".

VILLALBI - MASNOU

Programa de les festes de Sant Isidre de 1951. ACM 76_350.

Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos
MASNOU

Fiesta de San Isidro Labrador

15 de mayo de 1952.

La Junta de la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos, para festejar dignamente la tradicional fiesta de su Patrón San Isidro, ha acordado la celebración de los actos reseñados en el presente programa, a los cuales tiene el honor de invitar a Vd. y familia, especialmente al Solemne Oficio que se celebrará con la asistencia de las dignísimas Autoridades y Jerarquías locales.

Programa de les festes de Sant Isidre de 1952. ACM 76_350.

El 1951 la festa de Sant Isidre se celebrava un dia després de Pentecosta. Per aquest motiu, es va decidir canviar el ball per la representació de l'obra *Les vinyes del Priorat,* representada per la companyia del teatre Romea Luis Ódena. Les activitats d'aquell any van ser les següents: missa en sufragi dels socis difunts, ofici solemne, vermut de l'Hermandad, concert i teatre. La representació de l'obra es va portar a terme a la sala d'espectacles del Teatre Casino de manera gratuïta. S'hi van convidar les autoritats. El conjunt de la festa va tenir un dèficit de 4.572,90 pessetes.

Les activitats que es van organitzar per a la festa de sant Isidre de 1952 van ser: missa per als socis difunts, ofici solemne cantat amb interpretació de la *Missa pontifical* de Perosi i, a la sortida, un obsequi a les autoritats amb un vi i concert a la sala cafè del Centre Coral Unión Masnouense.

A la tarda es va jugar un partit de futbol entre una selecció de solters contra una altra de casats i es va tornar a representar una obra de teatre anomenada *El ferrer de tall*, interpretada per Enric Borràs al teatre del Casino.

El 1953 va significar una inflexió en l'organització de les festes de Sant Isidre, perquè s'hi van incorporar novetats importants: al matí es va continuar fent l'ofici solemne i una sessió de cinema documental gratuïta al Centre Cultural Unión Masnouense. A la tarda es va organitzar una excursió col·lectiva a Caldes de Montbui per visitar la Granja Escola de la Diputació de Barcelona. A les 20 h es van organitzar ballades de sardanes.

El format de la festa de Sant Isidre de 1954 incloïa una missa en honor als socis difunts i un ofici solemne on estaven convidades les autoritats locals. A la sortida de l'ofici es va convidar a un vi d'honor. El 1955 es van tornar a organitzar les activitats d'anys anteriors: invitació a les autoritats per l'ofici solemne i vi d'honor.

El maig de 1957 es va celebrar la festa de Sant Isidre organitzada per l'Hermandad Sindical i amb l'assistència del consistori. En canvi, l'any 1958 el conjunt de la festa es va anul·lar perquè coincidia amb el dia de l'Ascensió. Sols es va portar a terme la missa de socis difunts. Malgrat això, es va mantenir l'enviament de llaminadures a la Casa Benèfica per celebrar la festa del patró.

A la reunió de la Junta de l'Hermandad del maig de 1963 es va informar de la celebració comarcal de

Hermandad Sindical
de Labradores y Ganaderos.

FESTIVIDAD DE

San Isidro Labrador

La Junta invita a los Srés. Socios y público en general a los actos religiosos que en honor de su Santo Patrón se celebrarán.

MAÑANA a las 6'30: MISA en sufragio de los Sres. Socios difuntos de esta Hermandad.

A las 10: Se reunirán los Sres. Socios con la Junta frente a las Casas Consistoriales para saludar a las Autoridades, y dirigirse seguidamente, junto con ellas a la Iglesia Parroquial.

A las 10'30: OFICIO SOLEMNE. Ensalzará las glorias del Santo, el Rdo. Dr. D. Casimiro Dalmau, cura de las RR. MM. Escolapias.

Después del Oficio, la Junta de la Hermandad obsequiará a las Iltres. Autoridades, con un vermut en la Sociedad "Salón Café España."

Masnou, 15 de Mayo de 1957.

GRAF. MASNOU - Teléfono 366

Programa de la festivitat de Sant Isidre de 1957. AMM, caixa de documents solts.

la festa de Sant Isidre que havia tingut lloc a Badalona, organitzada per les poblacions de Badalona, Sant Adrià, Santa Coloma de Gramenet, Montgat, Tiana, el Masnou, Alella i Teià. Hi van participar nombrosos pagesos del terme municipal. També es va mantenir aquell any l'enviament d'un obsequi de dolços a la Casa Benèfica en aquelles dates.

Secció Econòmica

La Secció Econòmica era la part de la Junta que estava formada pels petits conreadors i empresaris agrícoles tant si eren propietaris com arrendataris, i podien tenir treballadors contractats o no. Els vocals d'aquesta Secció eren escollits en unes eleccions per tots els socis de l'Hermandad. La Secció Econòmica, com també la Social, tenia la seva Junta, formada pels vocals elegits a les eleccions.

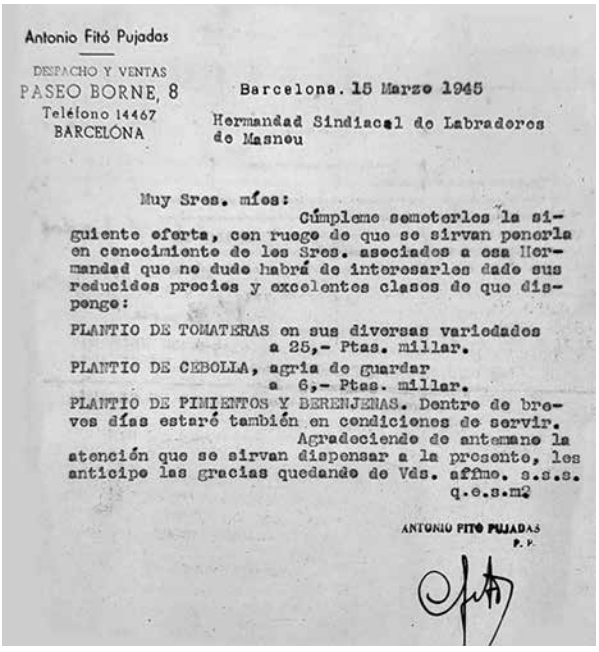
Les funcions d'aquesta Secció estaven basades en diversos pilars bàsics del funcionament de l'Hermandad: la cooperativa de consum (o magatzem), el crèdit agrícola i les compres i vendes en comú.

Compres en comú

El magatzem que va existir durant tota la vida de l'entitat subministrava als pagesos productes del camp (llavors, fertilitzants, etc). En alguns moments de la història el Sindicat es va plantejar crear, també, una botiga de productes de consum general, especialment en situació de problemes econòmics. Tots els pagesos de la zona (socis o no) hi venien a comprar llavors i fertilitzants, però també patates, llegums, etc. Funcionava com una gran botiga vinculada al camp amb preus ajustats per als socis.

El magatzem en algun moment va començar a vendre també altres productes relacionats amb el camp: verdures i productes d'horta, oli, vi, fruits secs, patates, llegums, cordes, etc. L'Hermandad tenia una autorització per a la venda de llavors de sembra, tubercles i altres tipus de plantes, i fertilitzants que renovava anualment.

Durant els anys quaranta (dècada autàrquica) es van reduir fins a l'extrem les importacions de fertilitzants, en especial els nitrogenats. Aquesta circumstància va fer que els guanos fossin inclosos en el sistema de racionament. Malgrat això, el Sindicat va continuar assortint de fertilitzants (nitrogenat, superfosfat, fertilitzant orgànic, nitrat de Xile, superfosfat de cal, clorur de potassa, sulfat amònic i sofre), anticriptogàmics (sofre i sulfat de coure i amoníac) els pagesos associats del poble. A través de la CNS arribaven mensualment pinsos, però amb força irregularitats.

Antonio Fitó Pujadas

DESPACHO Y VENTAS
PASEO BORNE, 8
Teléfono 14467
BARCELONA

Barcelona. 15 Marzo 1945

Hermandad Sindical de Labradores de Masnou

Muy Sres. míos:

Cúmpleme someterles la siguiente oferta, con ruego de que se sirvan ponerla en conocimiento de los Sres. asociados a esa Hermandad que no dudo habrá de interesarles dado sus reducidos precios y excelentes clases de que dispone:

PLANTIO DE TOMATERAS en sus diversas variedades a 25,- Ptas. millar.
PLANTIO DE CEBOLLA, agria de guardar a 6,- Ptas. millar.
PLANTIO DE PIMIENTOS Y BERENJENAS. Dentro de breves días estaré también en condiciones de servir.

Agradeciendo de antemano la atención que se sirvan dispensar a la presente, les anticipo las gracias quedando de Vds. affmo. s.s.s. q.e.s.m2

ANTONIO FITÓ PUJADAS
P. P.

Venda de llavors de tomàquets, cebes i pebrots el 1945. ACM, caixa 58_30.

Es van investigar molt els fertilitzants necessaris per a les patates d'exportació, especialment perquè eren escassos i molt cars. Les Hermandades distribuïen a partir dels anys quaranta fertilitzants nitrogenats (principalment sulfat amònic) assignats a la província per al conreu de la patata primerenca. Els fertilitzants nitrogenats eren ràpidament absorbits per les plantes i podien ser de molts tipus. La barreja recomanada per un quilogram de nitrogen era la següent: 5 quilograms de sulfat amònic del 20 %, 6,5 quilograms de nitrat de sosa del 15,5 %, 7,7 quilograms de nitrat de cal del 13 %. Malgrat això, els investigadors informaven les Hermandades perquè produïssin fertilitzants compostos.

Cada any s'anava repartint arròs i segó d'arròs, garrofes del país, palla, civada, alfals, blat de moro, sucre, espart o cordes i altres materials.

Crèdit agrícola

Al magatzem, els pagesos compraven nombrosos productes durant tot l'any, que pagaven a la recollida de la collita. És a dir, l'Hermandad donava crèdit als associats perquè compressin els productes que necessitaven. Normalment era la institució la que demanava un préstec a una entitat bancària vinculada amb el camp per poder avançar els diners per pagar les llavors, els fertilitzants, etc.

Moltes Hermandades van arribar a crear una subsecció de la Secció Econòmica d'aquella Hermandad anomenada de crèdit agrícola, amb un nombre mínim de cinc socis que fossin membres de l'Hermandad. No tenim constància de l'existència d'aquesta subsecció al Masnou, perquè no es conserva el llibre de comptes ni d'actes de les reunions.

Va ser comú a moltes Hermandades de Catalunya que aquest tema del crèdit esdevingués la màxima preocupació dels membres de la Junta, que en alguns moments es van veure propers a la bancarrota sense que l'activitat de l'entitat variés, sinó perquè disminuïa en alt grau la liquiditat. Els anys en els quals es produïen aquestes circumstàncies es demanava que tothom pagués les seves comandes al comptat. Sols es concedia crèdit a aquells que estaven al dia dels seus pagaments pendents. Es feia signar un albarà de compromís de pagament als pagesos creditors, es comunicava que es lliurarien les factures dels morosos a un agent executiu per provocar un constrenyiment o es demanava als pagesos d'1-3 ptes./kg i més com a interès.

La morositat s'intentava evitar de totes les maneres possibles: amb assemblees generals en les quals aquest era el tema central, amb entrevistes particulars, amb la possibilitat de signar lletres, amb l'actuació de l'agent executiu de l'Hermandad, amb la protesta de les lletres, etc., però alguns casos quedaven sense resoldre.

A partir de 1952, quan devia ser habitual a totes les Hermandades catalanes l'impagament i els deutes feien perillar la salut econòmica d'aquestes institucions, la Delegación Provincial de Sindicatos va donar una solució a aquesta situació: s'havia de destinar a les Hermandades el 5 % de la contribució rústega que cobraven els ajuntaments.

Cooperativa de consum

Una de les seccions de la majoria d'Hermandades de la geografia catalana era la cooperativa de consum. Al Masnou no va ser així. Haurem d'esperar fins al 1980 perquè aquest tema es convertís en discussió de l'assemblea de l'Hermandad del Masnou.

Secció de vendes i racionament

La gestió de vendes de productes es portava a terme amb els cànons de lliurament obligatori de diferents productes als organismes estatals, regulats amb la Llei de reforma agrària de 1939.

A part de les vendes conjuntes del blat, les patates d'exportació i nacionals, les verdures i les flors, la majoria dels sindicats i Hermandades tenien, en el seu local, una cooperativa de consum. L'Hermandad del Masnou gestionava la possibilitat de venda conjunta als mercats majoristes de fruita i verdura, a Mercabarna, al Mercat de les Flors, etc.

Vendes als mercats

El primer objectiu de venda de productes dels pagesos era al mercat de la mateixa població del Masnou. Al poble, el 1944 es va reorganitzar l'arrendament de la parada, especialment de patates, al mercat de la població. Els pagesos del Masnou també venien les verdures al mercat de Badalona o al Masnou mateix.

Mercats majoristes

El Born

Durant aquesta etapa franquista de la història del Sindicat sabem que l'exportació de patates va continuar sent un focus important de la producció de la localitat, però no era l'únic. Va ser molt més important el conreu de productes d'horta que es venien directa-

ment al Mercat del Masnou i al Mercat Majorista de Fruita i Verdura, que inicialment era al Born i, posteriorment, es va traspassar a Mercabarna.

Els productes de l'horta arribaven a Barcelona des del Masnou amb transport gestionat per l'Hermandad o el feia individualment cada pagès. Després de collir els productes al matí, a les tardes els portaven en carros a Barcelona. Trigaven unes tres hores a arribar al Born i les mateixes per tornar-ne. Alguns pagesos venien els seus productes directament a la parada del Sindicat, d'altres es van haver d'aliar amb els de Sant Martí de Provençals i encara uns altres donaven els seus productes a uns comissionistes que els venien la collita.

A l'assemblea del 26 de gener de 1943 un altre dels temes de la reunió va ser la contractació d'un cap de transportistes per conduir el camió de l'entitat, que servia per portar les verdures al Mercat Central del Born. L'escollit va ser Pere Ballester. Des de 1942, Carmen García Gazulla era propietària d'un camió que utilitzava com a transportista per portar diàriament verdures al Mercat del Born.

Durant la República i la guerra, el Masnou va poder demanar parada o fer vendes directes dels pagesos al porxo exterior del mercat. Però, després de la guerra, el Mercat del Born no va assignar cap parada a l'Hermandad del Masnou, perquè no tenia prou espai. Malgrat això, les vendes es feien al porxo d'aquest edifici. Això es demostra perquè els transports de camió del Masnou al Born feia anys que estaven en marxa i existia un autobús per al trasllat de tots els pagesos que hi volien anar. El 1952 el president de l'Hermandad del Masnou, Antoni Duran, va demanar l'adjudicació d'una part de la parada de Sant Martí de Provençals, amb qui es van haver de coordinar.

L'Hermandad del Masnou va crear una secció de mercats i se'n conserven els estatuts. Els associats a l'Hermandad s'havien de fer socis també de la Secció de Majoristes, que primer va ser al Born i, després, a Mercabarna.

Mercabarna

El 1967 es va crear Mercabarna com a mercat majorista de proveïments. Es va construir l'edifici de la Zona Franca i s'hi va traslladar el Mercat de Fruita i Verdura des del centre de la ciutat, de manera que es va abandonar el Mercat del Born el 1971. El 1970 l'Hermandad va comprar una parada a Mercabarna. Per pagar-la es va signar un préstec hipotecari de 500.000 pessetes.

L'edifici on hi havia la parada adjudicada a l'Hermandad del Masnou era el G. El número de la parada era el 334 i era de tipologia petita. El contracte tenia una duració de cinquanta anys.

TERCERA ETAPA: CAMBRA AGRÀRIA DEL MASNOU (1975-1998)

La mort de Franco va transformar tots els àmbits de la vida nacional i es van haver d'adaptar totes les àrees de la vida espanyola i, en especial, de la catalana. La reforma del camp va ser un dels objectius prioritaris del Govern de la Transició.

El Reial decret de 2 de juny de 1977 va implicar la derogació dels organismes franquistes de sindicació vertical al camp (Hermandades Sindicales de Agricultores y Ganaderos) i la creació d'unes noves corporacions democràtiques anomenades Cambres Agràries. Al mateix temps, es va proclamar la llibertat sindical i es van crear nombroses agrupacions de treballadors, vinculades a diferents partits polítics, on es van afiliar els treballadors del camp.

Esdeveniments de la tercera etapa

Canvis en la institució

L'etapa de la Transició està molt poc documentada al fons del Sindicat Agrícola del Masnou. Aquesta situació dibuixa un panorama de gran disminució de l'activitat agrícola a la població on s'havia produït una descens transcendent de l'extensió de terres de conreu i, per tant, del nombre de pagesos actius a la població. La gran tasca burocràtica que feia el Sindicat/Hermandad que implicava la importació de llavors de patates i totes les gestions d'exportació dels tubercles i el dur control agrícola que va significar l'intervencionisme franquista ja s'havia acabat. Els pocs pagesos que continuaven actius es dedicaven a produir i vendre individualment els seus productes d'horta o les seves flors. El Sindicat/Hermandad/Cámara/Cambra agrícola es dedicava a gestionar la previsió, la salut i les assegurances, i portava el magatzem, que continuava sent important. Malgrat això, la seva tasca conjunta i comunitària s'havia reduït molt.

A aquesta situació bastant precària es van unir les incerteses sobre la mateixa institució abans i després de ser traspassada al Govern de la Generalitat. La idea de cambra agrària ja concebia el concepte de provisionalitat en si mateixa. Des de l'inici de la democràcia es va haver de gestionar la continuació de totes aquelles associacions agrícoles que estaven vives i produint, però l'Estat entenia que l'agricultor havia de ser una de les competències que havien de gestionar les comunitats autònomes, que estaven en projecte. Per tant, les cambres Agràries es van organitzar sabent que, en pocs anys, es tornarien a reinventar sota la jurisdicció de la Generalitat. Per aquesta consciència de vida efímera i insegura, la seva tasca com a institucions era cada vegada més limitada.

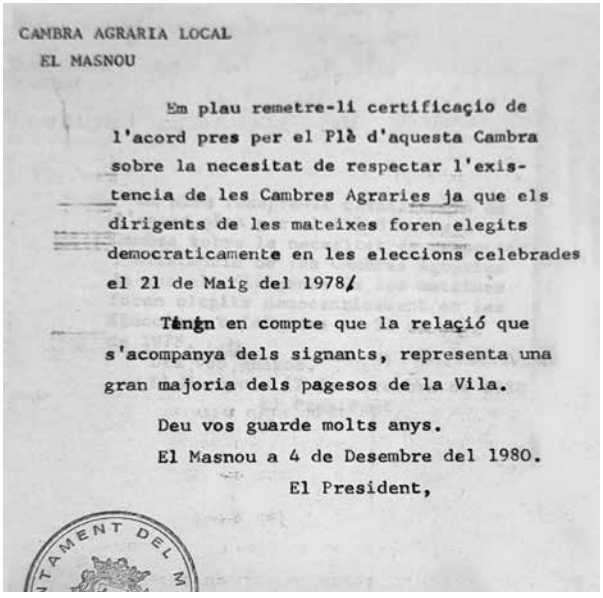
A partir del 1979, amb l'aprovació dels seus Estatuts, passa a anomenar-se Cambra Agrària Local del Masnou.

Les cambres agràries, unes entitats creades amb consciència de desaparició propera

Després de la mort de Franco es va iniciar una llarga època de situació inestable dels sindicats, perquè van desaparèixer les Hermandades i se sabia que aquestes associacions serien un dels primers temes agrícoles que havien de ser transferits a les comunitats autònomes. Les cambres agràries havien de ser les estructures provisionals fins que la Generalitat de Catalunya creés les seves pròpies institucions del camp.

La Llei de creació de les cambres agràries de 1978 marcava que a cada capital de província existiria una cambra agrària provincial. També es van crear cambres comarcals. Però les cambres locals van haver de defensar aquesta entitat, que es considerava irregular.

Per tractar aquest tema, el polític Roca i Junyent es va reunir amb la Junta de la Cambra Agrícola del Masnou. Roca i Junyent també es va reunir amb les cambres de Vilassar de Mar, Vilassar de Dalt, Premià de Mar, Premià de Dalt, Teià, Cabrils, Cabrera de Mar

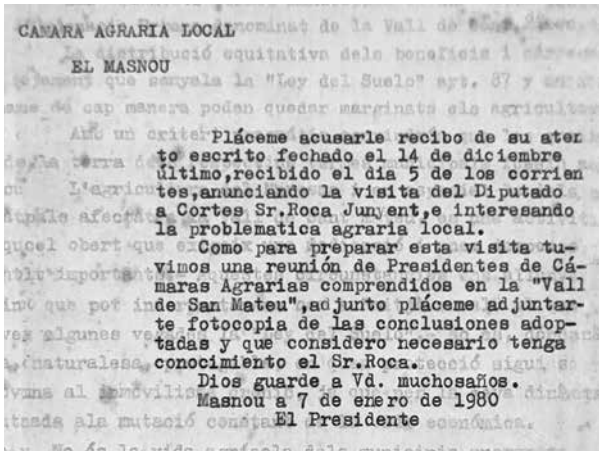
CAMBRA AGRÀRIA LOCAL
EL MASNOU

Em plau remetre-li certificaçio de l'acord pres per el Plè d'aquesta Cambra sobre la necesitat de respectar l'existencia de les Cambres Agraries ja que els dirigents de les mateixes foren elegits democraticamente en les eleccions celebrades el 21 de Maig del 1978/

Tenim en compte que la relaçió que s'acompanya dels signants, representa una gran majoria dels pagesos de la Vila.

Deu vos guarde molts anys.
El Masnou a 4 de Desembre del 1980.
El President,

Defensa de la Cámara Agrícola del Masnou de la legalitat de la seva existència. ACM, caixa 77_499.

CAMARA AGRARIA LOCAL

EL MASNOU

Pláceme acusarle recibo de su atento escrito fechado el 14 de diciembre último,recibido el dia 5 de los corrientes,anunciando la visita del Diputado a Cortes Sr.Roca Junyent,e interesando la problematica agraria local.

Como para preparar esta visita tuvimos una reunión de Presidentes de Cámaras Agrarias comprendidos en la "Vall de San Mateu",adjunto pláceme adjuntarte fotocopia de las conclusiones adoptadas y que considero necesario tenga conocimiento el Sr.Roca.

Dios guarde a Vd. muchosaños.

Masnou a 7 de enero de 1980

El Presidente

Reunió amb polítics per solucionar la il·legalitat de la Cambra Agrícola del Masnou. CM Caixa 77_499.

o Alella. Tots aquests municipis, juntament amb el Masnou formaven la vall de Sant Mateu i formaven part del Pla d'ordenació urbana.

L'agost de 1982 l'Ajuntament va requerir quatre vocals de la Cambra Agrícola del Masnou per a la constitució de la Comissió Municipal del Cens Agrari de 1982.

Tota la història del funcionament de les cambres va tenir un caràcter provisional en espera de la llei que les regulés. En el moment en el qual es va aconseguir aquest reglament, les cambres es van dissoldre. Aquesta decisió va trigar setze anys a concretar-se, fet que va sembrar incertesa i preocupació pel futur (especialment per la responsabilitat d'impedir que el patrimoni immobiliari, econòmic i humà de tots els pagesos del poble es perdés) de totes les actuacions de la Cambra Local.

Quan el Partit Socialista va guanyar les eleccions de 1982 va prometre la nova Llei de cambres agràries per tal de modificar-ne les estructures i promoure les eleccions, però va trigar a poder complir les seves promeses electorals.

El juliol de 1985 (quan encara no estaven definitivament traspassades les competències en aquesta matèria), el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei de cambres agràries (o Llei Miró, aleshores conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat). Aquesta Llei defensava la continuïtat de les cambres comarcals i l'agrupació, fusió i desaparició progressiva de les d'àmbit municipal, organismes en què s'havien d'inscriure obligatòriament els pagesos. Malgrat això, les crítiques al text es van basar en la idea que aquests organismes constituïen uns ajuntaments paral·lels i això convertia el Departament d'Agricultura en una conselleria de governació del món rural. Aquesta llei catalana no va ser vigent fins que no va ser aprovada la llei d'àmbit nacional, que va ser recorreguda i no va tenir resolució fins molts anys després.

El diumenge 20 d'abril de 1986, Madrid va ser escenari de la manifestació més gran de pagesos coneguda fins al moment (entre 300.000 i 400.000 agricultors de tot Espanya, malgrat l'opinió contrària d'Unió de Pagesos) per protestar pel projecte de llei que es discutia a les Corts aleshores. El gran debat se centrava en el fet que la llei projectava establir, exclusivament, cambres provincials, i anul·lava els organismes locals.

La Llei 23/1986, de 24 de desembre, de bases del règim jurídic de les cambres agràries, facultava les comunitats autònomes que tinguessin atribuïdes competències a l'extinció de les cambres agràries locals, però va ser recorreguda i el Tribunal Constitucional no s'hi va pronunciar fins al 1989.

El 26 de setembre de 1991 es va aprovar la Llei definitiva de bases del règim jurídic de les cambres agràries, que afavoria la celebració de processos electorals al camp a partir de 1992 i que s'havien de repetir cada quatre anys. La Llei sols preveia l'existència de l'estructura d'una cambra agrària provincial, i corresponia a les comunitats autònomes la fusió i el desenvolupament de les cambres locals.

El 5 de novembre de 1992 s'informà el Ple de la Cambra que existia la possibilitat que es traspassessin les competències en matèria de cambres agràries a la Generalitat a principis de l'any 1993 (tal com va passar). El gener de 1993 el traspàs de les cambres agràries a la Generalitat de Catalunya es va definir com a imminent i el 15 de gener de 1993 es va portar a terme el traspàs. L'agost de 1993 s'especificava que la propera promulgació de la Llei de cambres agràries de Catalunya en comportaria la desaparició.

Davant la incertesa legal que va significar la promulgació espanyola i catalana de les bases del règim jurídic de les cambres agràries i la dissolució prevista de les cambres locals agràries, que va trigar més de deu anys a produir-se, la gran preocupació del Ple de l'entitat consistia a trobar l'estratègia per tal de poder mantenir el patrimoni aconseguit durant moltes dècades de treball agrícola.

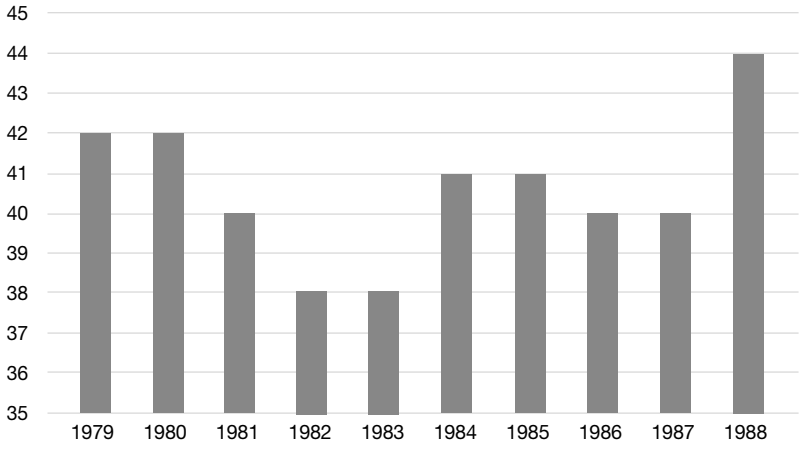
El desembre de 1993, el govern autònom va aprovar la llei per la qual es dissolien les cambres agràries locals i s'establien quatre úniques cambres agràries a tot el territori català, que coincidien amb l'àmbit provincial. Tots els béns mobles i immobles de les cambres passaven al patrimoni de la Generalitat, si no es buscaven altres solucions locals.

El 1994 es van iniciar tots els tràmits per portar a terme la dissolució de la Cambra Agrària del Masnou. En aquell moment, aquesta institució era propietària de l'immoble del carrer de Puerto Rico, 15, i era titular

de la concessió de la parada núm. 344 del pavelló G de Mercabarna.

El 7 de setembre de 1994 es va sol·licitar la inscripció de la Fundació Agrària Privada El Masnou. El 15 de juliol de 1994 es va atorgar l'escriptura de la carta fundacional de la Fundació davant del notari. En aquell moment, els pocs pagesos actius del municipi, nou socis (Lluís Mateu Gibernau, Joan Jordana Colomé, Joan Pérez Patiño, Antoni Jordana Doria, Jordi Jordana Doria, Josep Doria Muniente, Carles Ventura Ribas, Jaume Jordana Colomé i Joan Abelló Miret), es van agrupar en la Fundació: Fundació Agrària Privada El Masnou.

Extensió de regadiu en hectàrees al Masnou durant la Transició

L'entitat era considerada una fundació benèfica de tipus cultural. Els fundadors van destacar que els objectius de la Fundació eren afavorir el desenvolupament tècnic, econòmic i social del sector agrari del Masnou, la millora de les condicions de vida en el medi rural, la preservació i conservació del medi ambient i de l'entorn natural, i el progrés econòmic, social i cultural de professionals de les activitats agràries i dels habitants del medi rural.

Inicialment, la dotació de la Fundació era de 270.000 pessetes. El primer president d'aquest nou organisme va ser Carles Ventura Ribas; Jaume Jordana n'era el secretari; Joan Abelló Miret, el tresorer, i els vocals eren Lluís Mateu Gibernau, Joan Jordana Colomé, Joan Pérez Patiño, Antoni Jordana Doria, Jordi Jordana Doria i Josep Doria Muniente.

El 9 de novembre de 1994 l'entitat va quedar inscrita en el Registre de Fundacions de la Generalitat de Catalunya amb el núm. 839. Sobre la dissolució de la Cambra tenim la consciència que els llibres de comptabilitat tenen en blanc els fulls següents a 1998.

Aquesta entitat mai no s'ha dissolt per problemes legals amb la propietat de l'edifici social. Malgrat això, l'entitat resta en punt mort sense cap tipus d'activitat des de fa molts anys. La seva seu social està confiscada per la Generalitat, però encara té dipòsits bancaris al seu nom. El 13 de febrer de 1996 es va liquidar la Cambra Agrària del Masnou, malgrat que tenim fulls de comptabilitat del magatzem fins al febrer de 1997 i factures fins al 1998.

Conreu de regadiu al Masnou el 1979

Producte	Hectàrees dedicades
Mongetes seques	1
Mongeta verda	3
Patates	10
Clavell i altres flors	17
Enciam	2
Espinacs	1
Tomàquet	4
Pebrot	1
Cebes	1
Altres verdures	2
Total	42

Evolució del terreny agrícola del municipi

Al Masnou, a partir dels anys setanta, gairebé no quedava terreny agrícola a la població. La immensa majoria del terme municipal es va convertir en urbanitzat. Malgrat que visualment tenim aquesta percepció, les dades mostren que la dedicació agrícola al regadiu, malgrat que era molt petita, no va disminuir entre 1979 i 1988.

El 1979 estava certificada la pèrdua d'1 hectàrea de regadiu respecte a l'any anterior. Les 42 ha de regadiu registrades tenien la dedicació següent.

En aquella època es dedicaven al secà 1 hectàrea de garrofers i 3 hectàrees de vinya.

El 1981 les hectàrees de regadiu continuaven reduint-se i ja eren 40 hectàrees. El descens s'havia produït principalment amb la flor: el 1981 es dedicaven al clavell 12 hectàrees, a les roses 1 hectàrea i a altres flors 3 hectàrees. En conjunt, la flor havia perdut 1 hectàrea de conreu des de 1979.

El 1982, en canvi, la reducció es va produir amb el tomàquet i la patata. Es van conrear 2 hectàres menys d'aquests productes en comparació amb l'any

anterior. Paradoxalment, es va registrar que aquell any ja no hi havia garrofers i l'extensió de vinya havia crescut fins a 6 hectàrees.

És estrany, però els anys 1984 i 1988 es va guanyar terreny agrícola de regadiu en lloc de perdre'n. La manca de la resta de documentació no en permet veure l'evolució completa.

Metereologia de l'època

A partir de 1975 es van patir diversos problemes meteorològics. L'any 1977 la pedra va fer perdre el 50 % de les collites. L'any 1979 es va patir una sequera greu i la collita no va ser bona, igual que va passar l'any 1982. L'any 1988 la collita no va ser bona per excés de pluges. El 1995 va ser un any de producció escassa per una dura sequera.

Patata

En aquesta etapa ja no es portava a terme exportació conjunta de patates amb la gestió directa de la Cambra Agrícola. Malgrat això, es continuaven plantant aquests tubercles, com la resta de productes de l'horta. La Cambra continuava gestionant la compra de les llavors malgrat que la venda dels productes finals la feia individualment cada productor.

Per exemple, el setembre de l'any 1981 la Cambra del Masnou va continuar fent la seva comanda de patates de llavor:

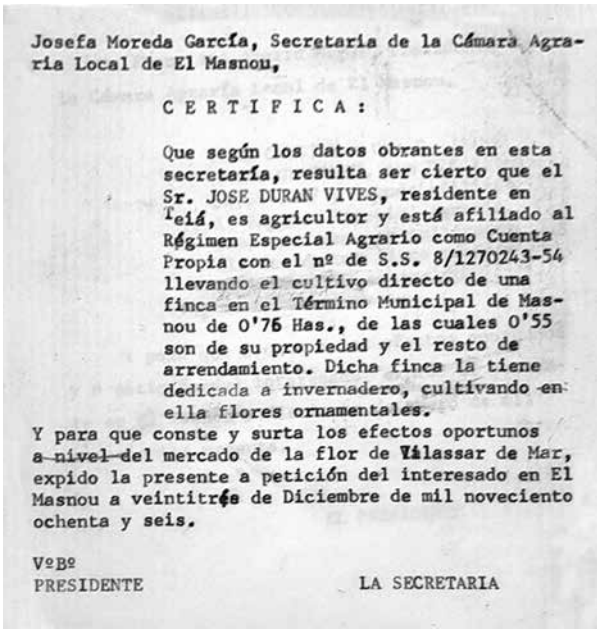
– Jaeria nacional	8.500 kg
– Jaeria d'importació	3.200 kg
– Red pontiac nacional	800 kg
– Claustar nacional	1.600 kg

Malauradament, en aquest cas, la Cambra va haver de redactar diferents queixes pel mal estat d'aquestes llavors.

Sabem per les breus actes que el 1986 continuaven els problemes amb l'escarabat de la patata. A part d'aquestes tasques, la Cambra, com a entitat, no va haver de fer cap tasca més. I malgrat el descens de granges i explotacions ramaderes a la població, la Cambra continuava informant els productors de fires i exposicions ramaderes.

Flor

Als anys vuitanta, la majoria de les finques dedicades al conreu de la flor estaven formades per hivernacles. Feien els certificats per poder-se fer socis del Mercat de la Flor de Vilassar.

Josefa Moreda García, Secretaria de la Cámara Agraria Local de El Masnou,

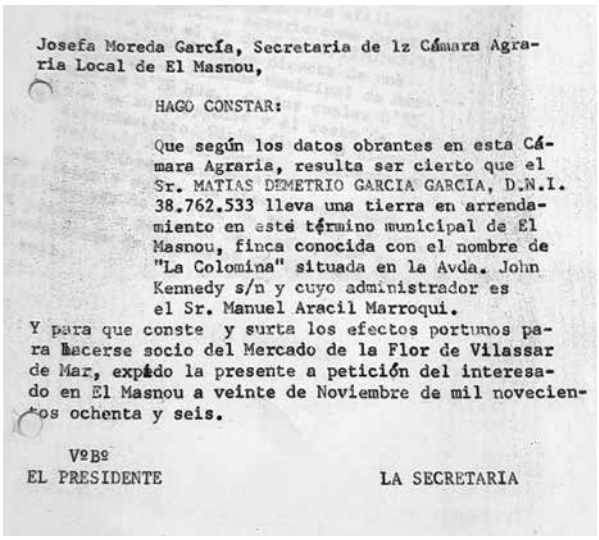
C E R T I F I C A :

Que según los datos obrantes en esta secretaría, resulta ser cierto que el Sr. JOSE DURAN VIVES, residente en Teiá, es agricultor y está afiliado al Régimen Especial Agrario como Cuenta Propia con el nº de S.S. 8/1270243-54 llevando el cultivo directo de una finca en el Término Municipal de Masnou de 0'76 Has., de las cuales 0'55 son de su propiedad y el resto de arrendamiento. Dicha finca la tiene dedicada a invernadero, cultivando en ella flores ornamentales.

Y para que conste y surta los efectos oportunos a nivel del mercado de la flor de Vilassar de Mar, expido la presente a petición del interesado en El Masnou a veintitrés de Diciembre de mil novecientos ochenta y seis.

VºBº
PRESIDENTE

LA SECRETARIA

Josefa Moreda García, Secretaria de la Cámara Agraria Local de El Masnou,

HAGO CONSTAR:

Que según los datos obrantes en esta Cámara Agraria, resulta ser cierto que el Sr. MATIAS DEMETRIO GARCIA GARCIA, D.N.I. 38.762.533 lleva una tierra en arrendamiento en este término municipal de El Masnou, finca conocida con el nombre de "La Colomina" situada en la Avda. John Kennedy s/n y cuyo administrador es el Sr. Manuel Aracil Marroqui.

Y para que conste y surta los efectos portunos para hacerse socio del Mercado de la Flor de Vilassar de Mar, expido la presente a petición del interesado en El Masnou a veinte de Noviembre de mil novecientos ochenta y seis.

VºBº
EL PRESIDENTE

LA SECRETARIA

Certificats de 1986 sobre finques amb flors. ACM, caixa 61_96.

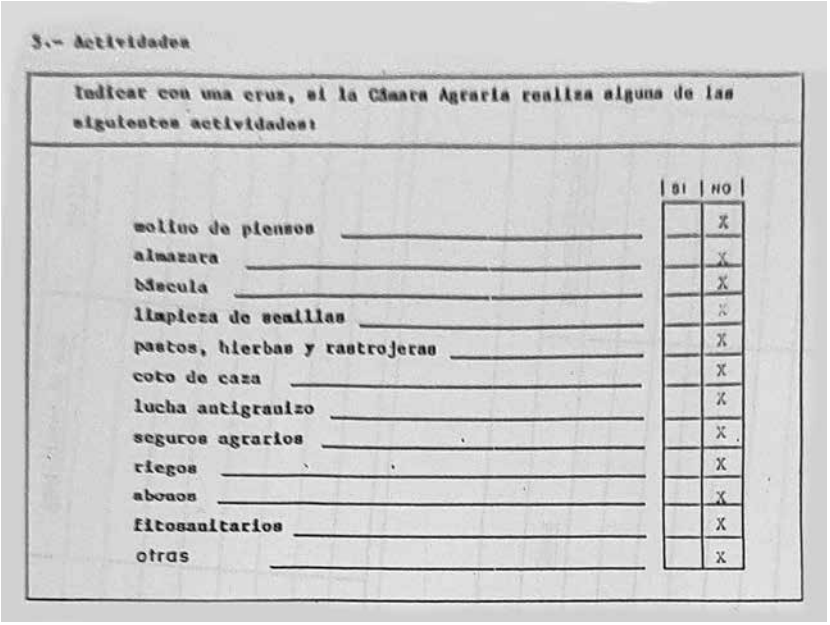
El conreu de la flor es va mantenir durant els anys vuitanta al Masnou, però les glaçades de l'any 1985, amb la pèrdua quasi total de les collites i la nulla indemnització oficial, van significar el punt final per als pocs productors que quedaven a la localitat i que es van haver de reinventar. Malgrat tot, l'Hermandad continuava distribuint a tots els socis informació sobre conferències i exposicions vinculades al tema de la floricultura.

La competència de les zones del sud de la Península i l'Amèrica del Sud, amb la meteorologia benèvola, va significar la finalització del conreu de la flor al Maresme. Alguns pagesos de la zona van passar a conrear la flor en test i d'altres van preferir especialitzar-se encara més en l'horta.

Vinya

El 1978 tampoc no es va formar la Junta Local Vitivinícola, perquè només hi havia al Masnou dos pagesos que lliuressin la seva producció de vinya a Alella: Francesc Abelló Miret i Jaume Piera Codina.

El 31 d'agost de 1987 es va publicar un llarg article a *La Vanguardia* que feia un termòmetre de la salut de la producció de vi a la zona del Baix Maresme. L'escrit considerava aquesta Denominació d'Origen d'Alella (en vigor des de 1955) la segona més coneguda entre els vins de Catalunya. Al mateix text es dedicava una part a descriure les caves Champs-Sors com a

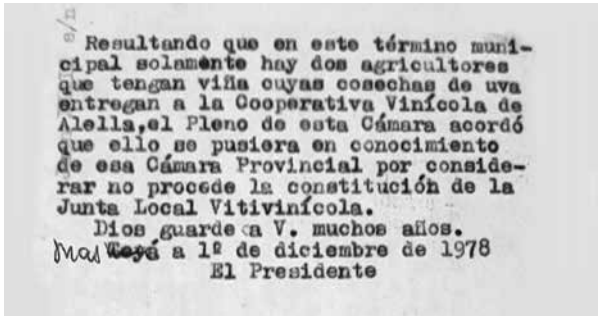

3.- Actividades

Indicar con una cruz, si la Cámara Agraria realiza alguna de las siguientes actividades:

	SI	NO
molino de piensos		X
almazara		X
báscula		X
limpieza de semillas		X
pastos, hierbas y rastrojeras		X
coto de caza		X
lucha antigranizo		X
seguros agrarios		X
riegos		X
abonos		X
fitosanitarios		X
otras		X

Funcions o serveis de la Cambra Agrícola el 1991. ACM, caixa 77_484.

Resultando que en este término municipal solamente hay dos agricultores que tengan viña cuyas cosechas de uva entregan a la Cooperativa Vinícola de Alella, el Pleno de esta Cámara acordó que ello se pusiera en conocimiento de esa Cámara Provincial por considerar no procede la constitución de la Junta Local Vitivinícola.

Dios guarde a V. muchos años.

Mataró a 1º de diciembre de 1978

El Presidente

Dos productors de raïm al Masnou el 1978. ACM, caixa 61_87.

úniques al món per trobar-se al nivell de la platja. S'hi explicava la història d'aquesta empresa i s'hi afirmava que va arribar a ser una de les quatre millors empreses de vins de la Península, però el 1967 va deixar de produir de manera industrial.

El 1979, després d'uns deu anys d'inactivitat, es va instal·lar a les caves un restaurant anomenat Rekondo i el propietari, José Miguel Recondo Legorburu, mantenia una producció artesanal de vi destinada sols al servei de l'establiment i a la venda entre coneguts. Malgrat això, el raïm utilitzat ja no era maresmenc, sinó que procedia del Penedès.

Funcionament de l'entitat

Com hem explicat anteriorment, la Cambra Agrícola del Masnou tenia un àmbit d'actuació reduït causat per la disminució de les terres de conreu i de pagesos en actiu durant la Transició. Malgrat això, la institució continuava en funcionament, però amb deficiències que diferents organismes oficials van mostrar clarament.

El 1990 el president de la Cambra Agrícola Local va reconèixer al responsable del Departament d'Agricultura de la Generalitat diverses coses que no funcionaven a l'entitat i per les quals els havien obert un expedient. Per exemple, aquell any la Cambra no tenia secretari i totes les gestions burocràtiques les havien de fer el conjunt dels pocs pagesos que continuaven en actiu i, per aquest motiu, es feien totes amb retard. També passava que a l'edifici de la Cambra es venien productes fitosanitaris, però l'edifici no estava donat d'alta al Registre oficial d'establiments i serveis plaguicides.

El 1991 es va fer una declaració de serveis que portava a terme la Cambra Agrícola del Masnou. El 15 de juliol de 1994 es va constituir la Fundació Privada El Masnou mitjançant escriptura atorgada davant de notari. El 16 de novembre va ser inscrita en el Registre de fundacions privades de la Generalitat de Catalunya amb el número 839. El 13 de febrer de 1996 es va resoldre l'expedient de liquidació de la Cambra Agrària Local del Masnou. Durant l'any 1995 l'activitat de l'entitat va ser activa i va generar uns beneficis suficients per realitzar tots els pagaments, incloses les nòmines dels treballadors i impostos.

Estatuts

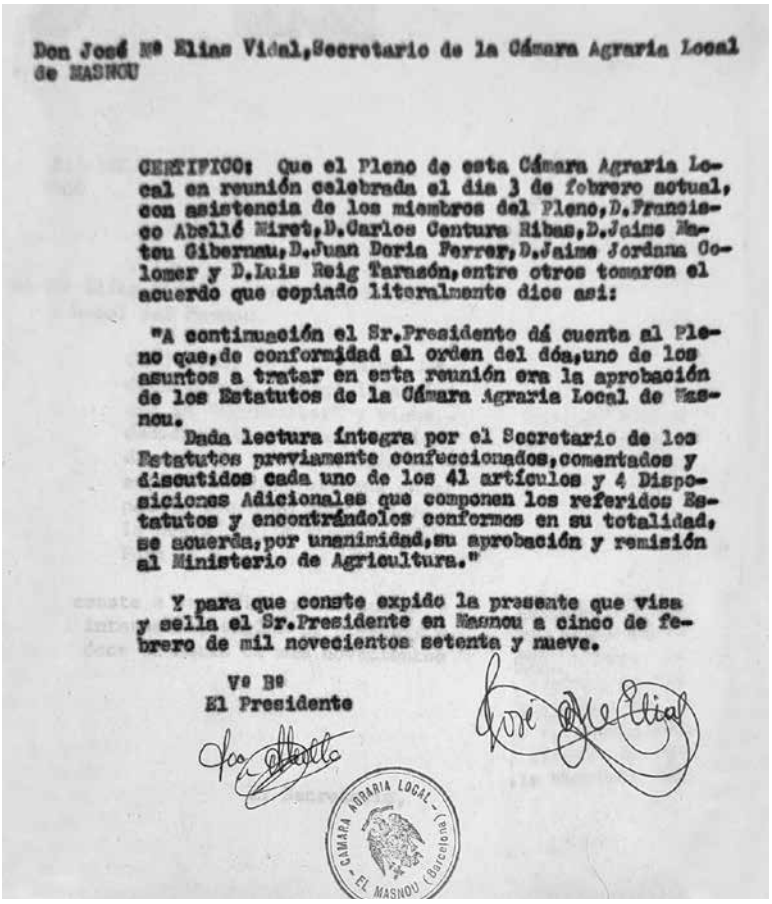
La llei sobre la creació de Cambres Agràries Locals de 1976 especificava que cada Cambra Agrària havia

de redactar els seus estatuts, que havien de ser ratificats pel Ministeri d'Agricultura. Aquest requisit pot semblar controvertit, perquè els estatuts eren un document legal que feia pública una declaració de principis i unes normes de funcionament d'un organisme creat per unes persones amb una ideologia comuna i compartida. Les cambres agràries no van ser creades voluntàriament, sinó que compliren una obligatorietat legal. Per aquest motiu les cambres tenien les funcions i el funcionament que marcava la llei, no la que podien escollir els seus associats.

Aquesta entitat estava qualificada com una corporació de dret públic amb caràcter d'òrgan de consulta i col·laboració amb l'Administració a través del Ministeri d'Agricultura, amb personalitat jurídica pròpia, amb funcions de representació dels seus associats i amb plena capacitat per actuar per al ple acompliment de les seves finalitats i funcions. Els trets identitaris mostraven que l'àmbit d'actuació de la Cambra estava limitat a l'extensió del municipi.

Les funcions i competències que tenia aquesta associació pel fet de ser òrgan de consulta i col·laboració amb l'Administració eren les següents: collaborar amb els diferents governs en l'elaboració i aplicació en l'àmbit del Masnou d'accions de política general que afectessin directament els pagesos. Per això, prèviament, la Cambra havia de ser consultada respecte a iniciatives per l'augment de la productivitat agrària; desenvolupament de recursos productius i mitjans de producció; ordenació del territori i dels recursos naturals; defensa de la natura; règim i tinença de terres; reforma i desenvolupament agraris; informes i estudis de la situació agronòmica; programes d'investigació agrària aplicada; ordenació, comercialització i industrialització de productes agraris; denominacions d'origen; difusió de coneixements tècnics i capacitació i formació agrària; seguretat social agrària; expropiacions sobre explotacions agràries; agricultura associativa; millora de l'hàbitat rural i qualitat de vida; assegurances agràries; finançament, crèdits, subvencions i fiscalitat agronòmica.

La Cambra també tenia funcions de caràcter tècnic delegades per l'Administració o pels òrgans agraris del Govern de la Comunitat Autònoma; tenia consideració d'oficina pública a efectes de presentació i tramitació de documentació agrària. Quan se li sol·licitava, la Cambra també ostentava les funcions d'assessorament sobre subvencions, ajuts i aplicació legislativa, expedició de certificats, informes i certificacions, etc.

Don José Mª Elias Vidal, Secretario de la Cámara Agraria Local de MASNOU

CERTIFICO: Que el Pleno de esta Cámara Agraria Local en reunión celebrada el día 3 de febrero actual, con asistencia de los miembros del Pleno, D. Francisco Abelló Miret, D. Carlos Centura Ribas, D. Jaime Mateu Gibernau, D. Juan Doria Ferrer, D. Jaime Jordana Colomer y D. Luis Roig Tarazón, entre otros tomaron el acuerdo que copiado literalmente dice así:

"A continuación el Sr. Presidente dá cuenta al Pleno que, de conformidad al orden del día, uno de los asuntos a tratar en esta reunión era la aprobación de los Estatutos de la Cámara Agraria Local de Masnou.

Dada lectura íntegra por el Secretario de los Estatutos previamente confeccionados, comentados y discutidos cada uno de los 41 artículos y 4 Disposiciones Adicionales que componen los referidos Estatutos y encontrándolos conformes en su totalidad, se acuerda, por unanimidad, su aprobación y remisión al Ministerio de Agricultura."

Y para que conste expido la presente que visa y sella el Sr. Presidente en Masnou a cinco de febrero de mil novecientos setenta y nueve.

Vº Bº
El Presidente

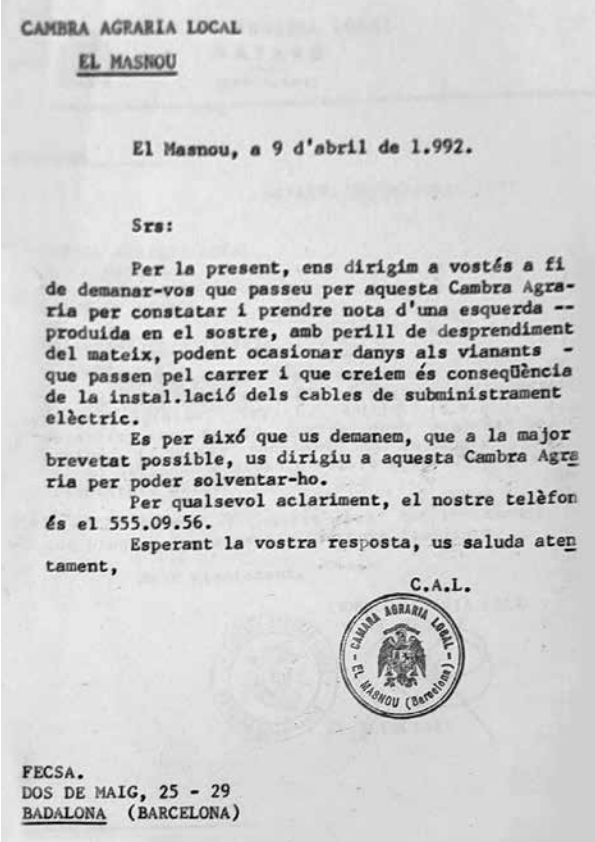
CAMARA AGRARIA LOCAL - (Barcelona) - EL MASNOU

Certificat d'aprovació dels estatuts. Arxiu ACM, caixa 61_94.

Però la Cambra podia arribar a tenir tots aquells serveis que es consideressin d'interès general per a la comunitat rural si ho decidia el Ple. Alguns exemples podien ser els següents: organització de serveis comunitaris, reparació de xarxes de conducció d'aigua o camins, guarderia rural, lluites contra plagues, gelades, pedra, incendis, funcions de crèdit, etc.

El 3 de febrer de 1979 es va confirmar l'aprovació dels Estatuts de la Cambra Agrària Local del Masnou. El segell encara mostrava elements plenament franquistes malgrat que es van aprovar en plena Transició. Més endavant, el 1989, la Cambra Agrària Provincial va informar la Cambra Agrícola Local del Masnou que el seu segell era anticonstitucional.

La Llei i els Estatuts de l'entitat determinaven que, per al seu funcionament normal, les cambres en general, i aquesta en concret, podien aconseguir subvencions oficials, la percepció econòmica sobre

CAMBRA AGRARIA LOCAL
EL MASNOU

El Masnou, a 9 d'abril de 1.992.

Srs:

Per la present, ens dirigim a vostés a fi de demanar-vos que passeu per aquesta Cambra Agraria per constatar i prendre nota d'una esquerda -- produida en el sostre, amb perill de desprendiment del mateix, podent ocasionar danys als vianants - que passen pel carrer i que creiem és conseqüència de la instal.lació dels cables de subministrament elèctric.

Es per això que us demanem, que a la major brevetat possible, us dirigiu a aquesta Cambra Agraria per poder solventar-ho.

Per qualsevol aclariment, el nostre telèfon és el 555.09.56.

Esperant la vostra resposta, us saluda atentament,

C.A.L.

CAMBRA AGRARIA LOCAL - EL MASNOU (Barcelona)

FECSA.
DOS DE MAIG, 25 - 29
BADALONA (BARCELONA)

Problemes a l'edifici de la Cambra local el 1992. ACM.

la contribució rústega, les quotes determinades per cada Ple (nou nom de la Junta Directiva), els ingressos aconseguits per a la prestació de serveis i altres mitjans.

Nombre de socis

Respecte als socis, els Estatuts de la Cambra manifestaven que podien estar associats a aquesta entitat els titulars d'explotacions agrícoles (tota persona natural o jurídica que portés a terme la gestió d'explotació econòmica fent l'activitat de manera directa en nom propi o els seus familiars majors d'edat que es dediquessin de manera directa i exclusiva a l'explotació familiar). També podien ser socis els representants d'explotacions en comú de la terra o ramat en forma de cooperativa agrària o de societat agrària de transformació o d'altres formes d'associació agrària.

Entre els socis no es podia produir cap discriminació per raons d'edat, sexe, raça, religió o altra classe. Els drets i les obligacions dels socis eren similars als d'èpoques anteriors.

Per requisit legal, els Estatuts incloïen el comentari que «*l'entitat no limitarà la llibertat sindical ni les accions de reivindicació*».

Local social

El 1986 hi ha documentació oficial que demostra que el local social de la Cambra Sindical Agrària tenia problemes de conservació que s'havien de reparar de manera immediata. Malgrat tot, el valor cadastral de l'edifici l'any 1993 era de 3.008.534 pessetes. Poc temps després el local es va llogar amb diferents funcions comercials: mobiliari, confecció, etc.

Juntes i eleccions de la cambra

Malgrat la disminució de tasques col·lectives de l'entitat, s'havien de seguir uns protocols de funciona-

Juntes i escrutinis de diversos anys

Junta de 1976

President	Francesc Abelló Miret
Vicepresident	Carles Ventura Ribas
Secretari	Joan Pujadas Subirana
Vocals	Jordi March Badía
	Martí Pons Roca
	Josep M. Rossell Alegre
	Joan Doria Ferrer

El cens agrícola de la cambra local estava format pels titulars d'explotacions agrícoles.

Escrutini de les eleccions de 1978

Joan Doria Ferrer	39
Francesc Abelló Miret	37
Jaume Mateu Gibernau	35
Jordi March Badia	31
Jaume Piera Codina	31
Jaume Jordana Colomer	29
Carles Ventura Ribas	26
Lluís Reig Tarrazón	18

El president de 1978 va tornar a ser Francesc Abelló miret i els vicepresidents, Carles Ventura Ribas i Joan Doria Ferrer.

Junta de la Cambra Agrícola de 1991

President	Francesc Abelló Miret*
Vicepresident 1r	Carles Ventura Ribas
Vicepresident 2n	Jaume Mateu Gibernau
Vocals	Joan Doria Ferrer
	Jaume Jordana Colomer
	Jaume Piera Codina
	Lluís Reig Tarrazón

*Mort l'any 1992.

ment que marcava la normativa. El principal eren les eleccions dels òrgans rectors de la Cambra. Les persones que van gestionar el funcionament de la Cambra Agrícola van ser més o menys les mateixes durant tota la Transició.

Els criteris per seleccionar els candidats a les eleccions durant aquesta etapa van ser molt més simples que en etapes anteriors. Sols eren elegibles com a representants de la Cambra Agrícola els empresaris agraris.

Secretari

El secretari de la Junta de la Cambra tenia veu però no vot i feia les funcions de convocar les reunions i redactar l'ordre del dia, escriure l'acta, proposar el pressupost, portar el registre de la correspondència, custodiar els llibres, certificar i executar els acords, estendre les certificacions, donar o buscar assessorament legal, controlar les remuneracions del personal, i portar a terme la complementació dels llibres de comptabilitat, caixa i banc. La funció d'un secretari també consistia a dinamitzar internament l'empresa anomenada Cambra Agrícola. Collaborava amb els òrgans de govern de la Cambra i els assessorava, era el cap de personal, i exercia la direcció i la coordinació tecnicoadministrativa de l'entitat.

Els secretaris, entre moltes altres funcions, eren els encarregats de fer els censos electorals. El febrer de 1976 es va jubilar Joan Pujadas Subirana. El 1986 la secretària era Josefa Moreda García. El 1987 va signar els certificats d'extensions dedicades al conreu i el de maquinària Montserrat Santos Soler. No se li va assignar el càrrec de secretària, sinó de col·laboradora en la gestió del règim especial agrari.

El secretari tenia la condició de funcionari públic de l'Administració integrat a l'Institut de Relacions Agràries (IRA), adscrit al Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, desaparegut l'any 1991. Posteriorment, el 1993, van ser traspassades les competències en matèria agrícola a la Generalitat de Catalunya.

Ple (juntes directives) i eleccions

Els Estatuts de la Cambra especificaven que aquesta entitat seguiria els principis democràtics. La Llei sobre la creació de cambres agràries locals de 1976 i els Estatuts detallaven que podien ser electors i elegibles d'aquests organismes els titulars d'explotacions agràries. A les juntes, per tant, no hi estaven representats tots els estaments agrícoles. En democràcia, la Junta era menys representativa que durant la Dictadura.

Els òrgans de govern de l'entitat eren, principalment, el Ple (format per 12 membres) i el president, assistit per dos vicepresidents.

Els membres del Ple eren electes amb duració en el càrrec de quatre anys i podien ser reelegits.

Els secretaris que la Cambra Agrícola del Masnou va tenir van ser:

– El 1978, Josep Maria Elias Vidal.
– El 1983 ho era Teresa Maria Pons Maresma.
– El 1986 la secretaria era Josefa Moreda García.

El 1985 el president era Francesc Abelló Miret i el 1991 era Carles Ventura Ribas.

Reunions de la Junta Directiva

Els Estatuts de la Cambra marcaven que el Ple s'havia de reunir, com a mínim quatre vegades l'any, una a cada trimestre. La finalitat d'una d'aquestes reunions era facilitar el pressupost, i en una altra s'hi havia de presentar la memòria, el balanç i el tancament de pressupost.

Assemblees generals

Els Estatuts marcaven que s'havia de convocar Ple extraordinari quan s'hagués de tractar un dels temes següents: redacció o modificació dels Estatuts, constitució o afiliació a federacions, renovació del president o vicepresidents i quan fos convenient. No tenim constància de cap Ple extraordinari des de 1978 fins a 1994.

Patrimoni de la cambra

El valor cadastral de l'edifici social de la Cambra el 1994 era de 3.113.833 pessetes.

L'inventari fet el desembre de 1978 indicava un actiu de diners en caixa o en bancs d'unes 364.000 pessetes, un valor de l'immoble i mobiliari de 154.916,30 pessetes, uns deutors de 1.222.510,30 pessetes i unes mercaderies al magatzem valorades en 935.676,59 pessetes. Les factures pendents de pagar significaven en aquell moment 1.065.363,08 pessetes. El pressupost d'aquell any va ser de 2.171.524,39 pessetes.

El pressupost per al 1980 va ser de 3.850.522,93 pessetes. El desembre de 1979 l'actiu en caixa o bancs era de 505.569 pessetes, els deutors s'havien

reduït a 873.393, els immobles i el mobiliari mantenia el seu valor i les mercaderies que hi havia al magatzem en aquell moment costaven 2.126.674,15 pessetes, però s'havien de pagar les factures dels creditors de 2.081.744,31 pessetes.

El pressupost per al 1981 va ser 3.143.590,91 ptes. El desembre de 1980 l'actiu en caixa o bancs era de 226.210 pessetes i els deutors continuaven reduint-se a 651.032, els immobles i mobiliari s'havien revaloritzat a 208.496,30 pessetes i les mercaderies que hi havia al magatzem en aquell moment costaven 2.031.606 pessetes, però s'havien de pagar les factures dels creditors, de 1.244.151,94 pessetes.

El pressupost per al 1982 va ser 4.559.435,71 pessetes. El desembre de 1982 l'actiu en caixa o bancs era de 632.511 pessetes, els deutors havien augmentat a 1.904.043 pessetes, els immobles i mobiliari mantenien el valor i les mercaderies que hi havia al magatzem en aquell moment costaven 1.721.014 pessetes, però s'havien de pagar les factures dels creditors, de 2.480.105 pessetes. Es va acabar l'any amb un benefici d'unes 44.528 pessetes.

El pressupost per al 1983 va ser 4.506.078,71 pessetes. El desembre de 1983 l'actiu en caixa o bancs era de 422.072 pessetes, els deutors havien augmentat a 1.937.995 pessetes, els immobles i el mobiliari mantenien el valor i les mercaderies que hi havia al magatzem en aquell moment costaven 1.775.044 pessetes, però s'havien de pagar les factures dels creditors, de 2.132.448 pessetes. Es va acabar l'any amb un petit benefici.

El pressupost per al 1984 va ser 5.507.569,62 pessetes. El desembre de 1984 l'actiu en caixa o bancs era de 1.129.471 pessetes, els deutors significaven 2.395.368 pessetes, els immobles i el mobiliari mantenien el valor i les mercaderies que hi havia al magatzem en aquell moment costaven 1.705.710 pessetes, però s'havien de pagar les factures dels creditors, de 2.909.244 pessetes. També es va saldar positivament la temporada, però amb poc benefici.

El pressupost econòmic de l'any 1986 va ser de 1.434.000 pessetes. L'any 1993 el pressupost era de 19.305.659 pessetes.

Els serveis vinculats amb tasques agrícoles que proporcionen diners a la Cambra evolucionen i varien al llarg de la història. La majoria d'aquestes activitats que proporciona la Cambra no cercaven donar beneficis a l'entitat, sinó al mateix pagès.

Patrimoni humà, personal de la cambra

El desembre de 1980, el president de la Cambra, Francesc Abelló Miret, va al·legar en una declaració a la Mútua de Previsió Social que el febrer de 1976 es va jubilar l'últim dels treballadors de la Cambra, Joan Pujadas Subirana.

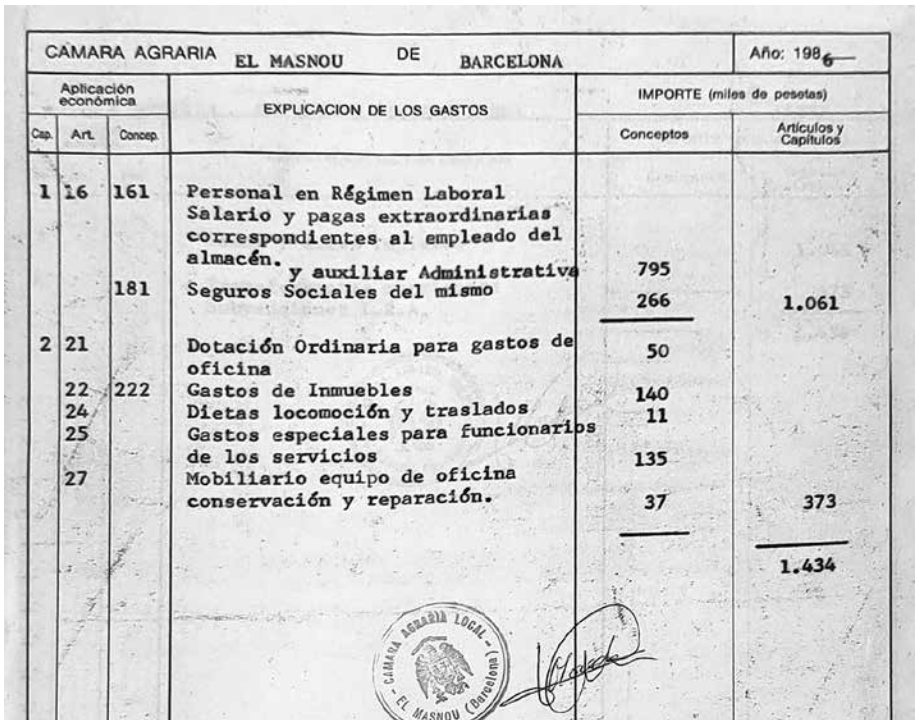
El 1979 signa diversos documents, entre ells el *Libro diario*, el secretari José de Elías.

El 1987 Joan Pons Gironés treballava per a la Cambra Agrària Local com a peó de magatzem, afiliat al règim general de la Seguretat Social.

La comptabilitat de 1992-1997 mostra que la Cambra pagava el sou de Joan Pons i Josep Gómez Neus.

Patrimoni mecànic

Malgrat que la Cambra continuava sense tenir maquinària pròpia, al Masnou el 1979 s'utilitzaven 40 motors elèctrics i 14 d'explosió. Hi havia 12 tractors de menys de 25 cv i 9 de menys de 59 cv, però estaven en ús 41 motocultors. També funcionaven 38 polvoritzadores.

CAMARA AGRARIA EL MASNOU DE BARCELONA — Año: 1986

Aplicación económica			EXPLICACION DE LOS GASTOS	IMPORTE (miles de pesetas)	
Cap.	Art.	Concep.		Conceptos	Artículos y Capítulos
1	16	161	Personal en Régimen Laboral Salario y pagas extraordinarias correspondientes al empleado del almacén. y auxiliar Administrativo	795	
		181	Seguros Sociales del mismo	266	1.061
2	21		Dotación Ordinaria para gastos de oficina	50	
	22	222	Gastos de Inmuebles	140	
	24		Dietas locomoción y traslados	11	
	25		Gastos especiales para funcionarios de los servicios	135	
	27		Mobiliario equipo de oficina conservación y reparación.	37	373
					1.434

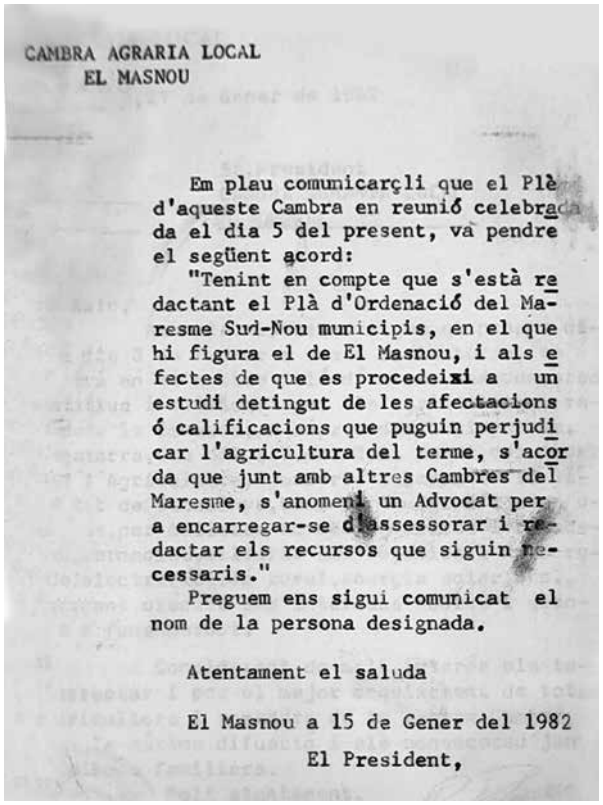
CAMARA AGRARIA LOCAL - EL MASNOU (Barcelona)

Pressupost de 1986. ACM, caixa 78_552.

Seccions

Secció Social

El 1982, la Cambra Agrícola del Masnou es va posar en contacte amb els representants de la Cambra Agrícola per participar en una reunió dedicada a la discussió per contractar un advocat que lluités per les

CAMBRA AGRARIA LOCAL
EL MASNOU

Em plau comunicarçli que el Plè d'aqueste Cambra en reunió celebrada el dia 5 del present, va pendre el següent acord:

"Tenint en compte que s'està redactant el Plà d'Ordenació del Maresme Sud-Nou municipis, en el que hi figura el de El Masnou, i als efectes de que es procedeixi a un estudi detingut de les afectacions ó calificacions que puguin perjudicar l'agricultura del terme, s'acorda que junt amb altres Cambres del Maresme, s'anomeni un Advocat per a encarregar-se d'assessorar i redactar els recursos que siguin necessaris."

Preguem ens sigui comunicat el nom de la persona designada.

Atentament el saluda

El Masnou a 15 de Gener del 1982

El President,

Reordenació del Maresme sud el 1982. ACM, caixa 61_87.

conseqüències agrícoles del Pla d'ordenació de nou municipis del Baix Maresme.

Control de documentació, contractes i sous al camp

La Secció Social de la Cambra Agrícola supervisava el contractes agrícoles que es feien a la població del Masnou. Per exemple, el contracte d'arrendament d'una finca de 6 hectàrees propietat de Josep Maria Rossell Alegre per 30.000 pessetes anuals fet el 1988.

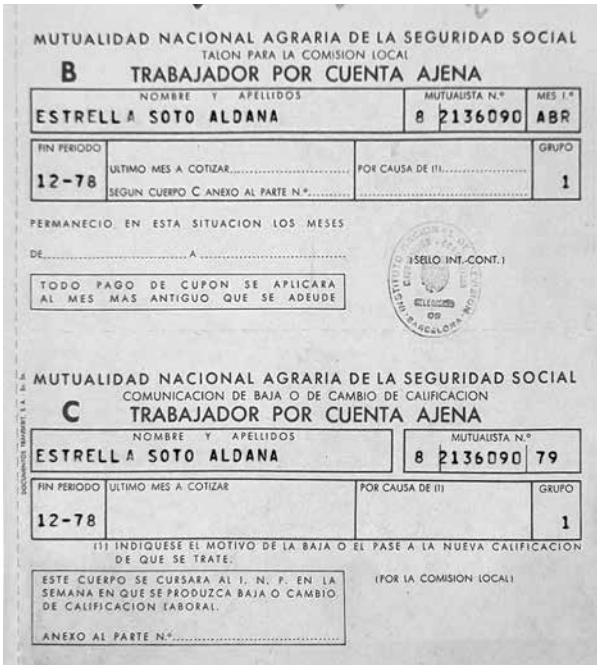
Secció Assistencial o de Previsió

Durant aquesta època la Cambra va continuar el servei d'oficina pública a efectes de presentació i tramitació de documentació agrària. A part de fer totes les tasques burocràtiques assignades, la Cambra sempre va ser propera als treballadors del camp en la seva lluita per igualar els seus drets d'assistència social als de qualsevol altre treballador industrial. Aquesta va ser l'activitat principal, juntament amb el magatzem, de l'entitat de la Cambra.

La Llei de règim especial agrari de la Seguretat Social es va decretar el 23 de juliol de 1971 i incloïa totes aquelles persones que, de manera habitual i com a mitjà fonamental de vida, fessin tasques agràries, sense condicionants més concrets.

La Llei de creació de les cambres agràries de 1976 manifestava que, posteriorment, es determinaria el procediment de transferència de l'obra de previsió social. El 1976 es va signar el conveni collectiu agropecuari. La gran diferència en la signatura d'aquest conveni va ser la participació de diferents entitats sindicals de diverses ideologies, com per exemple, l'Institut de Sant Isidre o Comissions Obreres.

L'any 1977 es va crear el Ministeri de Sanitat i Seguretat Social, que agrupava i simplificant les àrees de Salut, Seguretat Social i Assistència Social. Les entitats gestores d'aquest Ministeri van ser l'Institut Nacional de Seguretat Social, l'Institut Nacional de la Salut i l'Institut Nacional de Serveis Socials i, per tant, la Mutualitat Nacional Agrària va quedar extingida i els treballadors van haver d'estar afiliats a l'INSS. La funció gestora de la Cambra Agrària en l'àmbit de la Seguretat Social dels pagesos va quedar extingida.

MUTUALIDAD NACIONAL AGRARIA DE LA SEGURIDAD SOCIAL
TALON PARA LA COMISION LOCAL
B TRABAJADOR POR CUENTA AJENA

NOMBRE Y APELLIDOS	MUTUALISTA N.º	MES I.º
ESTRELLA SOTO ALDANA	8 2136090	ABR

FIN PERIODO	ULTIMO MES A COTIZAR / SEGUN CUERPO C ANEXO AL PARTE N.º	POR CAUSA DE (1)	GRUPO
12-78			1

PERMANECIO EN ESTA SITUACION LOS MESES
DE ..... A .....

TODO PAGO DE CUPON SE APLICARA AL MES MAS ANTIGUO QUE SE ADEUDE

(SELLO INT.-CONT.)

MUTUALIDAD NACIONAL AGRARIA DE LA SEGURIDAD SOCIAL
COMUNICACION DE BAJA O DE CAMBIO DE CALIFICACION
C TRABAJADOR POR CUENTA AJENA

NOMBRE Y APELLIDOS	MUTUALISTA N.º
ESTRELLA SOTO ALDANA	8 2136090 79

FIN PERIODO	ULTIMO MES A COTIZAR	POR CAUSA DE (1)	GRUPO
12-78			1

(1) INDIQUESE EL MOTIVO DE LA BAJA O EL PASE A LA NUEVA CALIFICACION DE QUE SE TRATE.

ESTE CUERPO SE CURSARA AL I. N. P. EN LA SEMANA EN QUE SE PRODUZCA BAJA O CAMBIO DE CALIFICACION LABORAL.

ANEXO AL PARTE N.º .....

(POR LA COMISION LOCAL)

Mutualitat de treballador per compte propi del 1978. ACM, caixa 77_512.

La llarga lluita per la igualtat en el tema de la previsió dels treballadors del camp respecte a la resta de treballadors, especialment els industrials, començava en aquells temps la seva finalització. A partir de 1971 els pagesos que no eren treballadors assalariats estaven integrats en el règim especial agrari de la Seguretat Social. Però, posteriorment, la Llei de 4 de juliol de 2007 establia dintre del règim especial dels treballadors per compte aliè o autònoms el sistema especial per a treballadors per compte propi agraris amb una millora considerable de les prestacions. La condició primordial per poder estar inclòs en aquest sistema consistia a ser titular o familiar de titular (que no vol dir propietari de la terra) d'una explotació agrària i obtenir almenys el 50 % de la seva renda fent activitats agràries.

El 1980 les cambres van haver de lluitar per l'augment dels impostos del camp, com veiem en aquests fragments del llarg escrit que es va remetre a l'Administració:

«*Referent a la greu situació que ens planteja l'alternativa que s'està practicant a la Seguretat Social Agrària amb el pagament de les jornades teòriques i el nou increment empresarial de 2 % segons sembla ser com a mesura d'assaig pel present any 1980, ens veiem obligats a formular la nostra oposició i disconformitat, al mateix temps d'exposar-li la precària situació del camp català i el que suposa un nou impost. Augmentar la tributació de la Seguretat Social Agrària faria desaparèixer l'agricultura del nostre sector.*

Ja que sembla ésser que l'actual sistema que s'ha vingut aplicant de les jornades teòriques pot desaparèixer i considerant, segons el nostre criteri, que la cotització per jornades reals tindria una repercussió negativa i, de manera especial, pels cultius on s'utilitza nombrosa ma d'obra, una alternativa que presentem seria un Règim Especial Agrari d'acord amb el cadastre provincial i a la qualificació dels terrenys s'apliqués un tant per hectàrea sembrada.

En cap punt de la Llei de 8 de setembre, així com els decrets i ordres posteriors que el complementen, no es parla en cap moment expressament de l'empresari agrícola i, en aquest aspecte, tenint en compte una sèrie de particularitats que ens diferencien bàsicament d'altres sectors productius, pensem que és important fer un estudi en profunditat de l'impost de la renda de les persones físiques per tal de calibrar amb justícies el que suposa pel pagès aquesta nova llei que regeix des de l'1 de gener de 1979.

És sabut que el camp és deficitari en tecnologia, en capital, en organització comercial, però, no obstant, a nivell fiscal, se l'ha equiparat a altres mitjans de producció.

Altra cosa que hauria d'haver tingut en compte la Hisenda Pública en quan a l'agricultor és l'elevat risc que aquest té comparat amb altres empresaris, en referència amb la climatologia o la inseguretat dels mercats, principalment els que estan situats en zones on els cicles de conreu són curts i depenen totalment d'una demanda que oscil·la constantment, amb preus fluctuants deixen indefens a l'empresari agrícola. La discontinuïtat de les collites i la inseguretat que arribin a final del cicle diferencien l'empresari agrícola de qualsevol altre. Els beneficis de l'agricultor no poden comparar-s ni tractar-se d'idèntica manera als beneficis d'altres empresaris.

Una de les altres novetats de la llei és la unitat familiar. En una família pagesa en la qual tots col·laboren en l'explotació, al no tenir en compte la llei l'autoconsum, això pot ésser greu. Si no es pot posar en nòmina com a empleats per compte aliè a familiars directes, a un empresari agrícola li pot resultar més econòmic prescindir de familiars directes perquè, amb el treball dels familiars, es poden augmentar els beneficis, no es poden deduir els costos. Però si es faria si no fos familiar.

També s'han d'obtenir deduccions per riscos imprevistos.

El que l'administració obté del treball del pagès és, proporcionalment, més que el que obté d'altre empresari.

La quota del pagès hauria de tenir un índex correctiu d'acord amb la marxa de les diferents campanyes i la situació familiar i d'empleats de cada empresa.

Fiscalment, en el concepte tributari de transmissions de sòl o de la terra rústega no pot ésser objecte d'anàlisi en quant al tipus impositiu a aplicar.»

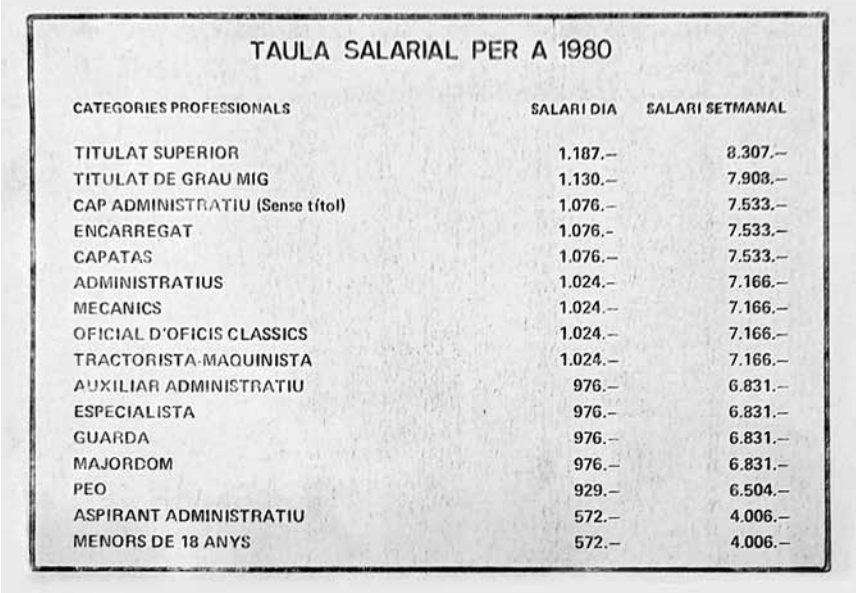
El 1980 es va signar el conveni col·lectiu agropecuari amb un 14 % d'augment dels salaris i del nombre de dies de vacances a 23 dies. L'entitat que vetllava per l'arbitratge en aquestes qüestions laborals s'anomenava Comissió Paritària.

L'Institut de Relacions Agràries va contractar Montserrat Santos Soler com a responsable de la Previsió Social del Masnou el 1988. Malgrat això, el 1989 el Masnou no tenia delegat de la Seguretat Social i el president, Francesc Abelló Miret, reclamava que n'hi hagués un.

El 1991 el càrrec de delegat de la Mutualitat estava vacant. En aquella època estaven afiliats a la REA per compte propi 35 pagesos i 26 per compte aliè.

Treballadors afiliats al Sindicat l'any 1980

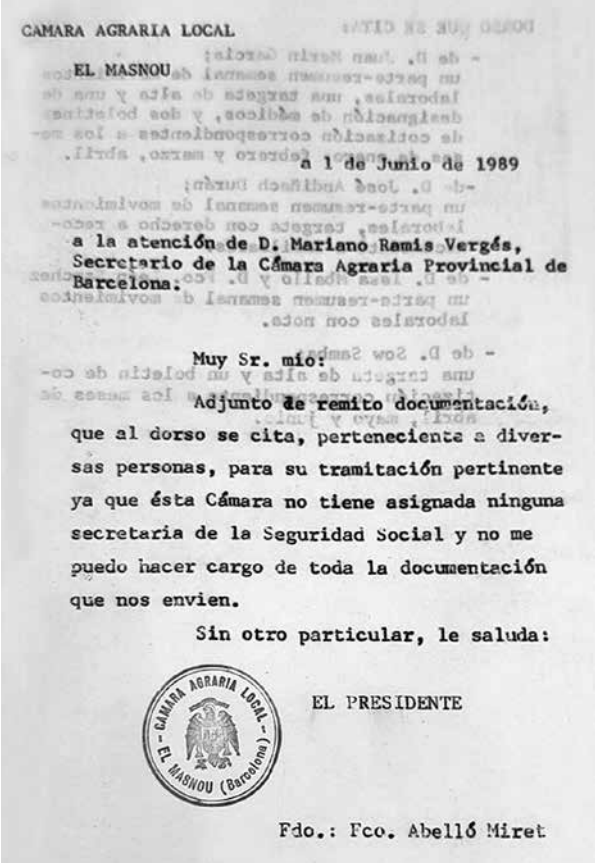
Treballadors eventuals	Treballadors fixos	Treballadors autònoms
Francisco Guerrero Jiménez	Estrella Callejas Enríquez	Marcelina Costa Ribas
Victoria Albiol Bayarri	Juan Sánchez Chaparro	Josep Pijoan Ventejo
Joan Vives Andreu	Joan Tió Ros	M. Teresa Esmarats Vidal
Juan Sánchez Urbano	Antonia Fernández Crisóstomo	Antoni Grau Alonso
Maria Roca Costa	Isidoro Rodríguez Rubio	Maria Duran Ballester
Francisca Botey Sabatés	Dolores Reyes Alonso	Vicente Aja Fernández
Dolores Miguel Vives	Damián Fábregas Rossell	Dolors Vilaginés Mitjans
Joaquima Pera Ballalta	Antoni Bayarri Compte	Teresa Colomé Prat
Salvador Esmarats Vidal	Alfonso Enríquez Valverde	Joaquim Fuster Duran
Rosa Massó Calls	Alberto Ruiz Peña	Francesc Pont Pagés
Josefa Manent Reixachs	Manuel Rasero Gallego	Joan Duran Quetglas
Elvira Andiñach Maymús	Joan Ferrer Granell	Domènec Puig Gasó
Ángela Marés Cervera	Isidre Compte Drago	Valentina Duran Quetglas
Josep Camps Buixader	Andreu Compte Castellá	Carolina Colomé Sala
Joaquim Carbí Oliveras	Joaquín Callejas Paredes	Martí Raméntol Rossell
Juan Salvador Villanueva	Dionisio Recoder Gelabert	Jerónimo Fuster Santfrancisco
Josep Colomé Queralt	Lluís Reig Tarrazón	Joan Rossell Horta
Julián Gómez Sahuquillo	Emilio Bonilla González	Jaume Andiñach Maymús
José Fernández González	Martí Doria Galofré	Miquel Ventura Cané
Juan Conejero Garcel	Joan Crosas Julià	Antoni Duran Mora
Damián García Teruel	Montserrat Mauri Berga	Antonio Bascuñana Fernández
	Marcelino Camarero	Joan Abelló Miret
	Manuel Fornas Pérez	Josep Raméntol Andiñach
	Josep Tió Ros	Francesc Andiñach Camps
	Jaime Coronas Bosch	Joan Colomé Queralt
	Enric Carreras Truns	Jaume Massuet Matas
	José González Jiménez	Francisco Pérez Patiño
	Josep Viadé Torrents	Pere Riera Galvany
	José Navarro Ortega	Ángel Guzmán Viñas
	Juan Ballesta Pérez	Francesc Abelló Miret
	Elías Ortiz Fábregas	Miquel Volart Ferrando
	Josep Feu Romeu	Martí Mateu Balada
	Gaspar Cuadrado Crespo	Eulàlia Rosés Matas
	Juan Bautista González	
	José Arias Segura	
	Vicente Pereñíguez Torrecilla	
	M. Rosario Vilajoana Rosa	
	Luisa Morera Bordes	
	Francisco Doutres Calvet	
	José Campano Moreno	
	Cristino Montoya González	
	Remigio Matas Camps	
	José Collado Gil	
	José Martínez López	
	Joan Pujadas Subirana	
	Pere Ansón Fuertes	
	Pere Missé Fontrodona	
	Josep Badía Doménech	
	Josep Baixes Parés	
	Juan Vera Cascales	
	Pere Rovira Andiñach	
	Vivencio Ruiz Peña	
	Rafael Miñana Ramos	
	Josep Pons Marcansús	
	José Collado Salvador	
	Vicenç Godás Obiols	
	Manuel Pérez Patiño	
	Juan Amador Gómez	
	Antonio García Muñoz	
	Ramon Castell Martí	
	Fernando Algaba Cantillo	
	Eugenio Fernández Álvarez	
	Antoni Bayarri Llaudís	
	Mariano Mauri Gatius	

TAULA SALARIAL PER A 1980

CATEGORIES PROFESSIONALS	SALARI DIA	SALARI SETMANAL
TITULAT SUPERIOR	1.187.–	8.307.–
TITULAT DE GRAU MIG	1.130.–	7.908.–
CAP ADMINISTRATIU (Sense títol)	1.076.–	7.533.–
ENCARREGAT	1.076.–	7.533.–
CAPATAS	1.076.–	7.533.–
ADMINISTRATIUS	1.024.–	7.166.–
MECANICS	1.024.–	7.166.–
OFICIAL D'OFICIS CLASSICS	1.024.–	7.166.–
TRACTORISTA-MAQUINISTA	1.024.–	7.166.–
AUXILIAR ADMINISTRATIU	976.–	6.831.–
ESPECIALISTA	976.–	6.831.–
GUARDA	976.–	6.831.–
MAJORDOM	976.–	6.831.–
PEO	929.–	6.504.–
ASPIRANT ADMINISTRATIU	572.–	4.006.–
MENORS DE 18 ANYS	572.–	4.006.–

Taula salarial del conveni de 1980. ACM, caixa 77_459.

CAMARA AGRARIA LOCAL

EL MASNOU

a 1 de Junio de 1989

a la atención de D. Mariano Ramis Vergés, Secretario de la Cámara Agraria Provincial de Barcelona.

Muy Sr. mío:

Adjunto de remito documentación, que al dorso se cita, perteneciente a diversas personas, para su tramitación pertinente ya que ésta Cámara no tiene asignada ninguna secretaria de la Seguridad Social y no me puedo hacer cargo de toda la documentación que nos envien.

Sin otro particular, le saluda:

CAMARA AGRARIA LOCAL - EL MASNOU (Barcelona)

EL PRESIDENTE

Fdo.: Fco. Abelló Miret

Queixa i petició d'un delegat de la Seguretat Social el 1989. ACM, caixa 61_89.

Mutualitat

El 1985 Josefa Moreda García era la corresponsal de la Seguretat Social de la Cambra Agrària Local. En canvi, el 1991 es va certificar que aquesta titularitat estava vacant i que el nombre d'afiliats al REA a la localitat per compte propi era de 26 i 35 per compte aliè. El 1991 es va signar un Decret sobre els subsidis de família i de vellesa, especialment en situacions de finalització de l'activitat de manera anticipada.

Assegurances i subvencions

De conformitat amb la Llei de 28 de desembre de 1978 d'assegurances agràries combinades, l'Administració de l'Estat concedia subvencions al pagament de les primes als assegurats que les subscrivissin. El 1989 es va signar un decret sobre ajuts per al foment de l'ús de les assegurances agrícoles.

Arbitratge

La Cambra Agrícola també va fer de mediadora en el conflicte laboral entre un treballador del camp i el seu patró, Pere Roig Colomer, el 1983.

La Cambra va representar i defensar els seus associats en la negociació d'indemnitzacions per les conseqüències negatives que va provocar la tempesta de 1978.

El gener de 1985 es va produir un problema agrícola important produït per les gelades que va afectar, principalment, els conreus de flors (exteriors i d'hivernacles) i d'horta. El valor aproximat de les afectacions va ser de 1.600.000 pessetes.

Cultura

Els actes que es van fer per les festes del patró en l'època de la Democràcia van ser similars a les que es portaven a terme durant l'última fase del franquisme. No es conserva documentació sobre l'organització de les festes de Sant Antoni i Sant Isidre durant aquesta època de democràcia. El

Mutualistes del 1990

Treballadors per compte aliè	Treballadors per compte propi
José Moreno	Martí Doria Galofré
Juan Bermerjo Moreno	Antoni Botey Mir
Manuel Robledo Giménez	Ramon Botey Mir
Luis Duran Crisóstomo	Pere Roig Colomer
Cristóbal Ruiz Guzmán	Martí Pons Roca
José Luis Ruiz Guzmán	Rafael Barnadas Andiñach
José Aguera Sánchez	Carles Ventura Ribas
Juan José Rodríguez Robledo	Joaquín Viche Casas
Félix Rodríguez Robledo	Jaume Piera Codina
Carles Boix Coronas	Manuel Sanfrancisco Andreu
Jordi Tió Mateu	Pere Raméntol Rosés
José Ruiz Ortega	Josep Segalés Calafell
Anton Jordana Ruyra	Ramon Saló Sala
Francesc Xavier Duran Bertran	Joan Abelló Miret
Francisco Javier Planchart Gómez	Ramon Puig Oliveras
	Margarita Mateu Grasetas
	Josep Andiñach Duran
	Irene Miralles Bonet
	Carmen Muniente Francas
	José M. Sánchez Rabassa
	Josep Palau Verdaguer
	Jaume Massuet Matas
	Juan Pérez Patiño
	Francesc Abelló Miret

Mutualistes del 1993

Treballadors per compte aliè	Treballadors per compte propi
José Moreno	Carmen Muniente Francas
Juan Bermerjo Moreno	Antoni Botey Mir
Manuel Caballero Rodríguez	Ramon Botey Mir
Luis Duran Crisóstomo	Juan Pérez Patiño
Cristóbal Ruiz Guzmán	Martí Pons Roca
José Luis Ruiz Guzmán	Rafael Barnadas Andiñach
Maria Tió Mas	Carles Ventura Ribas
Juan José Rodríguez Robledo	Joaquín Viche Casas
Félix Rodríguez Robledo	Jaume Piera Codina
Carles Boix Coronas	Manuel Sanfrancisco Andreu
Jordi Tió Mateu	Pere Raméntol Rosés
Montserrat Pons Roca	Anton Jordana
Ruyra	
Francesc Xavier Duran Bertrán	
Juan Sánchez Méndez	
Auro Santos Sánchez	

1988 l'Ajuntament del Masnou va organitzar un curs per a aturats sobre plantes ornamentals i flors tallades.

Participació de la Cambra en festes cíviques

El 1980 l'Hermandad també va participar en la Festa Nacional de l'11 de setembre o festes de tardor. El 1987 la Junta de la Cambra va participar en la Festa Major del Masnou. El president de la Cambra també va participar en el lliurament de la medalla de bronze de la vila del Masnou al mossèn Josep Nicolau, el 1989.

Secció Econòmica

Les funcions d'aquesta secció estaven basades en diversos pilars bàsics del funcionament de la Cambra: el magatzem, el crèdit agrícola i les compres en comú. Els dos primers elements estaven íntimament relacionats.

Compra i venda conjunta de productes

El 1990 es van aprovar els Estatuts de la Cooperativa de la Cambra Agrícola i que durant anys s'havien estat debatent.

El 1986, una gran part del pressupost de l'entitat era el magatzem, en aquell moment anomenat Cooperativa. Juntament amb l'organització de la Previsió, eren les dues tasques fonamentals de l'entitat.

Sense racionament ni exportació conjunta de patates, cada pagès venia la seva producció individualment en el mercat que preferia. Malgrat això, la venda de llavors, fertilitzants, productes insecticides, cordes, eines, vins, verdures, etc. del magatzem es va mantenir fins a l'últim dia de l'existència de l'entitat.

La comptabilitat mostra que el 1997 al magatzem es venien, principalment, vi i mongetes.

Secció de Mercabarna

Els productors socis de la Cambra que volien vendre els seus productes a Mercabarna i hi pagaven la parada es van associar en una secció de l'entitat amb un llistat concret de socis. El 1977 es van signar els Estatuts d'aquesta secció de l'Hermandad.

RELACION AFECTADOS TEMPORAL OCTUBRE 1.978

NOMBRE	PLANTACION	INSTALACIONES	VALOR TOTAL
Valentina Durán	tomates		50.000,- ptas
José Mª Rosell	gladiolos	invernadero	150.000,- "
Francisco Puig	tomateras y claveles		280.000,- "
Jaime Valls	clavelinas		110.000,- "
Hija de J. Casas	plantas y reparación	invernadero	199.000,- "
Francisco Abelló	clavel y tomateras		380.000,- "
Jaime Jordana	clavel y esparraguera	sombráculo	1.300.000,- "
Luis Mateu	gladiolo	invernadero	1.500.000,- "
Jaime Mateu	clavelinas	invernadero	550.000,- "
Pedro Puig	tomates y clavelinas	invernadero	1.365.000,- "
Fco. Valls Guillem	plantas varias		175.000,- "
Fco. Valls Durán	clavel y tomate	invernadero	680.000,- "
Pequeños afectados	plantación diversa		1.288.000,- "
		SUMA TOTAL.....	8.027.000,- ptas

El Masnou, a 24 de Octubre de 1.978

Afectats per les gelades el 1978. ACM, caixa 67.

El 1989 les persones que van negociar la targeta d'entrada a Mercabarna van ser:

– Juan Pérez Patiño
– Joan Pujol Font
– Josep Andiñach Duran
– Jordi Jordana Doria
– Anton Jordana Doria
– Martí Doria Galofré
– Joan Abelló Miret
– Josep Bruguera Collet
– Pere Roig Colomé
– Pere Puig Pagés
– Carles Ventura Ribas
– Joan Doria Tarré

El 1990 es va fer una reunió amb els pagesos del Masnou que portaven els seus productes a Mercabarna. No sabem si l'objectiu de la cita era reflexionar sobre l'abandonament de la parada que compartien. Malgrat això, sabem que el 1992 encara hi eren.

La taula següent resulta molt interessant per observar l'evolució dels pagesos que encara estaven actius en aquella època i els productes que comercialitzaven. Alguns combinaven els productes de l'horta i les flors i d'altres sols es dedicaven a alguna d'aquestes especialitats.

L'ALCALDE
DE L'IL.LUSTRE AJUNTAMENT DE
LA BENÈFICA VILA DEL MASNOU
(EL MARESME)

al senyor FRANCESC ABELLÓ I MIRET, i es complau en convidar-lo a tot els actes programats per la Comissió de Festes, per la celebració de la FESTA MAJOR d'enguany, i que queden relacionats en el programa que s'adjunta, amb la seguretat de que amb la seva presència realçarà en gran manera totes les actuacions previstes.

Josep Azuara i Gonzàlez
aprofita l'avinentesa per a oferir-li el testimoni de la seva consideració més distingida.

El Masnou, FESTA MAJOR - 1987

Invitació al president de la Cambra Agrícola per participar en els actes de la Festa Major. ACM, caixa 57_21.

Venda directa al mercat central de fruita i verdura al Born i a Mercabarna

	Born		Mercabarna			Productes d'horta	Flors	Mercat de les Flors de Montjuïc	Mercat de Vilassar
Soci	1948	1970	1975	1982	1990			1964	1988
Joan Tió Mas	X					X			
Carmen García Gazulla	X								
Joan Ramentol Rossell	X								
Francesc Piera Santacana	X								
Miquel Salarich Colomé	X	X				X			
Antoni Jordana Baró	X	X	X	X	X	X			
Joan Doria Farré	X	X	X	X	X	X			
Jerónimo Fuster Sanfrancisco		X				X			
Emili Vidal Sallent		X							
Francesc March Castellá		X				X			
Martí Mateu Balada		X				X			
Francesc Pont Pagés		X							
Josep M. Rossell Alegre		X				X			
Miquel Ventura Cané		X				X			
Pere Roig Colomé		X	X	X	X	X			
Joan Pujol Font		X	X	X	X	X			
Joan Pérez Patiño		X	X	X	X	X			
Josep Doria Horta			X			X			
Josep Doria Muniente			X			X			
Martí Doria Genisans			X	X	X	X			
Valentina Duran Quetglas				X		X			
Jordi Jordana Doria				X	X	X			
Antoni Jordana Doria				X	X	X			
Pere Puig Pagés				X	X	X			
Carles Ventura Ribas				X	X	X			
Carmen Muniente Francas					X	X			
Pere Puig Nonell					X	X			
Francesc Puig Nonell					X	X			
Martí Doria Galofré			X			X	X		X
Joan Tió Ros				X	X	X	X		X
Domènec Raméntol Duran							X		X
Matías Demetrio García García							X		X

ESTATUTS SOCIALS
DE LA COOPERATIVA AGRICOLA EL MASNOU, S. COOP.C.LTDA.

CAPITOL I.- DENOMINACIO, DOMICILI, DURADA I OBJECTE

Art.1.- Denominació. Règim Legal. Es constitueix la Cooperativa AGRICOLA-EL MASNOU, S.COOP.C. LTDA, com a Cooperativa agrària, subjecta a la LLei i disposicions complementàries 4/83 de 9 de Març de Cooperatives de Catalunya.

Art.2.- Es regeix pels presents Estatuts, la Llei de Cooperatives de Catalunya esmentada i per quantes disposicions legals hi siguin aplicables.

Actua amb plena personalitat jurídica a tots els efectes.

Art.3.- Domicili. El domicili s'estableix al MASNOU, en els locals de l'actual Cambra Agrària en el carrer de Sant Agustí, s/n del MASNOU. Per canviar de domicili precissarà l'acord de la Junta Rectora i la ratificació de l'Assemblea.

Art.4.- Durada. La durada de la Cooperativa és indefinida.

Art.5.- Objecte. L'objecte social és el següent:

a) Subministrar als associats mitjançant l'adquisició corresponent tota classe de matèries destinades a la producció.

b) Adquisició de tota classe de béns mobles i inmobles, fins i tot utillatge i bestiar, i drets vinculats o relacionats amb l'agricultura.

c) Adquirir, conservar, produir, transformar i en general industrialitzar i comercialitzar productes agraris i els seus derivats. I per tant adquirir i vendre al mercat interior o exterior els productes en qualsevol forma o sistema, al major i al detall.

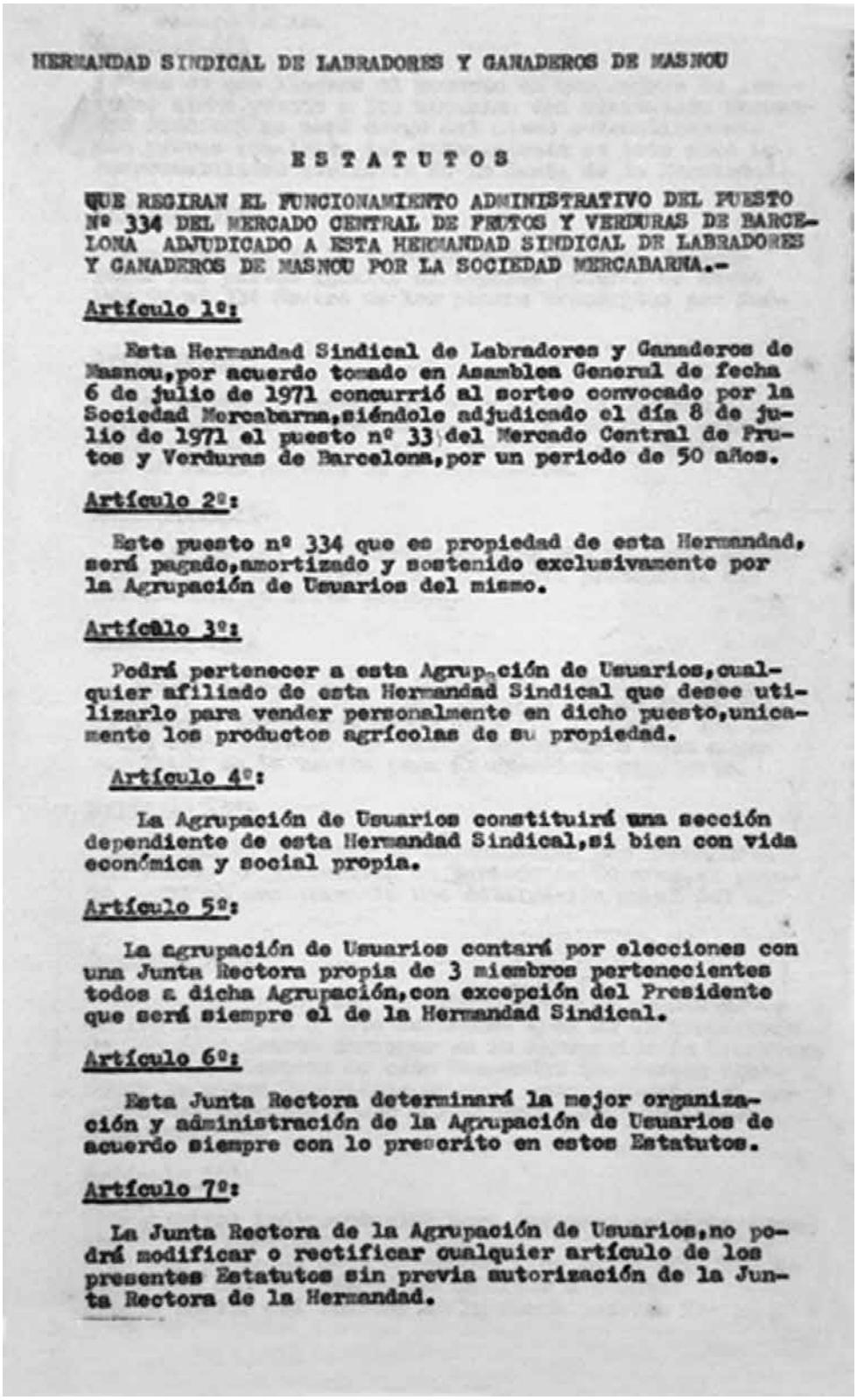
d) Millorar el procés de producció agrària, mitjançant l'aplicació o ús col.lectiu de tècniques, equips i mitjans de producció, i l'execució d'obres d'interès agrari.

e) Prestació de serveis adequats a les explotacions agràries, destinats a la promoció i millorament professional i tècnic.

f) Les altres activitats complementàries o vinculades a les descrites que es considerin convenients o necessaries.

No és obligatori el desenvolupament simultani de tots els fins que constitueixen l'objecte social, ni tampoc la seva immediata realització, la qual estarà sotmesa als criteris d'oportunitat i altres circumstàncies que aprecii l'òrgan social competent, el qual podrà emprendre els fins socials, suspendre'ls o reiniciar-los quan resulti convenient a l'interès social.

Estatuts socials de la Cooperativa Agrícola el Masnou.. ACM, caixa 57_4.

HERMANDAD SINDICAL DE LABRADORES Y GANADEROS DE MASNOU

ESTATUTOS

QUE REGIRAN EL FUNCIONAMIENTO ADMINISTRATIVO DEL PUESTO Nº 334 DEL MERCADO CENTRAL DE FRUTOS Y VERDURAS DE BARCELONA ADJUDICADO A ESTA HERMANDAD SINDICAL DE LABRADORES Y GANADEROS DE MASNOU POR LA SOCIEDAD MERCABARNA.-

Artículo 1º:

Esta Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos de Masnou, por acuerdo tomado en Asamblea General de fecha 6 de julio de 1971 concurrió al sorteo convocado por la Sociedad Mercabarna, siéndole adjudicado el día 8 de julio de 1971 el puesto nº 33 del Mercado Central de Frutos y Verduras de Barcelona, por un periodo de 50 años.

Artículo 2º:

Este puesto nº 334 que es propiedad de esta Hermandad, será pagado, amortizado y sostenido exclusivamente por la Agrupación de Usuarios del mismo.

Artículo 3º:

Podrá pertenecer a esta Agrupación de Usuarios, cualquier afiliado de esta Hermandad Sindical que desee utilizarlo para vender personalmente en dicho puesto, unicamente los productos agrícolas de su propiedad.

Artículo 4º:

La Agrupación de Usuarios constituirá una sección dependiente de esta Hermandad Sindical, si bien con vida económica y social propia.

Artículo 5º:

La agrupación de Usuarios contará por elecciones con una Junta Rectora propia de 3 miembros pertenecientes todos a dicha Agrupación, con excepción del Presidente que será siempre el de la Hermandad Sindical.

Artículo 6º:

Esta Junta Rectora determinará la mejor organización y administración de la Agrupación de Usuarios de acuerdo siempre con lo prescrito en estos Estatutos.

Artículo 7º:

La Junta Rectora de la Agrupación de Usuarios, no podrá modificar o rectificar cualquier artículo de los presentes Estatutos sin previa autorización de la Junta Rectora de la Hermandad.

Estatuts de la Secció de Mercabarna de l'Hermandad del 1977. ACM, caixa 77_474.

CONCLUSIONS

El Sindicat del Masnou sempre ha estat una associació d'agricultors molt activa i pròspera. Malgrat els diferents noms que la institució ha tingut al llarg de la història per prescripció legal i política del moment, ha estat una entitat absolutament estable en el nombre i l'activitat dels seus associats.

Les activitats que ha portat a terme el Sindicat han significat un servei per als associats i no s'ha buscat aconseguir cap rèdit amb la seva realització. El Sindicat ha tingut una vida plàcida, amb molt pocs problemes interns. Pocs temes han provocat discussió, revocació de decisions o impugnació d'eleccions.

Aquesta entitat ha mantingut una manera de fer força constant al llarg dels diferents governs, s'ha sabut adaptar a totes les oportunitats econòmiques que li ha ofert la situació política (malgrat que fossin imposicions) i a nous tipus de conreus o de mecanitzacions. Els pagesos del Sindicat van saber treure benefici del conreu de les patates d'exportació i, posteriorment, a la venda a l'estranger de la flor, i a Mercabarna dels productes de l'horta. El Sindicat no hauria prosperat ni resistit tot aquest temps sense l'activitat de la massa activa dels pagesos del Masnou, que en totes les èpoques han estat fidels a aquesta associació.

Malgrat la dificultat de retratar quasi cent anys de la vida d'una entitat en poques paraules, l'essència de cada una de les seves fases evolutives és la següent:

L'acta fundacional del Sindicat estava datada del 1918. El valor de la primera època de la història d'un sindicat quasi centenari és que molt a principis de segle va materialitzar un interès per facilitar la vida al camp i poder treure un rendiment més alt amb menys esforç humà. Al mateix temps es van començar a fer compres en comú de productes imprescindibles per al camp a més bon preu (llavors i fertilitzants). El significat de l'existència d'aquest primer Sindicat Agrícola del Masnou va ser la participació en les federacions de sindicats del Maresme, que organitzaven totes les tasques necessàries per portar a terme la fructífera importació de patates de llavor i l'exportació posterior de les patates a l'estranger de manera conjunta. Va ser l'època de més activitat del Sindicat com a intermediari entre el pagès i les federacions, que van adquirir diferents noms.

El Sindicat republicà es va preocupar perquè tothom aconseguís la possibilitat de treballar unes terres. Va ser un instrument governamental de control de la producció i d'abastiment d'aliments a la població en temps de guerra, va tenir com a objectiu fonamental l'explotació de l'aigua i l'augment del regadiu, va lluitar contra la ideologia de la CNT de col·lectivització de les grans propietats agrícoles, etc. El vessant polític del Sindicat (amb la funció de control de collites, racionament i repartiment de llavors) va ser encara més important en els últims moments del conflicte bèl·lic.

La temporada franquista va ser una llarga etapa de la història de l'Hermandad de Labradores y Ganaderos que va marcar la història tradicional de les Hermandades a partir de 1942. Aquesta institució maresmenca va ser l'entitat que posava en contacte el camp d'aquest municipi amb l'Estat. Les seves tasques van ser, fonamentalment, burocràtiques i de control. L'activitat principal d'aquest tipus es va centrar en el control exhaustiu, ordenat i just dels racionaments i els cànons o quotes forçoses.

És en aquella època quan es va recuperar la celebració del patró sant Isidre, que es va convertir quasi en una altra festa major de la població. Aquesta etapa va representar una època de l'entitat estable, econòmicament rendible i amb inversions patrimonials, especialment la construcció de la seu social de l'entitat. La funció social de gestió de totes les tasques vinculades amb la previsió en cas d'accidents i malalties en l'àmbit agrari va ser fonamental en l'època.

Quan va finalitzar l'intervencionisme franquista, els pagesos del Masnou es van especialitzar en la producció de flors i productes d'horta. Els anys finals del franquisme van ser un moment de gran especulació immobiliària a la població del Masnou i es va produir una reducció dràstica del terreny amb ús agrícola que va deixar amb poc sentit la continuïtat de la institució.

La breu i poc productiva etapa de la constitució de la Cambra Agrícola i la final fundació privada que encara existeix van mostrar la resiliència dels pocs productors agrícoles del municipi, que van mantenir en peu una institució centenària.

El Sindicat Agrícola del Masnou ha estat una entitat clau en la vida del poble en tots els moments de la seva història i ha dinamitzat el municipi econòmica i culturalment al llarg de quasi cent anys, malgrat tractar-se d'un poble que, inicialment, era eminentment mariner.

Des d'aquestes línies volem fer un homenatge a aquesta entitat experta, a tots els pagesos que l'han integrada i al poble del Masnou que l'ha fet desenvolupar-se.

FONTS D'INFORMACIÓ

Memòria del mapa de patrimoni cultural del Masnou. Diputació de Barcelona, 2010.

Andrés Blanch, Rosa Maria. *Les mines d'aigua: la cara oculta del Masnou.* (La Roca de Xeix). Ajuntament del Masnou, 2024.

Asensio Ferrer, Àlex. «Els Molins de la riera d'Alella». *Aigua. Recurs vital, social, cultural i econòmic al Maresme*. Generalitat de Catalunya, 2018.

Barciela López, Carlos; López Ortiz, Inmaculada. «El fracaso de la política agraria del primer franquismo, 1939-1959. Veinte años perdidos para la agricultura espanyola». *Autarquía y mercado negro: el fracaso económico del primer franquismo, 1939-1959*. Crítica, 2023.

Bassegoda Musté, Pere J. *Masnou. Notas para la contribución al estudio de la Historia de Masnou*. Barcelona: Ediciones y Publicaciones Iberia, 1928.

Bueno Gómez, Miguel; Sánchez De La Nava, Isidoro. «Asociaciones para el cultivo en común y su relación con la concentración parcelaria». *Revista de Estudios Agrosociales*. Núm. 56. Ministeri d'Agricultura, 1966.

Clariana Roig, Joan Francesc. «Aproximación a la red viaria de la comarca del Maresme». *Simposio sobre la red viaria en la Hispania romana.* Diputació de Saragossa, 1990.

Gala Vallejo, César. «Visión panorámica de la Seguridad Social Agraria». *Revista de Estudios Agrosociales*. Núm. 31. Ministeri d'Agricultura, 1960.

Giménez I Molina, Isabel. *La transformació del paisatge del Masnou (1849-1945)*. (La Roca de Xeix). Ajuntament del Masnou, 2002.

Herrera González, Antonio. «Transformaciones del sindicalismo agrario en la transición. estrategias "interclasistas" para la democratización del mundo rural». *Memoria e Identidades, VII Congreso da asociación de Historia Contemporánea*. Universitat de Santiago de Compostela, 2004.

Julve Benedicto, Antonio. *Las cámaras agrarias. Revista de Estudios Agrosociales*. Núm 112. Ministeri d'Agricultura, 1980.

Martínez Ruiz, José Ignacio. «Trilladoras y tractores. La mecanización de la agricultura española: de la dependencia exterior a la producción nacional de maquinaria (1862-1932)». *Revista de Historia Industrial.* Núm. 8. Universitat de Barcelona, 1995.

Muray, Joan. *Clau 1863: una història del conreu i l'exportació de taronges del Masnou i el Maresme, i dels banys de mar, a través d'una clau*. Vilassar de Mar: Katelani, 2006.

Muray, Joan. *Cent dates de la història del Masnou que cal conèixer*. Ajuntament del Masnou, 2022.

Parcerisas Benedé, Lluís. «Cambios en los usos del suelo en el Maresme, provincia de Barcelona (1850-2007)». *Ciudad y territorio: Estudios territoriales*. Núm. 173. Ministeri de Foment, 2012.

Planas i Maresma, Jordi. *Cooperativisme y associacionisme agrari a Catalunya,* Tesi doctoral de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Pons Pons, Jerònia. «Los inicios del seguro social de salud en España, 1923 1949. Del seguro de maternidad al Seguro Obligatorio de Enfermedad». *XVI Encuentro de Economía Pública: Granada*. 2009.

Pons Pons, Jerònia. «Las estrategias de crecimiento de las compañías de seguros en España (1900-1940)». *Documentos de trabajo. Historia Económica* (Fundación SEPI). Núm. 1. 2002.

Rendé Ventosa, Josep Maria. *Organització i guiatge de Sindicats agrícoles*. Barcelona: Escola Superior d'Agricultura, 1923.

Soler, Raimon. «Sindicalismo agrario, movilización social y sociabilidad». *VIII Congreso de Historia Social*, 2015.

Tébar Hurtado, Javier. *Contrarrevolución y poder agrario en el franquismo, 1939-1945*. Universitat Autònoma de Barcelona, 2005.

Toran, Rosa. *Història contemporània del Masnou*. Ajuntament del Masnou, 2017.

Vilar, Pierre. *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Barcelona: Edicions 62, 1986.

Arxius consultats

Fons del Sindicat Agrícola del Masnou conservat a l'Arxiu Comarcal del Maresme a Mataró (ACM)
Arxiu Municipal del Masnou (AMM)
Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)

Fonts orals

Jaume Jordana Colomé
Joan Abelló Miret

Ajuntament del Masnou

Diputació Barcelona

